

ЄВГЕНІЙ ГОЛОВІН

FR. NYARLATNOTER OTIS

КЕРРІ БОЛТОН

АЛІСТЕР КРОУЛІ

АЛАН БЕННЕТ

ГОВАРД ЛАВКРАФТ

СЕРГІЙ КАЛУГІН

ОЛЕКСАНДР АРТАМОНОВ

ОЛЕГ ГУЦУЛЯК

FR. МЕТЕОН

SMIERC POLARSTERN

РУСЛАН ХАЛІКОВ

ВАЛЕРІЯ СЕДОВА

ОЛЕКСАНДРА ПЕРФІЛОВА

ДАР'Я КВЕРКУС

АНДРІЙ ПАЛАМАР

ЮРІЙ СЕМЕНОВ

**НОМЕР ПРИСВЯЧЕНО ПАМ'ЯТІ
Є. В. Головіна**

Окультино-релігієзнавчий журнал

АПОКРИФ

в Україні

Офіційне видання Ордену Білої Мавпи

Життя 2. № 1 (3).
29 жовтня 2015 е.в. (✓5.1 е.п.)

Проект засновано 2003 року. Українською мовою видається з серпня 2013 р.
Виходить раз на два місяці.

Головний редактор: Fr. Nyarlathotep Otis (Адріанов Р.О.)

Офіційний представник в Україні: Олександр Артамонов

Дизайн — Єгор Ржевський.

При оформленні обкладинки було використано роботи Єлизавети Левенцової.

Адреса для листування: 79000, м. Львів, Головна пошта, «До запитання»,
Артамонову Олександр Олександровичу.

Інтернет:

Українською: <http://ukr.apokrif93.com/>, <http://vk.com/apokrif93ukr>

Російською: <http://apokrif93.com>, <http://vk.com/apokrif93>

Електронна пошта: 93in39@gmail.com

Журнал видається спільно з проектом <https://artamerukr.wordpress.com/>

© Редколегія журналу «Апокриф» і автори журналу, 2015

Львів

ЗМІСТ

Життя 2. № 1 (3). 29 жовтня 2015 е.в. (№5.1 е.п.)

ОФІЦІОЗ:

- Fr. Nyarlathotep Otis.* Хартія на передачу керівництва відділенням журналу «Апокриф» українською мовою 7
Олександр Артамонов. Слово редактора 9
Ігор Дмитрук, Олександр Артамонов. Інтерв'ю з головним редактором української версії журналу «Апокриф» Олександром Артамоновим 11

У ФОКУСІ:

- Олександр Артамонов.* Наближення до Чорного Адмірала 17
Руслан Халіков. Проблема розуміння символічної мови мусульманської алхімії 20
Олег Гуцуляк. *Epistema denudata:* апологія пілігримства: есей 23
Керрі Болтон. Вплив Г. Ф. Лавкрафта на окультизм 33
Керрі Болтон. Політичні погляди Г. Ф. Лавкрафта 54
Олександр Артамонов. Фашистський підтекст оповідання Г. Ф. Лавкрафта «Сни у відьомському домі» 60
Євгеній Галавін. Стефан Грабінський і світогляд мага 65
Євгеній Головін. Ло 77

ТРАДИЦІЇ ТА ПРОРОКИ:

- Валерія Сєдова.* Базово-технічні сторони містики 83
Валерія Сєдова. Сутність містичного осягнення світу 85
Андрій Паламар. Основи Джедаїзму: Сила, як явище. Сила, як інструмент. Сила, як характеристика 88
Андрій Паламар. Як поїхати ще далі... та інші статті 89
Алан Беннет, Алістер Кроулі. *Liber Israfel sub figura LXIV* 92
Fr. Nyarlathotep Otis. Два образи богині 95
Fr. Meteor. Книга 105 98
Алістер Кроулі. Меса Фенікса 108
Smierc Polarstern. Релігія в Black Metal 110
Дар'я Кверкус, Олександра Перфілова. Розклад «Народження Нової Зірки» 112
Олександр Артамонов. Дуалістичне відображення війни в давньогрецькій міфології 115
Юрій Семенов. Щодо принципу тернера та теорії калібрувальних полів 118

БАВІЛОНСЬКА ЧИТАЛЬНЯ:

- Заповіт Мертвих.* Категорії текстів та інші тексти категорії d2 123

MUSEUM:

- Сергій Калугін.* Радість моя 173
Говард Лавкрафт. Немезіда 175

ЗА ГУМОР І ЗДОРОВИЙ ГЛУЗД!
ЗДІЙСНЯЙ, ЩО ЖАДАЄШ — ЖАДАЙ НЕЗДІЙСНЕННЕ!

Копіювання та розповсюдження всього журналу і його окремих матеріалів
дозволено і вітається за умови посилання на автора матеріалу
та вказівки електронної адреси журналу

Думка редакції може не співпадати з думкою авторів.

*Редакція залишає за собою право
відмовити в публікації матеріалу без пояснення причин.*

Підготовка випуску
почалася 01.11.2014 р.

Випуск видано
29.10.2015 р.

Інтернет:

Українською: <http://ukr.apokrif93.com/>, <http://vk.com/apokrif93ukr>

Російською: <http://apokrif93.com>, <http://vk.com/apokrif93>

Електронна пошта: 93in39@gmail.com

Журнал видається спільно з проектом <https://artamerukr.wordpress.com/>

Рахунок в системі Яндекс.Деньги: 41001416643125
Рахунки в системі WebMoney: Z318373604178, E263825672387, R412990927571,
U141526320068, B411510488425, C198524212114
Телефонний номер: 89632921917
Картка Сбербанк России: 67619600 0475725116
Реквізити у Сбербанке России: Калининградское ОСБ № 8626/01236
ИНН 7707083893 БИК 042748634 КПП 390602001
к/сч 3010181010000000634 р/сч 47422810920009902000
Назначение платежа: Адрианову Роману Олеговичу,
лицевой счёт № 4230781082001344693448
Адреса поштового переказу: 236022, Калининград, ул. Нарвская, д. 17, кв. 11,
Адрианову Роману Олеговичу

Офіці ОЗ

*Хартія
на передачу керівництва відділенням
міжнародного громадського
окультурно-релігійнознавчого журналу
«Апокриф»
українською мовою*

*Дійсна хартія видана її отримувачу, відомому як **Олександр Артамонов** (<https://vk.com/id61895475>, м. Львів), у тому, що він є офіційним представником культурно-релігійнознавчого журналу «Апокриф» в Україні і має право представляти інтереси журналу в українському мовному секторі, у тому числі:*

- самостійно (після сповіщення головного редактору і консультації з ним) наповнювати українськомовну гілку журналу оригінальними та перекладними матеріалами;*
- брати участь у складенні та підписанні офіційних звернень журналу;*
- шукати і брати собі у поміч коректорів, перекладачів, авторів тощо;*
- укладати угоди з видавництвами щодо випуску в паперовому вигляді матеріалів українською мовою, що публікувалися в журналі «Апокриф»;*
- з узгодження із головним редактором – робити заяви від особи журналу в українському мовному просторі;*
- здійснювати іншу діяльність, спрямовану на культурну просвіту, котра не суперечить базовим принципам журналу «Апокриф» (а саме: відкритості розповсюдженого матеріалу, недогматизму, науковому інлюмінатизму та ін., що обговорені з головним редактором журналу).*

Хартія може бути відкликаною, зміненою або переданою за взаємною згодою або в односторонньому порядку головним редактором журналу. Рішення про вручення, відкликання, зміну або передачу хартії набувають сили з моменту публікації на офіційних ресурсах журналу.

Еліас Отіс, головний редактор журналу

Слово редактора

Шановне панство!

20 серпня цього року (в день народження Говарда Лавкрафта) мені випала честь стати офіційним представником окультно-релігійнознавчого журналу «Апокриф» в Україні. Безумовно, це видання на сьогоднішній день є найперспективнішим і при цьому найдоступнішим джерелом окультного знання в пострадянському просторі («доступне окультне знання» — чудовий хаотичний парадокс а-ля Філ Хайн ☺).

Немає жодного сумніву в тому, що інтеграція «Апокрифу» до українського дискурсу є дуже важливою справою; в якомусь сенсі, мій власний проект (переклад та аналіз текстів Лавкрафта з позицій Метафізичного Реалізму) є певним вступом до більш широкої реалізації того ж завдання. Український читач потребує нових актуальних аналітичних статей та адекватних перекладів цікавих та мотивуючих іншомовних текстів.

Так ось... До чого я все це пишу?

Роботи запаморочливо багато. Але український «Апокриф» має стати не менш успішним проектом, ніж перший, російський варіант журналу. Українська земля — можливо, найзагадковіша та наймістичніша частина Євразійського континенту. Батьківщина автора «Вія» та «Страшної помсти» не може пасти задніх в області езотерики. Тож, вельмишановні, наше з вами завдання полягає в публіцистичній реалізації езотеричного потенціалу української землі.

Усіх, хто може запропонувати якусь допомогу в розвитку журналу (якщо маєте авторські чи перекладні матеріали на езотерично-релігійнознавчу тематику, якщо маєте бажання щось перекласти, якщо взагалі маєте бажання якось долучитися до нашої важливої справи), прошу звертатися за такими адресами:

facebook.com/vox.orphicorum

vk.com/vox_orphicorum

artamonov.a.a29@gmail.com

Запрошуючи Вас до співпраці, хочу звернути увагу і на інший аспект існування журналу — власне, центральну причину та головну мотивацію нашої роботи. Йдеться про наших підписників, задля яких й існує проект «Апокриф» вже більш ніж 10 років. Якщо Ви маєте бажання підписатися на безкоштовну розсилку нових номерів української гілки журналу — надішліть, будь ласка, повідомлення на вже вказану вище адресу:

artamonov.a.a29@gmail.com

Дозволю собі зробити ще декілька організаційних зауважень, пов'язаних зі змінами у структурі журналу. В українській гілці «Апокрифу» створено спеціальну рубрику «У Фокусі», де планується розміщення матеріалів, присвячених розкриттю теми конкретного номеру. Так, наприклад, цей номер присвячено пам'яті Євгенія Всеволодовича Головіна, і, відповідно, тексти рубрики «У Фокусі» сконцентровано навколо Головіна. Рубрика «Традиції та Пророки» містить матеріали на загальноезотеричну тематику. Рубрику «Вавілонська читальня» присвячено перекладам об'ємних текстів (так, для прикладу, в цьому номері ми пропонуємо Вам український переклад декількох текстів класу d2 з «Заповіту Мертвих»). Врешті, у рубриці «Museum» планується публікація українських перекладів іншомовної поезії. Ось, власне, і все, що варто було зауважити.

*Щиро ваш,
Олександр Артамонов*

Журнал «Апокриф» в Україні: ціль та плани міжнародного журналу в нашій країні¹

Інтерв'ю с головним редактором української версії журналу «Апокриф»
Олександром Артамоновим

Біографічна довідка

Олександр Олександрович Артамонов народився 1992 р. в м. Бердянську (Запорізька обл., Україна). У 2009 р. закінчив з відзнакою Бердянську загальноосвітню школу №5. З 2009 по 2012 навчався на соціально-гуманітарному факультеті Бердянського державного педагогічного університету. Протягом навчання неодноразово брав участь в археологічних розкопках античного причорноморського міста Ольвії. З 2012 р. живе у Львові та навчається на філософському факультеті Львівського національного університету імені І. Франко.

Автор наукових публікацій в галузях літературознавства, філософії права, теології та філософії науки. Дослідник та перекладач латинських творів Герберта Аврїлакського й англо-американської художньої прози. Член Асоціації філософів і релігієзнавців. Офіційний представник міжнародного суспільного окультно-релігієзнавчого журналу «Апокриф» в Україні.

¹ Джерело: <http://tureligious.com.ua/intervyu-z-holovnym-redaktorom-ukrajinskoji-versiji-zhurnalu-apokryf-oleksandrom-artamonovym-na-temu-zhurnal-apokryf-v-ukrajini-meta-ta-plany-mizhnarodnoho-zhurnalu-v-nashij-krajini/>

Ігор Дмитрук (І. Д.): Чому саме ви вирішили зайнятися українською версією окультного журналу «Апокриф»?

Олександр Артамонов (О. А.): На мою думку, сучасний український читач потребує якісних періодичних україномовних видань на досить широку тематику — в тому числі, на тематику окультну. В цьому наш народ суттєво програє, скажімо, французам, англійцям чи американцям, де відповідними питаннями протягом всього ХХ століття вільно займалися різноманітні окультні організації, заборонені в нас протягом радянського періоду. В результаті, тепер, коли пройшло більше, ніж 20 років, з дня краху СРСР, ми тільки починаємо формувати в нашому постсекулярному суспільстві якісь нові джерела обміну інформацією, спілкування, самовираження та поширення прогресивних ідей в сфері окультизму. Ситуація є подібною і в Росії, і в інших державах пострадянського простору. В цьому сенсі, проект «Апокриф» є безпрецедентним для нас; сьогодні це єдине електронне періодичне видання на окультну тематику, що регулярно виходить, для прикладу, в Росії та Грузії. Розвиток національних гілок журналу свідчить про підвищення інтересу до окультної тематики серед представників кожної конкретної нації. Ми плануємо випускати українську версію «Апокрифу» регулярно. Українська земля — це славетна батьківщина багатьох видатних дослідників магії та містичного фольклору, як-от, наприклад, Віктор Петров-Домонтович, Володимир Шухевич, Михайло Коцюбинський, Микола Гоголь тощо. Для сучасних українців було б ганебним змарнувати такий ґрунтовний спадок. Я вважаю, що кожен, хто вболіває за духовний розвиток української нації, має долучитися до нашої роботи. З цієї причини я й сам сьогодні намагаюся підтримати в Україні цю в першу чергу культурно-просвітницьку місію, яку вже протягом багатьох років сумлінно виконують численні автори, перекладачі та організатори роботи «Апокрифу» на чолі з його засновником та головним редактором, паном Романом Адріановим.

І. Д.: Я думаю, в наших читачів виникає питання: чому назва саме Окультний журнал «Апокриф»?

О. А.: Насправді, конструкт «окультно-релігійознавчий журнал Апокриф» (а наш журнал є власне «окультно-релігійознавчим») являє собою в якомусь сенсі плеоназм — іншими словами, слова «occultus» та «αποκρυφος» — це синонімічні поняття відповідно з латини та давньогрецької. Втім, їхнє поєднання є закономірним, оскільки в нашій мові вони дійсно мають різні конотації: якщо слово «апокриф» частіше пов'язується з певними забороненими варіантами сакральних текстів, то «окультизм» — з магічними практиками та знаннями, пов'язаними з відповідною діяльністю. В 2004 році, коли журнал тільки зароджувався, в перших його номерах було опубліковано два тексти: «Ловцы Левиафанов» та «Дочь Человеческая» — фактично, це були апокрифічні версії відповідно біблійних «Книги Йова» та «Нагірної Проповіді» — звідси з'явилася назва. Втім, з часом, її сенс розширився, вийшовши за межі класичного теологічного поняття. Фактично, наш журнал якраз і є джерелом таємничої, прихованої інформації, до якої загалом немає вільного доступу — і, швидше за все, не було б, якби журналу не існувало. З іншого боку, назва є відсилкою до теологічної конотації, вже закладеної століттями традиції в це слово: під «Апокрифом» треба розуміти антонім до «Канону» та «Доґми», а іншими словами — наше періодичне видання є за своїм призначенням

контркультурним та антимейнстрімним. З огляду на сказане, треба додати, що одна значна частина наших авторів є практиками-окультистами, а інша, не менш значна — теоретиками-релігієзнавцями. Поєднання в назві журналу окультизму та релігієзнавства чудовим чином ілюструє цю ситуацію поєднання теорії та практики. Загальна ж концепція журналу полягає в забезпеченні як представників різноманітних окультних груп, так і незалежних дослідників даної тематики, вільним інформаційним простором для обміну досвідом та популяризації власних ідей.

І. Д.: *Часто у більшості представників традиційних релігій виникає обурення щодо терміну Окультизм. Адже більшість людей асоціюють окультизм з чорною магією і чимось небезпечним. Що ж для вас особисто означає термін окультизм?*

О. А.: Я вже згадав про дві конотації, властиві для розуміння споріднених понять «апокриф» та «окультизм». Загалом, обидві конотації є відверто негативними; вони були закладені в свідомість сучасного українця християнством, як в принципі ексклюзивною, догматичною релігією, одним з принципів якої є теза «хто не з нами — той проти нас». Особисто я не вкладаю в поняття «окультизм» негативного сенсу, оскільки вважаю, що знання в принципі не може мати загальнообов'язкового етичного забарвлення. На мою думку, метою кожної людини має стати саморозвиток та самореалізація відповідно до її сутнісних схильностей (або, як казав Алістер Кроулі — відповідно з її Волею). В такому сенсі, окультне знання, як можливість саморозвитку певної категорії людей, є необхідним компонентом світової, а зокрема — української — культури.

І. Д.: *Окультичний журнал «Апокриф» це академічний проект чи науково — популярний? І взагалі хто у ньому може друкуватися?*

О. А.: Оскільки наш журнал розраховано на відносно широку аудиторію, кожен, хто цікавиться окультизмом, релігієзнавством та спорідненими сферами знання, може надіслати нам свої тексти для розгляду за електронною адресою: artamonov.a.a29@gmail.com. Це можуть бути переклади текстів в межах тематики журналу українською мовою, це можуть бути світоглядні есеї чи аналітичні статті. Деякі з наших авторів є видатними спеціалістами в галузях релігієзнавства та філософії, деякі — це любителі, щиро віддані нашій справі. Саме така спільна праця та породжене нею смислове поле є ціллю нашого проекту. Окремо треба відзначити, що наш проект є суто волонтерським, і найголовнішою мотивацією для роботи є можливість участі у відродженні окультного сегменту української культури. Ми щиро запрошуємо всіх, хто має бажання, приєднуватися до нас: роботи насправді напрочуд багато.

І. Д.: *Відомо, що окультичний журнал «Апокриф» має свої представництва в багатьох країнах, і видається багатьма мовами. Чи буде чимось відрізнятися українська версія?*

О. А.: Безумовно, кожна національна гілка «Апокрифу» відрізняється від інших, оскільки журнал формується перш за все тим контентом, який пропонують до друку автори — представники конкретних націй. На сьогоднішній день, найбільш значна частина авторів українського «Апокрифу» представлена авторами, що поділяють традиціоналістські погляди. Власне, така ситуація є досить характерною для дійсно контркультурного журналу. Можна згадати барона Юліуса Еволу, який, з характерною для

цього мислителя точністю, зазначив більш ніж півстоліття тому: для сучасного світу традиціоналізм є найбільш радикальною ідеологією. В цьому сенсі, великий барон виявився абсолютно правим навіть стосовно сучасної України.

І. Д.: *З якою періодичністю буде виходити журнал і в якому вигляді (мається вигляді електрону чи друковану версію). І також чи має офіційну реєстрацію журнал?*

О. А.: Поки що заплановано два тематичні випуски журналу: 29 жовтня та 21 грудня 2015 року. Жовтневий номер має бути присвячено постаті великого мислителя-окультиста Євгенія Головіна, який помер 29 жовтня 2010 року. Грудневий номер ми плануємо присвятити Дню Зимового Сонцестояння та спорідненій тематиці. Таким чином, поки що журнал буде виходити приблизно раз на два місяці, у вигляді тематичних номерів, присвячених тій чи іншій важливій даті. Відзначу, що така форма роботи є нововведенням саме українського «Апокрифу». Журнал виходить виключно в електронному вигляді (pdf): завдяки цьому, він є безкоштовним та загальнодоступним: читач може заздалегідь підписатися на розсилку нових номерів журналу, надіславши заявку на електронну адресу artamonov.a.a29@gmail.com, а також — завантажити окремі випуски на наших офіційних ресурсах в мережах facebook <http://facebook.com/apokrif93ukr> та вконтакте <http://vk.com/apokrif93ukr>. В найближчому майбутньому планується відкриття сайту української версії «Апокрифу», де всі матеріали кожного наступного номеру одразу дублюватимуться в форматі html. Стосовно офіційної реєстрації також зазначу, що це питання для українського видання наразі вирішується.

І. Д.: *В Інтернеті часто пов'язують окультний журнал «Апокриф» з діяльністю релігійної організації «Телема». Чи можете ви підтвердити чи спростувати це?*

О. А.: Наш журнал не представляє інтереси окремих релігійних організацій. Нашою метою є створення інформаційного простору для паритетного діалогу українських окультистів, дослідників окультизму та всіх, кого цікавить ця тематика. Втім, треба зауважити: головний редактор журналу, пан Роман Адріанов, дійсно є телемітом та членом ОТО. Також, в своїй діяльності ми керуємося центральною телемітською тезою: «Чини, що Волієш — ось і весь Закон». При цьому, однак, журнал не є офіційним виданням певного телемітського об'єднання, ми не обмежуємося публікацією телемітських текстів, а тому зв'язок з Телемою ніяким чином не впливає на інклюзивність та незаангажованість нашої позиції.

І. Д.: *На ваш особистий погляд, чи матиме популярність Окультний журнал «Апокриф» серед українців? І взагалі, які будуть робочі мови у вашому журналі?*

О. А.: Я вважаю, що «Апокриф» приречений на успіх в Україні, оскільки українці з особливою увагою та шанобливістю ставляться до духовності; українці від природи прагнуть до духовного розвитку; врешті, український народ є надзвичайно допитливим та цікавим. Всі ці якості є характерними для більшості окультистів. З цих та низки інших причин, Україні завжди не вистачало «Апокрифу» — якщо перефразувати відомий вислів Вольтера, «якби нашого журналу не існувало — його варто було б вигадати». Що ж стосується мови, то в українському «Апокрифі» всі матеріали публікуються виключно українською мовою. Це наша принципова позиція.

І. Д.: Які рубрики будуть в українській версії «Апокрифу», і на чому буде найбільше зосереджена увага української редакції? Також цікаво, чи українська версія матиме автономію чи незалежність від засновників журналу?

О. А.: Українське видання «Апокрифу» буде відштовхуватися від національної специфіки України. На початку ми почнемо зі стандартних рубрик, типових для російської версії журналу, але, згодом, відкоригуємо їх відповідно до потреб та запитів української нації. Безумовно, якусь частину контенту будуть визначати особливі інтереси представників української редакції. Наприклад, як перекладач та дослідник творчості Говарда Лавкрафта, я буду в якомусь сенсі сприяти розвитку журналу в такому ракурсі; при цьому, однак, будь-які авторські матеріали, запропоновані для друку, будуть розглядатися на загальних основах. Безумовно, редактори «Апокрифу» — це люди з певними зацікавленнями та преференціями; однак, як вже було зауважено, наша мета — це саме інклюзивний діалог, а не домінування певного вчення. Що ж стосовно залежності українського «Апокрифу» від російського — на даному етапі ми узгоджуємо головні питання з центральним офісом, але однією з цілей проекту є створення повністю автономних національних гілок журналу, поєднаних лише спільною культурно-просвітницькою місією. До цього ми зараз і прямуємо.

І. Д.: Що б ви побажали своїм майбутнім читачам та читачам наукового порталу Філософія і Релігієзнавство?

О. А.: Я зичу кожному ніколи не втрачати усвідомлення нескінченної загадковості та глибини світу — і ніколи не обмежуватися вже досягнутим, але щомиті прагнути тотальної самореалізації. Пам'ятаймо мудрі слова Алістера Кроулі: Чини, що Волієш — ось і весь Закон!

Олександр Артамонов

Наближення до Чорного Адмірала

Ініціація має враховувати абсолютно все наше життя.

Не лише покликання, не лише роботу...

Євгеній Всеволодович Головін

Геніальні мислителі-неоплатоніки підкреслювали ще на початку нової ери: відомий нам світ є результатом подрібнення та розпорощення божественного та цілісного Єдиного. Мотив пошуку втраченої цілісності залишається, можливо, одним з найбільш повторюваних та важливих для людства протягом усієї історії світової думки. Ось — Гесіод пише про суперечку Зевса та Прометея в Меконі, коли нахабний та мстивий титан вирішив відділити людей від богів шляхом омани та шахрайства. І ось — сьогодні послідовники Мартіна Гайдеггера закликають до цілісного світосприйняття, фактично — до повернення людства до богів, до каяття людини за щоденне метафоричне повторення меконського поділу туші бика. Проблеми залишаються тими ж самими: людина не здатна перебувати у внутрішній цілісності, у цілісності душі, у цілісності віри (*integritas fidei*), до якої Герберт Аврілакський закликав свого учня Адельбольда. Проблема є настільки складною, що тих визначних постатей, які відновили свою цілісність зі світом та з самими собою, звичайні люди загалом схильні вважати втіленнями певних божеств, святими, героями, демонами — і т.д. Звичайна людина не знає себе, свою долю, своє місце у світі, і вона вочевидь не здатна завжди залишатися собою, не знаючи саму себе. В цьому сенсі, більшість з нас є лицемірами.

І ось, раптово серед нас з'являється загадкова, фантастична, абсолютно вільна, абсолютно цілісна постать. Ніби певний античний герой — ніби сам Дионіс, що поєднав у собі Світле Небо та Чорну Безодню — він блукає нашим світом, фактично уособлюючи той ідеал, до якого так затято прагнули та прагнуть світові філософи, містики, мислителі та подвижники. Парадоксальне уособлення метафізичного ідеалу. Він — це Євгеній Всеволодович Головін.

Більшості визначних постатей можна дати стислу характеристику: мовляв, цей діяч займався тим-то і тим-то. Звичайна людина обмежує себе певними ярликами, пов'язаними з професією, зацікавленнями і т.д. Як можна охарактеризувати бога? Як можна охарактеризувати героя? Як можна охарактеризувати Головіна?

Здається мені, що найкращою характеристикою можуть слугувати два фактично синонімічні поняття: «Алхімік» в сенсі, який цьому поняттю приписав сам Головін, та «Поет» в тому сенсі, який йому надав Мартін Гайдеггер. І Поет Гайдеггера, і Алхімік Головіна — це людина, що має той цілісний, здоровий, тотальний античний світогляд, який дозволяв Сергію Радонезькому та Франціску Асизькому розуміти мову Всесвіту. Головін не займається різними справами в різний час — він завжди залишається в абсолютній тотальності свого Я.

Власне, в цьому невеличкому есеї я просто намагаюся пояснити особливості нашого підходу до Головіна. Даний номер присвячено пам'яті Євгенія Всеволодовича, який п'ять років тому залишив наше царство кількості, повернувшись до своєї метафізичної божественної обителі. Втім, жодна зі статей з рубрики «У Фокусі» конкретно не стосується самого Головіна. Замість того — ми пропонуємо шановному читачеві ознайомитися з тими сферами зацікавлень, в яких Головін реалізував своє цілісне єство. Алхімія, Лавкрафт, фашизм, тема блукань та пошуків (для Головіна морські мандри стали аналогом лісових стежок Гайдеггера) та інші різноманітні аспекти тієї самої теми внутрішньої цілісності. Наводимо ми й декілька українських перекладів текстів самого Головіна. В результаті, всі ці тексти створюють певну ілюзію наближення до Головіна, до Чорного Адмірала, до метафізичного мандрівника, який періодично приходить до нашого світу, збагачуючи міфи та легенди новими своїми іменами та героями. Здається, що ми вступаємо в полілог з Головіним та іншими різноманітними маніфестаціями тієї цілісної потойбічної сутності, яка стоїть за Великим Поетом.

Втім, чому ж наше наближення до Чорного Адмірала є лише ілюзією? Тому, що ніякого Головіна в даному контексті не існує. Чим більше ми блукаємо разом з ним, тим яскравіше усвідомлюємо власну цілісність. Наближаючись до Головіна, ми наближаємося до неоплатонічного Єдиного. Той, хто хоче зберегти власну душу — той має її втратити. Тож, запрошую до небезпечної мандрівки в безодні нігредо на пошуки власної цілісності.

Руслан Халіков

Проблема розуміння символічної мови мусульманської алхімії

Алхімія, що розвивалася в мусульманському світі, майже не відома україномовним читачам, і інтерес до неї не настільки великий, як інтерес до алхімії європейської. В той час, як латинські, німецькі та інші тексти активно перекладаються та видаються (варто згадати грандіозний проект перекладання алхімічної літератури, який втілюється видавцями серії «A terra ad solem» у Києві та інші проекти перекладу європейських алхімічних текстів), навіть назви мусульманських алхімічних трактатів майже не відомі нікому, за виключенням вузького кола фахівців. Між тим, в історії західної алхімії важко перебільшити роль алхіміків мусульманського світу, які, з одного боку, зберегли та прокоментували спадок античних авторів, додавши до нього значний власний доробок — та, з іншого боку, ввели до алхімічної мови новий символічний апарат, так само, як і хімічну технологію вони вивели на новий рівень ровитку.

Важкість осягнення європейцями текстів мусульманської алхімії зумовлена якраз тим, що європейська цивілізація — і європейська алхімія як її частина — будувала власну символічну мову з огляду на християнську традицію, використовуючи, безумовно, також і надбання античних авторів. Мусульманські алхіміки, в свою чергу, будували символічну мову з огляду на мусульманську (в тому числі — шіїтську, і це ще більше ускладнює справу) традицію, також залучаючи до дискурсу античних авторів. Нерозуміння європейцями проблематики суперечок шіїтів і сунітів, а також шіїтського символізму та мусульманських езотеричних вчень робить тексти мусульманської алхімії, якщо вони не прокоментовані компетентним знавцем, незрозумілими для європейського читача, навіть якщо він спеціалізується на грецькій або європейській алхімії. В якості прикладу можна навести теорію В. Рабиновича, який вважав, що мусульманські алхіміки не розробляли власного езотеричного вчення, а просто накладали на власні хімічні дослідження спірітуалістичну термінологію, яку вони запозичили в александрійських авторів [5, с. 360-361]. Не розуміючи шіїтських езотеричних доктрин, європейські дослідники знаходять у мусульманських алхімічних текстах лише грецьку термінологію та опис хімічних експериментів.

Зовсім інше розуміння мусульманських алхімічних текстів напрацьовують автори, що знають про специфіку мусульманського символізму, або навіть представляють мусульманську традицію. Приміром, А. Корбен, визнаючи і природничий характер мусульманської алхімії, і певну залежність від античних текстів, прямо зазначає, що не можна зрозуміти цю алхімічну традицію без залучення даних щодо ісмаїлітського символізму, ахбарів шіїтських імамів тощо [4, с. 67]. Доречі, Корбен вважав дуже важливим дослідження ісмаїлітських творів також і для кращого розуміння алхіміків, що не були шіїтами — наприклад, Абу Бакра Мухаммада ар-Разі, який гостро полемізував із шіїтськими богословами свого часу, — оскільки полеміка сучасників може виявити приховані для дослідника ХХ-ХХІ століть змісти. Зокрема, дослідники вказують на знання Разесом шіїтського вчення про пізнання як прерогативу шіїтських імамів, хоча й звертався до цього положення як до свідоцтва про хибність шіїтського віро-

вчення [3, с. 13]. Такий підхід здається більш обґрунтованим, оскільки культурний контекст завжди допомагає краще зрозуміти певний текст, особливо, якщо йдеться про текст езотеричний, зміст якого не викладено відкрито в ньому самому.

Говорячи про контекст, у якому почала розвиватися мусульманська алхімія, варто, перш за все, звернути увагу на переклади античних текстів, які дійсно сприяли появі та розвитку як мусульманської, так і християнської алхімічної традиції. Вже на момент появи ісламу в арабських перекладах існували деякі алхімічні твори, наприклад, Зосіми та Псевдо-Демокріта. Згодом перекладаються платонічні та неоплатонічні твори, деякі трактати з Герметичного корпусу, сабейська література, яка спиралася на нього, численні грецькі, латинські та сирійські (а ще за деякий час — індійські) тексти. З'явилися також численні псевдоепіграфи, зокрема, написані під іменем Аполлонія Тіанського, Останеса, Аристотеля тощо. Перекладом з єврейської насправді був і відомий твір «Книга Таїн Мистецтва», який приписували одному з перших мусульманських алхіміків — Халіду ібн Язиду (братові омеядського халіфа Муавії ібн Язіда), та який дійшов до нас в латинському перекладі з арабської [2, с. 28]. У творах, які приписують Халіду, вперше з'являється також і саме слово «алхімія», а листування Халіда та сирійського монаха Маріана, який представлений як учень Стефана Александрійського, стало першим арабським алхімічним текстом, який перекладений латинською [5, с. 357-358]. Отже, частка перекладених текстів залишалася досить значною протягом всього класичного періоду розвитку мусульманської алхімії, і це варто враховувати під час дослідження алхімічних текстів, виявляючи запозичення з латини, грецької, сирійської, індійської, єврейської мов у арабських текстах та навпаки, звертаючи увагу на те, як перекладалися ті чи інші терміни з арабської іншими класичними мовами. Треба зазначити, що деякі дослідники вже давно використовують такий метод [6, с. 103-106], тож варто лише слідкувати за тим, щоб його використання тривало та вдосконалювалося.

Наступним шаром контексту мусульманських алхімічних текстів є, безумовно, ісламська традиція. Наприклад, для розуміння алхімічних текстів буде корисним звернутися до коранічних та післякоранічних образів Сулеймана, Харута і Марута, Каруна та інших персонажів, чия діяльність може бути віднесена до сфери алхімії або близьких. Так, ісламська традиція заперечує практику швидкого і несправедливого збагачення, але, наприклад, Абу Бакр ар-Разі починає свою «Книгу таїни таїн» із рекомендацій щодо збагачення завдяки алхімічним процедурам. З численних прикладів такого роду можна зрозуміти, що ісламська традиція загалом визнавала можливість звернення до алхімічної практики, проте застерігала від звернення до неї лише задля збагачення чи вдоволення низьких бажань. До цього в алхімічній літературі приєдналася тема довшеної природи, яка також дуже широко була представлена в ішракітській та загалом суфійській літературі [4, с. 66]. З іншого боку, в ісламі є заборона на кардинальну зміну того, що Аллаг створив певним чином, отже цікавим є дослідити, чи постає така проблема перед алхіміками під час Роботи.

Значна частина, можливо, навіть більшість алхіміків-мусульман була шиїтами; шостого шиїтського імама Джафара ібн Мухаммада ас-Садика традиція вважає знавцем езотеричної мудрості та одним з вчителів видатного мусульманського алхіміка Джабіра ібн Хайяна; шиїтами були також «чисті брати» (аль-іхван ас-сафа), які розробляли концепції, близькі до герметичних і алхімічних; шиїтами були Айдамур Джалдакі

(XIV ст.), Мір Фендерескі (XVII ст.), Ага Мухаммад Бідабаді (XVIII ст.) та їх послідовники (їм приділяє певну увагу А. Корбен у своїх дослідженнях). Шиїтська езотерична доктрина, особливо це стосується ісмаїлітського шиїзму, напрацювала власну символічну мову, а її проблематичне поле нерідко перетиналося з тим, яке розробляли мусульманські алхіміки — це стосується символів зважування, числових символів, символики кінця світу тощо. Отже, для розуміння алхімічної символики, до якої зверталися мусульманські автори, важливо розбиратися також в символіці ісмаїлізму, ірфану (мусульманського гнозису) та інших езотеричних мусульманських напрямків.

Як це не дивно, але найбільш відомі мусульманські алхіміки не завжди були суфіями. Через це, хоча алхімічна символічна мова близька, наприклад, до ішракітської, її все ж неможливо обмежити суфійською символікою. Це дуже прикро, оскільки ХХ століття дало європейській науці кількох яскравих європейців-знавців суфійської езотеричної мови, які наблизили європейців до її розуміння — наприклад, Рене Генон, Фрїтьоф Шуон чи Титус Буркхардт, якому, зокрема, належить праця з алхімії, де мусульманській алхімії присвячено не дуже багато місця [1]. Навіть коли ці дослідники приймали іслам і ставали суфіями, вони все одно долучалися, переважно, до сунітських тарікатів — таких, як шазілія. З огляду на це, більш цінними для знайомства з мусульманською алхімією можуть стати твори Анрі Корбена, який робив акцент у своїх дослідженнях саме на шиїтській традиції та періодично звертався до алхімічного символізму саме на матеріалах шиїтської алхімії. Втім, зіставлення алхімічних текстів із суфійськими, та взагалі філософськими, богословськими та поетичними текстами, які зроблені в тому ж культурному контексті (наприклад, із текстами Аттара Нішапури, Мулли Садри тощо) може також багато чого дати для глибшого осягнення алхімічної символічної мови.

Останнє, на що варто звернути увагу в контексті розуміння символічної мови мусульманської алхімії — наукові тексти сучасників (а іноді й самих алхіміків), присвячені медицині, хімії, металургії та іншим дисциплінам, де використовується схожий з алхімічним термінологічний і технологічний апарат. Через це, знаючи медичні та філософські твори ібн Сіні, ар-Разі та інших авторів, можна краще зрозуміти символічну мову їхніх алхімічних творів. Хоча не слід очікувати від такого зіставлення якихось надрезультатів, оскільки все ж, незважаючи на популярну думку, мусульманська алхімія не зводилася лише до хімічних експериментів. І, наприклад, величезна увага до вимірювання та зважування не може бути пояснена звичкою до чітких наукових експериментів і бажанням провести правильну реакцію. Скоріше тут ідеться про намагання відновити втрачену справедливість, досягти досконалості тощо, хоча і використовується символічна мова, близька до апарату фізики.

Підбиваючи деякі підсумки, варто зазначити кілька важливих методологічних настанов для дослідження символічної мови мусульманської алхімії. По-перше, необхідно пам'ятати про те, що мусульманські алхіміки в своїй мові намагалися поєднати спадок античних авторів із мусульманською — переважно, шиїтською — традицією. По-друге, дослідження мусульманських алхімічних текстів необхідно поєднувати з дослідженням середовища їх виникнення та контексту — перської та арабської поезії, науки, богослов'я, тафсірів тощо (проте не намагатися пояснити весь алхімічний символізм за допомогою суфійської чи суто наукової термінології). По-третє, розуміння символічної мови мусульманських алхіміків буде повнішим у випадку зіставлення ал-

хімічних текстів перською та арабською мовами з перекладами цих текстів латиною чи грецькою, єврейською чи іншими мовами, або навпаки — зіставляти перські та арабські переклади з сирійськими, єврейськими, латинськими, грецькими чи навіть санскритськими текстами.

Література

1. Буркхардт Т. Алхимия / Титус Буркхардт // Алхимия и Нотр-Дам де Пари / сост. Е. В. Головин, пер. с нем. Е. В. Головина. — М. : Эннеагон-Пресс, 2007. — С. 8-82.
2. Бурмистров К. Ю. «Ибо Он как огонь плавильщика»: каббала и алхимия / Константин Бурмистров. — М. : ИФРАН, 2009. — 295 с.
3. Диноршоев М. Абу Бакр ар-Рази и его «Духовная медицина» / М. Диноршоев, М. Мирбобоев // Абу Бакр Ар-Рази. Духовная медицина. — Душанбе. : Ирфон, 1990. — С. 3-22.
4. Корбен А. История исламской философии / Анри Корбен ; пер. с фр. и примеч. А. Кузнецова. — М. : Прогресс-традиция, 2010. — 182 с.
5. Рабинович В. Л. Алхимия / Вадим Рабинович. — СПб. : Издательство Ивана Лимбаха, 2012. — 704 с.
6. Сперанскій М. Введение / Михаилъ Сперанскій // Изъ исторіи отреченныхъ книгъ, т. IV, Аристотелевы врата или Тайная тайныхъ ; сост. М. Сперанскій. — СПб. : Типографія М. Александрова, 1908. — С. 1-130.

Олег Гуцуляк

Epistema denudata. Апологія пілігримства: есей

1.

Епістема — давньогрецьке слово. Означає не тільки **знання, вміння, здатність що-небудь робити** (походить від дієпрекметника epistamenos — «той, хто знає як»), а є іменем того **чудовиська**, котре ахейці та троянці, іонійці та афіняни **розташовували на носі корабля** — воно знає як **подолати стихію титана Океана...**

...Ідола Симаргла варяги встановили на носі свого човна... Дерев'яний людиноптах гордо стояв на носі човна, оглядаючи шлях попереду. А ніс Хоконового човна прикрашала лише стара тріснута дерев'яна «масмі» — ведмежа голова грубої роботи. Вої Хальблота, коли напивалися увечері, кричали Хоконовим воякам: «Веслярі дохлого Масмі!». Ті у відповідь підіймали над бортом лейдангу голих дівчат, подарованих Йосифом, і, регочучи, радили Хальблотовим варягам зробитися євнухами...

В. Єшкілев, О. Гуцуляк, «Адепт», 1995, 1997

Щоправда, бачимо і статую **богині Епістемі** — поряд із двома іншими богинями, Доблесті (Арети) та Мудрості (Софії), — **на будівлі знаменитої бібліотеки Цельсія**, в Ефесі. Вона **заклично піднімає лівою рукою поділ свого плаття**, пропонуючи дізнатися, що ж там за дракони замешкали у неї під сподом...

...Чистота страшить, але вабить тих, хто її втратив і відтак ненавидить шляхетність духу, намагається принизити високе і знищити чисте, довести янгола до падіння і в такий спосіб заспокоїтись, урівнюючись з тим, що недавно сліпило його сонячною недосяжністю.

Юрій Покальчук, «Те, що на споді», 2001

2.

Сучасна епоха породжена титанами **Ренесансу** з його ницістю ізольованої особистості, з його розривом із антично-середньовічними абсолютами; Ренесансу, котрий, **звеличуючи людину («гуманізм»), перетворює її на безпринципового артиста, носія аморальності, бісівства та титанізму**, на самого в собі «трансцендентального регулятора» (О. Лосєв, «Естетика Відродження», 1978), на носія принципу «Роби, що хочеш» (гасло раблезіанського Телемського абатства), засудженого Святим Письмом (Суд. 21:25), на постулятора значно ширшої «пропозиції свавілля» (В. Єшкілев, «Повернення деміургів», 1998).

...Морська буря, яку описує Рабле, — це стихія Ренесансу. В якомусь часі захитався навіть Пантагрюель: «Господи, спаси нас! — молився він. — Проте, хай не буде за бажанням нашим, але хай сповниться твоя свята воля!» Але боротьби він не залишає. Коли ж, зрештою, мандрівники досягають берега, **мудрець Епістемон** робить висновок тільки що пережитій події такими словами: «Слід постійно звертатися до небесних сил, закликати їх, просити, молити. Але цим обмежуватися і цим заспокоюватися не слід, нам також слід докладати зусиль і всіма засобами їм сприяти. Нехай вибачать мені базіки, — я базуюся безпосередньо на Святому Письмі...».

*...Так само як посеред збуреного моря, що на необмежених просторах здійснює і опускає велетенські хвилі, на човні сидить моряк, довірившись вутлом суденцю, — так серед мук спокійно сидить людина, сподіваючись та покладаючись на *principium individuacionis*...*

А. Шопенгауер, «Світ як воля і уявлення»

І додамо, що **«невихід у море» аж ніяк не порятує** — все одно поглине стихія титанізму або як Платонову Атлантиду, або як Гессівського Йозефа Кнехта... І тільки ті, які не побояться близького кінця навігації і вирушать у подорож, — стануть **«отцями-пілігімами»:**

...Хто ми? Куди йдемо? Ми втратили керівництво, мов вітрильник у збуреному морі, котрий то світліє, з'являючись на гребені хвилі, то темніє, падаючи вниз. З якого порту ми відплили? Хто знає? І у який порт тримаємо шлях?.. Можливо, нам відкриють це інші моряки, котрих теж кидає з волі хвиль і чий корабель проносить повз нас, або ті, що підняли на щоглі сигнал, або ті, що надіслали нам записку в пляшці? Але чи знають вони більше того, що знаємо ми самі? Вони теж прочани у цьому збуреному морі. Де ж тоді набудемо ми істину, як не в самих собі, у тій Думці, посередництвом котрої ми спілкуємося з абсолютною природою? Де, як не в голосі інтуїції, котрий звучить всередині нас? Невірні! Ми думаємо, що зникнемо, перетворюючись у прах. Але нам не спадає на глузд, що закон і сприйняття закону зрештою не одне й те ж. Що тільки осягаючи закон, ми живемо, ми безсмертні, як безсмертний сам закон. Під поверхнею явищ, те, що живе, творить, що є причиною всього.

Р.У. Емерсон, «Лекції про сучасність», 1841-1842

І стануть засновниками нових держав, завойовниками принцес та королівств, **відкривачами нових континентів і просторів для чудових Великих Пригод Духу і Звитяги.**

3.

...Ця культура (аполонівська, «осяйна», «метафізика світла», — О.Г.) завжди повинна була спочатку повалити царство титанів і потвор і завдяки могутньому божевільному шахрайству та повним втіхи ілюзіям щодо жажливої глибини погляду на світ та на найуразливішу здатність страждати стати переможцем...

Ф. Ніцше, «Народження трагедії з духу музики»

Ірландська сага «Битва біля Маг Туїред» оповідає про висадку із численних кораблів **божественних королів-деміургів** Племен богині Дану. Вигнавши суперну расу «мішкуватих» (Фір Болг), вони вступили у жорстоку боротьбу з демонічними фоморами, персоніфікаторами прикордонного стану світу. Від кабали у фоморів свого часу заледве порятувався на північних островах представник попередньої раси поселенців Ірландії — Фергус, потомством якого і були королі-деміурги, котрі повернулися і, що правда, на певний час навіть стали рабами фоморів. І тільки імітуючи стан останніх, напівбог-напівфомор король Луг-«Сяючий» Довгорукий, на прізвисько Самілданах-«Вдатний у багатьох ремеслах одночасно», домагається перемоги у поєдинку із володарем фоморів, своїм дідом Балором, вразивши його із праці у єдине магічне око.

...Коли в оп'янінні дією розмахував працею і посилав смерть, у нього було таке відчуття, мовби він гасить цим і власне життя, мовби розтрачує останні сили і, летячи разом із смертоносним каменем, кидається сам у прірву знищення, згідний загинути, тільки би ненависний ворог впав на мить раніше, ніж він...

Г. Гессе, «Сідхартха»

Арнольд Тойнбі пояснює те, що збагнув цей кельтський аналог Феба — Аполлона: єдиний засіб, яким можна спрямувати Племена Богині Дану до перемоги, — це пробудити у них примітивну та універсальну здатність до бездумного наслідування фоморів, тобто до **мімезису**, що є одним із засобів механізації людського життя та діяльності, і міметичний перехід від старійшин-фоморів до першопроходців-королів знаменує **процес перетворення варварства на цивілізацію**. До **мімезису може додуматися тільки деміург (Urheber), який є маніпулятором** неживими об'єктами в такий спосіб, що вони слугують людям для здійснення їхніх цілей. Як бог речами, деміург так само маніпулює механізованими людськими створіннями. Недаремно іпостась Луга — сонячноликий Огма, винахідник огамічного письма та вмілий боєць кием, цей кельтський Геракл, зображався у оточенні людей, вуха яких з'єднувалися з язиком бога-короля-деміурга тоненькими ланцюжками.

...Абсолютна диктатура — це найпримітивніший... і тільки механічний, тобто ілюзійний, вид всемогутності.

К. Кантор, «На захист Відродження»

І через тисячу років у країні колишнього кельтського племені гельветів запановує **доктрина заперечення свободи волі** Жана Кальвіна. Тут, у Швейцарії, вихованець швабської протестантської родини Герман Гессе виводить на терени літератури **образ Республіки Касталія з її «грою в бісер»** і доводить до абсурду гасло «Роби, що хочеш» **раблезіанського Телему**, цього, за Анрі Глюксманом, **світського варіанту Реформації**.

...Жити так, як кожному хочеться; ця особливість, говорять, є власне наслідок свободи, коли як наслідок рабства — відсутність можливості жити, як хочеться.

Арістотель, «Політика»

4.

Власне Ренесанс почав посилено розвивати магичні вчення, астрологію, чародійство і ворожіння, котрі були перероблені у строгу дисципліну наук, що нараховують більше двадцяти. Як підмітив Валерій Брюсов, власне Ренесанс зумів і магію зробити певною раціональною доктриною, вніс осмисленість і логіку у ворожіння, науково обгрунтував літання на шабаш і статеві зносини з чортами... І все це через ту ж **сваволю підпорядковувати свою свободу волі глибинних сил**, захованих енергій, Дракона, Тіамат, прихованого Імама, макрокосмосу. Людина стала розглядати себе дзеркалом останнього, «мікрокосмосом», і як людина є такою, яка сама по собі НІЩО, вона не більше, ніж камінь, не свободна, але зумовлена необхідністю (Марсіліо Фічіно, 1433-1499), і, в тому числі, необхідністю безобмеженого прагнення до нового, до прогресу не людини, а людської свавільної могутності.

...Є тільки постійні пошуки нових інтересів, нових розваг, нових почуттів, нових пригод, нових відкриттів, нових революцій, нових радощів, нових жалів, нових...

Д. Белл, «Культурні протиріччя капіталізму», 1976

Щоб порятуватися, зазначають Деніел Белл та Олександр Мень, слід звернутися до вмістилища живих значень на глибинних рівнях буття, котрі навіть є реальнішими й дорожчими від справжніх живих істот. Звернутися, щоб побудувати на їхній основі **власний «ідеальний» світ (комплекс Пігмаліона), здійснити «супернарацію»**, що відбувається лише як «...реставрація міфобуття — комплексу казкової свободи, обмеженої лише кордонами комфорту... психіки... відбувається реставрація одного з найглибинніших прагнень людської волі — воління бути богом свого персонального світу, упорядником його енциклопедії» (В. Єшкілев, «Повернення Деміургів», 1998)...

Як на нас, то на це спроможні тільки **королі-пророки** (араб. «кахін», євр. «кахан», хазар. «каган»). Вони вступають у герць, з одного боку, із **королями-жерцями** (араб. «набі аль-малік»), які закликають лише до авторитету минулого, а з іншого — з **королями-містагогами, виродженими королями-деміургами** (араб. «набі аль-маджус»), які покладаються на свою силу маніпуляції з магичним як засобом спасіння. Власне **«загальна справа» російського косміста Миколи Федорова — це апологія фараона-самодержця-містагога, а не аж ніяк не «воскресіння предків».**

...Група єврейських пророків... досягла свободи у вираженні моральної інтуїції і наділила Іегову тими рисами, котрі виробило їх мислення. Наша цивілізація зобов'язана їм більше, ніж ми могли б уявити... Але єврейські пророки насправді здійснили найважливішу якісну зміну, і, що трапляється ще рідше, зміну до ліпшого, але поняття свободи ніколи не входило у концепцію Іегови, вироблену пророками.

А.Н. Уайтхед, «Пригоди ідей», 1933

Феномен королів-пророків («бене-ха-небіім» — «сини пророчі», тобто наступники пророка Мойсея) **зароджується тоді, коли втрачається Кивот Заповіту** (тобто відбувається занепад «королів-жерців», тобто відбулася «зміна Еону (Віку)», за К.-Г. Юнгом), біля якого ще в дитинстві служив засновник цього руху Самуїл Сілоамський.

...Посередині стояла бронзова статуя Кадеш... Біля ніг статуї Ратибор побачив дерев'яний кивотик. Він підняв його й відкрив. У кивотику лежав шматок запліснявілого пергаменту... від тертя пергамент почав розпадатися на клатті: пліснява прожерла його наскрізь і повністю знищила текст... Учніві Мелхиседека здавалося, що на порозі його свідомості стоїть нове видіння... Знайомий неспокій огорнув його єство і... він... переступив межу суцільних речей і у місячному сяйві отримав Об'явлення.

В. Єшкілев, О. Гуцуляк, «Адепт», 195, 1997

Як зазначає шіїтський теолог, **відмінність між пророком та містиком** у тому, що містик не хоче повертатися зі спокою, якимось відчувши його; і навіть неминуче його повернення не має нічого суттєвого для людини. **Повернення ж пророка — креативне**, він повертається, щоб «...зануритися у потік часу з метою контролювати сили історії і тим самим створювати новий світ ідеалів. Для містиків спокій після відчуття є чимось конечним, для Пророка — це пробудження у ньому самому від струшуючих сил психологічних зусиль, котре розраховане на повну зміну світу людини» (Сайїд Муджтаба Мусаві Ларі, «Пророцтво», 1994). **Пророк** доносить до людей Божественне знання, вільне від будь-яких форм ілюзій та помилок, він — **тлумач, екзегет. Король-пророк встановлює обряд входження у культуру**, позначення членства у співтоваристві, пов'язаного як з минулим, так і з майбутнім, прокламує «викуплення» взаємних гріхів батьків та дітей, благовоління перед фактом зв'язку поколінь, дає переосмислення значень священного та профанійного.

5.

...Є у корабля і двійник-паяц — корабель дурнів, вони ж паяци, вони ж ідіоти та безумці. В XV ст. корабель паяців рішуче взяв гору над трагічним, аж до знаменитої сатири Себастьяна Брандта 1494 року і не менш знаменитої картини Босха — котра була частиною віттаря, слід нагадати... Будь-який корабель перетворюється на корабель дурнів, якщо він не зазнає корабельної аварії. Християнство без Розп'яття — корабель дурнів. Людина з державою, але без особистості — корабель дурнів. Ще через стро років цю метафору розгорне у «Робінзоні Крузо» Дефо, та й «Подорожі Гуллівера» більш точніше було б назвати «Корабельна аварія Гуллівера»...

св'яц. Яков Кротов, XVI вік: Корабельна аварія як прогрес

Власне зрушення центру авторитету від сакрального до профанійного, від мудрості до дурості — є домінуючим показником епохи Модерну. Хоча це явище призводить інколи до інтригуючої незвіданості демонічного та гедонізму (і навіть морального виродження), проте основний вектор спрямований власне до того, що Гегель називає «самодостатнім духом» як виток істинної суб'єктивності, пошуки котрого приводять до досягнення абсолютного, благоподібного знання, тобто прорив у профанічне має метою відшукати у ньому священне, хоча й у незвичному вигляді.

Отже, якщо зсув авторитету у бік до профанічного слід іменувати «Модерном», то власне сам «прорив» (акме) з нього до нової сакральності є «модернізмом». Претечами останнього стали Микола Гумільов та «акмеїсти» (ширше — «символісти», «неокласики», «сюрреалісти»). Плодом цього прориву став філософський вимір дискурс неомодернізму завдяки Мірчу Еліаде, Джозефу Кембеллу, Отто Ранку, Полю Сентіву і увінчався концепцією «гієрогамії» («священного шлюбу») Космосу і Хаосу, Героя і Пани, духовного і матеріального, коли досягається відокремленість суб'єкта та об'єкта, і формою вираження творчого начала у людині стає «абсолютна міфологія» (Олексій Лосев), де ототожнюється суб'єктивне та об'єктивне, і можливе людське існування, власне, як постійне подолання конечності буття, жорстокого безглуздя життя. Ставши домінуючим лейтмотивом у культурі, дискурс (нео-) модернізму набуває «легітимності» на теренах гносеології як синтез ірраціоналістичного та раціоналістичного ідеалізмів, і сам синтез розглядається як такий, що відповідає потребам «постіндустріального суспільства» і своїм «нерепресивним» характером відрізняється від буржуазного «галілеївського» проекту науки і техніки Модерну (реалізуючого себе у науково-технічній революції).

Якоюсь мірою тенденцію «альтернативного проекту» технократичній, розсудливо-емпіричній раціональності Модерну репрезентують неоромантичні рухи 60-80-х рр. ХХ ст., «трансцендуючі» всі наявно існуючі етичні норми та вимоги, ставлячі акцент на естетично-експериментальному досвіді, не співвіднесеному з минулим: авангардне мистецтво, «молодіжна», або «cool-» субкультура, «повернення у природу», «людина-інститут», «контруніверситети» тощо. Але, кажучи словами Карла Маркса, у них була воля, але здатність була відсутньою.

...Мистецтво форми, авангарду — вичерпалось на сьогоднішній момент. Замість модернізму вже нічого бути не може, бо він греться залишками культурного гештальту. Далі вже шляху немає. Може виникнути нова цілісність, або мистецтво загине. Але я вірю в нову цілісність і мені видається, що ця нова цілісність знаходиться в межах того явища, яке сучасні культурологи називають ойкуменізмом, тобто мистецтвом, яке вимагає від кожного автора створення власної ойкумени... Знову ж таки, це ще одна з можливостей, вона може... бути розкритикована і ця критика породить відчуття іншого шляху.

В. Єшкілев, «Доповідь на «Імпрезі-міжсезонні», 1995

Тільки у 90-х рр. ХХ ст., з бурхливим розвитком постіндустріальних та інформаційно-технологічних тенденцій, відбулася зміна ставлення до метафізики та зняття заборони на метафізичну проблематику, а звідси — і синтез раціоналістичного та ірраціоналістичного ідеалізмів вбачається у взаємопроникненні раціонального та ір-

раціонального типів мислення, у плавному переході з одного рівня свідомості та діяльності до другого, і навіть — у відносності самої цієї дихотомії. Звідси знімається й **проблема демаркації науки і ненауки**, емпіричної науки та метафізики. Волюють навіть говорити про **відродження натурфілософського стилю мислення** (але вже не обмеженого вивченням природи, а такого, що стосується і людини), про постання на традиції натурфілософії нової розробки метафізичної проблематики та створення т.зв. «**нової метафізики**», про «всесвітній антинауковий рух», про «**Нову епоху Просвітництва**» (чи просто — «**Новий вік**», «**Нью Ейдж**»), що на часі інформаційної та біологічної революції характеризується «новим діалогом» людини-деміурга з природою, закономірності цієї епохи залежать від складного переплетення космічних факторів, у тому числі й людського (див. нашу статтю «Фактор майя» у журн. «Плерома», 1996, ч. 1-2). **З наукою урівнюються інші форми суспільної свідомості — релігія, міф, магія, гра, мистецтво, поезія, мовлення** як таке, тобто вся сукупність вимірів «культурного простору» (за Ернестом Кассіроном). А такі **форми душевної діяльності як сон, марення, фантазія** набувають характеру справжніх проявів людської сутності.

Іншими словами, у теперішню епоху постає «**посткультурна**» **видимість** вже часткового здійснення (прориву-«акме» до) **перебування** («геппенінг») у «**Абсолютно Іншому**» (за Гербертом Маркузе); у «**нерепресивній діонісійній цивілізації нового типу**, що лежить по той бік неврозу історії» (за Н. Брауном); у **анархічно-діонісійній почуттєвості**, що повинна стати засобом відновлення космічної всеєдності, що йде на зміну «нарцистичній Великій Відмові» ліворадикально-постмодерністського руху 60-90-х років ХХ ст.

Коріння останнього — у інтелектуальних прорахунках кінця XIV ст., коли Захід, за Р. Уівером, здійснив «**жахливий вибір**» на користь **оккамівського номіналізму**, і цей вибір означає відмову **від віри у трансцендентні цінності («універсалії»)**, **від віри у існування джерела Істини**, котра супернативна, тобто **поразка, що нанесена номіналізмом логічному реалізові, стала вирішальною подією західної культури як такої**. І саме діонісійство постмодерного «**прориву у профанне**» (щоб відшукати у ньому примарне «Ельдорадо») **є не ніцшеанське, а гегелівське** — воно «...являє собою незбурено ясний спокій» (Гегель), іманентний безособистісний спокій, бо досягається, що **трансцендентне доступне нам тільки через іманентне** (відкриття іманентної божественності у самих явищах і навіть у самій людині), а отже, — **слід відродити традицію «визволення Бога» з «трансцендентного» у іманентний світ** (як хрестоносці-пілігрими визволяли від мусульман «Грід Господній»), так, як стародавні греки у щорічних **діонісіях символічно демонстрували визволення Діоніса-Загрея від безумства** (стану «не від світу цього») богинею Великою Матір'ю Кібелою (символом іманентного світу, сил, що йдуть із надр земного буття) у день зимового сонцестояння, коли сонце «повертається до світу»...

...Трансцендентність та іманентність... виражені... так як сонце трансцендентне землі і водночас своїм світлом, теплом і прагненням іманентне їй.

Б. Вишеславцев, «Етика преображеного Еросу», 1931

6.

Сама **трансценденція** є «**таїною**», «**несубстанційним абсолютом**» (за Гербертом Маркузе), «**Ніщо**» (за Жаном-Полем Сартром), що ототожнюється зі «**свободою**». Еріх Фромм конкретизує її як **спонтанну активність** цілісної, інтегрованої особистості, Дм. Донцов — інтегрованої нації, а Е. Кехлер — як «**життєву силу**» («продукт цілісності органічної конституції»), йдучи за Фрідріхом Ніцше, у якого «**життя**» являє собою специфічну **волю до акумуляції життєвої сили** (нім. Macht — «сила», «влада»), і ця сама «**воля до влади**» є не буття, не становлення, а лише пафос — «найелементарніший факт, з якого тільки й виникає становлення, дія» (Ф. Ніцше), творчість, **деміургія**.

Відповідно, за А. Боймлером, «...здійснюючою силою та самим творчим життям є міф, який — джерело всіх цінностей і аксіологічних установок, першоджерело всякого творчого осмислення і творча єдність цих діянь». Адже у цьому першоджерелі «...виявляється певний мовби накопичений у доісторичну епоху капітал людського буття... Значення цієї субстанції розкривається посередництвом духовного процесу, що здійснюється в історії. Під час цього процесу... виникнуть нові витoki, котрі у якості реальностей — найвеличніший приклад такого роду являє собою «вісьовий / стрижневий час» — у свою чергу стануть передумовами інших утворень. Але цей процес охоплює не все людство в цілому — він йде на висотах свідомості окремих людей...» (Карл Ясперс), у **сферах індивідуальних рефлексій мислителів та мистців, а, отже, — матиме тривалий та неоднозначний характер**.

Хоча й можливе протилежне явище, спричинене **безпосередньою зацікавленістю мас**, як от «...неграмотні люмпени (негритянських кварталів США, — О.Г.) переказували один одному найскладніші концепції культурного націоналізму (негритюду, — О.Г.), не передбачені для їхнього розуміння» (Н. Сосновський), що, зрештою, вилилося у растафаріанство та музику «реггі».

...Ми переживаємо на сьогоднішній момент стрижневий потік. Це мистецтво, яке намагається шукати себе перед лицем плебейства.

В. Єшкілев, «Доповідь на «Імпрезі — міжсезонні», 1995

Але це явище у середовищі **негрів Ямайки стало можливим тому, що вони постулювали себе «іманентними» носіями (королями-пророками) «трансцендентної» для них імперії Хайле Селасіє (принца-раса Тэфарі)**, імперії, де «...гіпостазування міжіндивідуальних цілей, рішення за свобідним вибором підпорядкуватися створеному для себе правопорядку... знаходить своє символічне вираження в **особі глави держави**» (Отто Вейнінгер), або «**Бога Світла**» (за Роджером Желязни), іудейського **Магеда**, мусульманського **Махді**, шиїтського «**набі аль-імамі**», перського **Мітри**, буддиського **Майтрейї**, езотеричного **Хельгі Аватари**... Всі вони — **міфологічні образи спонтанного суспільства**, яке, за Умберто Еко, «...спиралося б на вільну, радісну приналежність кожного його члена як частки до того самого універсального тіла», «...у відношенні до якого, — продовжує М. Мерло-Понті, — ми формуємо уявлення не як люди або емпіричні суб'єкти, а як такі, що **освітлюються єдиним світлом і беруть участь у єдиному, не руйнуючи його єдності**».

Повернутися до ідеологеми «**Сонячної імперії**» (королівства, Республіки, «Res Intima») можна, за Жан-Полем Сартром та Леопольдом Сенгором, тільки через **переживання, що тісніше зв'язує людину із буттям, ніж рефлексія, бо емоція, співпадаючи**

із реальністю, не стільки виражає пізнання, скільки є саме пізнання, готове до дії, вже сама дія.

І цим переживанням, цією емоцією є **страх**.

...Страх обумовлений відсутністю хоч якогось опертя, сталості, певності у житті людини. Опертя немає, перш за все, у родинних стосунках ..., у самому просторі.

О. Різниченко, «Дорога додому», 1997

7.

Страх запановує у душі українського обивателя, який виявився у ситуації розриву між вимогами, котрі не реалізуються у світі, і наявним світом, що не відповідає таким вимогам (антитеза належного і суцього). Він змушує шукати оптимальне співвідношення із сьогоденням. А тому не дивно, що значна частина громадянства ставить перед собою не так «розбудову держави» (що на побутовому рівні рефлексії асоціюється з корумпованістю та відсутністю належних соціально-правових гарантій), а «**розбудову свободи для (чогось)**» — визнає за доцільне встановлення режиму «залізної руки» (диктаторського типу) у політико-економічній площині, яка б стала в один ряд якщо й не з наддержавами, то, принаймні, забезпечила б гідне життя її підданих.

...Германці, зруйнувавши Римську імперію, стали перед необхідністю створення Римської імперії германської нації.

Дм. Корчинський, «Спадок померлого дідуся», 1994

Власне цей **здвиг української ментальності до загально-громадянського очікування на Диктатора-Лицаря (як Піночет чи де Голль) і навіть на власну Імперію** є свідченням про кризу попереднього уявлення українства про те, як зазначає соціолог Олена Донченко, що, розвиток вільної та незалежної України піде автоматично у напрямку до матеріального добробуту і процвітання, адже український народ має багату мову, чарівну пісню, багатомільйонне населення, родючу землю під сонцем, тобто «**Не Зевс, не Пан, не Голуб-Дух, лиш сонячні кларнети**», — як писав Павло Тичина.

Власне тепер альтернативою «сонячним кларнетам» постулюється **Пан** — «**жах перед Живими Знаками трансцендентних об'явлень як спосіб існування..., як містична відкритість «шляху воїна», відомого з навколоезотеричної літератури. Цим шляхом Заратустра виходить назустріч Сонцю, цим шляхом прямує в Ікстлан дон Хенаро в книзі Карлоса Кастанеди**» (Олександр Кац).

Так, як набагато століть раніше **клан йакі племені тольтеків** на чолі з Накшитшучітлем-Кецалькоатлем рушив у Гватемалу з центральної Мексики для збереження вихідних вчень. Так, як творці ацтекської імперії Теночтитлану вийшли під проводом своїх королів із печерного Астлану-Атлантиди. Так, як «**сини сонця**» — **творці імперії інків** — з **андських печер** Пакарітампу. Так, як предок династії франкських королів **Меровей** — з **печери чудовиська у «країні Хуг»**, спонукавши надалі своїх нащадків-германців вирушити в мандрівку світом під проводом королів, герцогів-«воєвод» та їхніх «золотих родів». Вони — **носії сакральної сили, пробудженої у битвах з чудовиськом Печер**, із «...набожністю Печери...», котра просто не знає духовного, і сприймає

духовне Ми, що входить в одушевлене тіло, як просте відображення божественного світла. Арабське слово для цього — «іслам», покірність... «Іслам» є власне неможливість Я як свобідної сили перед обличчям божественного... у Августина, як пізніше у Спінози, відсутнє поняття сили, і проблема свободи співвідноситься у нього не з Я і його волею, але як із зануреною у людину частиною всезагальної «пневми» (Освальд Шпенглер).

Відмовившись від концепції святих як актуалізаторів та активізаторів свобідної сили, не дивно, що ісламський та протестантський світи знаходять **медіаторів між людиною та Великими Силами у божественному світлі («метафізика світла»)** або **колективному безсвідомому («тіамат»)**, тобто узагальнено, за святим Бонавентурою, у силі, що діє у матерії. І якщо августиніанці та мусульмани визнають тільки можливість наближення душі до Бога завдяки благодаті — зсилання Ним світла у матерію, то протестанти, як раніше їхні попередники, т.зв. «німецькі містики» (твори яких видавав друком Мартін Лютер), через поняттеву спекуляцію намагаються самостійно пізнати Бога і душу, яка є реальна, бо її «дно» — божественної природи, не сотворене, ідентичне з Богом, а отже, душа може бачити Бога.

Але яка б «внутрішня робота» особистості не призводила до глибин душі, однак результати її неодмінно **об'єктивізуються, повертаючи людину до «світу відчуженості та ворожнечі»**, з якого вона намагається вирватися. Фрідріх Ніцше у цьому протиріччі закликав знову і знову повертатися у глибини, ствати **адептом Вічного Повернення** (Der Wiederentdecker). Микола Бердяєв вбачав можливою реалізацію тільки у потойбічній «містичній бутності», коли часу не буде, а буде вічність...

Автор «Троянди світу» Даниїл Андрєєв, проте, вважає, що занурення у духовну трансценденцію «...робить набутий досвід об'єктом релігійного, філософського та містичного осмислення і навіть матеріалом своїх художніх творів, маючи поряд з іншими значеннями неминучо застережувальний зміст... **повернувшись, прочанин** (виділення наше, — О.Г.) приносить спогади ще більш беззаперечні і, так би мовити, вичерпні... і... з європейських письменників, цього був причетний поки що якнайбільше Данте»...

Але **прочанами «туди ж», у «трансфізичне»**, до первісної Тіамат, були і Гільгамеш, і Еней, і Орфей, і Іштар, і Геракл...

Хтось звідти приніс квітку вічної молодості, хтось знання про грядучу славу Риму, хтось витягнув на білий світ триголового Цербера...

А комусь (Орфей) не вдалося повернути звідти кохану (Евродіку), а хтось (Іштар) залишив там замість себе цапом-відбувайлом мужа (Таммуз)...

У кожного — свій досвід (via experientiae).

...Сходження Христа в пекло, де його справа спасіння стосується навіть померлих. Психологічним еквівалентом тут слугує інтеграція колективного безсвідомого, що становить суттєву частину процесу індивідуалізації.

К.Г. Юнг, «Aion»

Керрі Болтон

Вплив Г. Ф. Лавкрафта на окультизм¹

Анотація

Жахи Лавкрафта породили не просто літературний культ, як багато інших, але справжній — окультний — культ. Міфологія Ктулху — знання про Древніх Богів з Невисловлюваними іменами, до яких закликають, яким вклоняються — ця міфологія використовується поважними езотериками в якості символічного та міфологічного базису їхніх магічних систем. Запропоноване есе присвячене декільком особам, орденам та доктринам, породженим Міфологією Ктулху.

Раціоналізуючи ірраціональне:

Магія базується на ірраціональному, на інтуїтивному, на незримому — буквально «окультному» началі: в магії дещо «приховане» закликається задля індивідуальних або спільних потреб шляхом порушення причинно-наслідкових зв'язків матеріального всесвіту.

Ритуали, замовляння, чари та закляття використовуються задля досягнення бажаного результату, що базується на двох принципах, згідно з Фрезером: по-перше, подібне породжує подібне, а іншими словами — ефект віддзеркалює причину; по-друге, речі, що колись контактували, продовжують впливати одна на одну на відстані, коли фізичний контакт вже перервано. Фрезер називає ці принципи відповідно Законом Подібності та Законом Контактності (1).

Тож, ритуальна магія базується на «Законі Подібності», і являє собою складну операцію поєднання кожного слова та елемента ритуалу шляхом використання системи відповідностей (2), яка у Західній магії, наприклад, традиційно включає так звані «Елементарні Знряддя»: Жезл, Кубок, Кинджал та Пентакль (3), що репрезентують відповідно Вогонь, Воду, Повітря та Землю; те ж саме стосується кольорів, ароматів, астрологічних позицій тощо. Творення ж чарів потребує застосування «Закону Контактності».

Одним з перших церемоніальних магів доби «магічного відродження», що почалося в Англії XIX ст., був Алістер Кроулі, чії доктрини та практики сьогодні часто поєднують з Міфологією Ктулху.

Так чи інакше, хоча окультні практики й залучають складні формули та церемонії, чи просто вимагають використання галюциногенів для досягнення змінених станів свідомості, за словами Невіла Друрі, австралійського окультиста й письменника, «протягом своїх досліджень езотеричних традицій, я виявив, що під зовнішньою ширмою складності, під окультними символами, оманливими значеннями, паролями, «ключами» та іншими мірами захисту — сутнісне ядро є відносно простим» (4).

Інша форма магії, що набула поширення протягом останніх декількох десятиліть — це «Магія Хаосу», на яку здійснив також серйозний вплив британський церемоніа-

¹ Олександр Артамонов, переклад з англійської, 2015.

Оригінал: <http://www.counter-currents.com/2012/08/the-influence-of-h-p-lovecraft-on-occultism/>

льний маг Кроулі, а окрім того — інший англійський окультист тієї ж епохи — художник Остін Осман Спейр (5). Спейр відмовився від складних ритуалів та заснував свою практику на медитаціях, спрямованих на сіґли (6). В окультизмі існує метод, що називається «шляхотворенням»: практик обирає символ та медитує на нього, ніби це — знак відкритих дверей. Результат залежить від особистих образних асоціацій. Психоаналіз оперує подібною технікою, що називається «активною уявою» — завдяки ній, образи сну використовуються з певними цілями. Юнг, описуючи цей метод, рекомендував: «почніть з образу, наприклад, жовтої маси з вашого сну. Сподівайте її, та уважно слідкуйте за тим, як зображення почне розгортатися чи змінюватися. Не намагайтеся з ним щось робити, просто залишайтеся в бездіяльності, лише спостерігайте за його спонтанними змінами» (7).

Як шамани, так і церемоніальні окультні практики (сюди можна додати й покоління Лірі, що експериментувало з ЛСД) шукають змінених станів свідомості шляхом вольового акту. Окрім того, згідно з інтерпретацією снів, значно старшою за сучасний психоаналіз, світ сну становив для древніх людей таку ж важливість, як і світ повсякденності — таку позицію поділяють і сучасні психологи. Можна згадати відносно відомі приклади інтерпретації снів чи «видінь», запропоновані Даниїлом (8), або ж описані Йоаном в Одкровенні — обидва приклади переповнені езотеричним символізмом.

Призначення цього короткого вступу до теорії окультизму полягає в тому, щоб пояснити наступне твердження: оскільки будь-який символ можна використати як такий, що має певний вплив на уяву чи несвідоме медитуючого, досить очевидним стає той факт, що Міфологія Ктулху здатна достатньо впливати на психіку для того, щоб перетворитися на цілісну окультну систему — незважаючи на те, що з'явилася ця міфологічна система в оповіданнях ХХ ст. Слова, образи та символи, якими оперує Лавкрафт, в достатній мірі являють собою таємниці для збудження уяви — не менше, ніж середньовічні гримуари, Енохіанські «виклики», алфавіт та мова, створені Джоном Ді, придворним вченим Королеви Єлизавети I, який став центральною фігурою найбільшої окультної школи Енохіанської магії протягом окультного відродження кінця ХІХ ст. (9).

Окрім цього фантастичного підґрунтя, ми розглянемо й яким чином окультисти на кшталт Fr. Tenebrous, послідовника Міфології Ктулху, пояснюють, що Лавкрафт був одним з фантастів, які мимоволі отримали істинне окультне знання уві сні (10).

На основі цього твердження, Езотеричний Орден Даґона, одна з головних організацій, пов'язаних з Ктулху, запропонував досить переконливе пояснення як легітимності міфів Лавкрафта, так і статусу самого Лавкрафта в якості провидця — не зважаючи на те, що сам Лавкрафт метафізику відкидав:

«Твори Лавкрафта, вперше опубліковані в Американських бульварних журналах, як-от “Weird Tales”, презентують внутрішньо несуперечливу космологію, сконструйовану на основі літературного вираження снів та інтуїтивних імпульсів автора. Ця космологія стала відомою під назвою “Міфології Ктулху” — за іменем її центрального божества. Ці оповідання та романи містять приховані значення та магичні формули, про які навіть сам їхній творець не знав.

Лавкрафт страждав від гострого комплексу неповноцінності, і це не дозволяло йому особисто перейти безодню протягом свого життя. Він залишився відлюдькува-

тим та самотнім письменником, і зберіг раціональну, скептичну позицію щодо Всесвіту, незважаючи на проблиски локацій та сутностей потойбіччя, пізнаних ним у снах. Він так і не зрозумів істинного походження жахливих вимірів космічної відчуженості, що приходила до нього в снах. Він так і не дізнався, що сам був Вищим Жерцем “Ех-Пі-Елем”, Пророком Сходження Еону Ктулху» (11).

Fr. Tenebrous пояснює релевантність оповідань Лавкрафта для серйозного окультиста подібним чином:

«У 1920-х роках американський журнал “Weird Tales” почав публікувати оповідання невідомого автора на ім’я Г. Ф. Лавкрафт. Чим регулярнішим ставав його внесок у розвиток журналу, тим більше зростала внутрішня цілісність і взаємопов’язаність міфології, створеної шляхом літературної реалізації снів та інтуїтивних імпульсів автора. Хоча він і висловлював публічно абсолютно раціональний та скептичний погляд на Всесвіт, досвід з його снів дозволяв йому споглядати проблиски місць та сутностей з потойбіччя, і поза його пишномовною та часто надмірно пафосною прозою лежить бачення та розуміння окультних сил, безпосередньо релевантних для Магічної Традиції» (12).

Шаман та окультист прагнуть до зміненого стану свідомості; при цьому, Лавкрафт — раціоналіст та матеріаліст — вважається своїми окультними послідовниками тим, що можна назвати «шаманом мимоволі» — візіонером, чия здатність зв’язуватися з жителями астральних чи підсвідомих областей шляхом снів є такою ж легітимною, як і свідомий зв’язок з потойбіччям, що реалізується окультним практиком.

Що стосовно світогляду Лавкрафта, то письменник відкидав усе, пов’язане з містикою, і розглядав Всесвіт як механізм. Втім, Лавкрафт, поза всякими сумнівами, цікавився не лише наукою, але й древньою історією та міфологією. Дослідник творчості Лавкрафта С. Т. Джоші пише, ніби той «...палко зізнавався, що його закоханість у минуле в цілому зумовила його естетику збочення — поразку або ж конфуз часу» (13).

Його творчість являє собою синтез потаємного/міфологічного та космологічного: опис створінь, що чатують десь поза фізичним світом, очікуючи, коли можна буде увійти до нічних жахів смертних. Тож, Боги з Невисловлюваними Іменами — це дивна суміш диявола та «позаземного». Однак, на відміну від Толкієна та Льюїса, які писали свою прозу, сподіваючись підняти інтерес до міфології та релігії перед ликом секуляризму та матеріалізму, Лавкрафт, будучи атеїстом, не мав бажання бачити релігійне відродження; засуджуючи спроби пов’язати квантову теорію, наприклад, з релігійними віруваннями, Лавкрафт стверджує:

«Хоча ці нові наукові тенденції й не значать нічого для міфу про космічну свідомість та телеологію, нове покоління зневірених та переляканих сучасників покладається лише на сумнів стосовно всього позитивного знання, яким вони володіють; тож, з твердження “ніщо не є істинним” можна вивести, що “все може бути істинним”... Таким чином, кожен може створити будь-яку міфологію, яку фантазія, ностальгія чи відчай підкажуть, і не зважати на те, що хтось буде доводити його емоційну неправоту — що б це не значило...» (14).

Як матеріаліст з механістичним поглядом на Всесвіт, Лавкрафт розглядав надприродне як нонсенс, але при цьому демонстрував достатні, хоча й обмежені, знання, які дозволяли йому робити альянзи на істинні езотеричні фігури та тексти для надання

власним оповіданням ваблячої таємничості. Згідно з Овеном Девісом, головним джерелом Лавкрафта в галузі окультизму була стаття «Магія» з Британської Енциклопедії (15). Наприклад, коли «Некрономікон» було згадано вдруге — у «Фестивалі», опублікованому в 1925 р. (журнал «Weird Tales») — тема оповідання була нав'язана прочитаною Лавкрафтом книжкою Маргарет Мюрей «Відьомський культ Західної Європи» (16&17), яка сама по собі була впливовим джерелом для відродження чаклунства чи «вікканства», або ж хоча б версії, адаптованої Джеральдом Б. Гарднером для сучасного світу (18). У «Фестивалі» нащадок відьом Нової Англії знаходить три гримуари, або ж окультні тексти: «Saducismus Triumphatus» (19), «Daemonolatrea» (20) та «Некрономікон», і два перших — це дійсно існуючі гримуари (21).

На декількох справжніх авторитетів окультної традиції Лавкрафт посилається, надаючи тим самим своїм оповіданням танталізуючий відтінок істинної езотеричної традиції — серед таких є й Єлизаветинський вчений та винахідник «Енохіанської мови» та «методу перегляду», доктор Джон Ді (22). Тож, коли Лавкрафт згадує у «Жаху з Данвіча», ніби Джон Ді залишив лише англійський переклад Некрономікону, це стає предметом коментаря Роберта Тьорнера, в якому він описує свою знахідку в Британському Музеї — лист від «невідомого вченого (1573 р.), написаний до Ді стосовно «Міста Данвічу» (23).

Хоча знання Лавкрафта в сфері таємничих вчень є дуже обмеженими, розмитих натяків з його оповідань вже достатньо для того, щоб на їх основі створювалися езотеричні книги та окультні ордени. Алюзії на Ді, гримуари і т.п. дозволяють шукачам «істинної окультної традиції» в творчості Лавкрафта стверджувати, що Лавкрафт слугував джерелом для передачі окультної традиції, яка йде від Шумерії через Лавкрафтового «Божевільного араба» до Джона Ді, Алістера Кроулі, Кеннета Гранта і т.д.

Яка іронія: окультні інтерпретатори творчості Лавкрафта схильні якраз до того, що їхній «шаман мимоволі» засуджував у свій власний час: «кожен може створити або відродити будь-яку міфологію... та не зважати на те, що хтось буде доводити його емоційну неправоту». Незважаючи на це, Лавкрафтові оповідання сповнені достатньої привабливості для шукачів таємничих знань — з ниток Лавкрафта вони утворюють цілі гобелени.

Поклик Ктулху

Вперше Міфологія Ктулху була явлена в оповіданні Лавкрафта «Поклик Ктулху», опублікованому в 1928 р. (24). «Героями» цього оповідання — принаймні, героями для послідовників культу — є Великі Древні, чії земні послідовники можуть закликати їх з позаземних вимірів, коли зорі набувають сприятливих для цього комбінацій. Їхніми послідовниками, як пише Лавкрафт, були наймерзенніші покидьки Землі:

«Вони казали, що вклоняються Великим Древнім, які жили багато років тому, коли ще не було людства; вони з'явилися до юного світу з небес. Ті Великі Древні вже померли; тепер вони — в глибинах землі та моря; але мертві тіла розповіли їхні таємниці у снах першим людям, які й створили безсмертний культ» (25).

Fr. Tenebrous, осмислюючи існування Великих Древніх у якості об'єктивних реальностей, пояснює:

«Ці сутності існують в іншому вимірі, або ж на рівні вібрацій, відмінному від нашого; вони здатні увійти до нашого Всесвіту лише крізь особливі «віконні області»,

або ж «психічні брами» — цей погляд є властивим для багатьох окультних традицій. Ктулху — це Вищий Жрець Великих Древніх, похований у затопленому місті Р'льєх (26), де він чекає на їхнє повернення. Він описується як крилата величезна людиноподібна істота з мацаками, сформована з напіврідкої речовини, що рекомбінується після часткового знищення Ктулху в кінці оповідання» (27).

Культу Ктулху надається певна об'єктивна легітимність завдяки прадавнім залишкам незапам'ятних часів: Лавкрафт натякає на островитян Південних Морей, ву-дуїстів та ангакоків (28) Гренландії (29). Тож, сучасні західні адепти, які жадають повернення Великих Древніх та прийняття ними божественних регалій, утверджують себе в якості живої традиції, що вже дуже давно існує — це явище якраз і засуджував Лавкрафт у свої часи (30).

Оскільки складно відокремити доктрини цього культу від оповідань Лавкрафта, ми маємо достатньо повну вказівку для розуміння відверто нігілістичної, або ж хаотичної догми — мова йде про природу Великих Древніх; новий земний порядок, що встановиться після їхнього повернення, веде до створення суспільства, яке, на думку багатьох людей, є утопією психопатологічного ґатунку. Ось, наприклад, пасаж з фундаментального в цьому сенсі тексту — «Поклику Ктулху», який цитує Fr. Tenebrous (31):

«Легко буде взнати той час, бо людство тоді впадінеться до Великих Древніх; вільні та дикі, поза добром та злом, з законами та мораллю, відкинутими геть: усі кричать, вбивають та гуляють у веселошах. Тоді звільнені Великі Древні навчать їх новим способам кричати, вбивати, гуляти та звеселятися, і вся земля запалає у всесвітньому вогнищі екстазу та свободи» (32).

Fr. Tenebrous намагається поєднати цей патологічний, нігілістичний світогляд з доктринами певних окультних шкіл, включаючи Тамплієрів, Асасинів, Ґностиків та, зокрема, Телемітів — нову релігію сучасника Лавкрафта, Алістера Кроулі (33). Цією темою особливо глибоко займався Кеннет Грант та подібні мислителі, що прагнули до синтезу Ктулху з Телемою. Оскільки Еон Гора є епохою кінця, що завершиться тотальним спопелінням в результаті всесвітнього конфлікту, зближення точки зору Телемітської спільноти, якої притримується Кроулі, з глобальним атавістичним бедламом під владою Великих Древніх, є результатом поверхневого аналізу, незважаючи на факт існування адептів Ктулху, які виглядають також Телемітами.

Алістер Кроулі (1875-1947) здійснив фундаментальний вплив на окультне відродження кінця XIX ст. Його широка спадщина популяризувалася частково завдяки його особистій популярності, яку він здобув, назвавшись «Великим Звіром ббб», а також — завдяки сенсаційним заголовкам, присвяченим йому в пресі, де Кроулі називали «Королем Розбещеності» тощо. Кроулі вступив до таємної розенкрейцерівської спільноти (34), Герметичного Ордену Золотого Світанку, основи окультного відродження в Англії — до того ж ордену належав і В. Б. Йейтс з 1898 р. (35). Через особливості свого темпераменту, Кроулі невдовзі розірвав зв'язок з «Золотим Світанком», та у 1912 р. переключився на так званий сексуально-магічний орден «Ordo Templi Orientis», коли його запросив туди засновник ордену, журналіст та німецький таємний агент Теодор Ройсс (36). Як і можна було очікувати від такої енергійної особистості, Кроулі став Зовнішнім Головою Ордену, і почав використовувати цю спільноту для пропаганди власної релігії «Нового Еону» — Телеми, синтезу містицизму та ніцшеанства.

Кроулі прагнув до створення спільноти, яка б допомогла індивіду відкрити та реалізувати власну «Істинну Волю»: в повсякденному сенсі — досягти «самореалізації». В усякому разі, Телемічну спільноту Кроулі можна вважати хіба що нігілістичною, але не анархічною: вона мала ієрархічну структуру та нагадувала середньовічне суспільство, в якому Телема замінила Християнство. Кроулі описував свій проект «Телемічної держави» в якості джерела як прав, так і обов'язків: кожен індивід там мав би бути «абсолютно дисциплінованим для того, щоб служити самому собі, а також спільній меті, без жодних суперечностей» (37). Телемічна соціальна структура нагадувала структуру гільдій, характерну для організаційної структури Телемічних орденів (38). Мета Телемічної держави, як писав Кроулі, мала полягати в «об'єднанні ниток людських пристрастей та захоплень, та у створенні з них гармонійного гобелену», який відповідав би космічному устрою (39). Інкorporація всіх людських пристрастей та захоплень у «гармонійний гобелен» видається досить відмінною від буйного, шаленого, вбивчого божевілья, обіцяного в якості результату повернення Великих Древніх — чого і прагнуть ентузіастичні послідовники Культу Ктулху.

Через цей моральний нігілізм, культ Великих Древніх можна класифікувати як частину Шляху Лівої Руки (або ж т.зв. «Sinister Tradition»), доктрини, що походить зі Сходу та відкидає ортодоксальну мораль. Найяскравішим прикладом Шляху Лівої Руки є Тантризм, Індуїстська єресь, послідовники якої вживають у своїх ритуалах заборонені ортодоксальним Індуїзмом речовини, та практикують сексуальні ритуали з жінками — ритуали, що розглядаються в якості йогічної репрезентації взаємовідношень між чоловічим та жіночим космічними принципами (Шивою та Шакті). В Індії це називається Вама-Марґа, «Лівий Шлях» (з Санскриту); згідно з Кеннетом Грантом, західним посвяченим, якого ми ще згадаємо нижче, ця традиція «має таку назву, оскільки вона включає використання жінок та/або певних органічних речовин, які загалом є забороненими» (40). Звідси — інтерес західних сатаністів до цього напрямку.

Культу Ктулху

1. Кеннет Грант і Культ Тіфона

Людиною, в найбільшій мірі відповідальною за вибудовування навколо Ктулху окультної системи, вважається британський окультист Кеннет Грант, один з декількох претендентів на мантию Алістера Кроулі після смерті останнього в 1947 р. (41). Грант мав перевагу над іншими: він зустрічався з Кроулі, та листувався з ним у якості його учня. Грант також практикував магію сігіл вже згаданого О. О. Спейра; звідси синтез двох систем з додаванням третього елемента — Ктулху — в результаті чого з'явилася т.зв. «Тіфоніанська Телема». Грант створив «Тіфоніанський» ОТО в 1955 р. (42), в якості наступника окультної організації, очоленої Кроулі в 1922 р. (43). Бажання Гранта очолювати власну версію ОТО, названу «Тіфоніанською» на честь Єгипетського темного бога Сета (44), вилилося в непередбачувану серію конфліктів стосовно права на наступництво після смерті Кроулі.

Грант досить багато зробив, намагаючись примирити фантастичні жахи Лавкрафта з древніми міфічними сутностями; Грант, як і інші, вважав, що Лавкрафтівський древній (вигаданий) гримуар, «Некрономікон» — це легітимний езотеричний текст, що існує в областях астралу чи акаші, та який був отриманий Лавкрафтом уві сні.

Грант про це пише: «як я вже продемонстрував... типово для Блаватської (45), Мезерса (46), Кроулі (47), Лавкрафта та інших читати гримуари акаші...» (48).

Грант згадує Лавкрафта й Кроулі в якості частин однієї міфологічної та окультної системи, він інтерпретує Книгу Закону (Liber Al) Кроулі в якості «Книги Закону Великих Древніх; це — гримуар, що містить ключі для взаємодії людей з Ними» (49). Тож, проза Лавкрафта вважається легітимною частиною окультної традиції, причому важливою для Гранта та інших; інтерпретації снів становлять вагомий аспект окультного, шаманічного та релігійного досвіду від древності до сучасності — ми можемо включити сюди сни та видіння пророків, з яких складаються Старий та Новий Заповіти (50). Лавкрафт звертається до видінь як до частих і мимовільних деталей його снів, в той час, як окультисти довго та наполегливо прагнуть досягти того ж самого шляхом складних магічних формул. Так, «Потік Айваса» Кроулі (51), «Культ Зос Кіа» Спейра (52) та «Культ Ктулху» Лавкрафта — це різні маніфестації однієї формули — тієї, що контролює сни (53). Грант специфічно згадує Лавкрафта як мага:

«Кожен з цих магів жив у контексті міфології космічних снів, яку вони, деяким чином, застосовували чи переносили на людину з інших вимірів. Формула контролю над сном в якомусь сенсі використовується всіма талановитими митцями, і лише небагатьом вдається настільки зблизити людську свідомість з іншими сферами» (54).

Відмінність у тому, що Лавкрафт був раціоналістом з середнього класу, якому ці видіння здавалися злими та моторошними. Як пояснює Грант, Лавкрафт тримався осторонь «Переходу через Безодню», і тому він не міг сприймати свої сни у магічному контексті та утримуватися від моральних суджень щодо добра і зла. Грант зазначає:

«Властивості зла, якими Лавкрафт наділяє божеств свого Культу Ктулху та інших міфів — це результат спотворення його ж знань через призму суб'єктивізму, і я вже продемонстрував у іншому місці, як ці образи постають у не настільки деформованому вигляді в якості надзвичайно близьких до актуальної ідентичності з кроуліанськими божествами — Шайтаном Айвасом та іншими, згаданими в Книзі Закону» (55).

Грант досить спантеличує тих фанатів Лавкрафта, які стверджують, ніби оповідання їхнього улюбленого автора повністю оригінальні й не є маніфестаціями протяжної окультної традиції; для Гранта ж, статус Лавкрафта не тільки не применшується, але набуває навіть більшої цінності, коли Грант розкриває в ньому канал космічних сил епохального чи еонічного значення (56).

Грант пише, що Лавкрафт відчув у своїх снах — але в запереченій формі — той самий «Потік», що й Кроулі, про якого Лавкрафт навіть не чув; Грант пропонує низку збігів між міфологією Ктулху та міфами Кроулі:

- Лавкрафт: Аль-Азіф, книга Араба;
- Кроулі: Al vel Legis, Книга Закону.
- Лавкрафт: Великі Древні;
- Кроулі: Великі Сутності Ночі.
- Лавкрафт: Йог-Сотот;
- Кроулі: Сат-Тот, Сат-Тіфон.
- Лавкрафт: Гноф-Хек (істота, вкрита хутром).
- Кроулі: Коф-Ніа (Варварське ім'я в Книзі Закону).

- Лавкрафт: Холодна Пустка (Кадат);
- Кроулі: Блукач у Пустці (Хадіт).
- Лавкрафт: Ньярлатхотеп (бог, якого супроводжують «безглузді флейтисти»);
- Кроулі: «В самотності моїй пролунав звук флейт», кн. VII).
- Лавкрафт: Непереможна міць, пов'язана з Ньярлатхотепом;
- Кроулі: Проникливий аромат Пана (кн. VII).
- Лавкрафт: Великий Ктулху помер, але спить у Р'льеху;
- Кроулі: Первинний Сон, у який занурені Великі Сутності Ночі.
- Лавкрафт: Азатот («сліпий та безглуздий Хаос в центрі нескінченності»);
- Кроулі: Азот, алхімічний розчинник: «Тот, Меркурій: Хаос — це Хадіт в центрі нескінченності (Нюїт)».
- Лавкрафт: Безликий (Бог Ньярлатхотеп);
- Кроулі: Безголовий.
- Лавкрафт: П'ятикутна зірка, вирізьблена з сірого каменю;
- Кроулі: Зірка Нюїт — п'ятикутна зірка з колом посередині. Грант пояснює: «сірий — це колір Сатурну, Великої Матері, чиєю формою є Нюїт» (57).

Стосовно цих відповідностей, якими б натягнутими вони не здавалися непосвяченому, Грант зазначає:

«Таблиця є цікавою, оскільки вона демонструє, наскільки подібно і при цьому відмінно виявлялися певні архетипічні патерни Нового Еону. В той час, як Кроулі не виходив з жодних моральних переконань, для Лавкрафта ті ж мотиви асоціювалися з жахом та злом» (58).

Можна заперечити Грантові, який занадто багато уваги приділяє пов'язаній з моральною ригідністю нездатності Лавкрафта прийняти посвячення чи досягти окультного розуміння свого підсвідомого досвіду; як зазначає Джоші, Лавкрафт не справляє враження людини з хоча б якимись моральними стереотипами; швидше, він, подібно до Ніцше, вважав, що Всесвіт існує «поза добром та злом».

2. Мішель Бертю та Лавкрафтівський Шабаш

Бертю — це чиказький практик «Гностичного Вуду» — синтезу Телеми та Лавкрафта — який вельми цікавився Кеннетом Грантом. Бертю головним чином відомий в світі езотеризму як Майстер Культу «La Couleuvre Noire», «Чорна Змія», та як керівник «Монастиря Семи Променів» (59). Грант написав Бертю про «встановлення контакту з «Глибоководними», страхітливими блукачами Потойбіччя, яких Лавкрафт так сильно наблизив до землі в своїй жахливій прозі» (60).

Лавкрафтівський Шабаш — це гілка Культу «La Couleuvre Noire», очолювана «жрицею Культу Чорної Змії» (61). Практика там базувалася на сексуальній магії, яку можна назвати версією Тантри Шляху Лівої Руки, «структурованої згідно з базовим законом сексуальної полярності» — жіночий принцип репрезентувався морською козою, що астрологічно відповідає Козерогові, «морській Шакті», яка зустрічається з чоловічим принципом Козла, «Морського Звіра» — Лавкрафтівського Шуб-Ніг'гурат, Козла з Тисячею Юних (62).

Грант стверджує, що, згідно з Огюстом Дерлетом, продовжувачем літературної традиції Лавкрафта, деякі місця у Вісконсині (там Дерлет заснував своє видавництво) «містять специфічні зони сили Ктулху», найбільш потужні з яких сконцентровані в покинутому озері. Цей регіон часто відвідував Бертю зі своїми послідовниками — і закликав там «Глибоководних», чий вихід на поверхню землі знаходився якраз в озері. Обряди проводилися за сприятливих астрологічних умов — тоді «Глибоководні», як стверджувалося, «набували повністю відчутного єства». Перфоменси, як частина церемоніальної магії, включали використання малюнків та статуй морських чудовиськ, черепах, амфібій і т.п., що освячувалися жіночими сексуальними флюїдами жриці. Спеціальний піснеспів, що виконувався креолізованою французькою, мав виключно потужний ефект (63).

3. Церква Сатани

Не заглиблюючись до поля визначень, можна припустити, що читач загалом відчуває, наскільки близькою є Міфологія Ктулху для Західної, або Юдео-Християнської, концепції сатанізму та зла в звичному використанні цих слів — хоча Кроулі з Грантом і могли б сказати, що поняття «Сатанізм» є завузьким для їхніх систем. Втім, арабське слово «Шайтан» все ж з'являється в космології Телеми, особливо — в її версії, запропонованій Грантом (64). Людство протягом своєї історії, протягом взаємопроникнення етносів та культур, створило концепцію «добра і зла», потребуючи її для організації свого життя на засадах продуктивного об'єднання. Табу та заповіді з божественними санкціями було розроблено для того, щоб створити суспільство завдяки самому фактові існування таких заборон. Лавкрафт бачив свої жахіття в якості фігур, що уособлювали повністю негативне, зле чи противне життю начало в тому ступені, в якому він вірив, що «добро та зло» за визначенням є інструментами соціального конструювання. Кроулі, Грант та сатаністи запропонували ідею, ніби космос являє собою гру між полярностями, і «зло» чи «негацію» репрезентує в Юдео-Християнській традиції Сатана, «обвинувач та супостат»; для окультистів, подібних вищеназваним, Сатана являє собою необхідну частину космології, без якої все застигне в нерухомості (65). Протягом пізнього XIX ст., Сатана навіть здавався деяким політичним бунтівником також героїчним, архетипічним «космічним бунтівником» (66).

У випадку культистів Ктулху, важко побачити хоча б якийсь відтінок «повстання» чи «єресі» у фанатичному прагненні до ймовірного відновлення панування Великих Древніх над Землею. Єдиним натяком на те, яким буде режим, що Великі Древні збираються запровадити, є згадка про масовіші та жахливіші вбивства, ніж сьогодні — асоціація, швидше, виникає зі сценами з нової версії фільму «Війна Світів» (67), де вся земля залята кров'ю та кишками, оскільки прибулі «боги» (?) влаштували святкову різанину людства — але така картина є досить далекою від романтичного образу XIX ст.: Мілтонівський Люцифер на троні править звільненим людством — ієрархічним та організованим суспільством, проект якого запропонував Кроулі. Незважаючи на спроби окультистів надати позитивний та навіть звільнюючий відтінок поверненню та владі над Землею Великих Древніх, Філ Хайн пише значно реалістичніше:

«Великим Древнім служать багато людських та нелюдських культів у диких та усамітнених місцях, від «дегенеративних» жителів боліт до незліченних «інцестуозних» Ветлі з вигаданого регіону міста Данвіч. Ці культу безперервно готуються як до

повернення Великих Древніх, так і до того, щоб за потреби примусити замовчати будь-кого, хто досягне мерзенної таємниці існування Великих Древніх.

Повернення Великих Древніх передбачає, як Вілбур Ветлі каже в «Жаху з Данвіча» (68), «очищення» Землі. Мова йде про очищення її від людства, якщо не брати до уваги декількох послідовників та рабів. Це апокаліптичне твердження може реалізуватися як метафорично, так і у вигляді дійсної фізичної катастрофи — можливо, глобального ядерного вибуху? Ймовірно, Лавкрафт хотів підкреслити, що для Великих Древніх знищення людства має на меті не більшу вагу, ніж для нас — витирання води зі столу. Незрозуміло точно, чому Великі Древні бажають повернутися на Землю, але ми можемо припустити, що Земля для них просто знаходиться неподалік і від бару, і від автобусної зупинки!

Лавкрафт дуже ретельно наголошує на тому, що більшість з Великих Древніх є, фактично, бездумними, «безглуздими богами». Лише божевільні та дегенерати можуть вклонятися їм щиро. Виключно Ньярлатхотеп, Повзучий Хаос, має подобу людського розуму» (69).

Може здатися, що Філ Хайн, описуючи Великих Древніх в якості не вчителів людства, але «безглуздох богів», чії слуги — дурні, і чиєю єдиною зрозумілою ціллю є знищення людства, окрім зграйки заляканих виродків — може здатися, що він є впевненим противником Культу Ктулху серед окультистів, але Хайн якраз є одним з головних членів Езотеричного ордену Даґона (70), який ми розглянемо згодом.

Тож, немає нічого дивного в тому, що люди, називаючи себе сатаністами, ґрунтовно цікавляться Міфологією Ктулху. Найвідомішою маніфестацією сучасного сатанізму є Церква Сатани, заснована у Сан-Франциско Антоном Ла Веєм (1966 р.) (71). Центральним виразником Міфології Ктулху в Церкві Сатани був Майкл Аквіно, Маґ 4 ступеню в ієрархії Церкви, тобто, заступник Ла Вея. «Біблія Сатани» Ла Вея (72) стала бестселлером, і Ла Вей разом з Аквіно написав ще й «Сатаністські Ритуали» (1972 р.) (73).

Ктулхіанські глави Аквіно в «Сатаністських Ритуалах» включають в себе частину, присвячену метафізиці Лавкрафта, «Церемонію Дев'яти Кутів» та «Поклик Ктулху». Жодному предмету не приділяється стільки уваги в «Сатаністських Ритуалах», як Ктулху.

Аквіно зазначає, що Лавкрафт написав «найпереконливіші, й тому найстрахотливіші приклади жахливої прози в сучасні часи» (74). Аквіно в своєму есеї, присвяченому метафізиці, намагається представити Лавкрафта як філософа, незважаючи на презирство, з яким той ставився до будь-якої метафізики. Аквіно інтерпретує фаустівську тему людського потягу до знань, як потяг до самопізнання та катаклізму, репрезентованого Великими Древніми:

«Ця тема постійного взаємовідношення між конструктивним та деструктивним аспектами людської особистості формує ключовий момент доктрин Сатанізму, в той час, як теїзм стверджує, ніби цілісність індивіда може бути досягнена завдяки запереченню плотського та покірності моралі» (75).

Аквіно намагається представити Ктулхіанських чудовиськ як дещо доброзичливе стосовно людства, як вчителів, що не потребують жодного поклоніння, окрім пробудження шляхом фестивалів. Аквіно пропонує читачеві порівняти Ктулхіанські фестивалі з «елементами раболіпства», характерними для Християнства та інших релігій.

Тут знову відроджується романтичне розуміння диявола XIX ст. в якості космічного бунтівника та вчителя людства. Також, в якомусь сенсі, тут наявна відсилка до божественних істот, «Спостерігачів», які стали «Падшими Янголами» після бунту проти Яхве під керівництвом Азазеля (Сам'язи), та зійшли на Землю не лише для того, щоб зустрітися з доньками людськими, яких вони покохали, давши початок могутньому потомству (76), але й для того, щоб навчати людство всім мистецтвам цивілізації.

Аквіно розкриває цю тему, стверджуючи, ніби Лавкрафт хотів показати, що Великі Древні «ніколи не визначені стереотипами добра чи зла; вони постійно коливаються між милістю та жорстокістю». В протизагаду цьому, можна згадати, що Кеннет Грант наполягав на розумінні тих жахливих створінь Лавкрафтом в якості суцільно злих, руйнівних та повністю чужих для людської свідомості. Протагоніст кожного оповідання «порушує всі розважливі заборони» в своїй фаустівській жадобі до знань.

У згаданій праці Аквіно також розглянув два Ктулхіанські ритуали. «Церемонія Дев'яти Кутів» (77) має виконуватися «в зачиненій кімнаті без викривлених поверхонь», освітленій жаровнею або світильником, поставленими перед вітварем, на якому знаходиться трапецієвидний знак. Усі святкуючі одягають маски, щоб приховати риси своїх облич. Аквіно розробив «Югґотичну мову», щоб підсилити заклинальну атмосферу обряду: так, головний святкуючий говорить цією мовою, всі ж інші учасники відповідають своїми повсякденними мовами. Сутності, які закликають, це: Азатот — «великий центр космосу»; «Йоґ-Сотот, «володар вимірів»; Ньярлатхотеп, «чорний князь межі»; та Шуб-Ніґґурат, «батько Світу Жахіть». Викликавши Дев'ять Кутів, кожен з яких репрезентує підвладне одному з Великих Древніх космічне тіло, святкуючий проголошує, що «собак вже спущено до межі, і ми не пройдемо; але прийде час, коли собаки вклоняться нам, і мавпи заговорять язиками безрогих. Шлях — це Йоґ-Сотот, а Ключ — Ньярлатхотеп. Слава Йоґ-Сототові, Слава Ньярлатхотепові!» (78).

Ритуал, описаний в Аквіновому «Поклику Ктулху», виконується в усамітненому місці «поряд з великим водоймищем», переважно — темною хмарною ніччю, коли вода неспокійна. Головний святкуючий грає роль Ктулху, а інші учасники оточують велике багаття. Учасники закликають різноманітних божеств води, включаючи Кракена, Посейдона, Тіфона, Дагона, Нептуна, Левіафана, Мідґарда та Ктулху (79).

Певна позитивна деталь, про яку пише Аквіно, вбачається тоді, коли учасники співають в унісон, що Ктулху перейшов крізь Безодню, щоб блукати Землею, і «навчив мавп [людство] сміятися та грати, вбивати та кричати». Ймовірно, так Аквіно уявляє собі шалену утопію, описану Fr. Tenebrous з посиланням на «Поклик Ктулху» Лавкрафта — коли Великі Древні навчать людство новим способам вбивати один одного, певно, це буде новою версією того, чому вони вже вчили людей тисячі років тому.

Учасники стверджують в унісон: «я танцював і я вбивав, я сміявся з мавпами, і в Р'льеху я помер, щоб бачити сни володаря площин та кутів». Ритуал завершується відмовою від Християнського Бога як від «бога смерті», якого буде повалено після повернення Великих Древніх.

В статті для журналу «Нікталопи» (80), Аквіно пояснив, що «Югґотичну» мову він створив на основі закліть, які Лавкрафт наводить у «Поклику Ктулху»: «Ф'нглуї мґлв'нафх Ктулху Р'льех вґах'наґл фхтаґн». У такому винаході, що базується на одній фразі, немає жодного шахрайства, згідно з окультними традиціями. Всі подібні «магічні мови», за винятком вже забутих та древніх мов, які застосувалися для магічних

потреб, є штучними винаходами, як і всі магичні алфавіти. Саме через цю чужорідність, нетиповість, вони й можуть використовуватися для закликання певних сутностей. На більш загальному рівні, Католицька Меса може мати такий самий ефект для тих, хто не знає латини. Найвідомішою окультною мовою є Єнохіанська, сформована Єлизаветинським вченим, доктором Джоном Ді, навколо якого вибудовувалася вся система магії з тих часів, коли «Золотий Світанок» відродив її в Англії в кінці XIX ст. Назва — «Єнохіанський» — говорить про те, що це була мова янголів, і Ді стверджував, ніби він віщував, використовуючи Єнохіанську мову та сигіли, і встановив зв'язок з Єнохіанськими жителями інших планів. Можна вважати, що Єнохіанська мова дійсно є надприродною мовою, яку Ді отримав, або ж — що Ді її сам створив: в обох випадках, вона залишається дуже ефективною в плані евокації (81). Більш звичною формою евокативної мови є «глосолалія», що практикується деякими прочанами Церкви П'ятидесятників. Декілька десятиліть тому я чув, як вони говорять різними мовами — тоді це мене потішило; втім, нещодавно один п'ятидесятник відносно раціонально пояснив мені, що ця практика є досить ефективною; він стверджував, що, протягом її застосування, загалом успішно вдається увійти до зміненого стану свідомості — як завдяки мантрам, що використовуються в медитаціях східних релігій.

Аквіно також пояснює, що «Дев'ять Кутів» — це п'ять точок пентаграми та чотири кути «φ-трапецоїда» чи п'ятикутника всередині пентаграми (82).

В 1972 році — році, коли було опубліковано «Сатанінські Ритуали», Аквіно написав у газеті Церкви Сатани «Роздвоєне Копито» статтю, в якій намагався ідентифікувати місцезнаходження Р'льеху (83). Аквіно визначив, що це — Нан-Мадол, Понапе (Мікронезія); саме туди прямував морем капітан Ахаб Марш в оповіданні «Тінь над Інсмутом» (84). Величезні та загадкові кам'яні стіни Нан-Мадолу, які досі хтось населяє, як кажуть остров'яни — це переконливе місце, оскільки воно відповідає головним рисам описаного Лавкрафтом Р'льеха (острів у Тихому Океані з загадковими мегалітичними структурами). Аквіно стверджує, що місцеві легенди розповідають, ніби місто побудувала раса богів, Анті-Арамач, «що зійшли з неба у величезних каное» — величезні ж камені, з яких вони склали місто, також впали з небес.

Аквіно, як і Грант, зробив спробу провести об'єктивні паралелі з образами Лавкрафтівської міфології Ктулху, однак, якщо Аквіно робить це в якості самоцінної інтелектуальної вправи, то Грант надає буквального значення міфу, розуміючи його в якості відлуння справжніх древніх традицій, культів та міфів, які в багатьох випадках походять з демонології Єгипту та Шумеру.

4. Езотеричний Орден Даґона

Езотеричний Орден Даґона (ЕОД), названий на честь спільноти з «Тіні над Інсмутом» Лавкрафта (85), було засновано в 1981 р. Рендольф Картер набув сутності «мисленневої форми», що існувала в світі снів (астральній області) навіть за життя Лавкрафта, очікуючи моменту, коли можна буде проявитися в людській свідомості. Це сталося в 1960х рр. під час наркотичного сп'яніння одного хлопця на ім'я Стівен Грінвуд (86), який після того прийняв ім'я та особистість Картера, та опублікував «Маніфест Еону Ктулху», спричинивши тим самим створення Храму Даґона, з якого й виник ЕОД.

Грінвуд (він же Рендольф Картер) проголосив власний Еон, як Кроулі — Еон Го-ра, а Аквіно — Еон Сета; нумерологічне значення цього Еона — «Потік 23», рівний Хаосу, або ж Каосу, і репрезентований Великим Древнім на ім'я Азатот (87).

В 2007 р. Обед Марш, представник Вищої Ради Храму Даґона, поїхав до Англії, де зустрівся з Маклом Стейлі з Тіфоніанського ОТО Гранта; так, ЕОД став філією Тіфоніанського ОТО (88).

ЕОД інтерпретує таємничі ідеї Лавкрафта так само, як і інші окультисти: мовляв, відомості Лавкрафта про Великих Древніх — це частина першопочаткової традиції, аде сам Лавкрафт не був здатен «Перейти Безодню» (89) та стати адептом.

ЕОД поєднує в собі Телему, Вікку, Тантру, і, подібно до Гранта, виводить свою традицію з Шумеру та Єгипту, а також — з зоряного культу, розташованого на Сиріусі, Собачій Зірці, яку Грант ототожнював з Сетом (90).

ЕОД базується на вільній самоініціації, що включає три ступені: Неофіт, Посвячений та Адепт (91).

Особливою деталлю ЕОД є то факт, що в цьому ордені об'єдналися головні представники низки первинних магічних систем та/або організацій, зокрема: Кеннет Грант, який підкреслював свій важливий внесок у формування ЕОД, та «люб'язно підтвердив своє почесне членство»; Макл Стейлі, спікер Тіфоніанського ОТО Гранта; Ніколай де Маттос Фрісвольд з ґностичної Католицької Церкви (92); Філ Хайн, вже згаданий, філософ та Маг Хаосу; Джон Беланс із британської індустріальної групи «Coil»; Нема — засновниця Магії Маат (93); Майкл Аквіно, вже згаданий автор лавкрафтівських елементів у Церкві Сатани, та засновник Храму Сета (94); а також — багато письменників, видавців, режисерів та художників

Тож, ЕОД включає в себе представників Телеми, Магії Хаосу, Індустріальної субкультури, Магії Маат та Сетіанства.

Некрономікон

Існувало декілька спроб представити на розгляд проникливого окультному загалу окремі версії «Некрономікону», книги з оповідань Лавкрафта, забороненого гримуару, де описано, як закликати Великих Древніх. Як і можна було очікувати, Кеннет Грант намагався довести об'єктивне існування «Некрономікону» в якості книги, що існує на астральному плані та може бути досягнутою шляхом окультних практик чи снів — як це і сталося поза волею Лавкрафта.

Вперше «Некрономікон» згадується Лавкрафтом в оповіданні «Пес», написаному в 1922 р. та опублікованому в 1924 р. Головні герої — це неназваний чоловік та його любий друг Сент-Джон (тепер вже пошматований): обидва так змучилися від свого фаустівського пошуку зла та занепаду, що почали розкрадати гробниці, збираючи диавольські древності.

«Лише похмура філософія декадентів могла нас задовольнити, але й це було можливим лише за умови поступового збільшення ступеню нашого заглиблення в неї. Бодлер та Гюйсманс з часом вичерпали наші гострі відчуття, і для нас залишився лише безпосередній збудник, що породжується неприродним особистим досвідом та пригодами. Це було моторошною емоційною потребою, що вела нас огидним шляхом,

який навіть у своєму нинішньому страху я згадую з ганьбою та відразою — мерзенна крайність людської наруги, відразлива практика розкрадання могил» (95).

Розкопане тіло належало сатаністу, похованому 500 років тому: на ньому був амулет, прикрашений знаками, що нагадували символи з «Некрономікону», книги, яку Лавкрафт презентував своїм читачам у досить однозначний спосіб:

«Чужим, безперечно, був він для всіх мистецтв та літератури, здоровим та врівноваженим читачам відомої; однак, ми впізнали в ньому предмет, на який натякалися в забороненому «Некрономіконі» божевільного араба Абдула Альхазреда; страшний символ душі культу пожирачів трупів з недосяжного Ленгу, що в Центральній Азії. Занадто добре ми розгледіли потворні риси, описані старим арабським демонологом; риси, як писав він, змальовані з певних темних надприродних маніфестації душ тих, хто мучив та гриз мерців» (96).

Лавкрафт писав і про походження Некрономікону, стверджуючи, що оригінальною назвою книги є «Аль-Азіф» — «слово, що використовується арабами для відтворення нічних звуків (їх видають комахи), що вважаються виттям демонів» (97).

«Працю створено Абдулом Альхазредом, божевільним поетом з Сани (Ємен), чия творчість імовірно припадала на часи династії Омейядів (біля 700 р. н.е.). Він відвідав руїни Вавилону, підземні сховки Мемфісу, та провів десять років на самоті у великій південній пустелі Аравії — Роба-ель-Халі (“Порожній простір”) древніх, або ж Дехна (“Червона”) сучасних арабів — де, як вважається, перебувають злі духи-вартові та чудовиська смерті» (98).

Абдул Альхазред написав «Аль-Азіф» в Дамаску та помер чи зник у 733 р. н.е.; вважається, ніби його схопив невидимий демон посеред білого дня на очах в безлічі переляканих очевидців; перед тим від багато років прожив у божевільні, «вклоняючись невідомим сутностям, яких він називав Йог-Сототом та Ктулху».

В 950 р. н.е. «Азіф» перекладено грецькою мовою під назвою «Некрономікон» Федором Філетом Константинопольським, а після того, протягом Середньовіччя, з'явилися латинський та іспанський переклади (99).

Завдяки досить переконливій історичній хронології, запропонованій Лавкрафтом, «Некрономікон» став предметом багатьох спекуляцій, базованих на визнанні його дійсного існування.

Видавництво «Avon Books», опублікувавши цей жахливий документ, буквально звело всіх з розуму самим фактом існування книги, вже не кажучи про можливість практикування описаних в ній обрядів; у 1980 р., за ініціативою Германа Слейтера, власника книгарні «Magickal Child», а також самого видавця, на Манхеттені вийшло друге видання книги (перше було зроблено в 1977 р. книгарнею Слейтера). Це сталося завдяки мисленнєвій формі, що заволоділа свідомістю Л. К. Бернза, видавця; вона змусила його навідатися до книгарні Слейтера, і розпитати «ошалілого власника» стосовно манускрипту «Азіфу». На щастя, Бернз довго шукав справжній «Некрономікон», про існування якого він знав з дитинства. Манускрипт дістав «Сімон», який мав документацію, достатню для підтвердження автентичності «Азіфу» (100). У виданні з усією очевидністю продемонстровано, що текст стосується Телеми; передмова до другого видання закінчується відсилкою до «Нової Епохи Коронованої та Переможної дитини, Гора, народженого не в плазуванні під Віфлеємом, але — всередині нас в ту мить, коли ми перемагаємо чатуючий в наших душах страх» (101).

Ця версія «Азіфу» викликала значно більше зацікавлення, незважаючи на те, що перед тим жажлива книга вже публікувалася; одразу ж з'явилася величезна кількість досліджень, присвячених месопотамським та іншим паралелям, що нагадували підхід Кеннета Гранта:

«Надзвичайно важливим для дослідників окультизму є той факт, що ці божества мали дійсних відповідників, щонайменше, за іменами, серед божеств шумерської Традиції, тієї Традиції, яку, як здавалося Магові Алістеру Кроулі, варто було «відкрити заново» (102).

Ось порівняльна табличка відповідностей, що існують між іменами, використуваними Лавкрафтом, Кроулі та шумерами:

Ктулху — Великий Звір «СТНАН» 666 — Кта-лу; Азатот — Айвас — Азагтот; Шуб Ніггурат — Пан — Шуб Ішнігґараб; Потойбіччя — Безодня — Абсу; Йа! — Ю! ІАО! — ІА, ЕА; П'ятикутна сіра Вирізьблена Зірка — Пентаграма — Ар; Vermis Mysterius — Змій — Ерім (103).

«Некрономікон» видавництва «Avon Books» містить декілька сотень сторінок заклять, замовлянь та сігіл. Знов цікавою деталлю, зокрема, є той факт, що книга в багатьох своїх частинах є списаною з вавилонської міфології, та включає імена божеств, таких, як Інанна, Іштар, Енкі, Мардук та інші, що ідентифікуються в контексті Міфології Ктулху як Старші Боги, які перемогли Великих Древніх; аналогом у Вавилонському Міфі про Творення світу є перемога Мардука над драконом Тіамат. Це, однак, не стосується т.зв. «Urilia Text», або ж «Книги Хробака», яка дає диявольському адептові закляття Ктулху: в ним містяться «формули, завдяки яким месник здійснює свої Обряди». Ті закляття використовуються «таємними прислужниками» істот, переможених Мардуком: так, автор ідентифікує Тіамат. «Древнього Хробака», з вбитим Мардуком Кутулу, «який не лежить мертвий, але спить» — саме так Лавкрафт описує Ктулху (104). Демони, яких закликають, належать до шумеро-вавилонської традиції; серед них Хумбаба (105), Пазузу (106) та Ліліт (107).

Якщо прийняти Тіамат в якості дракона або ж великого хробака з первородного хаосу та частково моря з месопотамських легенд, переможеного Мардуком (108) — тоді аналогії між цими месопотамськими міфами та лавкрафтінською темою Великих Древніх, переможених Старшими Богами, здаються достатньо близькими: так, міфологія Ктулху може породити робочу систему окультної теорії та практики. В усякому разі, вона захопила увагу достатньої кількості ктулхіанців-початківців, через яких Церква Сатани створила вебсайт, аби «відповідати на величезну кількість електронних листів, які Церква Сатани постійно отримує стосовно цієї вже згаданої книги, «Некрономікону» — її історії та автентичності» (109). Чоловік, що відповідає на ці листи — Пітер Гілмор, який прийняв роль Високого Жреця після смерті Лавея — стверджує, що він спілкувався з Германом Слейтером з «Magickal Childe» стосовно книги, і той сказав Гілмору, що велика кількість запитів щодо існування «Некрономікону» ясно продемонструвала великий популярність книги на ринку:

«Книга, сфабрикована загадковим Сімоном — це майстерне поєднання псевдошумерських та готичних ритуалів з іменами, що мали б нагадувати вигаданих Лавкрафтом богів-чудовиськ. Значно важливішою деталлю для багатьох чорних магів-початківців, які купили значну кількість екземплярів, був факт наявності в книзі спра-

вжніх обрядів та достатньої кількості таємничих сіг'їл. Цього було більш ніж достатньо для того, щоб обдурити довірливих покупців: книга й досі чудово продається» (110).

В усякому разі, в контексті сатанізму Лавея, все це, звісно, не означає, що «Некрономікон» Сімона не має цінності. Цього не можна стверджувати хоча б тому, що ритуалам Лавея, включаючи лавкрафтівські ритуали, створені Аквіно для «Сатаністських Ритуалів» Лавея (також опублікованих «Avon Books») також передують аналогічні вступні історії, що не в більшому й не в меншому ступеню відповідають реальності, ніж історія, пов'язана з книгою Сімона. Гілмор пропонує просто не обманюватися ідеєю, ніби ритуали є автентичними та дійсно потаємними, але звертати увагу лише на їхнє практичне застосування, на їхню здатність змінювати людську свідомість. Це узгоджується з єством сатанізму Лавея, за яким, на відміну від шкіл, створених Кроулі, Грантом та іншими, викликані сутності є символічними, і не мають об'єктивного існування на жодному з планів. В цьому сенсі, Сатанізм Лавея є формою «атеїзму» з ритуальною діяльністю, яка не претендує на щось, окрім статусу «психодрам» (111).

Висновок

Толкієн вважав свою трилогію «Володар Перснів» джерелом нової міфології Британії, завдяки якій він хотів розгорнути спротив матеріалізму та індустріалізму, маючи непохитні моральні переконання стосовно ведення шляхетної війни проти «зла», інспірованої язичницьким етосом Англії та Північної Європи; в той самий час, Лавкрафт був абсолютно інакшим. Він був раціоналістом, і відкидав будь-які припущення стосовно космічних чи моральних наслідків своїх оповідань та нічних жахів, що надихали його на творчість. Незважаючи на це, міфологія Лавкрафта набула власного життя саме в такий спосіб, як це було властиво для критикованої Лавкрафтом активізації таємничо-релігійних та міфічних відроджень його ж власних часів. Зовсім не дивує той факт, що міфологія привернула до себе збочену зацікавленість окултистів, заглиблених у «темні» та «хаотичні» сторони життя та космосу. В оповіданнях Лавкрафта міститься достатньо натяків, з яких можна вивести повноцінну окултну теоретичну та практичну систему — особливо за умови синтезу з іншими темними формами окултизму, наприклад, з кроуліанством. Оскільки окултизм (а в ширшому контексті — феномен релігії взагалі) у великій мірі з незапам'ятних часів базується на снах, інтерпретаціях снів, та видіннях, що зазвичай спеціально викликалися шляхом певних ритуалів чи наркотичних речовин, закономірним є висновок, до якого прийшла частина окултистів: Лавкрафт мимоволі потрапляв на астральний план (туди, що Юнг характеризував як «колективне несвідоме»), в місце, де перебуває безліч пережитків (придушених у несвідоме на світанку людства) в постійному очікуванні свого пробудження у свідомості. Чи можна називати такі архетипи богами та дияволами — питання зі сфери семантики та морального релятивізму. Міфологія Лавкрафта настільки ж легітимна — або ж навпаки — як і будь-яка інша форма окултизму чи містицизму, і якщо вона має достатній вплив на психіку — її ефективність як мінімум дорівнює ефективності інших систем, як старих, так і нових.

Нотатки

1. J. G. Frazer, *The Golden Bough: A Study in Magic and Religion* (London: Macmillan, 1987), 11.
2. Приклад «таблички відповідностей» можна знайти у виданні: «Aleister Crowley, 777 and other Qabalistic Writings» (Maine: Samuel Weiser, 1986), 2-38.
3. Alex Owen, *The Place of Enchantment: British Occultism and the Culture of the Modern* (London: University of Chicago Press, 2004), p. 67.
4. Nevill Drury, *Music for Inner Space: Techniques for Meditation and Visualisation* (Sydney: Prism Press, 1985), «Foreword».
5. Adrian Savage, *An Introduction to Chaos Magick* (New York: Magickal Child, 1988).
7. Магічний символ.
8. Лист Карла Юнга до пацієнта. Gerhard Adler and Aniela Jaffe (eds.) *Selected Letters of C. G. Jung* (Princeton University Press, 1973), p. 459.
9. Дан.: 5.
10. Pat Zalewski, *Gold Dawn Enochian Magic* (Minnesota, Llewellyn Publications, 1990).
11. Fra. Tenebrous, *Cults of Cthulhu: H P Lovecraft and the Occult Tradition* (Daath Press, 1993), 9.
12. Езотеричний Орден Дагона, <http://www.esotericorderofdragon.org/>
13. Fra. Tenebrous, *Cults of Cthulhu*, p. 5.
14. S. T. Joshi, *Introduction to An Epicure in the Terrible: A Centennial Anthology of Essays in Honor of H. P. Lovecraft* (Rutherford, New Jersey: Fairleigh Dickinson University Press, 1991), II.
15. S. T. Joshi, *ibid.*, quoting Lovecraft.
16. Owen Davies, *Grimoires: A History of Magic Books* (Oxford: Oxford University Press, 2009), p. 266.
17. Owen Davies, *ibid.*, p. 265.
18. Margaret Murray, *The Witch-Cult of Western Europe*, 1921.
19. Margaret Murray написала «Передмову» до фундаментальної праці Гарднера (1954 р.) «*Witchcraft Today*» (New York: Magickal Child, 1982), pp. 15-16.
20. Joseph Glanvill, *Saducismus Triumphatus*, 1681.
21. Remigius, *Daemonolatreia*, 1595.
22. Owen Davies, p. 265.
23. Owen Davies, p. 266.
24. George Hay (ed.) *The Necronomicon: The Book of Dead Names* (London: Skoob Books, 1992), Robert Turner, «*The Necronomicon: A Commentary*», p. 69.
25. H. P. Lovecraft, «*The Call of Cthulhu*», *Weird Tales*, Vol. 11, No., 2, February 1928, Miskatonic University, <http://www.yankeeclassic.com/miskatonic/library/stacks/literature/lovecraft/stories/callcthu.htm> (accessed on September 29, 2010).
26. *Ibid.*

27. Р'льех — місто, що вперше згадується в «Поклику Ктулху». Там поховано Ктулху, який спить.
28. Fra Tenebrous, p. 10.
29. Вищі Жерці Ескімосів, винищені християнськими місіонерами; Hinrich Rink, Danish Greenland: Its People and its Products (H. S. King, 1877; republished by General Books, 2009), p. 91.
30. Fra. Tenebrous, p. 10.
31. S. T. Joshi.
32. Ibid., p. 10.
33. H. P. Lovecraft, «The Call of Cthulhu».
34. Fra. Tenebrous, p. 11.
35. Alex Owen, p. xvii.
36. Colin Wilson, Aleister Crowley: The Nature of The Beast (Northamptonshire, The Aquarian Press, 1987), p. 45.
37. Colin Wilson, ibid., p. 102.
38. Aleister Crowley, The Law is for All (Arizona: Falcon Press, 1985), p. 101.
39. Crowley, Liber CXCIV, «O.T.O. An Intimation with Reference to the Constitution of the Order», paragraph 21, The Equinox, Vol. III, No. 1, 1919.
40. Crowley, Liber CXCIV, ibid., «concluding remarks».
41. Kenneth Grant, Outside the Circles of Time (London: Frederick Muller Ltd., 1980), p. 294.
42. Інші з тих, хто проголосили себе спадкоємцями Кроулі, та створили власні ОТО чи Ложі, це, зокрема: військовий інженер Джек Парсонс, який помер в своїй лабораторії під час вибуху в 1952 р.; Карл Гермер, німецький емігрант, який жив у Нью-Йорку та успадкував папери та речі Кроулі; а також, каліфорнієць на ім'я Грейді МакМюртрі, який отримав від Кроулі власну автономну Ложу в 1946, і був призначений самим Кроулі на посаду «Каліфа», або ж духовного представника. Francis King and Isabel Sutherland, The Rebirth of Magic (London: Corgi Books, 1982), pp. 182-184.
43. Michael Staley, «Typhona Ordo Templi Orientis: A Brief History», 1986, <http://user.cyberlink.ch/~koenig/dplanet/staley/staley1.htm> (accessed on September 27, 2010).
44. Michael Staley, «Typhonian Ordo Templi Orientis: The OTO after Crowley», <http://user.cyberlink.ch/~koenig/dplanet/staley/staley2.htm> (accessed on September 27, 2010).
45. Грант етимологічно виводить ім'я «Тіфон» від грецької форми єгипетського імені «Та-Урт», «Матір Сета». Kenneth Grant, Outside the Circles of Time, pp. 292-93.
46. Єлена Блаватська, засновниця Теософії, стверджувала, ніби «Книга Дзіан» існувала в астральних тибетських просторах, і стала основою для її фундаментальної праці «Таємна Доктрина» (Madras, The Theosophical Publishing House, 1978); first published 1888. Це спричинило відродження тенденції, згідно з якою окультисти проголошували свої твори вченням чи особливим наказом, отриманим від «Таємних» чи «Прихованих Вчителів»; одним з найяскравіших прикладів є твердження доктора Майкла Аквіно, колишнього спів-

- робітника американської розвідки, ніби він отримав «Книгу Просування Крізь Ніч» від єгипетського божества Сета, який наказав створити Храм Сета. Arthur Lyons, *Satan Wants You: The Cult of Devil Worship in America* (New York: The Mysterious Press, 1988), pp. 126-127.
47. МакГрегор Мезерс, засновник «Ордену Золотого Світанку», Ellic Howe, *The Magicians of the Golden Dawn: A Documentary History of a Magical Order 1887-1923* (Northamptonshire: The Aquarian Press, 1985).
48. Алістер Кроулі називав себе пророком нового еону, через якого Айвас, посланець Богів, передав «Книгу Закону». Colin Wilson, *Aleister Crowley: The Nature of the Beast* (Northamptonshire: the Aquarian Press, 1987), pp. 71-72.
49. Kenneth Grant, *Outside the Circles of Time*, p. 167.
50. *Ibid.*, p. 273.
51. Книга Буття 37:5-10 (Jacob's dreams), Мт. 1: 20-24 (Сон Йосипа про народження Ісуса), Одкровення (Видіння Йоана), і т.д.
52. Одне з декількох закліть, відповідно до нумерологічних факторів.
53. Kenneth Grant, *Images and Oracles of Austin Osman Spare* (n.d. or publication details). Якось, широко відомий художник Спейр покинув суспільство, і став жити в бідності, присвятивши себе малюванню та описуванню своїх пекельних видінь, а також — магичним вправам, заснованим на «контролі сну», ма-стурбації, медитації на сіґили, та самопридушенню завдяки так званій «позі смерті».
54. Kenneth Grant, *Aleister Crowley and the Hidden God* (New York: Samuel Weiser, 1974), p. 94.
55. *Ibid.*, p. 94.
56. Kenneth Grant, *Aleister Crowley and the Hidden God*, op.cit., pp. 35-36.
57. *Ibid.*, p. 36.
58. Kenneth Grant, *The Magical Revival* (London: Frederick Muller Ltd., 1972), pp. 115-116.
59. *Ibid.*, p. 117.
60. Kenneth Grant, *Cults of the Shadow* (London: Frederick Muller Ltd., 1975), p. 165. Грант також стверджує, ніби Монастир Семи Променів — це «Зовнішній Двір Культу Чорної Змії» та «відгалуження ОТОА, Ordo Templi Orientis Antiqua (з лат. — Древній Орден Східного Храму, Древній ОТО)», телемічного ордену. Grant, *ibid.*, p. 166.
61. *Ibid.*, p. 166.
62. *Ibid.*, pp. 186-187.
63. *Ibid.*, p. 187.
64. *Ibid.*, p. 189.
65. Чудовий приклад містить книга Гранта «*Outside the Circles of Time*» (p. 290), де Шайтан ідентифікується в якості халдейської форми Сета, якому вклонялися Єзиди, сам же Кроулі, згідно з Грантом, визнається реінкарнацією пророка Єзиди, що віродив культ Шайтана/Сета. Шайтан також ототожнюється з Айвасом (згідно з нумерологією, вживаються написання Aiwass, Aiwaz, та інші), позаземним посланцем Богів, який вірогідно продиктував Кроулі «*Liber al vel Legis*» в якості біблії Нового Еону.

66. Для історичного огляду концепту зла та його репрезентації демонічними сутностями, див.: Paul Carus, *The History of the Devil and the Idea of Evil — From the Earliest Times to the Present Day* (Illinois: The Open Court Publishing Co., 1974).
67. Наприклад, анархіст Михайл Бакунін писав: «Злий — це сатанинське повстання проти божественного авторитету, повстання, в якому ми бачимо родючий паросток будь-якої людської емансипації — революцію...» Mikhail Bakunin, *God and the State* (New York: Dover Publications, 1970), p. 112. Також див. «Літанії до Сатани» Шарля Бодлера зі збірки «Квіти Зла».
68. «War of the Worlds», 2005, director Steven Spielberg, starring Tom Cruise.
69. H. P. Lovecraft, «The Dunwich Horror», *Weird Tales*, Vol. 13, no. 14, April 1929, pp. 481-508, Miskatonic University Press, <http://www.yankeeclassic.com/miskatonic/library/stacks/literature/lovecraft/novellas/dunwich.htm> (accessed September 29, 2010).
70. Phil Hine, «H. P. Lovecraft: Visionary of the Void», <http://www.scribd.com/doc/3054993/Chaos-Magick-Using-The-Cthulhu-Mythos-by-Phil-Hine> (accessed on September 29, 2010).
71. The Esoteric Order of Dagon, <http://www.esotericorderofdagon.org/eod%20additional%20information.html> (accessed on September 29, 2010).
72. Arthur Lyons, *Satan Wants You: The Cult of Devil Worship in America* (New York; the Mysterious press, 1988), Chapter VIII, The Church of Satan, pp. 104-24.
73. Anton S. LaVey, *The Satanic Bible* (New York: Avon Books, 1969).
74. Anton S. LaVey, *The Satanic Rituals* (New York: Avon Books, 1972).
75. Michael A. Aquino, «The Metaphysics of Lovecraft», *The Satanic Rituals*. My reference is: Michael A. Aquino, *The Church of Satan (Temple of Set, 1989)*, Appendix 69: «The Metaphysics of Lovecraft».
76. Ibid.
77. Genesis 6:4.
78. Michael A. Aquino, *The Church of Satan*, Appendix 70: «The Ceremony of the Nine Angles».
79. Всі «сатанинські ритуали» закінчуються «прославлянням» певного демона чи божества, а також «знаком рогів».
80. Michael A. Aquino, *The Church of Satan*, Appendix 71: «The Call of Cthulhu».
81. Michael A. Aquino, *Nyctalops Magazine*, No. 13, May 1977; reprinted in Aquino, *The Church of Satan*, Appendix 72: «Lovecraftian Ritual».
82. Donald C. Laycock, *The Complete Enochian Dictionary: A Dictionary of the Angelic Language as Revealed to Dr. John Dee and Edward Kelley* (London: Askin Publishers, 1978). Я чув, як новозеландський окултист та письменник Пат Залєвський, коли він ворожив на Таро на базарі у Веллінгтоні, вільно говорив Енохіанською мовою; тож, я можу засвідчити дійсний вплив цієї мови на слух.
83. Aquino, *The Church of Satan*, Appendix 72.
84. Michael A. Aquino, *ibid.*, Appendix 55: «Expedition to R'lyeh», reprinted from *The Cloven Hoof* №6, July-August, 1972.

85. Н. Р. Lovecraft, «The Shadow Over Innsmouth» (1936)
<http://www.yankeeclassic.com/miskatonic/library/stacks/literature/lovecraft/novellas/shadowin4.htm> (accessed on September 29, 2010).
86. Obed Marsh, «An Introduction to the Esoteric Order of Dagon» (Oregon: Yaddish Lodge, 2007), p. 3.
87. Esoteric Order of Dagon,
<http://www.esotericorderofdagon.org/eod%20additional%20information.html>
(accessed September 29, 2010).
88. Еон Телеми (Волі) Кроулі нумерологічно позначається як «Потік 93».
89. Obed Marsh, «An Introduction to the Esoteric Order of Dagon» (Oregon: Yaddish Lodge, 2007), p. 2.
90. Ibid., p. 3.
91. Kenneth Grant, Outside the Circles of Time, p. 289.
92. Obed Marsh, p. 7.
93. Бразильський письменник, психотерапевт та астролог. Ecclesia Gnostica Catholica — це церковна галка ОТО.
94. Нема, відома також як Андахадна, проголосила Еон Маат в Огайо (1976 р.). Див: Kenneth Grant, Outside the Circles of Time, pp. 137-163. 94. Майкл Аквіно розірвав зв'язки з Церквою Сатани Лавея у 1975 р., та проголосив Еон Сета. Див.: Arthur Lyons, pp. 126-127.
95. Н. Р. Lovecraft, «The Hound», Weird Tales, Vol. 3, No. 2, pp. 50-52, 78.
<http://www.yankeeclassic.com/miskatonic/library/stacks/literature/lovecraft/stories/hound.htm> (accessed on September 29, 2010).
96. Ibid.
97. Г. Ф. Лавкрафт, «Історія Некрономікону» / Пер. з англ. О. О. Артамонова. Режим доступу: <http://wp.me/P6jj2l-1m>
98. Ibid.
99. Ibid.
100. Necronomicon (New York: Avon Books, 1980), vii.
101. Ibid., x.
102. Ibid., xix.
103. Ibid., xxxix.
104. Necronomicon, «The Urilia Text», 183.
105. Брат Пазузу, з бородою з людських нутрощів.
106. Демон голоду та сарани.
107. За талмудичною традицією, Ліліт була першою дружиною Адама. Вона належить до класу шумерських демониць, «ліліту».
108. George Smith (Tr.) Chaldean Account of Genesis (Minneapolis: Wizards Book Shelf, 1977), pp. 91-99.
109. Peter H. Gilmore, «Necronomicon: some Facts about a Fiction», Church of Satan,
<http://www.churchofsatan.com/Pages/FAQnecronomicon.html> (accessed on September 29, 2010).
110. Ibid.
111. Anton S. LaVey, The Satanic Bible, «The Book of Belial», pp. 137-134.

Керрі Болтон

Політичні погляди Г. Ф. Лавкрафта¹

З точки зору багатьох своїх шанувальників, найстрашніші речі Г. Ф. Лавкрафт писав не про Ктулху, а про політику. Втім, я б хотів показати, що політичні погляди цього майстра химерного, ірраціонального, метафізичного жаху цілком базуються на реальності та розумі.

Лавкрафт, як і багато інших освічених людей, що зверталися до лівих чи правих політичних напрямів на початку ХХ століття, цікавився впливом капіталізму та техніки на суспільство та культуру. Економічний редукаціонізм капіталізму просто віддзеркалювався марксизмом — обидві течії були виявами одного й того самого модерного матеріалістичного Духу Часу. Починаючи з кінця ХІХ століття, поширене незадоволення матеріалізмом призвело до пошуку альтернативної форми суспільства, включаючи альтернативні засади соціалізму, що охопив провідних соціалістичних мислителів на кшталт Жоржа Сореля. Рух, що виник на початку ХХ століття, називався по-різному: «неосоціалізмом» чи «планізмом» — найвидатнішими його представниками були Марсель Діт у Франції та Анрі де Ман в Бельгії. Неосоціалізм, в свою чергу, зумовив появу фашизму [1].

Неосоціалісти головним чином боялися, що матеріальне збагачення та дозволя, обіцяні соціалістами, призведуть до занепаду та баналізації суспільного буття без їхнього поєднання з ієрархічним баченням культури та освіти.

Через таку призму, наприклад, розглядає ситуацію Оскар Уайльд в «Душі людини за соціалізму», де приділяється увага індивідуалістичному соціалізму, що звільнив людство від економічної необхідності прагнення до самоактуалізації, відкривши шлях до вищої культурної та духовної активності, навіть якщо така активність полягає в тихому спогляданні космосу [2]. Не варто ставитися до таких ідей, як до занепадницького дендізму. Вони поширювалися, наприклад, і відомим новозеландським політиком-лейбористом епохи депресії Джоном А. Лі, одноруким героєм Першої світової війни — тим, що більше за будь-кого іншого намагався примусити лейбористський уряд дотримуватися своїх передвиборчих обіцянок стосовно банківської системи та державного кредиту [3]. Сам Лі казав: «Джо Севідж... розуміє соціалізм як чесно порівну розподілені гори продуктів, та порівну розподілену працю. Я впевнений, що він зовсім не дивиться на це як на можливість грати в футбол, загоряти на пляжі, танцювати фокстрот, лежати горілиць під деревами, насолоджуватися віршами, ароматами квітів, радощами літератури чи трелями музики» [4].

Лі змальовував таку форму соціалізму, що є передусім безпосередньо спрямованою на «гори продуктів та працю, порівну розподілені», не як на головну ціль, але як на засоби досягнення вищих рівнів буття.

Позиції цих неосоціалістів поділяли також фашисти та націонал-соціалісти. Боротьба проти знесилюючих та нівелюючих ефектів багатства та дозволя, а також виховання характерів та смаків мас — такими були тривожні для лівих соціалістів цілі «До-

¹ Олександр Артамонов, переклад з англійської, 2015.

Оригінал: <http://www.counter-currents.com/2010/08/lovecrafts-politics/>

поляворо» у фашистській Італії, та «Сили через Радість» у націонал-соціалістичній Німеччині. Видається, що Лавкрафт не знав про це ідеологічне сум'яття в межах європейського соціалізму, а це значить, що він самостійно дійшов до аналогічних висновків у деяких ключових питаннях.

Лавкрафт, як і багато інших письменників, що відкидали Марксизм [5], вбачав як у демократії, так і в комунізмі шлях, «хибний для Західної Цивілізації» [6]. Натомість, Лавкрафт відзначав: «...різновид фашизму, який, замість того, щоб допомагати небезпечним масам в їхньому прагненні до безтурботного багатства, зберігає основи традиційної цивілізації та надає політичну владу в руки обмеженого та розвиненого (і при цьому не занадто багатого) правлячого класу, приналежність до якого загалом є спадковою, з умовою розширення за рахунок тих індивідів, що досягнуть того ж культурного рівня...» [7].

Лавкрафт боявся, що соціалізм, як і капіталізм, призведе до універсальної пролетаризації та пов'язаної з нею деградації культури. Тому він пропонував замість того повне працевлаштування та скорочення робочого дня за рахунок механізації під культурним керівництвом аристократичного соціалістично-фашистського режиму.

Це знову, вочевидь, було результатом осяяння, якого Лавкрафт досяг незалежно від Європи, хоча й велика частина тогочасних ідей в галузі економіки відповідала його поглядам. В Англії, фабіанський журнал «Нова Доба», під редакцією соціаліста А. Р. Ораджа, став полем дискусії щодо теорії «Соціального Кредиту», створеної К. Г. Дугласом та запропонованої в якості альтернативи до боргової фінансової системи: за теорією, усім громадянам видавався б «соціальний кредит» у вигляді «Національних Дивідендів», що дозволило б споживати повний обсяг виробленої продукції. Також, прихильники цієї теорії наполягали на форсуванні процесу механізації з ціллю скорочення робочих годин та збільшення дозвілля, з якого, на їхню думку, мала б розквітнути культура. (Ці ідеї знов набувають актуальності, коли восьмигодинний робочий день, довгоочікуваний здобуток раннього робочого руху, тепер стає рідкістю). Езра Паунд та новозеландський поет Рекс Фейрбьорн були прихильниками теорії Соціального Кредиту, тому що вважали її найкращою економічною системою з огляду на мистецтво та культуру.

Лавкрафт був зацікавлений усуненням причин соціальної революції, і захищав обмеження широкого збільшення багатства, розуміючи необхідність утвердження нерівності, що ґрунтується на чеснотах. Лавкрафта цікавила ідея знищення «комерційних олігархів» [8], в якому і полягала практична мета теорії Соціального Кредиту та неосоціалізму.

Розглядаючи центральну мету нації як розвиток відповідно до найвищих естетичних та інтелектуальних стандартів, Лавкрафт виявив, що таке суспільство має базуватися на традиційній суспільній організації «порядку, відваги та витримки», визначивши цивілізацію як соціальний організм, присвячений «високій якій меті», утвердженій у зазначеному етосі.

Лавкрафт вважав, що ієрархічний порядок, найбільш придатний для практичного життя під час нової машинної доби — це «фашизм». Мотив попиту-пропозиції мав би витіснити мотив вигоди в межах підпорядкованої державі економіки, в межах якої зменшилися б робочі години та збільшилися б години дозвілля. Громадяни в такому суспільстві могли б культурно та інтелектуально зростати, відповідно до їхніх вро-

джених здібностей, «так, що їхній відпочинок був би відпочинком цивілізованої особи, а не дозвіллям лінивого лайдака, що тиняється кінотеатрами, танцполами та ба-сейнами».

Лавкрафт не бачив нічого мудрого в загальному виборчому праві. Він відстоював певний тип нео-аристократії або меритократії, в якому права обирати та бути обраними мають належати «надзвичайно обмеженим» кількості людей. Технологічна, спеціалізована цивілізація зробила загальне виборче право «насмійкою та позерством». Він писав, що «загалом люди не мають достатньої кмітливості для ефективного керування технологічною цивілізацією». Такий антидемократичний принцип Лавкрафт вважав справедливим, незважаючи на соціальну та економічну позицію людини: нехай вона буде хоч лакеєм, хоч академіком.

Голосування невігласів, на якому базується демократія, є, як пише Лавкрафт, «предметом галасливого космічного сміху». Універсальне право голосу призводить до того, що представники певних «прихованих інтересів», не маючи ніяких спеціальних здібностей, можуть зайняти державну посаду лише на засаді «найжвавішого язика» та «блискавичних гасел».

Його відсилка до «прихованих інтересів» розкриває Лавкрафтове розуміння олігархічної природи демократії. Альтернативним є «раціональний фашистський уряд», де одержанню державної посади обов'язково передувало би іспит з економіки, історії, соціології та державного управління, а звідси випливає, що кожен — окрім чужинців, не здатних до асиміляції — мав би можливість балотуватися [9].

Через рік після того, як Муссоліні отримав владу в 1922, Лавкрафт пише: «демократія — це фальшивий ідол — швидше, це лозунг та ілюзія нижчих класів, духовидців та вмираючих цивілізацій». Він вбачав у фашистській Італії «різновид авторитетного суспільного та політичного контролю, що здатен робити життя гідним того, щоб його проживати».

З цієї ж причини Езра Паунд захоплювався фашистською Італією, пишучи: «Муссоліні сказав своєму народові, що поезія є необхідною для держави» [10]. А також: «я не вірю в те, що Муссоліні можливо зрозуміти, не відштовхуючись від його пристрасності до конструювання. Якщо побачити в ньому митця, всі деталі прийдуть до ладу. Якщо ж художника в ньому не помічати — ви заплутаєтеся в протиріччях» [11]. Такі постаті, як Паунд, Марінетті та Лавкрафт розглядали фашизм як рух, що міг би успішно підпорядкувати сучасну технологічну цивілізацію вищому мистецтву та культурі, звільняючи маси від грубої та брутално комерціалізованої популярної культури.

Для Лавкрафта космос та людство існували в єдності, і з цього він робив єдиний висновок: людське існування призначене для досягнення вищих рівнів ментального та естетичного розвитку. Те, що сер Освальд Мослі називав актуалізацією Вищих Форм у своїх післявоєнних розмислах [12], і те, що Ніцше називав метою Вищої Людини або Надлюдини [13], неможливо досягнути «на засадах низьких культурних стандартів малорозвиненої більшості. Цивілізація, призначена лише для того, щоб люди могли працювати, їсти, пити, одружуватися та ліниво тинятися чи інфантильно гратися, не варта підтримки». Це — форма повільної смерті, надзвичайно болісна для культурної еліти.

Лавкрафт зазнав серйозного впливу Ніцше та Освальда Шпенглера [14]. Він розумів, що органічна, циклічна сутність культури з її народженням, юністю, зрілістю,

старістю та смертю, є основою історії злетів та падінь цивілізацій. Так, криза Західної Цивілізації, спричинена машинною добою, не була унікальною. Лавкрафт цитує Шпенглерів «Занепад Європи» для посилення своєї ідеї: цивілізація досягла циклу «старості».

Лавкрафт розумів культурний занепад як повільний процес, що охоплює від 500 до 1000 років. Він шукав таку систему, що змогла б подолати циклічні закони занепаду — це також було мотивацією фашистів [15]. Лавкрафт вважав, що нову рівновагу можна встановити протягом 50-100 років, стверджуючи: «цивілізації ніщо не загрожує, поки зберігаються мова та центральна культурна традиція». Культурна традиція має існувати поза та понад економічними змінами [16].

У 1915 р. Лавкрафт заснував власний політичний журнал під назвою «Консервативний», що виходив усього 13 разів до 1923 р. Центральною темою журналу був захист високих культурних стандартів, особливо в галузі письмової культури, а також — критика пацифізму, анархізму та соціалізму разом з підтримкою «поміркового здорового мілітаризму» та «Пансаксонізму» в значенні «домінування англійської та споріднених з нею рас над меншими угрупованнями людства» [17].

Як і неосоціалісти в Європі, Лавкрафт критикував матеріалістичну концепцію історії — як буржуазну, так і марксистську. В комунізмі він вбачав «знищення сенсу життя» заради теорії [18]. Відкидаючи економічний детермінізм як головний мотив історії, він говорив про «природних аристократів», що постають з усіх категорій населення з будь-яким економічним статусом. Суспільство ж тяжіє до підміни «персональної вищості економічною позицією» [19] — такі погляди, незважаючи на те, що Лавкрафт вважав себе супротивником соціалістів, є такими ж, як погляди Анрі де Мана, Марселя Діта та інших. Фашизм для Лавкрафта був формою аристократії в контексті модерного індустріального та технологічного суспільства.

Лавкрафт бачив у прагненні до «рівності» деструктивне обґрунтування «атавістичного перевороту», спрямованого людьми безкультурними проти цивілізації. Такий самий мотив був і коренем більшовизму, Французької революції, культури природи Руссо та раціоналізму XVIII століття. Лавкрафт вважав, що такий самий переворот реалізували і «відсталі раси» під проводом більшовиків [20].

Вочевидь, ці погляди є ніцшеанськими, але ще більше вони нагадують позицію, висловлену в книзі «Повстання проти цивілізації: загроза унтерменша» [21] популярного автора Лотропа Стоддарда, чия праця, безумовно, привабила Лавкрафта своєю увагою до встановлення та відродження цивілізації разом з відкиданням нівелюючих ідей. Хоча Лавкрафт і відкидав егалітаризм, він не підтримував і тиранію, за якої декілька людей експлуатують маси. Втім, правління еліти він розумів як міру, необхідну для досягнення вищих цілей культурної актуалізації. Лавкрафт хотів, щоб якомога більше людей досягли рівню еліти [22]. Окрім того, він відкидав і поділ на класи, що є завжди хибним — проведений хоч пролетаріатом, хоч аристократами. «Треба або позбавитися класів, або мінімізувати їх — щоб офіційно їх не існувало». Лавкрафт пропонував замінити класові конфлікти інтегральною державою, що відображала б «центральний культурний рух». Між індивідом та державою має існувати обопільна лояльність.

Лавкрафт називав пацифізм «збоченням та ідеалістичною балаканиною». Інтернаціоналізм він визначав як «ілюзію та міф» [23]. Ліга Націй була для нього «комічною

оперою» [24]. Війни є постійним історичним явищем, і готуватися до них треба шляхом загальної мобілізації [25]. Історично війна зміцнювала «національний дух», але механізована зброя звела цей процес нанівець; фактично, дисгенний ефект масових технологічних знищень протягом Першої Світової Війни є широко визнаним фактом. Незважаючи на це, європейці, а особливо англосакси, мають утверджувати свою вищість за допомогою зброї, оскільки «куля ворога солодша за батіг господаря» [26]. Окрім того, Лавкрафт (чого і варто було очікувати від анти-матеріаліста) заперечував типову причину війни — боротьбу за економічне домінування — і зазначав, що «захист власної землі та раси є правильним приводом для бойових дій» [27].

Лавкрафт вважав, що єврейські мотиви в мистецтві є причиною того, що Френсіс Паркер Йокі називав «культурним спотворенням». Нью Йорк було «повністю семітизовано», і нація втратила це місто. Семітські впливи в літературі, драмі, фінансовій системі та рекламі призвели до створення штучної культури та ідеології, «радикально ворожої до мужніх американських звичаїв». Як і Йокі, Лавкрафт вбачав у єврейському питанні швидше приклад «антагоністичної культури-традиції», ніж расову проблему. Таким чином, євреї теоретично могли б бути асимільованими американською культурною традицією. Щодо проблеми з неграми, то для Лавкрафта це було виключно біологічне питання, що мало бути вирішено встановленням «абсолютної кольорової межі» [28].

Короткого викладу, на мою думку, достатньо для того, щоб показати: Лавкрафт належить до яскравого списку творчих геніїв ХХ століття — разом з В. Б. Єйтсом, Езрою Паундом, Д. Г. Лоуренсом, Кнутом Гамсуном, Генрі Вільямсоном, Віндемом Льюїсом та Юкіо Місімою — чиє розуміння матеріалізму, егалітаризму та культурного занепаду зумовило їхній пошук живої, ієрархічної альтернативи як капіталізму, так і комунізму, пошук, що привів їх до захоплення прото-фашистськими, фашистськими чи націонал-соціалістськими ідеями.

Нотатки

1. Zeev Sternhell, *Neither Left Nor Right: Fascist Ideology in France* (Princeton: Princeton University Press, 1986).
2. Oscar Wilde, *The Soul of Man Under Socialism*, 1891.
3. Після того, як Дуглас відвідав Нову Зеландію, народні маси дуже добре зрозуміли сутність банківської системи та лихварства — тому банківська реформа стала головною обіцянкою лейбористів, що дозволила їм перемогти. Як і можна було передбачити, вони одразу після перемоги спробували зрадити своїх виборців, але Лі вдалося змусити уряд видати одновідсотковий державний кредит через резервний банк, та створити взірцевий та перспективний державний будівельний проект, що одразу ж знизив безробіття на 75%. З часом, Лі став найбільшим опонентом лейбористського опортунізму. Що стосовно того випадку видачі державного кредиту, багатьма забутого, то він являє собою яскравий приклад кредиту, виданого урядом поза без залучення приватних банків.

4. Erik Olssen, *John A. Lee* (Dunedin, New Zealand: University of Otago Press, 1977), p. 66.
5. K. R. Bolton, *Thinkers of the Right* (Luton: Luton Publications, 2003).
6. H. P. Lovecraft: *Selected Letters*, ed. August Derleth and James Turner (Wisconsin: Arkham House, 1976), Vol. IV, p. 93.
7. *Selected Letters*, vol. IV, p. 93.
8. *Selected Letters*, vol. V, p. 162.
9. *Selected Letters*, vol. IV, pp. 105-108.
10. Quoted by E. Fuller Torrey, *The Roots of Treason* (London: Sidgwick and Jackson, 1984), p. 138.
11. Ezra Pound, *Jefferson and/or Mussolini, 1935* (New York: Liveright, 1970), pp. 33-34.
12. Oswald Mosley, *Europe: Faith and Plan* (London: Euphorion, 1958), «The Doctrine of Higher forms», pp. 143-47.
13. Friedrich Nietzsche, *Thus Spoke Zarathustra* (Middlesex: Penguin Books, 1975), «The Higher Man», pp. 296-305. Проблиск ніцшеанства з'являється в творі Лавкрафта «Крізь браму срібного ключа», де Картер розрізняє слова, що не вкладаються в повсякденне світосприйняття. «Людина істини є поза добром та злом, — промовив голос. — Людина істини осягнула Все-в-Одному...» (Lovecraft, *The Dream Quest of Unknown Kadath* [New York: Ballantine Books, 1982], «Through the Gates of the Silver Key», p. 189).
14. Oswald Spengler, *The Decline of The West*, 1928 (London: George Allen and Unwin, 1971).
15. «Фашизм... був рухом за забезпечення національного відродження, учасники якого відчували загрозу руху до занепаду та смерті, але призначені були для життя, причому до життя чудового». Sir Oswald Mosley, *My Life* (London: Nelson, 1968), p. 287.
16. *Selected Letters*, vol. IV, p. 323.
17. H. P. Lovecraft, «Editorial», *The Conservative*, vol. I, July 1915.
18. *Selected Letters*, vol. IV, p. 133.
19. *Selected Letters*, vol. V, pp. 330-33.
20. *Selected Letters*, vol. V, p. 245.
21. Lothrop Stoddard, *The Revolt of Against Civilization: The Menace of the Underman* (London: Chapman and Hall, 1922).
22. *Selected Letters*, vol. IV, pp. 104-105.
23. *Selected Letters*, vol. V, pp. 311-12.
24. *Selected Letters*, vol. IV, pp. 15-16.
25. *Selected Letters*, vol. IV, p. 22.
26. *Selected Letters*, vol. IV, pp. 311-12.
27. *Selected Letters*, vol. IV, p. 31.
28. *Selected Letters*, vol. IV, pp. 193-95.

Олександр Артамонов

Фашистський підтекст оповідання Г. Ф. Лавкрафта «Сни у відьомському домі»

Фашизм як культурно-політичний рух I пол. XX ст. поставив питання про нове осмислення ідеї цілісності. Як зазначає французький дослідник Ален де Бенуа, «поставши під знаком Фасцій, перш за все, Фашизм прагнув відповідати цьому знакові. Тож, цей рух прагнув до поєднання протиставлених в попередні епохи соціальних класів та політичних родин задля консолідації національної єдності» [8]. За Бенуа, теоретичні засади Фашизму ґрунтувалися перш за все на ототожненні держави, народу та нації, і фактична реалізація такої теоретичної тотожності якраз і виражала центральне прагнення головних діячів цього напрямку [8]. Незважаючи на сучасне помилкове зведення фашизму як широкого культурно-політичного руху до його німецької версії (нацизму), справедливо засудженої на Нюрнберзькому трибуналі за злочини проти людства, «ані расизм, ані антисемітизм не є обов'язковими для фашизму» [8] в цілому, і характеризують лише примітивний, абсолютно варварський підхід Адольфа Гітлера. Так, протягом XX століття, фашизм набував різних форм відповідно до специфіки тих суспільств, в яких він розвивався. Наше дослідження є спробою демонстрації поглядів американського фашиста [2] Говарда Лавкрафта, висловлених ним у художній формі (на прикладі аналізу тексту оповідання «Сни у відьомському домі»). Власне, ми спробуємо розглянути оповідання через призму зазначеної проблеми єдності, внутрішньої цілісності, що становить для фашизму центральне місце.

Відповідно до сюжету твору, Волтер Гілман — студент-математик з Аркхемського коледжу — досліджує зв'язки математики з магією та фольклором (зокрема — зв'язки неевклідової геометрії з відьомськими кресленнями), і для цього, незважаючи на численні перестороги забобонних польських іммігрантів-католиків, орендує кімнату в мансарді аркхемського будинку Кезії Мейсон — однієї з салемських відьом, що дивним чином втекла з в'язниці та unikнула спалення у 1692 р. «Гілманова кімната мала хороший розмір, але на дивину асиметричну форму; північна стіна була нахилена всередину кімнати, до неї ж схилилася й низька стеля в тому ж напрямку» [6]. Головний герой робить висновок, що така форма кімнати була необхідна відьмі для чаклування, оскільки під час допиту в 1692 р. Кезія Мейсон зізналася судді, що «відомі їй шляхи за межі просторового та часового світу пролягають через певні кути» [6]. З часом в Гілмана починаються дивні сни (нічні візити відьми та її фаміліара; зустрічі з Чорною Людиною — Ньярлатхотепом; блукання пустками поза часом та простором; мандрівки до інших світів і т.п.), але на ранок він пам'ятає лише їх частину і має підозру, що це були не сни, а дійсність. В результаті, Волтер Гілман опиняється на горищі будинку, з іншого боку нахиленої стіни своєї кімнати, де знаходиться відьомський жертovníк і кожного року відбувається жертвоприношення немовляти на честь Вальпургічної ночі. Оскільки під час снів Гілман став чаклуном, підписавшись у книзі Ньярлатхотепа, йому довірено тримати чашу для жертвовної крові. Однак, замість

цього, він марно намагається врятувати жертву, вбиває відьму та повертається крізь пустку до своєї кімнати. Наступної ночі фаміліар відьми вигризає серце Гілмана; забобонні похильці-поляки в страху покидають відьомський дім, і він поступово приходить у занепад.

Центральним мотивом твору є проблема внутрішньої цілісності, що виражається на декількох рівнях. В своїй ранній публіцистичній роботі під назвою «Американізм» Лавкрафт зазначає: «Найбільш небезпечним та помилковим є хибне розуміння американізму в якості так званого «спільного котла» рас та традицій. Дійсно, цю країну наповнила величезна кількість не-англійських імігрантів, що приїхали сюди насолоджуватися легкою свободою, за яку наші британські засновники не шкодували ані праці, ані власної крові» [3]. В цьому сенсі, відьомський дім являє собою в певному сенсі зменшений варіант Сполучених Штатів Америки, оскільки, окрім Гілмана та його однокласника Френка Елвуда, там живуть: поляки Домбровський (домовласник), Чоїнський, Мазуревич, франко-канадець Дероше, та сусід Гілмана з мансарди, чиє ім'я, як і національна приналежність, жодного разу не зазначається. Таким чином, більшість з жителів цього дому не є англосаксами; більше того, у згаданій статті підкреслюється: ті люди, «що відносяться до тевтонської та кельтської рас, можуть бути асимільовані нашим англійським типом і, таким чином, збільшити наше населення» [3], але якраз поляки не є ані тевтонцями, ані кельтами. Для переконаного фашиста Лавкрафта ця деталь має принципове значення: не роблячи примітивних тверджень про вищість чи нижчість певних рас (як це робили теоретики німецького нацизму), в своїх публіцистичних працях мислитель підкреслює об'єктивну неможливість національної єдності за умови етнічної неоднорідності суспільства. Тож, жителі відьомського дому не мають єдності між собою, і в якомусь сенсі це призводить до смерті головного героя та занепаду усього дому, оскільки лише напідпитку Мазуревич зізнається Гілманові, що вже давно всі жильці-іммігранти пліткують про те, ніби відьма ходить до Гілмана ночами, та має плани щодо нього. Для більш яскравого вираження різниці між Гілманом та його сусідами-іммігрантами, всі вони називають головного героя «молодим джентльменом» [6], підкреслюючи його належність до англосаксів.

Проблема внутрішньої цілісності символічно виражена також самим будинком. Вся будівля являє собою житловий простір, за виключенням горища, закритого ще за часів салемиських відьомських процесів. В ході сюжету виявляється, що весь цей час на горищі знаходився жертвник та оссуарій для кісток вкрадених та принесених відьмою в жертву немовлят, що зникають в місті кожного року з наближенням Вальпурґієвої ночі. Фактично, через відсутність внутрішньої цілісності будинку (а в ширшому сенсі — міста), були можливими подібні злочини. Те ж саме можна сказати про самого Гілмана, що вночі був відьмаком та допомагав відьми красти немовля, а вдень не розумів, в чому справа, і намагався вилікуватися від лунатизму, вважаючи свої нічні походеньки лише снами. На символічному рівні, горище з жертвником відповідає снам Гілмана: як на горищі не буває ніхто, окрім відьми з її фаміліаром та чорним володарем, так сні Гілмана відвідують ті самі особи. Втім, коли Гілман усвідомлює реальність того, що відбувається нібито вві сні, він відчуває огиду та вбиває відьму, руйнуючи її чари. Так само, коли у фінальній частині оповідання буря руйнує горище, місцеві забобонні жителі знаходять там кістки відьминого фаміліара та з вдячністю ставлять свічки Св. Станіславу, розуміючи, що «те пронизливе примарне хихотіння вони

вже більше не почують ніколи» [6]. Іншими словами, усвідомлення реальності сну та знищення горища мають один і той самий ефект: досягнення внутрішньої цілісності шляхом осягнення певних прихованих областей.

Надзвичайно важливо підкреслити, що для Лавкрафта в даному випадку центральне місце займає цілісність як така — без етичного забарвлення; Гілман гине через те, що за ним приходиться уночі (знову під час сну) фаміліар вбитої відьми (тобто, певна частина підсвідомого головного героя, яку він все ж не осягнув до кінця). Фактично, перед Гілманом з самого початку оповідання стояв вибір: або стати відьмаком, або залишитися звичайною людиною; замість цього, він не міг ані повністю ототожнити себе з жодним з цих станів (як це робили, з одного боку, поляки-католики, а з іншого — відьма), ані синтетично поєднати їх в собі, і залишався розколотив між цими полюсами. Якщо провести паралелі з іншими творами Лавкрафта, можна побачити реалізацію тієї самої ідеї. Наприклад, головний герой оповідання «The Shadow over Innsmouth» приїздить до старого міста, в якому виявляє жахливу древню расу, представники якої живуть поряд з людьми, приховуючи свою істинну сутність. Спочатку головний герой боїться цих істот, але потім усвідомлює себе одним з них і досягає внутрішньої цілісності, відкинувши свою людськість [10]. Те саме можна сказати про Річарда Аптона Пікмана, героя декількох оповідань Лавкрафта, власник одного з екземплярів книги «Некрономікон» [5], фотограф, який познайомився з упириями та став їхнім королем [9], досягши таким чином також цілісності, подолавши внутрішні протиріччя між своєю людською та нелюдською сутностями. Тож, для Лавкрафта не є обов'язковим розуміння сил, що протистоять людству, в якості зла. Таким чином, якби Волтер Гілман повністю прийняв себе як відьмака, він також досяг би внутрішньої цілісності та реалізував би себе в магії та науці, якими він займався, замість того, щоб загинути. Чудовим чином проблему Гілмана виражає відома фраза є біблійної Книги Об'явлення: «Я знаю діла твої, що ти не холодний, ані гарячий. Якби то холодний чи гарячий ти був! А що ти літеплий, і ні гарячий, ані холодний, то виплюну тебе з Своїх уст...» (Об. 3:15-16). Іншу паралель можна провести з образом художника Роберта Блейка з оповідання «Той, що в п'ятні сидить». Головний герой змушений ділити своє тіло зі свідомістю темного бога Ньярлатхотепа (той самий Чорний Чоловік, якому себе уві сні віддав Гілман), і, замість того, щоб примирити свою свідомість з цією темною частиною, Блейк в результаті якось помирає від страху вночі [7]. Проблема твору «Той, що в п'ятні сидить» є за своєю суттю тією самою, і напряду стосується фашистської проблематики в її американському осмисленні (особливо якщо звернути увагу на етнічний аспект оповідання, окремо проаналізований в окремому дослідженні [1]).

Ще одна важлива внутрішня опозиція «Снів у відьомському домі» представлена відношенням між наукою та фольклором/магією, встановити єдність яких намагається головний герой. Дійсно, коли Гілман починає вести свої нічні бесіди з відьмою та її фаміліаром, він досягає усвідомлення неповноцінності науки, відокремленої від фольклору (герой інтуїтивно відчуває це з початку оповідання). Обґрунтованість його висновків ілюструє випадок в університеті, коли «професорові Апхему особливо сподобалася його демонстрація зв'язку між вищою математикою та певними фазами магійного мистецтва, що сягало ранніх віків незапам'ятної давнини, коли люди, або їхні попередники, знали про космос та його закони набагато більше, ніж ми» [6]. Не менш ілюстративним доказом правоти Гілмана є весь сюжет оповідання, побудований на

інтелектуальній перевазі відьми, що досягла безсмертя, оселившись у пустці поза часом та простором завдяки своїм магічним знанням, що абсолютно перевершували «найзначніші здобутки Планка, Гейзенберга, Ейнштейна та де Сіттера» [6].

Таким чином, Говард Лавкрафт ілюструє проблему внутрішньої єдності шляхом залучення декількох символічно пов'язаних рівнів: відношення між англосаксами та іммігрантами, між таємним горищем та будинком загалом, між витісненими зі сфери науки ірраціональними елементами та математикою, а також — між снами та усвідомленою реальністю. Неважко помітити, що англосакси в даному випадку являють собою відторгнену більшістю меншість (в будинку їх усього лише двоє проти чотирьох іммігрантів, якщо не рахувати невідомого сьомого жителя з мансарди та неназваних членів сімей поляків та франко-канадця). При цьому, за умови відсутності цілісності якраз менше та витіснене (але при цьому більш активне та реалістичне) визначає долю більшого (і при цьому абстрактного й пасивного): так, вчинок Гілмана (вбивство відьми) визначає долю усіх жителів будинку; аналогічно, на рівні будинку, саме горище-жертвник визначає долю усієї будівлі; так само, сні Гілмана визначили його долю і в результаті призвели до його смерті; і, врешті, ірраціональне мистецтво відьми взяло гору над обмеженою раціональною наукою, яку Гілман вивчав у коледжі. Ця деталь перекликається з головною ідеєю статті Лавкрафта «Біля коренів», відповідно до якої центральною причиною Першої світової війни стала неухважність до реальності, та наївна віра в здатність «людини виходити ментально за межі підвладності примітивним інстинктам та жорстокості, і вести власні, міжнаціональні та міжрасові справи на засадах розуму та доброї волі» [4]. За Лавкрафтом, такі «помилкові переконання» якраз і «лежать в основі пацифізму та інших згубних форм суспільного та політичного радикалізму» [4]. Намагання витіснити визначальні риси сутності людини насправді веде лише до втрати розуміння людиною самої себе: її сутність нікуди не дівається і, як відьмин фаміліар, обов'язково повертається уночі, щоб вигризти серце людини, що сама себе штучно обмежила. Перша світова війна, за Лавкрафтом, і є таким нічним поверненням фаміліара у світовому масштабі — помстою буття за неповноцінні моделі, нав'язані прогресивними ліберальними мислителями суспільству.

Так, внутрішня цілісність є результатом реалістичного підходу до світу. Вбивши відьму (заперечивши власне відьомське єство, підписавшись перед тим у книзі бога Азатота), Гілман позбавляє дім одного з необхідних його компонентів, і це призводить до повного занепаду дому. Тож, в оповіданні Лавкрафт ще раз висловлює ідею своєї післявоєнної статті: «ми маємо рахуватися з прадавніми внутрішніми структурами, та пристосувати до них основи нашої культури тими методами, що витримують випробування в напруженні конфліктуючих амбіцій» [4]. Саме такий шлях, за Лавкрафтом, був єдиним можливим для реалізації його фашистського проекту англосаксонського світу, що передбачав утвердження в американському суспільстві «фундаментальних чеснот англійського духу», оскільки «Американізм — це поширене англо-саксонство» [3]. Через внутрішню цілісність як таку, Лавкрафт демонструє необхідність цілісності нації, держави та народу, необхідність «реального, практичного, не сентиментального» [4] підходу до світу в якості визначальної умови успішної реалізації історичного призначення англо-саксонської культури в її американській формі. В такому аспекті, оповідання «Сні у відьомському домі» є яскравою художньою інтерпретацією ідей американського фашизму.

Література

1. Артамонов О. О. Проблема технічного розвитку в оповіданні Г. Ф. Лавкрафта «Той, що в пітьмі сидить». [Електронний ресурс].
2. Режим доступу: <http://maysterni.com/publication.php?id=110596>
3. Болтон К. Політичні погляди Г. Ф. Лавкрафта / пер. з англ. О. О. Артамонова [Електронний ресурс].
4. Режим доступу: <http://maysterni.com/publication.php?id=108712>
5. Лавкрафт Г. Ф. Американізм / пер. з англ. О. О. Артамонова [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://maysterni.com/publication.php?id=108643>
6. Лавкрафт Г. Ф. Біля коренів / пер. з англ. О. О. Артамонова [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://maysterni.com/publication.php?id=108837>
7. Лавкрафт Г. Ф. Історія Некрономікону / пер. з англ. О. О. Артамонова [Електронний ресурс].
8. Режим доступу: <http://maysterni.com/publication.php?id=110945>
9. Лавкрафт Г. Ф. Сні у відьомському домі / пер. з англ. О. О. Артамонова [Електронний ресурс].
10. Режим доступу: <http://maysterni.com/publication.php?id=110306>
11. Лавкрафт Г. Ф. Той, що в пітьмі сидить / пер. з англ. О. О. Артамонова [Електронний ресурс].
12. Режим доступу: <http://maysterni.com/publication.php?id=108375>
13. Alain de Benoist. «On Fascism» // Trans. by Lucian Tudor. Retrieved from: <http://www.counter-currents.com/2015/01/on-fascism/>
14. Lovecraft, H. P. The Dream-Quest of Unknown Kadath. [Електронний ресурс].
15. Режим доступу: <http://www.hplovecraft.com/writings/texts/fiction/dq.aspx>
16. Lovecraft, H. P. The Shadow over Innsmouth. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.hplovecraft.com/writings/texts/fiction/soi.aspx>

Євгеній Галавін

Стефан Грабінський і світогляд мага¹

Його стисла, холодна манера письма видає людину із класичним стилевизнанням. Надає перевагу точності епітетів, але не цурається певного образного маньєризму. Жодних спроб спеціального збудження читацької цікавості, жодних баобабів та колібри у похмурому, вбогому, відносно північному просторі оповіди. Деякі тексти нагадують Едгара По, інші не нагадують нікого. Твори Стефана Грабінського (1887 — 1936) входять практично до усіх європейських та американських антологій фантастичної літератури, але, оскільки можна міркувати, за життя він не користався у себе на батьківщині, у Польщі, особливою популярністю. Перегодом ситуація змінилася. У передмові до відносно нещодавнього польського видання можна прочитати про його творчість наступне: «Це був новий тон, що його польська література до Грабінського не знала. Дивовижна незвичність та оригінальність цієї прози — без сумніву, певне суттєве розширення досягнень і успіхів польської літератури і водночас наближення до універсальних мотивів та цінностей світової белетристики». Небагато, однак автора передмови можна зрозуміти: Грабінського важко втиснути до польського літературного процесу й не менш важко наблизити до якихось абстрактних «цінностей світової белетристики». Загалом дізнатися щось цікаве про Стефана Грабінського, так само як про будь-якого іншого класика чорно-фантастичного жанру, досить важко. Здається, він ледь чи не все життя вчителював у галицькій провінції та, видається, був людиною вельми освіченою — принаймні, відзначається вплив на нього з боку Анрі Бергсона та Вільяма Джеймса. Але нас у цьому випадку цікавить не стільки вчитель з Галичини, обізнаний у проблематиці сучасної європейської філософії, скільки його двійник — блискучий знавець магічного світогляду і захопливий оповідач. І звісно, ми повинні перш за все мати уявлення про магічний світогляд загалом.

Не треба плутати магію з окультизмом, і ще більше не можна її плутати з парапсихологією та екстрасенсорикою (термін, до речі, найвищою мірою безглуздий і неточний). Якщо окультизм XIX століття був романтичною реакцією на позитивістську науку, то парапсихологія є сумним визнанням того факту, що далеко не все в цьому світі піддається науковому поясненню. Ані окультизм, ані парапсихологія не можуть мати спеціального ставлення до магії з тієї простої причини, що магія — тотальний світогляд, що не залежить навіть від релігійного догмату. Йдеться про натуральну магію. Деякі її відгалуження — наприклад, біла, червона й чорна магія — можуть бути орієнтовані на присутність того чи іншого божественного первня, але сам по собі цей світогляд вільний від будь-яких тверджень і формулювань теїстичного абсолюту. Магія визнає цей світ — конкретизацію одного з можливих світів — випадковим результатом неперервної взаємодії, постійної трансформації чотирьох основних сутностей, чи принципів: вогню, повітря, води й землі, — які функціонують у мислимій та немислимій протяжності поміж гіпотетичним полюсом всюдисущого руху і не менш гіпоте-

¹ Валентин Андросов, переклад з російської, 2015.

Оригінал: <http://golovinfond.ru/content/stefan-grabinskiy-i-mirovozzrenie-maga>

У поданому тексті збережено орфографію перекладача. Перекладач спирається на «Український правопис. Проект найновішої редакції» Інституту української мови НАН України (1999).

тичним осердям нерухомості. Ці принципи ні в якому разі не можна плутати з елементарністю періодичної системи, оскільки магія взагалі заперечує можливість якоїсь стабільної схематики світобудови. Маніфестація якоїсь стійкої картини світового пейзажу пояснюється відносною домінацією одного принципу над іншим. Причому це стосується не тільки актуального космосу, але й кожної однойменної стихії: наприклад, коли говорять про матеріальне полум'я, мають на увазі землю, воду й повітря, що були поєднані та живуть в режимі вогняного принципу. Тому будь-яке роздумування про повний рух чи повний спокій є найвищою мірою гіпотетичним, оскільки навіть у найтоншому і найбільш ефемерному полум'ї присутній земний тягар і блукаючий вогонь розриває серцевину незламної мінеральної породи. Звідси випливає багато висновків. Торкнемося деяких з них: по-перше, кожен об'єкт перебуває у стані мінливої креативності, тобто, з точки зору магії, не можна визнавати за ним раз і назавжди фіксовану ідею чи форму — кожен об'єкт є генератором чи каталізатором енергетикоасоціативних референцій; по-друге, об'єкт не може мати певного акустичного відображення, простіше кажучи, найменування, — мало того що його назва змінюється в залежності від мови, — його акустичний орієнтир змінюється залежно від ступеня його трансформації; по-третє...

По-третє, всесвіт — матеріальний, психологічний, інтелектуальний — не може мати жодних законів і не піддається жодній логічній інтерпретації, хоча б тому, що будь-яка знакова система відрізняється характером відносно замкненим, і референція означника до означуваного вкрай багатоманітна. Тому в магії немає жодних опозицій, жодних кордонів поміж реальним і уявним, сном і явою, життям і смертю, розсудливістю й божевіллям. Людина, яка хоче бути магом, повинна це усвідомити перш за все — інакше вона просто стане блазнем своїх гаданих «паранормальних» здатностей. Рівним чином вона повинна усвідомити, що час і простір вважаються в магії не самостійними категоріями, а лише похідними, цілком залежними від взаємодії чотирьох основних принципів, і отже, в магичному трактуванні буття таких понять, як хронологія й математика, інтерпретованих в якості екзистенційних констант, не існує. Він має стати «mobile in mobile» — «рухомим у рухомому середовищі», — немає необхідності особливо акцентувати високу складність завдання. Для сучасної цивілізованої людини це завдання є взагалі непосильним хоча б із двох міркувань: по-перше, вона ніколи не погодиться, що її «его» — чиста фікція, нав'язана ззовні; по-друге, жити у вільному «беззаконні», визнавши інтелект і пам'ять чіпким кошмаром на кшталт змії Ляокоона, означає для неї занурення у безповоротне божевілля. Вона може піднятися ліберальною думкою і схвально кивнути, почувши, наприклад, що етичні норми «людського співжиття» і просторікування про якийсь «гуманізм» — лише підла софістика чергової правлячої кліки. Але якщо їй сказати, що жодних «законів природи» взагалі не існує та що якутський шаман знає про світобудову набагато більше колективу фізичного інституту, вона може подивитися на співбесідника з певним співчуттям. Перш ніж цивілізовані люди повірили в обертання Землі навколо своєї осі, вони у центрі своєї спільноти провели гіпотетичну вісь... середньої статистичної одиниці. Хто не схильний сумніватися у науковій і об'єктивній картині світобудови? Розсудливий індивід, тверезий у буквальному сенсі, морально й тілесно стійкий, є кимось на кшталт хорошого водія чи регулювальника. Це не просто зневажливе й випадкове порівняння — інтелектуальні пращури водія та регулювальника, відповідальні за пот-

ворну геометризацию простору і часу, були служниками нового космократора — «демона руху» (так називається одна зі збірок Стефана Грабінського).

Позитивістська наука взагалі заснована на переважанні «земного» принципу, трактованого у сенсі само собою зрозумілої фундаментальності, оскільки дискурсивне мислення неможливе без нормативних осей, точок відліку і констант. Про це цілком чітко сказав сучасник Грабінського Герман Кайзерлінг: «Для правильного розуміння сутності дискурсивного мислення необхідно враховувати, що це мислення можливе лише у предомінації хтонічного елемента буття».

Навіть сміливі, далекосяжні гіпотези Айнштайна, Гайзенберга, Гільберта неможливі без хтонічно орієнтованих «сталих». Однак у магічному розумінні природна земля, до складу якої входять три інші принципи, жодним чином не може зазіхати на «фундаментальність». В епоху Просвітництва утворився психологічний тип, найбільш бажаний у своїй «нормальності», — хтонічний акцентований тип, у порівнянні з котрим інші видавалися менш «нормальними» й більшою мірою морально осудливими. Люди легкодумні, порожні, дотепні, дилетантичні, блискучі, запальні, брехливі... багатобарвна отруйна піна довкола працелюбного, творчого човника, хоча важко сказати, чим, наприклад, Чичиков, «що встав, нарешті, твердою ногою на твердий ґрунт», є більш екзистенційно бажаним за героя «Золотого віку» Бунюеля, одержимого похмурим полум'ям нестримної агресії. Таким приблизно чином дотик і смак почали переважати в якості індикаторів дійсності над іншими органами чуття, а багатозразові виснажливі повтори експерименту стали вважатися необхідними задля кращої верифікації «законів природи».

Варто пригадати, що поняття «закон» відносилось у старожитні часи до теїстичної сфери буття. Закони надавалися не для буквального послуху, але були вказівними віхами для шукачів релігійного звершення. Законність, рівномірність, рівновага, точність — поняття геологічні, що характеризують світ квінтесенціального ідеального руху та вічного фірманенту. Так само як чистий час і чистий простір, ці поняття звернені до містичної «інтелектуальної інтуїції», а не до логічно-практичної розробки. У листах Марсіліо Фічіно проблему розглянуто детально: Фічіно цитує Дунса Скота і Тьєррі з Шартра, котрі застерігали проти використання у етиці, політиці та прикладних науках незбагнених для звичайного розуму ідеограм свободи, рівності, точності, повторення, оскільки не можна вважати притаманними вічно змінної землі непорушні категорії восьмої сфери — сфери фірманенту. Взагалі потрібно врахувати, що магічний світогляд різко відрізняється від релігійного й містичного. Магія — знання експериментальне, відтак її адептам притаманна недовіра до будь-якого теоретичного постулату, що претендує на той чи інший ступінь достовірності. У книжках з магії, чи то «Таємній фільзофії» Агріппи з Неттесгайма чи то гаїтянській «Пополь-Вух», завжди присутні ухильність, сумнів і недовіра: «...кажуть, що спалена печінка хамелеона народжує дощ і грозу», чи «...я чув, що оленячі рога, підвішені над дверима, відлякують змії», чи «оповідають, що з попелу голови канарки, підмішаного до кінського гною, за вісім днів народжується величезна жаба, отрута якої є вельми вживаною у певних діях». Автори, звісно, зовсім не гадають убезпечити себе від звинувачень у шахрайстві, просто у постійно мінливому світі взаємодії об'єктів умови їхньої трансформації теж можуть бути завтра іншими, ніж сьогодні, в одних руках відмінними від інших. Можна заперечити наступне: як же ці ваші адепти магічного знання, простіше кажучи, сіль-

ські бабці, мольфари й чаклуни відкидають методику, постулати і константи? А горезвісні чотири елементи, чи принципи, античної космогонії, яких навчав іще Емпедокл? Та й хіба книжки з магії не заповнені нескінченими схемами й рецептами нонконформістських атракцій і репульсій мінералів, рослин, чисел, плянет? І до чого тут доволі цікавий белетрист Грабінський? Чи він теж таємний адепт?

До Стефана Грабінського ми звернемося дещо пізніше. Заняття магією дійсно не передбачають вивчення теорії у звичному сенсі, але опис магічного процесу завжди є теоретичним. До того ж ми намагаємося стисло викласти філософську інтерпретацію магічного світогляду, що представлена у творах Марсіліо Фічино, Джордано Бруно і Томазо Кампанели, тобто людей, відомих своїми неоплятонічними зацікавленнями й своїм скепсисом щодо будь-якого теологічного схематизму (Walker D.P. *Spiritual and Demonic Magic from Ficino to Campanella* 1958. P.60-68). Всупереч загальноприйнятій думці трансцендентна ідеологія не грає в магії істотної ролі, оскільки невидимий світ вважається таким не через його скрайню онтологічну позицію, а через обмеженість людського сприйняття, розширення можливостей якого і є однією з проблем магії. Відсутність довільної нормативної осі анігілює однозначність і опозиції; недовіра до гіпотези іманентно-трансцендентної структури ставить під сумнів ієрархічність світобудови. Однобічний, до крайности обмежений інтелект, що вірить у свою винятковість, звужує до жадюгідного мінімуму якісно безмежну космічну панораму, і якщо під розумом мати на увазі багатство сприйняття, миттєве самовіднайдення у незнайомій ситуації, обережність у судженні і висловлюванні, то будь-який дрізд розумніший за людину. У магічному світогляді відчувається приховане або явне неприйняття антропоцентризму, бо кожен маніфестований або такий, що тяжіє до маніфестації об'єкт володіє емоційністю, розумом і здатністю судження, якою б безглуздістю або навіть збоченістю це не здавалося утилітарно мислячому індивіду. Позалюдський світ є разючим і неосяжним, у ньому складність законів розпадається у тріумфуючому беззаконні, у ньому людська мова здатна лише натякнути на складність психологічних напруг, як це зроблено в роботі Авіценни «Про духовну любов мінералів»: «Нам не дано зрозуміти, ми змушені лише визнати, що рубін ревнує коралю до зірки Альтаїр». Розмитість кордонів, непомітність переходів, смутний або вибуховий динамізм метаморфоз, постійна зміна людського єства мага гальмують рішучість тверджень щодо магічної догматики. По суті, магія є позадетерміністським, позараціональним способом пізнавального буття, коли цінується не певна міра істинності догми, а саме її транзитність. Кожне стійке поняття характеризується прихованою минуцністю, яка є умовою його переходу в інше поняття або його розпаду. У цьому сенсі нічого непорушного, нічого «святого» не існує, якщо під цим мається на увазі певна сталість дії або вплив певного суб'єкта або субстантива. Допускається найвищою мірою проблематична ймовірність блукаючої і непередбачуваної присутності постійної ідеї або метафори у сфері, доступній надзвичайно розширеному людському сприйняттю, але аж ніяк не конкретна участь теїстичних або демонічних інваріантів у створенні, житті та руйнуванні світобудови. У цьому скрайня відмінність магії від альхемії й містицизму, де насамперед постулюється можливість досягнення інваріантної сфери, а також передбачається наявність константи — філософського каменю або бога живої людини — в людському тілі або душі. Надзвичайна складність подібного досягнення, сумнів у

наявності подібної константи власне спонукали, можливо, неоплятоніків Фічино й Бруно звернутися до магічного релятивізму. І ось чому.

Чотирьом космогонічним принципам з необхідністю повинна відповідати чотирьохчастинна структура мікрокосму. Але в теологічному розумінні мікрокосм є тріадичним: корпус, аніма, анімус — тіло, душа, дух; елементарна аналогія — земля, повітря, вогонь. Виходить, що в структурі мікрокосму відсутній елемент води, тобто першоматерія творіння, так звана *aqua permanens* — «вода постійна». Отже, або космос був створений реально, а людина — істота збиткова й примарна, або під «світом створеним» розуміється якийсь інший, не наш світ. Точка зору магів така: у транзитному всесвіті безперервних становлень і трансформацій креатури під назвою «людина» не існує взагалі, оскільки динамізм чотирьох принципів виключає *aqua permanens*. Але остаточне виключення чогось, зрозуміло, суперечить духу магії. Отже, *aqua permanens* у загальному метафізичному сенсі є чимось постійним, чимось, що сполучає тіло, душу й дух у єдиний організм, явище рідкісне, більш рідкісне, майже гіпотетичне. Подібний скепсис поділяв К. Г. Юнг і його психологічна школа: «Можна говорити лише про «егокомплекс», але не про «я» або «суб'єкти». У властивому сенсі народження «я» є божественним» (Neumann E. *Ursprunggeschichte, des Bewusstseins*, 1975. 5. 312). Можна говорити про «інфантильну мавпу з порушеною внутрішньою секрецією» (Ж. Рібо), про туманну, хвилясту, волокнисту, антрополоподібну матерію, але під словом «людина» можна розуміти тільки боголюдину. Людина весь час роздвоюється, розшаровується, розтинається — одухотворена однієї миті, натхнена іншої, тілесно-інстинктивна третьої. Звідси повна неможливість скільки-небудь задовільної характеристики людської суті. Звідси дивна фраза Ніцше: «Людина є натовп і місце зустрічі» («Весела наука»). Що може пов'язувати у неспокійне ціле мікрокосмічні складові? Ілюзії, ідеї фікс, страх так званої смерті, автосугестії, масові сугестії. Це добре висловив еспанський поет Педро Салінас: «Безсмертне божество померло для нас — якщо я правильно розумію Ніцше і Достоєвського. У такому випадку, що може зв'язувати дух, душу і тіло у єдину композицію, йменовану людською істотою? Що може пов'язувати кілька людей у групу? Судячи з усього, лише страх — поліморфний, поліваріантний, напружений. Так кульова блискавка, влітаючи у вікно, перетворює групу... в групу однодумців» (Salinas P. *El Defensor* 1950. P. 99).

Магічний світогляд відображає карнавальну ситуацію буття. Карнавальне дійство, народжене колись з орфіко-діонісійських містерій, відповідає основній магічній транспозиції і добре ілюструє ставлення магії до релігії. Божество може з'явитися у своїй славі або в своєму трагізмі, у лахмітті або у пурпурі — це не має значення. Хтось може проголосити себе богом, не боячись, що його викриють у самозванстві, — на карнавалі ніхто не шукає «істини». Тут торжествує принцип ковзної, блукаючої теофанії, натяк на реалізацію мікрокосму, глузлива обіцянка божественної допомоги. Ув апофатичному пізнанні істини стверджується лише те, що істиною не є. І тому людина на карнавалі є «місцем зустрічі»... різних костюмів й масок, причому вона ніколи не повинна ідентифікуватися з жодною з них.

*

Можна, звичайно, по-різному інтерпретувати творчість Стефана Грабінського і ми, ймовірно, обрали не найбільш прямий шлях. Ув оповіданні «У будинку Сарі», приміром, очевидним є вплив модної наприкінці минулого і на початку цього століття тематики жіночого вампіризму, дорогий серцю таких письменників, як Стріндберг, Чехов, Лоуренс. Безсумнівним є вплив «філософії життя» Анрі Бергсона і Рудольфа Ойкена на «Сатурніна Сектора» і дискретний вплив фрейдизму в оповіданнях «По сліду», «Коханка Шамоти». Але, по-перше, ці оповідання, на наш погляд, аж ніяк не найсильніші в Грабінського, а по-друге, не можна забувати, що тенденції магічного світогляду дуже відчутні і в Бергсона, і у Фрейда. Але якщо у цих філософів можна простежити певні тенденції, то Стефан Грабінський, на нашу думку, є безумовним прихильником магічної диспозиції буття.

У творах Грабінського очевидний магічний релятивізм у ставленні до сучасної технократичної цивілізації, тобто на відміну від традиціоналістів він зовсім не схильний вважати цю цивілізацію страхітливим наслідком розпаду «нормального» людського суспільства. «Сатурнін Сектор» — гарний тому приклад. Бергсонівські аргументи двійника годинникових справ майстра не витримують критики: Сатурн не є богом часу взагалі і механічного часу зокрема: механічний дзигар настільки ж мало винен у сучасній ідолізації часу, як нафта і кам'яне вугілля, взяті самі по собі, у нинішній екологічній катастрофі.

Час і простір, потрактовані як однорідні і незалежні категорії, існують лише у мозку вчених-позитивістів. Час і простір є похідними чотирьох космогонічних принципів і співвідносяться з ними, як запах з квіткою або горіння з деревом. У нескінченній динамічній комбінаториці вогонь, повітря, вода і земля утворюють сонми численних креатур, наділених думкою, волею, розумом і спрямованістю дії. Люди перебувають з ними у постійному й неконтрольованому контакті. Наші пращури називали їх демонами і стихійними духами, для нас це просто «стихії» — тобто щось безрозсудне, буйне, вороже, — енергії та сили, яких треба побоюватися або, у кращому випадку, використовувати утилітарно. Ми настільки заворожені мітом про власну винятковість, що навіть сумуємо про свою горду інтелектуальну самоту і навіть пориваємося шукати на інших планетах якихось «братів по розуму». При цьому нам властива приголомшлива метафізична наївність: зустрічаючи когось, хто зовні нагадує людини, ми його за людину і приймаємо, а його схожість з птахом, звіром або рослиною вважаємо випадковою, настільки ж випадковою, як людиноподібність скелі або дерева. Нам не приходить до голови, що наш співрозмовник — лише антропоморфне відображення краплі смоли, змії, квітки або просто частина невідомого цілого. Як уявити, що «низенька, горбата людина у формі залізничника» є антропоморфною проявленістю зловісної волі й загадкової амбіції істоти, котра в нашому сприйнятті схематизується як «поїзд»? Як уявити, що цей «поїзд», креслення якого пройшло крізь мозок інженерів і матеріалізувалося за допомогою людських рук, — це одна з незліченних реалізацій «демона руху» («Подвір'я»)?

Магічний світогляд був властивий усім народам в усі часи. Цей ураган вириває з коренем будь-яку будову, ця розпечена магма спалює будь-яку концепцію! Релігія, наука, етика — з цієї точки зору тільки спроби утримати «людину соціальною» від розчинення в «людині космічній» (термінологія Еріха Фромма). І як можна розуміти деякі тенденції нової філософії та психології? Чи це прольонгація антропоцентричної активності в досі невідомих областях? Або прорив магічних стихій, що ламають будь-яку інтелектуальну конструкцію? Вампіри, двійники, істоти, породжені стихіями, — абетка магії, відома з найдавніших часів. Нова наука, орієнтуючись на химерну нормативну вісь, користаючись з дедалі зростаючої якісної імпотенції людського сприйняття, штучно відокремивши «психічне» від «фізичного», відсунула ці абсолютно реальні об'єктивності у сферу душевних хвороб. Але теорії «параної» або «шизофренії» лише констатують небезпеку, та не попереджають її. Дії вбивці з оповідання «По сліду» можна «психологічно» пояснити так: «Аналіз сновидінь, незважаючи на недосконалість психоаналітичного методу, пов'язаного з вільним або мимовільним спотворенням змісту сну, призводить до плачевного висновку: людина за своєю суттю була й залишається істотою жорстокою і кроволубною. Громадські табу, що гальмують негайне задоволення бажань, до крайнощів інтенсифікують первинні імпульси насильства і вбивства» (Rank O Der Doppelganger, 1925. S. 60).

Комплекс «пошуку істини» і фатальна пристрасть до узагальнюючих схем змушують видатних психологів — як Фройд і його послідовник Отто Ранк — робити дивні висновки. Процес, що нагадує описаний в оповіданні «По сліду», сотні разів згадується в магійній літературі. У цікавій анонімній книзі «Історія диявола» (Histoire de diable, Amsterdam, 1729) можна прочитати про «фогра» — «темного двійника і таємного переслідувача», — страхітливого вихідця з інfernального світу. Коли людина засинає, їй випадає потрапити під вплив мертвотно-синього місяця Прозерпіни, що висмоктує її кров. Якщо вона бачить уві сні дзеркало, то насичене кров'ю відображення отримує здатність реальної самостійної дії. Для фогра вбивство, сказати б, продиктоване життєвою необхідністю. У магії, так само як в зоології, не прийнято розглядати речі в моральному аспекті. Герой оповідання може ніколи більше не потрапити в сферу Прозерпіни і ніколи більше не випробовувати неприємностей від нічного візиту фогра. Тому робити логічні й далекосяжні висновки на підставі аналізу сновидінь, м'яко кажучи, більш ніж ризиковано.

Оповідання Грабінського складні й надаються до багатобічної інтерпретації. Якщо визнати за його героями фіксованість й суб'єктивність, тексти цього автора повністю асоціюються з психоаналітичними позиціями. Можна розуміти конфлікт Бжехви і наратора («Скоса») як ситуативну драму «космічної людини» та її «соціального» двійника. Приблизно те саме в оповіданні «Сатурнін Сектор». Різноманітні види людської амбітрофії (синдром двійника) відмінно аналізує Отто Ранк у своїй роботі «Двійник», де, до речі, піддається серйозному сумніву існування людини як індивіда в сучасному світі: «Робити висновок про цілісність людської особистості в наш час не уявляється можливим. Немає жодних сумнівів, що технічна цивілізація спрямована на психічне знищення людини. Вона вкинула її у режим безперервного конформізму. Звідси роздвоєння особистості. У кращому випадку роздвоєння» (Rank O Der Doppelganger. 1925. S.192). Але чи є герої Грабінського людьми в звичайному сенсі і чи надаються до них положення антропоцентричної психології? Відомо, що цілий ряд «стихійних де-

монів» може входити в людей, промовляти їхніми вустами, втілюватися в них на якийсь час або назавжди. Людина Грабінського — транзитна станція на шляху трансформативної активності сільфаксів, акваел, пірофорів, терамітів. Але магія, в основному, є наукою експериментальною, відтак важко поставити магічний діагноз персонажу художньої фікції. Відомий демонолог Лодовіко Сіністрарі залишив цікаві відомості про «сільфакса» — невидиму спрутоподібну сутність (Sinistrari L. De la demonialite, 1659. P. 205-212). Сільфакс, роз'їдаючи оболонки соматичної душі, впивається у двох або декількох людей і становить невідоме для них і структурно вороже ціле. Після смерті одного з них виникає ситуація, схожа на описану в оповіданні «Скоса». Але можливі й інші інтерпретації. Не слід, звичайно, забувати, що Стефан Грабінський — сучасний белетрист, а не демонолог допозитивістської епохи, — його можна підозрювати у магічних інспіраціях, але не у пропаганді конкретних відомостей. Однак ці інспірації настільки очевидні, що можна говорити про серйозне захоплення. Такі оповідання, як «Помста вогнедлаків», «Горільщина», «Червона Магда», можна розцінювати як художній коментар деяких магічних припущень. Вогняний метафізичний принцип, всесвіт вогню володарює в цих творах. Коли в середні століття роздумували про нескінченність, то найчастіше мали на увазі нескінченну протяжність і складність вогняних світів. У істот, що їх населяють, акцентовано вогняний первень, подібно до земного у нас. Ці істоти на відміну від нас наділені гнучкою мінливістю, вибуховим динамізмом і здатністю до миттєвих перетворень. Вони спілкуються з нами завдяки своїй «земній» іпостасі, одна з маніфестацій якої — матеріальний вогонь.

Треба відзначити, що наші пращури не знали «стихійних лих». Це поняття з'явилося у XVIII столітті й зміцнилося завдяки зростаючій людській монополізації інтелекту. Повінь, землетрус, пожежа — відбиток, відображення, відгомін роботи або боротьби стосовно невідомих креатур цілком невідомих стихій. У магічній «табелі про ранги» людина (якщо вона взагалі існує) займає одне з останніх місць. Нижче його — у тому сенсі, що вони взагалі не мають уявлення про інші сфери буття, — знаходяться так звані «тераміти» (наприклад, «Вій» з повісті М.В. Гоголя).

У «Червоній Магді» натрапляємо на чудову ілюстрацію з класичної натуральної магії. У середні століття таких дівчат називали «флямарозами» і нещадно переслідували — у протоколах інквізиції вони обчислюються сотнями. Їх приймали за антропоморфну конкретизацію всепоглинущого полум'я. Грабінський, безумовно, добре знав магічну традицію, оскільки опис «Червоної Магди» більш-менш нагадує витяги з численних свідчень очевидців та рекомендацій демонологів: «Вони ніде не можуть знайти притулку й вічно бродять по дорогах. Худі й смагляві, чорняві й мовчазні, з довгими, неспокійними пальцями. Вони легко приходять в шаленство, і тоді у правій зіниці загоряється руда пляма» (Wecker I. Hexen-Buchlein, 1575. S. 103). Автор — Йоганес Векер — вважає, що вбити їх практично неможливо: вони згоряють у полум'ї і через деякий час віднаходяться в іншому місці. Флямарози й пірофори — невидимі підбурювачі пожеж, що фігурують в оповіданнях «Помста вогнедлаків» і «Горільщина», — уславлені як одне зі страхіть Середньовіччя.

У лексиконі натуральної магії немає слова «інферно» — це теологічне поняття, сильно забарвлене християнською ідеологією, має також вельми віддалене відношення до магії чорної, або, точніше, нігрогнозії. Як ми згадували вище, магія лише гіпотетично визнає будь-яку константність. Можна сказати ще енергійніше: проблематична константність, льокалізація, фіксованість вважаються перспективою вкрай небезпечною. Визнання теїстичної чорної домінанти як абсолютної величини, або, простіше кажучи, культ диявола, — це тенденція релігійна, а не магічна. У магії не ставиться питання щодо опозиції добра і зла або перипетій душі у потойбічному світі: магія заперечує релігійну етику і заперечує так звану смерть. Тому все, що стосується продажу душі дияволу, пакту з дияволом, польотів на шабаш і т. ін., — лише однозначна християнська інтерпретація таємного магічного дійства. Релігія завжди була ворожою магії, оскільки вбачала у ній їдкий первень, загрозу людському інтелекту й психіці. Дійсно, несвідомі заняття чорною магією можуть підвести людину до тієї межі, де закінчується не тільки ділянка знань, а й простір можливих здогадок. Такою є доля героя оповідання Грабінського «Володіння». Поет Вжесьмян порушує одну з головних заповідей магії — він ідентифікується зі своєю роллю поета і творця, вірить, що він — бог, креатор фантастичного, але близького до реалізації світу: «Бо Вжесьмян вірив у те, що пише. Свято вірував у те, що будь-яка, навіть найсміливіша думка, будь-яка, щонайбожевільніша вигадка коли-небудь і де-небудь втіляться у часі й просторі». Звичайна омана художника — вірити у свою винятковість і своє авторство. Вжесьмян не замислюється над тим, що він — лише посередник, що потік думок й образів не народжується в ньому, а проходить через нього. Як наслідок він стає жертвою кровожерливих хтонічних вампірів — «любій» мовою чорної магії, — які запевняють його, що вони його власні творіння, і врешті-решт перетворюють на тераміта — хтонічного демона, позбавленого навіть малої частки вогню. Таким є результат гльорифікації творчого «я» за повної відсутності... іронічної посмішки.

Ми згадували, що культ диявола — тенденція релігійна, а не магічна. У «Саламандрі», витриманій в канонах цілком клясичних, представлено дифузю цих тенденцій. В описі шабашу, дуже гарному й пишному, в дусі бароку, відчутним є безумовний католицький вплив. Чудовий і трагічний диявол, звичайно, є метром цього світу, але печатка знехтуваності не стирається з його чола. У просторі роману йде нещадна боротьба вогню інфернального та вогню небесного, втілених у саламандрі Камі і «білому мазі» Анджеєві Віруші. У цю боротьбу залучено «посполитих людей» — Єжи і його наречену Гелену. Остання, щоправда, не така вже «посполита», на відміну від Камі вона являє образ чистої й світлої жіночності. Звичайна ситуація, шостий аркан таро, молодий чоловік поміж двох жінок: одна — зловісна спокусниця, інша — холодна горда діва, одна підкорює, іншу треба підкорити. «Саламандра» повторює у відомому сенсі схему «Золотого горщика» Гофмана, тільки Анджей Віруш значно поступається архіваріюсові Ліндхорсту, а Єжи — студентові Ансельму. Єжи — тип цілком сучасний — не може чинити опору еротичній атракції Камі та безвільно пливе до чуттєвого парадизу, втрачаючи в результаті наречену і сприяючи загибелі свого «магічного помічника». Це непогана ілюстрація нинішнього стану справ: чоловік втратив магічну силу, тобто натуральну, незалежну активність свого буття. Чоловіче бажання повинно створювати свій об'єкт, а не віддаватися принадами, хоч би привабливі вони були. Жодна ерудиція, жодне «таємне знання» не замінить втраченої сили, що робить чоло-

віка чоловіком, а неофіта магом. Найкраще підтвердження тому — інволюція способу Фавста, від великого героя легенд XV століття до... Адріана Леверкюна.

Поговоримо про «Тінь Бафомета», де епізодично присутній поет Вжесьмян. Він, щоправда, з'являється ближче до кінця як одностудець або навіть вчитель головного героя — містично налаштованого літератора Пом'яна. Повість становить серйозний інтерес, бо в ній описано рішучий конфлікт між релігійним і магічним розумінням життя. У даному випадку можна не пояснювати ім'я «Бафомет», оскільки автор жодним чином не торкається складної теологумени цього поняття. Після процесу над тамплієрами Бафометом стали просто називати диявола у його цапоподібному варіанті. У демонології Бафомет позначає демона з найближчого оточення Люцифера.

Тут треба все ж сказати кілька слів про складне ціле, йменоване у просторіччі «нечистою силою». Для християнських проповідників, котрі всюди шукають ворога і рикаючого звіра, все одно: русалки чи гноми, біси чи чорти, диявол чи сатана. Не вдаючись у детальну класифікацію цих сутностей, необхідно відзначити: біси (будинкові, лярви, аспіоли) живуть на умовній межі «нашого» й «того» світу і можуть входити з людьми в чуттєвий або нечуттєвий контакт. Чорти (точніше, гобліни) крім цього можуть укласти з людьми різні пакти і угоди; дияволи (демони), як правило, безпосередньо з людиною не спілкуються. Тому Грабінський і говорить про «тінь Бафомета».

Що, власне, відбувається у повісті? Переростання психологічного конфлікту в релігійно-магічний, пролонгація земного конфлікту в потойбічній сфері. Нещадна ворожнеча позитивіста Прадери й містика Пом'яна відходить до мороку мітичного минулого. Це відповідає прийнятій у традиційній метафізиці теорії розпаду первісних єдностей, добре викладеної у «Теософських фрагментах» Якоба Бьоме: після поділу андрогіна відбувся розпад іще відносно гармонійних чоловіків і жінок на безліч ворожих психофізичних типів. Санкціонований християнством дисонанс між практиком та мрійником, позитивістом та містиком («царство Моє не від світу цього»), до крайнощів загострився у буржуазну епоху. Цей дисонанс є, сказати б, хрестоподібним: горизонталь маніфестованого «світу цього» та інфернально-небесна вертикаль врізаються одне в одного безперервно і непримиренно.

Отже, «земний конфлікт» вирішується на користь Пом'яна несподівано швидко: напередодні дуелі Прадери спіткала загадкова й насильницька смерть. Та це лише початок конфлікту більш жорстокого і абсолютно нерозв'язного. Пом'ян інтерпретував казус наступним чином: певні вищі й справедливі сили з «метафізичної приязні» усунули його недруга Прадери — одного з адептів згубного прагматизму, що веде людство до «духовного хамства» й «розжирілого сибаритства». Це цілком релігійна точка зору: Пом'ян вірить у провидіння і небесну справедливість, відтак вірить у розумне влаштування світобудови. Проте перший дисонантний акорд, що згодом перетвориться на пісеньку про два мотиви Павелека Кульгавого, вже починає даватися взнаки: коли Пом'ян ще тільки прямує до місця дуелі, він зустрічає людину в білому пікейному жилеті й купує яскраво-червону троянду. Безневинна білизна й багрець, повторюючись декілька разів у подієвій послідовності, зіллються нарешті у зловісному унісоні. Два мотиви, дві контрапунктичні лінії повільно й неминуче роздвоюють життя Пом'яна. І тут розігрується головне протиріччя релігії і магії. Згідно християнської теології, світ створено за законами небесної гами і напередвстановленої гармонії, що відобража-

ється у людській свідомості апріорними поняттями ієрархії й справедливості. Але чиста гармонія неможлива в матеріальному світі, оскільки в гру втручається дисонанс, тритон — «музичний диявол», або «кульгава квінта». Непорозуміння, дефект, ворог, навіть жадливий ворог, але ні в якому разі не творець контргами, не рівноцінна Богові іпостась. Тому для людини релігійної цей сотворений світ є первинним і в якомусь сенсі виступає «органним пунктом». Нижнє, примарне, потойбічне царство диявола є обителлю галюцинацій і тіней. І повість спочатку виправдовує свою назву: коли Пом'ян відвідує льоджію — місце загадкового вбивства, — «дивний суб'єкт», що його зустрів Пом'ян на гвинтових сходах, «розпадається на імлісті жмути». Усе це допіру не виходить за межі галюцинозу, і зловісний мотив видається резонуючим відгомном. Однак дисонанс набирає силу: жадливе видиво у люстрі, психологічне відхилення у бік прагматичного полюсу Прадери і, нарешті, поява «сестри Вероніки» вагомо й владно вриваються в життя Пом'яна. Тривожно порушуються константи буття: простір і час більше не піддаються орієнтації, речі, факти й події переплітаються якщо не хаотично, то аж ніяк не за законами встановленої гармонії. Цікавим тут є наступне: як і в чийй якості функціонує Пом'ян у «вставній новелі» про Павелека Кульгавого, витриманій, до речі, у стилі «католицького дияволізму» Марселя Швоба і Жоржа Роденбаха. З його неясних спогадів нічого вивести не можна. Незрозуміло навіть, чи пам'ятає він черницю Вероніку та її вівтар, споруджений у його будинку, ймовірно, диявольським зволенням. Навряд чи він обернувся на Павелека Кульгавого, котрий вельми нагадує «дивного суб'єкта» на гвинтових сходах, або на ксьондза Дезидерія. Ймовірно, він просто є одним зі свідків досить-таки «середньовічних» подій, що розігралися під сонцем сатани, у тіні Бафомета. Отже, з точки зору логіки будь-якої релігії усе це — галюцинація, кошмарний сон, породжений метаноєю, диявольською спокусою. Але подібне пояснення є схематичним і по суті не пояснює нічого. Набагато розумнішим є визнати наступне: при роздвоєнні особистості кожна з двох складових віднаходить або незалежність, або дуже складну залежність від іншої.

Це магічна точка зору. Апелюючи до основної метафори повісті, можна сказати, що «тінь» Пом'яна веде менш-більш самостійне існування у континуумі, породженому «тінню» Бафомета. Оскільки тінь є пріоритетним об'єктом магічних досліджень з давніх часів. Навіть у працях з прикладної магії міститься багато цікавих речей на цю тему: не можна наступити на тінь, плюнути на неї, кинути монету; у тіні від місячного сяйва каламутиться вода та иржавіє метал; тінь від полум'я багаття підсилює дію магічних малюнків і знаків... Але це дріб'язкові деталі великого знання, бо згідно магічної традиції кожен з нас — лише тінь свого більш реального «я», а відтак наше життя є імітацією. Єгипетський жрець Анебон сказав неоплатоникові Ямблеху: «Заплідни свою тінь і народишся істинно».

Тінь руки, що благословляє — це не інфернальна пародія, але видимий знак присутності іншого буття, нехай невідомого, але настільки ж рівноцінного. Безглуздо питати, що відбувається й чому. Треба радше запитати, чому те, що відбувається, саме так, а не інакше заломлюється у структурі мого сприйняття. І тоді цей «сотворений» світ перестане гнітити своєю гармонією або її порушенням. «Світ не сновидіння, світ повинен стати сновидінням», — сказав був Новаліс.

Але герой повісти не бажає увіходити до сфери магічного релятивізму. Він визнає релятивізм обмежений і песимістично забарвлений: «Де ж істина? Де шлях? Куди не кинеш погляд — бездоріжжя, глушина. Жодного просвітку, жодного дорожнього знаку! І несеться цим бездоріжжям одуріла думка й не знаходить виходу...» Однак це надрив, сум'яття, але не безпристрасна формула. Пом'ян не хоче бути транзитною істотою у транзитних світах. Пом'ян вірить у свій активний творчий первінь, вірить навіть, що він є генератором гіпнотичної енергії, що грається іншою людиною. Генератором, а не провідником. Пом'ян вірить у свою автохтонність, у свою «реальність». Але бути реальним — означає бути винним. Таким є християнський закон.

Усе вищесказане — лише припущення щодо Стефана Грабінського. Ми жодним чином не хочемо представити його «магом». На наш погляд, цей чудовий письменник є не менш чудовим у своїх пошуках втраченого знання.

Євгеній Головін

Ло (Говард Філіпс Лавкрафт: співець дійсності)¹

Він був фанатиком астрономії та, як вважає критика, одним з небагатьох, хто серцем відчуває космоцентризм. Він знаходив нові аргументи, в чому завгодно шукав підтверджень для сучасної астрономічної гіпотези, і здавалося, він отримував дивну насолоду від безперервного говоріння та писання про це: «Я індіферентист. Я не збираюся помилятися, вважаючи, ніби сили природи можуть мати якесь відношення до бажань та настроїв креатур органічного життя. Космос є повністю байдужим щодо страждань чи добробуту москітів, щурів, вошей, псів, людей, коней, птеродактилів, дерев, грибів або різних інших форм біологічної динаміки». І далі: «Всі мої оповідання базуються на єдиному фундаментальному засновку: людські закони, інтереси та емоції не мають ані найменшої цінності в космічному континуумі. В ситуації безмежного простору та часу необхідно забути, що такі речі, як органічне життя, добро та зло, любов та ненависть та різного роду локальні атрибути нікчемної формації, що називається людством, взагалі мають місце бути». Подібні фрази, якщо ігнорувати романтичний пафос, від якого «механічний матеріаліст» Лавкрафт так і не зміг звільнитися, дозволяють відслідкувати світогляд досить унікальний. Лавкрафт безмежно розширив постулат Вільяма Джеймса: «Дійсність є живильною атмосферою дії». Однак, Джеймс обмежив таку атмосферу конкретністю візуально-маніфестованого світу, що принципово обмежує сферу дії. Якщо розуміти дію та її сферу як «мобільне в мобільному», тоді ніякої статичності не існує, як і не існує законів, констант, меж, словом, усього, що дає впевненість у чомусь стабільному та непорушному. Це одразу знищує проблему альтернатив та опозицій: дія за суттю своєю (бо до дії не відносяться попередні роздуми про неї) є спонтанною та невизначеною: життя та смерть, сон та явь, реальне та фантастичне, усвідомлені в мобілізації та пронизані дією, втрачають формалізації та відмінності. Лавкрафт не втомлюється доводити, що будь-яке фіксоване поняття — це чиста умовність, захисна реакція людського мозку. Звідси своєрідність стилю: для цього автора такі слова, як «простір», «час», «життя», «смерть», «потойбічне» і т.д. мають сенс лише як збудники емоційно-художніх сугестій. Видається, що лише до одного слова Лавкрафт ставить осмислено добре, та й лише тому, що це слово є чистим номінативом. Хаос — це один з ключів його творчості. Дія, що існує серед чисельних дій, ламає порядкові умовності та занурюється в рідний хаос. Так народжується агресія — один з принципів хаосу та даного світу, в тій мірі, в якій він має тенденцію до розпаду в хаос. Будь-яка дія є однозначно агресивною: погладити когось по щоці — це, в певному сенсі, «зазіхання на свободу особистості». Однак, удар кулаком в зуби складно назвати пристрасними пестощами.

Процес розчинення в хаосі релігійно-статичного ладу один з героїв Лавкрафта називає «ло». Це відбувається з людьми, націями, цивілізаціями — «розгерметизація», перетворення закритих систем на відкриті. І лише відкрита система сприяє механіза-

¹ Олександр Артамонов, переклад з російської, 2015.

Оригінал: <http://golovinfond.ru/content/lo-lavkraft-pevec-deystvitelnosti>

ції життя, лише філософське трактування відкритої системи породило науку та прогрес в сучасному розумінні. Як у цьому плані було до Галілея та Декарта, в даному випадку ролі не грає, оскільки нічого певного на цю тему сказати неможна. Відкритість системи зумовлено страхом та викликає страх (у Гайдеггера є аналогічна ідея: сам факт «буття в світі» вже викликає відчуття страху). В принципі, «людина децентралізована» завжди живе в кліматі «неспокійної присутності», але більшість людей придушує чи обманює екзистенційний страх за допомогою своїх банальних наркотиків — кохання, грошей, честоловства. Для тих, кого Лавкрафт удостоює своєї уваги, подібної панацеї не існує: ірраціональне «ло» паралізує будь-який натуральний інтерес та перетворює їх на жертви магічного континууму або на фанатичних дослідників аутсайду. Спершу вони ще вважають себе піонерами пізнання, відкривачами нових обріїв, але поступово ця втішна думка розсіюється: занадто відчутним стає вплив чієїсь ворожої волі, котра повільно та впевнено робить з володаря експерименту матеріал для іншого експерименту. Сумнів у існуванні власного «я» не дає їм можливості персоніфікувати ворожу волю — вони відчувають себе у владі розмитих сил, енергій, магнітних полей, сугестії аутсайду. Іноді їм вдається дізнатися ім'я могутнього ініціатора, але за певний час його конкретизація знову розпадається в безликих енергетичних модифікаціях. І свідомість знесилюється, вичерпуючи себе в пошуку вирішень безчисленних та фантомальних: «У п'тьмі, можливо, ховаються розумні сутності, і, можливо, ховаються сутності поза межами будь-якого розуміння. Це не відьми чи чаклуни, не примари чи гобліни, що колись лякали примітивну цивілізацію, але сутності нескінченно могутніші» («Тінь з безодні простору»). Втягнені до гри невідомих трансформацій, визнавши «хаос» останнім словом людської мудрості, герої Лавкрафта втрачають глузд, гинуть у підземних чи надзіркових лабіринтах. Розпороті гострими шарами гіперпростору, закинуті до сновидінь чудовиськ, вирвані з власного тіла зубами гоулів, заплутані у волохатих липких желеподібних лісах поліморфних маніфестацій, вони марять розкішним небуттям атеїстів, бо знають, що їхня власна смерть не обіцяє їм нічого, окрім чергового жаху. Кінець тексту є завжди фіктивним, бо авантюра героя не переривається ніколи. Загибель Герберта Веста — лише фінал кар'єри талановитого медика та початок нового життя в якості пацієнта серед оживлених ним трупів («Герберт Вест — воскреситель мертвих»). І, коли доктор Жан-Франсуа Шар'єр після геніальних своїх дослідів з витяжками зі спинного мозку крокодилів перетворюється, так би мовити, на антропоїдно-рептилієвий етюд творчості («...я побачив короткий лускатий хвіст, що нахабно стирчав з основи хребта, потворно видовжену щелепу, де все ще росте волосся, яке нагадувало козлину борідку...»), читач може бути спокійним — головні метаморфози генія ще попереду («Нащадок»). Неосяжний зоряний космос — лише химера телескопу, материк — лише плаваючий острівець, людина — лише thing...

*

Теорії Лавкрафта, окреслені в статтях та об'ємній кореспонденції, не становлять хоча б трохи закінчену систему — він, звісно, відчував, що претензійне та парадоксальне мислення ніколи не знайде примирення з теоретичним схематизмом. Лише у вільному художньому тексті могли, не утискаючи одне одного, поєднатися декілька персон, з яких складається єдиний Лавкрафт: блискучий науковий ерудит, чудовий оповідач, механістичний матеріаліст, поет, миротворець.

Лавкрафт ніколи не вірив у окультні феномени, вірніше — в «окультність» феноменів, і філософські постулати окультизму були для нього повністю чужими. Ієрархія інфернальна, земна та небесна, конфронтація бога та диявола, трансцендентний вихід за межі видимого світу, ініціація, набуття небачених здатностей та можливостей — все це, на його думку, є лише наївними антропоцентричними мареннями. Та й як інакше могла роздумувати людина, для якої «...будь-яка релігія — лише дитяча та безглузда глорифікація вічного томливого поклику в безмежній та ультимативній пус-ті». Якщо немає загальної органічної ідеї, що пов'язує все суще, тоді, виходить, можна говорити в найкращому випадку про зв'язки локальні — ті, що спалахують та зга-сають. Якщо немає загальної органічної ідеї — тоді, будь-яка композиція виникає сто-хастично, і всі її компоненти пов'язані між собою неочікувано та насильницьким чи-ном. Припущення стосовно наявності постійного центру, вільного поєднання компо-нентів веде до чисельних метафізичних нонсенсів, до релігії та містицизму. Якими ж є більш серйозні аргументи проти релігійного світорозуміння, окрім того, що всі вони є «наївною грою»? Вони є абсолютно зрозумілими з викладеного вище. Залишається лише додати, що Лавкрафта особливо не влаштовувала теза Фоми Аквінського про «модус непричетності» людини до всього навколишнього. Модус непричетності санк-ціонував теорію мікрокосму, яка обґрунтовує можливість самостійного розвитку лю-дини незалежно від космічних тенденцій. Лавкрафт сильно цікавився гіпотезами про структуру мікрокосму, оскільки ці гіпотези відносяться також до ситуації людини в сфері потойбічного. Ми дозволимо собі трошечки затриматися на цій проблемі. Перш за все, людина є не мікрокосмом, але лише його зародком, який гине, як правило, без таємної божественної допомоги, якої також недостатньо — необхідна напружена внутрішня робота. Структура мікрокосму є такою: тіло слави, вільний зоряний двійник (астральне тіло), квінтесенційний андрогін, лунарий (тіло сновидінь), фізичне тіло, пасивне тіло (тіло смерті). Цю схему дав Джамбаттіста делла Порта. Лавкрафт запросто міг її знати, оскільки ім'я італійського містичного філософа декілька разів зустрічаєть-ся в його текстах (Парацельс, Бьоме та Гіхтель пропонують інші, але не принципово відмінні варіанти); незважаючи на поширену думку, мікрокосм в жодному разі не є «дзеркальним повторенням макрокосму», будучи системою тотально ворожою до всесвіту, доступного для сприйняття. Але в даному випадку нас цікавить інтерпрета-ція Лавкрафта. Як видатний пропагандист «надприродної присутності», він досить і досить непогано знав містичну традицію — принаймні, він помістив до Бібліотеки Уні-верситета Міскатонік виключно рідкісні книги з цієї тематики — чого вартий хоча б «путівник до країни мертвих», «Некрономікон божевільного араба Абдула Альхазре-да». Так от: у творах Лавкрафта часто зустрічається художній коментар на кожен компонент мікрокосму, але жодного разу не було зроблено спробу осмислити сис-тему в цілому. Зрозуміло, чому: внутрішнє сонце, яке палає божественною любов'ю та робить мікрокосм живим, вільний двійник, який перемагає смерть «пасивного тіла» холодом «зоряної роси» — все це марення містичного оптимізму. Думка про можли-ве існування органічної єдності, незалежної від зовнішніх впливів, є з самого початку абсурдною. Взаємодія компонентів, мізерна сама по собі, є результатом стихійної ко-смічної комбінаторики. Таким є один з головних постулатів чорної магії — звісно, Ла-вкрафт не міг не відмітити цей капітальний факт: ідеологія сучасної науки у занадто багатьох рисах збігається з принципом цього древнього контр-традиційного знання, і

тут немає випадкового збігу. І справа навіть не лише в тому, що в Роджера Бекона та Альберта Магнуса можна знайти досить «сучасні» пасажі стосовно різноманіття діявольських енергій, які мстяться в надрах позбавленої ейдосу матерії. І справа не в тому, що чорна магія відкидає буття Боже і в найкращому випадку погоджується констатувати «фанес» — атмосферу ймовірності Бога. Головне полягає в наступному: «диявол» (або ж «Злий архонт» чи космократор) є принципом нескінченної ділимості та нескінченної трансформації. І ще: диявол не має абсолютної креативної можливості — він оператор, а не творець, і може створити щось нове лише з уламків старого. Тому «нове» є лише новим способом поєднання елементів в більш чи менш дезінтегровану конструкцію, основними ознаками якої є транзитність та плинність. Як відмітив один німецький філософ — сучасник Лавкарфта — з приводу схожості науки та чорної магії: «Тонка спостережливість та хороші аналітичні здібності необхідні в обох цих галузях. І, ймовірно, чорну магію та позитивістську науку поєднує єдина концепція: і там, і тут вічне жертвується заради плинного».

Якщо цей світ ніколи не було осяяно божественною присутністю, або ж якщо він втратив її — а підтвердженнь цього більш ніж достатньо — ми зовсім нічого не можемо сказати всупереч Лавкрафту. Ми живемо на якихось периферіях аутсайду, і захисні лінії гуманізованої культури знесено його розлютованою хвилею, і піна цієї хвилі роз'їдає сокровенне наших снів. Колись люди володіли (чи думали, ніби володіють) власним життям та власною смертю. Пасивне тіло смерті запліднювалося вільним зоряним двійником, і це гарантувало циклічність мікрокосмічного процесу. Нині релікти суб'єктивності досі в певному сенсі гальмують роботу людського механізму, але є всі підстави вважати, що незабаром «пасивне тіло», оживлене лише біомагнітним полем, триумфально розчиниться в суспільному житті аутсайду, і люди стануть повноправними членами великої родини ревенантів, гоблінів, гоулів, стрейгів, вовкодавів, ефіальтів і т.д. Це — авангард агресивного всесвітнього жаху, що проступає з позачасових та позапросторових безодень, населених теоморфними згустками, які є страхітливим компромісом між вулканічним вибухом плоті та трупною жижею, кров'ю та мінералом, могильним холодом та розплавленим металом. Вампіри класичного фольклору є досить «потойбічними»: притиснувшись до віконного скла, вони ще щось оцінюють та обирають. Креатури гіперпростору не знають пощади в своїй спразі вбивства чи, краще сказати, деструктивної трансформації: «Я побачив серед уламків розбитого скла на підлозі кімнати горища відрізаний мацак футів десяти вздовж. Видається, що його відтяла межа, що раптово закрилася між просторами різних вимірів — відтяла від аморфного нагромадження хижої плоті. Я думаю, жоден ж сучасних вчених не сказав, кому саме з живих створінь цей мацак міг би належати» («Слухове вікно»). Наратор цього оповідання може не сумніватися: сучасні вчені, з їхньою тонкою спостережливістю та добрими аналітичними здібностями, розкриють цей секрет, бо їх запряжено до дияволової круговерті загадок та розв'язків, котру називають «творчим пошуком». В людському мозку, — писав Парацельс, — є крапля чорної пневми, так звана «жовч диявола». Треба враховувати, що вона в будь-який момент може звести з глузду кого завгодно.

Мандрівники з оповідання «Білий Корабель» пропливають біля Сона-Ніл, «країни марень». Можливо, вони вирішили, що це міраж. Але навіть якби й ні, хіба вони б залишились там? Бо ж жодна ріка парадизу не здатна загасити краплю чорної пневми.

**Тради
ції та
Пророки**

Валерія Сєдова

Базово-технічні сторони містики

Споглядання та відречення є тим базисом що супроводжує як містику, так і сам містичний досвід. Споглядання — це неаналітичне сприйняття об'єкта чи ідеї; неаналітичне, оскільки свідомість позбавляється від дискурсивних думок, і робиться спроба очистити розум від усього, крім сприйняття об'єкта уваги. Думка визнається прямим втручанням, що відповідає сутнісному пізнанню через чисте сприйняття. В основі зречення від мирських цілей та задоволень — як фізичних, так і психічних — лежить той же принцип самовизволення від усього, що відволікає увагу і заважає сприйняттю вищої суті й прекрасного в бутті [2]. Прагнення до позбавлення від усіх думок і уявлень, що стосуються зовнішньої сторони речей, і всіх ідей про індивідуальність і спільність, про страждання та минучість, культивують вищі ідеї про відмову від Его та породжечі. Мейстер Екхарт стверджує: «Якщо ми звільнимся від речей, що за нами, Бог нагородить нас за це всім, що є в раю... повною мірою». У Хілтона можна прочитати: «Тому, якщо ти жадаєш відкрити свою душу, звільни думки від зовнішніх і матеріальних речей, забудь за можливістю тіло і п'ять органів чуття його». Людина має звільнитись і очиститись від усіх цих форм і способів пізнання і постаратися втратити їх уявне розуміння, щоб не залишилось і враження про знання — ні сліду; душі слід бути чистою, ніби не торкалася її жодна з цих форм, нашарувань думок та стереотипів — завмерши в повному забутті [1]. Але цього не відбудеться, поки не стерта пам'ять негативного досвіду чи шаблонності у всіх її проявах, якщо їй потрібно об'єднатися з Логосом.

У більшості західних і східних містичних практик зречення також поширюється на актуальну життєву ситуацію містика. Відчуження, помірність і усамітнення сприймаються як необхідні фактори для досягнення містичного єднання. Дзен-буддизм, однак, вважає, що повсякденне життя — прийнятний засіб для досягнення саторі, оскільки мирські пристрасті й бажання відкидаються, а разом із ними — інтелектуальний підхід до досвіду. «Якщо я перебуваю в своїй суті, повністю очистившись від усього інтелектуального сміття, то відчуваю свободу в її первинному сенсі... свободу від інтелектуальних складнощів і моралістичних прихильностей...»

Інструкції до виконання споглядальної медитації вказують, що вельми активне зусилля спрямовується на виключення, знецінення зовнішніх і внутрішніх стимулів, позбавлення від них, але в той же час — фокусування уваги на об'єкті медитації. На цій активній фазі споглядання концентрація уваги на певних об'єктах, ідеях, рухах або дихальних вправах рекомендується як допомога для відволікання уваги від її звичайних каналів і зведення їх до монотонного фокусування [1].

Патанджалі коментує: «Прив'язування думок до місця є фіксуванням уваги... Фокусування даної ідеї на тому місці і є спогляданням... Те ж саме (споглядання), висвітлене (у свідомості) як передбачуваний об'єкт і є концентрацією». У йозі є докладні інструкції про те, як підбирати об'єкти для споглядання і як правильно використовувати пози та дихання, щоб створити оптимальні умови для концентрації. Подібні техніки є незвичним для західної релігійної літератури, якщо не брати до уваги приписи зберігати самоорієнтованість на Бога і не дозволяти собі відволікатися, що вважалося

«від лукавого». Активна фаза споглядальної медитації передує стадії повного споглядання, коли суб'єкта захоплює і поглинає процес, який він розпочав, але котрий здається тепер мимовільним, таким, що не вимагає ніяких зусиль. Замість цього необхідна пасивність — самозречення, — відхід від «пільми», що є результатом очищення від думок і почуттів та зречення від цілей і бажань, спрямованих на світ [4].

Якщо це активне зусилля розумової концентрації проходить успішно, за ним іде більш пасивна, сприйнятлива стадія самадхи, в якій старанний учень вступає до блаженної оселі вищої мудрості. Слід пам'ятати, що техніки споглядання і зречення здійснюються в рамках свого роду теологічної схеми [5]. Ця схема використовується для пояснення й організації вироблення певного містичного досвіду. Східні тексти наполягають на необхідності керівництва гуру (досвідченого вчителя), як заради безпеки, так і заради досягнення духовної мети. У західній релігії «духовний наставник» служить порадином і вчителем. Наявність мотивації та організованої концептуальної структури та підтримки вчителя, безумовно, важливі в допомозі людині, що займається медитативними вправами, і для досягнення поставлених особистісних змін, які даються як нагорода за старанність. Стійкі особистісні зміни досягаються скоріш через акцент на поведінці, адаптованість до цінностей та інсайту, що пов'язаний зі структурою доктрини та зі стадіями містичного досвіду[4].

Література

1. Ерёмин В. И. Закон синархии В. Шмакова — философская основа социогенетики // Социогенетические основания трансформации общества. — Кострома, 2004. — С. 129-133.
2. Шмаков В. А. Основы пневматологии. Система эзотерической философии. Кн. 1-2. М., 1922.
3. Шмаков В. А. Закон Синархии и учение о двойственной иерархии монад и множеств. Киев, 1994 (переизд. 1922).
4. Бердяев Н. Дух и реальность. Гл. VI Мистика. Её противоречия и достижения.
5. Леонова Л. Л. Феномен лика в контексте культурных традиций христианского мистицизма: Дис. канд. культурологических наук: 24. 00. 01: Киров, 2004. — 132 с.

Валерія Сєдова

Сутність містичного осягнення світу

Спочатку містикою (від грец. *mystikos* — таємничий) називалися сакральні релігійні практики, метою яких було досягнення екстатичного досвіду одкровенень за допомогою безпосереднього спілкування надчуттєвого з божественним началом всієї світобудови і з самим Богом істинним. Також містикою називалися релігійно-філософські вчення, які виправдовують і осмислюють містичні практики. Здебільшого містичні практики вийшли з архаїчних культів, використання яких мало своєю метою розчинення в момент ритуального дійства межі між психологічно замкнутим світом окремо взятої людини і сакральним світом покровителів-богів і духів предків (сутностей).

Естафету містичних практик перехопили різні медитативні практики, в яких людина могла стикнутися в екстатичному переживанні з Абсолютом. Мета, результат і кульмінаційний момент сакрального діалогу людини з Богом — наприклад, в християнському містицизмі — розуміється як одкровення згори, споглядання істини і надчуттєве осяяння душі милістю Божою.

Такі переживання складають суть містичного досвіду внутрішнього зіткнення з таїнствами всесвіту. У цьому сенсі містиком слід називати людину, яка прагне перебувати в стані одкровення якомога більше і частіше, практично щодня, використовуючи магичні практики.

Містичним явищем слід називати будь-яку подію, явище чи феномен, через сприйняття якого людина занурюється в містичний досвід одкровення і споглядання вищого плану буття.

Практично в будь-якій релігійно-філософській культурі за містицизмом залишався пріоритет в адекватному осягненні Абсолюту.

Аналогічним є статус Кабали в іудаїзмі та альтернативного схоластичному Каламу ісламського суфізму («дріб'язкові суперечки про богословські або юридичні тонкощі потрібно замінити великим почуттям спрямованості до Бога» — Абу Хамід ал-Газалі).

Центр тяжіння в містицизмі припадає аж ніяк не на філософські концептуально-теоретичні дослідження, а на спеціальну містичну практику, що має на меті безпосереднє відображення істини в акті осяяння і одкровення.

Акт екзальтовано-екстатичного одкровення переживається містиком і супроводжується зміненими екстраординарними станами свідомості: глибоким гіпнотичним трансом, спілкуванням з якими-небудь сутностями у видіннях, промовляння слів неіснуючими мовами (глоссолалія), галюцинаціями, появою стигматів і т. п.

Містик прагне почути голос Божий, тому містична практика передбачає оволодіння спеціальними психотехнічними прийомами і засобами свідомого введення себе у відповідний стан.

Центральним сенсом усіх методів цього ряду виступає придушення особистої свідомості заради звільнення шляху для слова Божого, бо в момент одкровення устами містика говоритиме сам Бог: «в посудині не може бути водночас двох напоїв: якщо потрібно наповнити його вином, треба спершу вилити воду» (Мейстер Екхарт).

Містицизм породив безліч витворів мистецтва у поезії, музиці, літературі та живопису.

Містичний досвід — суб'єктивний життєвий досвід зустрічей з вищою реальністю, почуття присутності безмежної таємниці в житті людини, відчуття залежності від божественної сили, або від невидимого порядку речей, почуття провини й страху перед божим судом або внутрішнє умиротворення в надії на божественне всепрощення.

Вченість і наукова освіта не є неодмінними умовами для розкриття цього «вищого почуття». Воно може розкритися і у простої людини точно так само, як у високовченої. Те, що нині іменується часто «єдиноістинною» наукою, може бути скоріш перешкодою, ніж допомогою у досягненні цієї мети. Бо ця наука дуже часто вважає «дійсним» лиш доступне звичайним почуттям. І тому, хоч які величезні її заслуги в області пізнання цієї дійсності, але поряд з цим вона мимоволі створює безліч забобонів, які закривають доступ до вищих реальностей.

Найвище, до чого людина може звернути свій погляд, віра іменує «божественним». І вона повинна своє вище призначення як-небудь пов'язати з цим божественним. Тому і вища мудрість, яка розкриває людині власне єство, а тим самим і призначення її, може бути названа «божественної мудрістю». Бо людина є істотою мислячою. І вона може знайти свій шлях пізнання лише тоді, коли вона виходить з мислення. Коли розуму дається картина вищих світів, вона не залишається для нього безплідною навіть у тому випадку, якщо спочатку це лиш розповідь про вищі факти, споглядання яких ще не є доступним людському зору. Бо думки, які даються людині, самі по собі представляють силу, яка продовжує діяти в її уявному світі. Ця сила діятиме в людському створінні, вона пробудить дрімаючі задатки. Той, хто думає, що абсолютно зайвим є віддаватися спогляданню подібної уявної картини, помиляється. Бо він дивиться на думку, як на щось позбавлене суті, абстрактне. Але думка є живою силою для тих, що мають духовне знання. Багато релігійних і містичних традиції розглядають релігійний досвід як дійсні зустрічі з Богом чи богами, або дійсний контакт з іншими реальностями; інша точка зору полягає в тому, що релігійний досвід є функцією людського мозку і піддається науковому вивченню.

У різних релігійних традиціях існує безліч назв і описів релігійного досвіду, вона є безпосереднім вираженням того, що споглядаємо в душі, так у тому, кому вона повідомляється, вона діє як зародок, що породжує із себе плід пізнання:

- Подолання обмеженості власного буття і злиття з Божественним світлом.
- Повне роз'єднання зі світом.
- Звільнення від оков карми.
- Осягнення істинної природи людини.
- Єднання з Абсолютом.
- Осягнення внутрішнього єства.
- Блаженне переживання справжньої внутрішньої суті.
- Зняття соціальних заборон і повернення до природного стану.

Визначення та характеристики містичного досвіду:

- **Невимовність.** Найкращий критерій для розпізнавання містичних станів свідомості — неможливість з боку переживання їх підібрати слова для їх опису через відсутність слів, здатних повною мірою виразити сутність цього роду переживань.
- **Інтуїтивність.** Містичний стан переживається особливою формою пізнання. За допомогою цих станів людина проникає до глибини істин, закритої для раціонального, вона стає осяянням, моментами внутрішнього прояснення, незмірно важливими для того, хто їх пережив, і над чийм життям влада їх залишається непорушною до кінця.
- **Короткочасність.** За рідкісними винятками, вони тривають від півгодини до двох годин, після чого зникають, поступившись місцем повсякденній свідомості. Після їх зникнення важко відтворити в пам'яті їх властивості, проте коли вони знову відвідують людину, вона дізнається про них.
- **Бездіяльність волі.** Хоча містичні стани можна викликати довільно, наприклад, зосередженням уваги, ритмічними рухами тіла або іншим яким-небудь способом, тільки-но стан свідомості набув характерних для даного переживання ознак, містик починає відчувати свою волю як би паралізованою або навіть знаходиться у владі якоїсь вищої сили.

Звіти про містичні переживання можна розділити на кілька категорій:

- а) *непідготовлене-чуттєве,*
- б) *підготовлене-чуттєве,*
- в) *підготовлене-трансцендентне.*

Непідготовлене-чуттєве відноситься до явища, яке виникає у людини, що нерегулярно займається медитацією, молитвами або іншими вправами, націленими на досягнення релігійного досвіду. Інша риса містичного досвіду — його фундаментальність. Вона виражається в «граничній турботі» про сенс Самого-Буття, як назвав це явище Пауль Тіліх. Наприклад, споглядання сцен повсякденного життя у дзен-буддизмі або картин природи деякими поетами та художниками є містичними не тільки тому, що вони незвичні або непояснені, але тому що вони мають відношення до цієї граничної глибини й існування різних соціальних шарів. Містичний стан, про який вони говорять, є переживанням інтенсивних афективних, перцептивних і когнітивних феноменів, які, мабуть, є розширенням подібних психологічних процесів.

Істинний містицизм — це «органічний життєвий процес, щось таке, чим дійсно зайнято все Я, а не те, що просто осмислюється раціонально.

Андрій Паламар

Основи Джедаїзму: Сила, як явище. Сила, як інструмент. Сила, як характеристика

Отож.. почну працювати над тим, щоб описувати джедаїзм, як релігію, як світоглядну філософію, як спосіб життя, як спосіб пошуку себе. Звісно, не буду брати на себе таку відповідальність, щоб писати за всіх джедаїстів (більшість, з яких є простими нердами-фанатами «Зоряних війн», а не магами чи людьми знань, людьми пошуку), я просто опишу свою концепцію джедаїзму. Ні, це навіть не моя концепція, адже із схожими поглядами, які поглибили мої знання у цій темі, я зустрів в філософії Отіса (реінкарнованого вчителя Алістера Кроулі, судячи з його слів), у одному із номерів журналу «Апокриф». Хоча там дещо із точки зору Темної сторони Сили.

В центрі джедаїзму лежать два поняття: Сила та сам джедай, його поведінка, його образ. Зараз я опишу саме поняття, як Сила.

Тут можна виділити три точки зору: Сила, як явище, Сила, як інструмент, Сила, як характеристика. *Зараз почнеться майже переказ тез із згаданого мною журналу, «Апокрифа».*

Сила, як явище, — ширше поняття і вбирає в себе поняття Сили-інструмента. Сила — це все, це Абсолют. Все складено із Сили, із мідіхлоріан. Сила — це найвища духовна сутність, ми всі — частина цієї сутності, ми всі — єдині. Все має Силу. Коли ми пізнаємо цю Силу, ми вчимося користуватися нею, як інструментом.

Наприклад, впливати на інших людей силою думки, що я робив (і це вдавалося). Передбачати, рухати предмети, творити енергетичні фаєрболи. Сила, як інструмент, — це та ж сама магія. Просто назва інша.

Сила, як характеристика, — це те, ким являється джедай (тобто ми підходимо до другого фундаментального поняття джедаїзму). Це його воля, його вибори, його здатність мислити. Допомогти людині із власного бажання — це Сила. Допомогти, щоб похвалитися чи похизуватися, — це не Сила. Сила — це наш вибір, Сила — це бути собою, себто унікальним генієм.

Джедай — це той, хто виховує в собі пізнання Сили, володіння Силою та перебирає в себе власитивості Сили.

На цьому закінчу перший пост про джедаїзм. Хай прибуде з Вами Сила!

Андрій Паламар

Як поїхати ще далі...

Колись тибетські монахи вигадали техніку, за допомогою якої можна створити окремий образ у нашій голові із власним характером. Вигаданий друг, скажімо, який усвідомлюється як вигаданий і створюється свідомо. Цю техніку, як і сам образ назвали тульпою. І я не зміг втриматися, щоб поринути у інформацію в даному питанні з головою та вже уявляти свою тульпу. Тим паче, що раніше в мене були спроби створити щось таке, декілька контрольованих вигаданих друзів, духів, або та ж Веселка, образ моєї доньки, цілком стабільний, до речі, і реальний для мене. Внутрішній локальний архетип. Що ж... тульпа, так...

Для чого, питаєте?

Людям потрібні люди (мені потрібна людина). Але водночас я хочу самодостатності. До того ж, це був би цікавий експеримент із власною свідомістю, а також спроба дуалізації (звісно, свою тульпу я буду створювати типу Гюго, мого дуала, щоб окрім спілкування я отримував необхідну психологічну підтримку по слабких функціях — БС, ЧЕ).

Особливо розповідати, що і для чого я не буду, перейду до структурування необхідної мені інформації. А для тих, хто цікавиться — ось тут теж є багато гарних посилок) та гугл.

Перший з кроків — це створення характеру, вірніше його кістяка. Так як я вже вирішив, що по соціотипу вона буде ЕСЕ, тому запишемо так: турботлива (щоб змогла мене змусити приготувати собі їсти, вдягнутися по-тепліше, гладила і обіймала мене), вперта (щоб було цікаво з нею посперечатися та пожартувати, люблю впертих, це як протилежність моїй мегонесерйозності у прямому спілкуванні з дівчатами), життєрадісність (і теж, відповідно, підпитка мене по аспекту чорної етики), нахабна (не у моєму відношенні, просто, щоб активізувала мене у потрібні моменти), дивакувата (як Луна Лавгуд, Кейсіді либонь).

Далі йде — візуальний образ. Я вже його давно знайшов. Це Люкс із гри League of Legend. Люблю та умію нею грати. А ще вона така... каже: «Стей позітів», «Ай лайк, вен ві плей тугезер»,

І, взагалі, красуня! Гляньте лише на неї ^_^ . Пряма вже розтаю.

Андрій Паламар

Кармічний Відлюдник і вибір Сонця

Коли я тільки починав займатись ворожбою на Таро, знайомився з картами, вивчав їх значення, відразу зрозумів, що карта Відлюдник — саме моя, мій архетип, та, що якнайкраще описує поведінку в житті, погляди, характер та цінності. Духовний розвиток у всі поля, пошук усамітнення для того, щоб роздивитися істину, якої, власне, не існує. 9 аркан. Він прокотився по мені з самого дитинства, закріпився в юності, хоча саме тоді почав розвиватись і мій другий архетип, якого я сам свідомо розвивав і нав'язував собі, Сонце. Так, 19 аркан. В той час, коли Відлюдник змушував мене ховатись, особливо в період 2010-2013 роки, Сонце навпаки — відправляло в маси, в саму їх глибочінь з осяяною анахатою-чакрою, з бажанням всіх зігріти і всім допомогти. Власне, протиріччя, які втнули на розкладі мого живота ці дві карти, й принесли більшість моїх сумнівів, кидань від однієї грані поведінки до іншої, призвели до того, що кожного року я відчуваю себе новою людиною. І все було б непогано, якби не те, що карта Відлюдник часто фігурує в моїх любовних розкладах. Це так останні три місяці в трьох розкладах (ну я ж не часто на баб ворожу-то), причому головною картою, яка зазначає загальну атмосферу. Надто однозначний натяк, та й випадковостей в таких справах не буває. Варто робити висновки і збавляти мучити свою самоідентифікацію. Варто, не те, щоб змиритись, а чітко визначити для себе, що я, власне, хочу від життя. Так, я багато чого розумію. Аналізую і розумію. Що для мене свобода, як чужа, так і своя важливіша, ніж будь-що. Де тут до нав'язування (як інакше назвати ефективні залицяння?)? Коли кожен крок віддається максимальним стресом і напругою, коли доводиться навіть одягати на себе чужі моделі поведінки. Ні, не варіант. Так, я це зрозумів. Важливо визначити, що карма існує. Діло наживне, розумієте? Урок, який мені намагається дати життя. Урок, який так важко мені дається для розуміння. Схеми і многоходовочки принесли свій результат раніше, але зараз я розумію, що це не те досягнення, якого б мені хотілося. Повноти, нафантазованої в дитинстві, мабуть не існує. Тому Відлюдник все намагається мені сказати, що світ не такий, яким я його вважаю. Все не таке. Заглянь у себе і виверни себе навиворіт. Серед кишок і екскрементів й буде захований світ. Так, так. Шукай з ліхтарем щастя і не відпускай, поки воно не загасне. Хоча тут мені таки допомагає Сонце, як символ того, що щастя народжується ізсередини. Те, що кутається між кишками можна розпалити дуще і освітити ним цілий світ. Це як самоціль, мета. Змінити світ на краще. Симбіоз двох страшенно різних карт — кармічної і свідомої — дасть змогу змінити світ. Дасть змогу реалізувати плани.

Андрій Паламар

СИГ ЦАТ ДІ (додаток до гримуару)

Імператор Асоль (божество) ні перед чим не зупинявся. Він завжди знав, чого він хоче і завжди робив УСЕ МОЖЛИВЕ, або добитися того, що він хоче. Ніщо не могло зупинити його, а що намагалося — він лише використовував. УСЕ. Проблеми, люди, обставини, ресурси, ситуації, свої та чужі слова — ось що він вважав своїм вітром, що підтримував його крила у польоті до бажаного. О, як він любив себе та свої амбіції. Він вважав усе, що не має мети, нікчемним і не вартим життям. І він дарував своє милосердя тим, чії амбіції йшли за реальність. Тоді йому хотілося ще більше показати свою силу, свою могутність, свою впертість, він намагався щосили допомогти тим зяттям мрійникам, які мріяли без меж і мали нахабність вважати, що ці мрії під силу здійснити. Він нічого не просив в замін, але ніколи нікому не дозволяв себе повчати. Він використовував всіх, дозволяючи використовувати його, поки це йому або корисно, або приносить яке-не-яке задоволення. «Коли ти летиш, подай руку тим, хто має тугу за польотом». Він подавав руку, підштовхував, він отримувал задоволення від хвальби, від гордощів, від тих моментів, коли юнаки переповідали свої усміхи. У їхніх очах горів вогонь насолоди. І цей вогонь розпалював серце та дух Імператора ще дужче. Він стояв. Впевнений та могутній. Із твердим поглядом. У плащі. Та дивився на світ, як на свої володіння. Він його тримав у своїй руці, бо світ — це лише величезне поле для здобування сили, влади, багатства, слави. Світ існував лише як арена здійснення бажань та мрій, як арена для втілення амбіцій. Інший світ не існує, інший світ вже давно знищений могутньою волею Імператора Асоль.

Що ж, юначе, ти готовий взяти цей світ в свої руки? Ти готовий їбашити всіх, хто буде стояти на твоєму шляху? Жодних компромісів. Є лише ти і твої бажання — все інше другорядне: те, що тобі допоможе, та те, що тобі заважатиме. ЗНИЩ УСЕ, ЩО ТОБІ ЗАВАЖАЄ! ЗНИЩ! ПРОКЛЯНИ! ЗАТОПЧИ У ЗЕМЛЮ! Бери, друже, від життя лише те, що тобі принесе користь. Зло — це те, що вганяє тебе в смуток. Все, що приносить тобі задоволення — це добро. А те, що робить тебе щасливим, і є найголовнішим богом. Тільки ньому ти можеш поклонятися і приносити шану. Брати, користуватися і молитися. Повторюй, юначе за мною. СИГ ЦАТ ДІ! Це мантра. Вона додасть тобі сили та сміливості. СИГ ЦАТ ДІ! Вона дасть тобі могутність та нахабство. СИГ ЦАТ ДІ! Вона дасть тобі усе, чого ти бажаєш!

Liber Israfel sub figura LXIV

Публікація класу В

Раніше ця книга звалася «Анубіс»; вона відноситься до двадцятого аркану — «Ангел».

Переклад — Frater L. Ch.

0. Храм перебуває у темряві, й Проголошувач зайняв своє місце. Хай він почне з ритуалу Того, що Входить, як описано далі.
1. 1 Procul, O procul este profani.
2. Bahlasti! Ompehda!
3. Іменем Великого й Грізного, проголошую, що я вигнав Оболонки до їхніх обителей.
4. Я закликаю Тахуті, Володаря Мудрості й Мови, Бога, що виходить з-поза завіси.
5. О Ти! Божественності Велич! Увінчаний мудрістю Тахуті! Всесвіту Брам ти Господар! Тебе, Тебе закликаю!
6. О Ти, Ібісоголовий! Тебе, Тебе закликаю!
7. Ти, кому Жезл Подвійної Влади належить! Тебе, Тебе закликаю!
8. Ти, хто у лівій долоні своїй несе Розу й Хрест Світла й Життя: Тебе, Тебе закликаю.
9. Ти, чия голова — мов смарагд, а немес — мов неба нічного блакить! Тебе, Тебе закликаю.
10. Ти, чия шкіра так жовтогарячим палає, немов у горнилі її обпекли! Тебе, Тебе закликаю.
11. Дивись-но! Я — Вчора, й Сьогодні, і Брат я Прийдешнього дня!
12. Народжуюсь знову і знов.
13. Моєю є Сила Незрима, з якої всі виникли Боги! Тая, що є мов Життя для Жителів Всесвіту Веж Вартових.
14. Я — Сходу Візничий, Минулого я і Майбутнього Пан.
15. Внутрішнім світлом я власним гляджу, Воскресіння Володар; Той, що виходить із сутінок, в Обителі Смерті рождінний.
16. О ви, два Божественних Яструба, на Шпилях своїх котрі сидять!
17. Хто за Всесвітом нагляд несе!
18. Ви! Ті, хто Дроги провдить до Дому Спочинку!
19. Ті хто шлях Човну Ра прокладá до небесних висот!
20. Володар Гробниці тієї, у Центрі Землі що стоїть!

21. І ось! Він — в мені, і я — у Ньому!
22. Моїм є те сяйво, Птах у яким понад небом пливе!
23. Я у висотах мандрую!
24. Крок свій по тверді Ну я тримаю!
25. Рвуся вперед я у блиску щоденно славімого Ра, Тим, що живуть на Землі, надаючи життя.
26. І якщо накажу я їм: «Сходьте на гори!», — Води Небесні тектимуть за словом моїм.
27. Бо я — втілений Ра!
28. У Плоті я створений Хефра!
29. Я — Образ отця мого, Тému, того, хто Господарем є в Місті Сонця!
30. У роті моїм — Бог, що мовить веління!
31. Бог Мудрості — в Серці моїм!
32. Язык мій — Святилище Правди!
33. І Бог на губах посідає моїх.
34. Щоденно здійснюється слово моє!
35. І серця бажання себе проявляє, мов тée бажання у Пта при творінні!
36. Я — Вічний; а отже, існує все так, як задумав я; Слову моему тому підкоряється все.
37. Тож вийди до мене і Ти із оселі Своєї у Тиші: Несказанна Мудрість! Всесвітлий! Всесильний!
38. Тот! Гермес! Меркурій! Одін!
39. Як би Тебе не назвав я, та все ж перед Вічністю імені в Тебе немає. Прийди ж, закликаю, допомагати і оберігати мене у роботі Мистецтва сього.
40. Ти, о Сходу Зоря, за якою Волхви прямували!
41. Ти — те Незмінне, що всюди єсі, і у Пеклі, й у Раю!
42. Ти, що тріпоче між Світлом і Мороком завшки!
43. Сходиш, заходиш! Зазнаючи змін, так само Незмінним лишаєшся ти!
44. Сонце — Отець Твій!
45. А Місяць — то Матір!
46. Вітер носив Тебе в лоні своєму; і виплекана Землею незмінність Божественної Юності Твоєї!
47. Виходь же, виходь, закликаю!
48. Й зроби кожного Духа покірним Мені:
49. Нехай кожен Дух — і Небесної Тверді,
50. Ефіру
51. Й Землі,
52. І такі, що підземні,
53. На землях сухих
54. Та і ті, що в Воді,
55. У вихрах Повітря,
56. В могутнім Огні,
57. Великого Бога Закяття й Бичі — усі, хай всі будуть підвладні Мені!

ТРАДИЦІЇ ТА ПРОРОКИ

58. Я закликаю жрицю Срібної Зірки, Вигнуту Асі, цим ритуалом Тиші.
59. Я змушую відкритися воротá Блаженства; я нисхóджу з Палацу Зірок; я вітаю вас, я обіймаю вас, О діти Землі, що разом зібрались у цій Залі Темряви.
60. (Пауза.)
61. Промова у Тиші.
62. Слова супроти Сина Ночі.
63. Голос Тахуті у Всесвіті в Присутності Вічного.
64. Формули Знання.
65. Мудрість Дихання.
66. Джерело Вібрації.
67. Здригання Незримого.
68. Проявлення Матерії.
69. Пронизáння Луски Крокодила.
70. Спалахування Світла!
71. (Далі — Лекція.)
72. Ось закінчення промови; хай зруйнованою буде Тиша темряви; нехай повернеться до тиші світла.
73. Сповідувач мовчки полишає своє місце; слухачі розходяться по своїм домівкам; саме так — розходяться по домівкам.

Fr. Nyarlathotep Otis

Два образи богині

Переклад — Корвин Мэларски

Якби історики виявили в якомусь стародавньому джерелі згадку про двох богинь, одна з яких носила ім'я Simetra, а інша — Retemed, то першу з них напевно ототожнили б із Деметрою, а другу — з Артемідою. І це було б вірно... з точністю до навпаки, — адже перше ім'я являє собою зворотне прочитання імені Artemis (Артеміда), а друге — імені Demeter (Деметра)!

Така різюча схожість прямого прочитання імені однієї богині й зворотнього прочитання імені іншої не може не привести до думки про те, що насправді під цими іменами ховаються не дві богині, а всього лише дві іпостасі однієї й тієї ж! На користь такого припущення говорить і цілий ряд інших, менш помітних, але не менш цікавих моментів, виявлених при порівнянні описів цих нібито різних богинь.

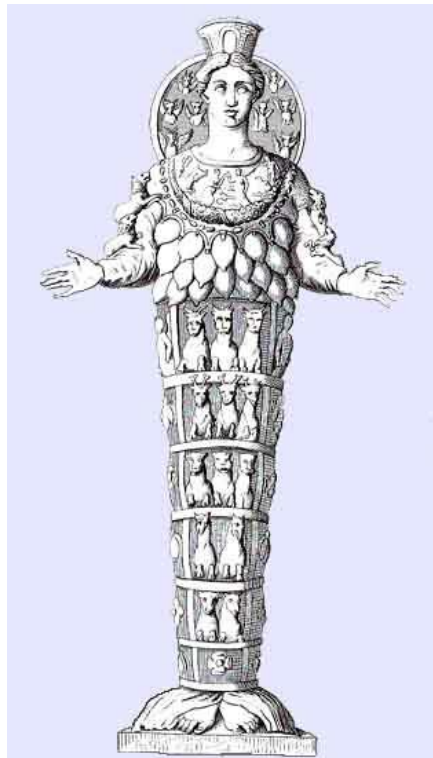
Достеменно відомо, що ім'я Деметра має давньогрецьке (або, якщо йти ще глибше до його коріння — індоєвропейське) походження: друга його частина (-meter) безумовно перекладається як «мати», що у поєднанні з першою (за різними трактуванням, «da-» або «ga» — «земля» або «dei-» — «бог, богиня») дає загальне значення «Мати-земля», «богиня-Мати» або «Мати богів». Що ж стосується імені Артеміди, то тут такої ясності немає: його перекладають і як «володарка», і як «вбивця», і як «ведмедиця», що, швидше за все, являє собою спроби поставити на перше місце одну з функцій богині, а не пояснити походження самого слова. Поміж іншим відомо, що культ Артеміди (як і культ її брата Аполлона, якого нескладно ототожнити не тільки з етруським Аплу, але і з семітських Балу, Белом або Ваалом) має малоазійське (фінікійсько-фригійське, тобто семітське) походження. Відомо також, що є дві характерні риси семітської писемності — зворотній щодо грецького (європейського) напрям письма і практично повна відсутність букв, що позначають голосні звуки, тому не є дивним, що ім'я Demeter трансформувалося в Retemed або Artemed (DMTR-RTMD), які

неможливо перекласти при прочитанні зліва направо.

Цікаві й функціонально-образні риси Артеміди і Деметри у грецькій міфології. Так, Деметра описується як сестра і дружина Зевса, Артеміда — як його дочка, що добре узгоджується не тільки з традиційним у міфологічних родоводах мотивом кровозмішення, але і з тим очевидним фактом, що у семітській міфології ніякого Зевса не було і бути не могло (втративши свої функції сестри і дружини Зевса, Артеміда не могла, «повернувшись» з Малої Азії, знову придбати їх, оскільки її місце було зайнято... її ж праобразом — Деметрою, тож їй були приписані нові родинні зв'язки з її ж братом і чоловіком)¹.

Багато функцій та властивостей «двох богинь» прямо протилежні одна одній: Деметра традиційно описується як богиня-матір, добра і спокійна покровителька родючості та народження дітей, знана як «Дарувальниця життя»; навпаки, класична Артеміда — богиня-діва, покровителька полювання ритуальних звернень до або «вбивця». Деметра з'являючись серед них, тоді як Артеміда — боги-зустрічей з людьми вбивствами. Тим не Деметри збереглися і в народившись, вона до свого брата-близнюка іпостась Іліфія вважається роділь; в Малій Азії відомо Багатогрудої — символу культ Артеміди значною зійським культом Кібели, вають Великою Матір'ю ла» грецькій Артеміди-зайняти цю роль в Малій

войовнича й агресивна ня і цнотливості, одне з якої — «руйнувальниця», прихильна до людей і, зазвичай допомагає їм, ня мстива, і більшість її пов'язана з війнами та менш, рудименти культу образі Артеміди: щойно помагає при народженні Аполлона; її помічниця та ся покровителькою по-мо зображення Артеміди материнства. Крім того, мірою схожий з малоа-яку, як і Деметру, називають богів (і яка «не дозволи-Деметрі повною мірою Азії).

Виходячи з вище-конструювати наступну наведеного, можна ре-волюцію образу Деметри/Артеміди. Зародившись у Стародавній Греції «Доолімпійського періоду» як хтонічний культ землеробства, родючості та дітонародження (звичайні функції Богині-Матері), культ Деметри був сприйнятий семітським населенням Малої Азії (фінікійцями, сирійцями та ін.). При цьому напрямок запису її імені зберігся, але транскрибоване і прочитане відповідно до правил семітських мов воно стало звучати як Retemed або Artemid. Дещо пізніше її брат Зевс, що став шануватися в Греції за верховне бо-

¹ Є вказівка на те, що «...жрец Аполлона и жрицы Деметры, матери земли, праздновали иерогамию (hierosgamos), священное бракосочетание, дабы земля вечно оставалась плодородной» (К. Г. Юнг. Аналитическая психология. — СПб.: Кентавр, Институт Личности, Палантир, 1994. — С. 86), що побічно підтвержує єдність Деметри й Артеміди, сестри Аполлона, оскільки іерогамія у багатьох міфологічних системах має характер кровозмішувального шлюбу саме між братом та сестрою.

жество, був ототожнений з Белом, або Балу (від якого напряму, а не через Грецію, походить і етрусський Аплу). Між іншим, ніяка сестра Аплу у етрусків не згадана).

Частково змішавшись із образом малоазійської богині Кібели, що як і Деметра відома під іменем «Мати богів», образ Артеміди (а також образ її брата — Зевса-Ваала-Бела-Аплу-Аполлона) повернувся до Греції вже у класичний (олімпійський) період разом із іншими, цілковито малоазійськими культами (Кібела, Адоніс та ін.). Причому цього разу збереглося звучання її імені, а напрямок запису змінилося на грецький, в результаті чого ім'я Деметри «роздвоїлося» на «правильне» і «перевернуте». Кінцеве «d» в імені змінилося на «s», що призвело до виникнення грецької форми імені Артеміди — Artemis¹.

Оскільки перехід образу Деметри в малоазійську міфологію не привів до її зникнення у грецькій, колишня «екологічна ніша» Деметри, що «повернулася» в образі Артеміди, виявилася зайнятою фотворцям довелось рію, у тому числі з урахуванням тих якосли протилежні початко- (що узгоджується і з уявстародавніх мовах зволення було пов'язано з досвідчені в науках, мисне могли не помітити діності імен і не звернути

Таким чином, в ісми бачимо, по-перше, буність, пов'язану з відмінсьма у семітських та ін- По-друге — з образно- лежністю в рисах двох та їх культів. По-третє — географічними потоками Малої Азії й назад. Всі три одне з одним, що зреш- вання двох абсолютно різних культів: грізної малоазійської богині-діві Артеміди і до- брої грецької богині-матері Деметри.

Не виключено, що історія виникнення образів і культів Деметри-Артеміди — не єдиний приклад подібного роду, і вивчення оборотної структури міфологічних (а заодно — історичних) імен і назв може принести ще багато несподіваних відкриттів².

тою, і тому грецьким мі- створювати її нову істо- ванням рис культу Бела і з тей богині Кібели, які бу- вим якостям Деметри леннями про те, що в ротне звучання і накрес- протилежним значенням: тецтвах і філософії греки аметральної протилеж- на це уваги).

торії Артеміди-Деметри квенно-звукову оборот- ностями у напрямках пи- доєвропейських народів. функціональною проти- іпостасей Великої Матері із зустрічними історико- міграції культів з Греції до явища тісно взаємодіяли тою призвело до форму-

¹ Треба відмітити, що звуки «д», «т», «з» і «с» фонетично близькі поміж собою: парні «з/с» є як би довгими формами парних «д/т», — і їх взаємозамінюваність у індоєвропейських мовах можна побачити у відповідності словоформ Deos — Theos — Zeus, а також наприкінці імен Artemis — Артеміда, Themis — Феміда та ін.; грецьке накреслення рукописних букв «δ-d-δ» и «σ-s-σ» дещо схожі, у зв'язку з чим різні прочитання могли виникнути і при несумлінному переписуванні.

² Так, наприклад, є цікавим, що назва країни ІТАЛія у оборотньому прочитанні має той же елемент, що і назва її корінного населення — ЛАТИняни.

Fr. Meteon

Книга 105

Переклад — Коля Озеров

Золото — я горю.

Срібло — я застигаю.

Між двома демонами — це ти покарав мене ними, мій бог?! — Я як розчавлена вишня сходжу, убуває краплями нелюдськи темної крові.

Захоплення і біль.

Молот і ковадло.

Золото і срібло. Два пуголовка, дві маленькі хижі рибки. Сильні та отруйні, злі, як молодий космос, вони кусають одне одного і люблять — і ненавидять мене, адже я заважаю їх любові, я поділяю; я не літаю і не можу піти.

Мені нікуди зараз піду, бо мій бог в мені розчарований. Я знову зрадив його — як тоді, коли став спрямованим, коли таким народився.

І бог п'ятнадцяти дубів не зміг змінити мене.

Опало, даруй, сталава місяць, своєю пустотливий порнографією!

Тоді — я все ще думав, що розбираюся в цифрах — мій бог прийшов до мене і сказав: Візьми їх усіх!

Візьми, не пропускаючи жодної, помри в кожній — і станеш живим. Нехай жодна не піде від молота твоєї пристрасті, і будуть вони почату і розчавлені в ім'я моє. Ні, в ім'я твоє! І в ім'я життя.

Так вони знайдуть себе, а ти знайдеш життя.

Про бог мій, що може бути прекрасніше для самця в твоїх настановах! Чим мені проткнути своє серце, щоб присягнути на цьому?

Я подарував свій меч половині з них, я дозволив їх кволим чоловікам переплавити його на іграшкові ножі для своїх безглузких нащадків; о так, безглузких — вони забудуть звук і смак цього заліза, як тільки стануть схожими на своїх батьків.

Я залишив своє спис в останній з них, бо вже тоді зрадив тебе, о мій жорстокий і довірливий бог! То була майже досконала блядь, гідна храму, тисячу разів гідна тисячі храмів, і поту твоїх стегон вона теж була гідна, але я підвів тебе, бог, бо кинувся.

Я захотів щастя і втратив тебе.

Самець, нікому не вір! А найбільше не вір музиці серця, якщо та не позбавляє дихання з перших своїх звуків. Якщо чуєш музику і не падаєш за мертво — о, що за прекрасна музика! — У ній брехня і отрута слабкості.

Золота риба жалить надра, і мільйони вулканів, прокинувшись, отрують остигнула землю в наступне рівнодення; занепалі ж врятуються в океані. Моїй троянди немає серед них.

Срібна риба стала на хвіст, і її крижаний подих вб'є моє «тому що» і все, що росте на землі. Де сховаєшся ти, моя квітка?

Про бог, ти обдарував нас смертоносними рогами для війни на небі і жахливими іклами, вражаючими в повітрі, наші кігті твердіше алмазів, а м'язи всесильні, але ти не дав нам жала, щоб ми могли скалічити себе.

Ми безсмертні, і тому — мертві.

Ти — добрий бог, ти дав мені науку наживання світла, щоб я міг вмирати і народжуватися.

Ти розповів, де лежить моє жало, але я знову упустив тебе.

Ти сказав мені: бери їх всіх, не зважай з бажанням кожної — не питай!

Відкидай сумніви і благання; не грайся; презри їх вік або плем'я. Терзай і топчи їх плоть, принизь їх душу, заходь у всіх одночасно, навіть якщо входиш черзі.

Але — люби! Не зраджуй цій силі, не змінюй себе.

І коли побачиш їх світло і свою нікчемність, побачиш весь світ.

Ти будеш полум'яніючим богом в кожній самці, звіриним зародком в утробі будь-який з богинь, і їх радості не буде меж, як не буде кінця твоєму солодкого вмирання на ложе тілесного життя.

І я запитав: невже це можливо, як я таке зможу, як витримаю? Адже я — не ти, я майже безсилий перед старістю і хворобами, тіло моє недосконале, а думку не витончені таємницями?

І господь відповів: Не думай, що не сумнівайся і не шкодуй ні себе, ні їх. Коли буде розкрита друга троянда, аромат підірве ще чотири, і так вони заразять цією чужою всіх сестер і дочок і тисячократно запалитися тебе.

Продовжуй!

І кожна буде чекати, і жадати, і нудитися, і прагнути, і — розкриватися божевільної і добровільною жертвою великої сили!

Скажуть про тебе — хто ніжніше нього? хто перевершить його досконало ласки?! Не розчарує їх, і вони розтерзають кожного, хто кине тобі виклик.

Люби їх самовіддано, віддай себе цьому служінню. Пий їх і втамовує, пронизували і насилуй всіма мислимими і немислимими способами і поєднаннями, що не унікаючи і не волюючи одних іншим.

Врата смерті так само хороші, як і врата життя для в'їзду на ристалище безпутності.

Весь ти — для всіх.

Нехай кричать і корчаться, нехай тягнуться і рвуться сухожилля, нехай скипають рідини плоті! Що б ти не робив з ними, будь хижакom і тільки їм, вони ж будуть йти і йти до вітваря цього дикого промислу, відчинивши назустріч їх мучителя все найпотаємніше, ніж обдарували їх матері.

На зорі часів цей світ вибухнув життям, приголомшений божевільним виттям всього однієї лише радісною самки.

Вони стануть підносити хвалу різним богам за даровану біль, але не мені: вони не знають мене. Я лише для тебе і для таких як ти.

Немає ні правил, ні застережень, є лише одне — не спрямовуйся до жодної з них!

Варто лише на мить віддати перевагу хоча б одну, полюбити, зачепитися, спрямуватися до неї — твій сад загине, і я не захочу допомогти тобі. Ти станеш жити, як живуть їхні чоловіки, куштуючи від життя дещицю нудотного хтивості, думаючи себе всесильними царями цього життя, але ціпенюючи щоразу від жаху перед смертю власної плоті з наближенням кожної ночі.

ТРАДИЦІЇ ТА ПРОРОКИ

Господь, скільки разів я підводив тебе; ти воістину терплячий і милосердний, мій мудрий бог!

О, ця велика наука, вона піднімає серце народженого хижої матір'ю!
Стривай, світлий фенікс, що не відроджується, дай згадати.

Чоловік у колі самок. Звір в ореолі богинь.

Це життя, справжня, люта, пряна.

Це смерть — солодка, вічна і незбагненна, як лоно великої матері.

Свят нев'янучий! Свят повстає! Свят проникаючий! Свят! Свят!

Цей багаття розкинувся на півнеба. Цей ліс поглинений тим багаттям і нашої хіттю, гігантські спалахи всіх відтінків червоного і жовтого світла не залишають шансів на смирення ні особам, ні кронах, ні зірок.

Хто це там, за худим пагорбом, упав ниць і молиться, в жаху каючись за ненавмисно кинутий погляд на велике безсоромність? Ату його, ату!

Згряя гарячих, як вигодувала їх полуденне сонце, мулаток, накриває бідолаху; йому більше нема за що каятися, він ні в чому не винен, його поглинуло щастя.

Он, там, вони принесли дивну воду зі своїх храмів, вони кажуть, що ця вода вб'є або зверне нас, вони вважають нас злими. У їхніх вустах — правда! Ми — злі. Ату і цих!

Білосніжні дочки півночі так довго чекали теплої плоті, вони голодні й немилосердні, як крижана пустеля! Нехай же розігріються перед головним бенкетом, заради якого — все!

Гей, діви, несіть сюди цю воду, я омию нею ваші тіла і тіла ваших доблесних сестер!

Як ви прекрасні, як бажані; але ще не час.

У тих, нещасних, було ще й масло? Давайте, я освячу їм кожную соковиту груди і кожне ароматне лоно, не пропустивши жодної з вас; я, уклінний, стану виконувати цей ритуал з найвищою ніжністю і стільки, скільки кожної з вас буде потрібно для вигуку: мій!

Про мої любі жертви, моя незакланная дичину — нехай стоншена сам час, але я виконаю все, що потрібно.

Мій бог відкрив мені таємницю чисел.

Є безліч, і є число, через яке безліч перестає бути безликим.

Це не вся таємниця, але вона пояснює і цих проклятих риб.

Вони повернулися в океан і плавають горизонтально: срібна сковує холодом верхні води, пов'язує, не дає ворушитися; золота змушує кипіти глибини, випаровує, змушує вибухати.

Цей океан — кров в моїх судинах, наповнення мого серця.

Риби горнутья один до одного животами, схоже, вони хочуть злучитися, але їм заважаю я, тому що я — між ними, і я не літаю. Я їх ненавиджу, я бажаю їм небуття, але ще більше того вони ненавидять мене — їхня партія не припускала третього гравця.

Я не дам тобі возгореться, фенікс, я буду згадувати у мороці.

Мій премудрий бог, ти подарував мені таємницю чисел. Тепер я міг пожирати все стадо через принесення в жертву обраних; я міг поглинати моря, випивши з чаші їх причастя, де від кожного з них — лише по кілька мізерних крапель.

Скільки вас сьогодні, танцюючих у колі весни, вас, що дивляться на мене з нестерпним пожадливістю жертви, скільки вас, вбивць свого ката?

Скільки сьогодні в цьому лісі буде отруєно отрутою стріли мого пана, і скількох простромить моє невгамовним єство — засудить, піднесе, заповнить?

Я знаю числа, я вважаю.

Одного разу їх було тільки дві — в ім'я великого дару вибирати, дару вічного, живого і нещадного до трусів, але даруючого сміливцям силу богів.

Темрява і світло, лід і полум'я, ніжність і екстаз — я не пам'ятаю, з якою з них я починав свій танець буття і в який з них помирав останньої.

Ах, це було так близько до досконалості! Я майже не відчував похоті, те, що стягнуло нас в єдиний клубок пристрасті, йшло з передвічного і безпристрастного далека, чужого всякої плоті і її велінням. Вони обмотували мене, як дві змії — чорна і біла, — і поки я виливав в одну твої дари, про бог, інша щедро вигодовували мене нектаром незгасимої життя, міра якому не буде визнана ніколи і ніким.

І ти був в мені, ти мовчав і посміхався.

Так помер я в просторі вибору, не добираючи, і назавжди залишився по обидва боки кордону дня і ночі.

Було три — як ликів їх всесильної матері.

Неможливо красиві, вони не мали віку і не належали до жодного з відомих мені племен.

Поки я проникав в одну, дві інші танцювали поруч, запалена себе, мене і ліс по-тойбічним, неземним бажанням.

І одна з них завжди була в цьому танці мною, приділяючи інший як самець, заповнюючи її величезним блідо-рожевим фалосом, дарованим тобою, мій веселий і щедрий бог, в ім'я повноти мистецтва. Злягання богинь — для мене, заради мене — ось що займисті того разу моє сонце, вторящий кожному руху найніжніших стегон, прикрашених розпалену гідністю звіра.

А ти сидів на розлогою гілці одного з цих дубів, дивився на нас, мовчав і посміхався.

Три запаху — солодкий, гіркий і немислимий, — які випромінювали їхні тіла, обернулися тугий петлею навколо мого горла і позбавили мене дихання.

Я вбив останню з них і помер сам для світу жінок.

Четверо зовсім юних дівчат були дочками одного батька — великого воїна і міцного тирана. Він утихомирив все вітру від сходу до півночі і поневолив їх народи, взявши від кожного по дружині в свою цитадель.

Я міг би стати господарем корони, трону і відваги цього гідного правителя, кинувшись до будь-якої з його дочок, але я пам'ятав повчання мого бога і увійшов в це коло з закритими очима і розкинутими хрестом руками.

ТРАДИЦІЇ ТА ПРОРОКИ

Дівчата були горді і недосвідчені, але, виховані в порядку, впали перед хаосом ніжності моїх поцілунків.

І весь цей час мій підступний бог був позаду мене, я ні на секунду не переставав почувати розпалює жар його дихання і невпинну пульсацію його фалоса, яким він подначивал мене і підбадьорював. Але для них він залишався зірвати.

Про хитрий біс, виявляється, ми з тобою одного зросту!

Ти тихо прошепотів мені: ступні і опівночі.

І я обсипав поцілунками стопи сніжно-білій царівни півночі. Розкрив мені назустріч холод виявився спекотним зсередини; я тисячі разів замерзав і зігрівався, піднімаючи на вершину екстазу це світле дитя, поки не розсипалася вона міріадами блискучих крижаних алмазів. Вони стали моїми, і я подарував їх неба.

На сході я цілував уста юної азіатки із золотистою шкірою, пахне мандарином і сандалом. У неї була мова змії, який у відповідь на мої поцілунки не обійшла своєю ласкою кожну частку моєї шкіри. Перш ніж зникнути в хмарі жовтого туману, вона залишила мені цю мову, і він досі живе в моєму фалосі.

Я цілував гарячі антрацитові груди маленької африканської богині. Незважаючи на малий вік, вона мала для мене молоко, солодке і хмільне. Випивши його від її грудей, я сп'янів і силою змусив дівчину випити і мого зілля, благо насіння вже просилося геть з мого червоного єства. Вона зникла у вогняному вирі, тільки-но перші краплі проникли в неї; вогонь обпек мої очі, і тепер в яскравий полудень я бачу чорне сонце.

На закатній стороні галявини я подивився в оливкові очі таємничої діви заходу. Вона була старша за інших і вміла грати посмішкою чарівні пісні невідомого мені народу. Я вже знав, куди її цілувати, і я цілував її довго, поки не піднялося, а потім знову не зайде сонце. Мені не потрібно було ні дихати, ні пити, коли я торкався губами і пестив мовою химерний світ її неймовірного лона — там було все і понад те, що може чекати самець від самки, і я ні в чому більше не потребував.

Я було кинувся до неї — вистачить твоїх ігор, про блудливий і жорстокий сатир, я вже знайшов себе! — Але колючий і розпечений жезл мого повелителя опік сідниці, а в потилицю увійшло: дивись, уже недовго!

Піднявшись на ноги, я побачив, як в останніх променях призахідного сонця моя кохана опадає кривавої рососою на швидко чернеющую під цими краплями траву священної галявини.

Ти врятував мене, мій бог, від прокляття мого роду. Ти врятував мене від мене.

Так я помер в світі причин, воскреснувши для світу наслідків.

Де ці величезні риби-демони, де вони, мої блискучі вогнем і холодом м'ясоїдні мучителі? Дивись, мій рогата ангел, ти покинув мене, але спогади про наші справи — про тебе, безсердечний! — Зробили їх зовсім маленькими, ледве помітними. Ось вони загубилися в океані рідин тіла, я навіть не знаю, в якому з морів, і, швидше за все, тепер щасливі — адже мене більше немає між ними, і вони, нарешті, знайшли один одного. Тепер я можу про них не думати. Чи так це, бог?

П'ятеро оголосили мені війну, і я прийняв виклик. Мій бог цього разу був зліва від мене, ми вистояли разом, пліч-о-пліч, як брати по зброї і крові. Це були м'язисті і некрасиві войовниці, загартовані в битвах і повні зарозумілого презирства до чолові-

ків. Засмагли, обвітрені, поцятковані шрамами, вони пахли залізом і болем, димом і кіньми, але чим більше вони ненавиділи мене, тим яскравіше і запеклішою розгоралося полум'я моєї любові до них і бажання володіти ними. Я повинен був стати сильніше їх, і я став. Я оголив зброю і перестав боятися нанести каліцтво який-небудь з них. Їх запах, їх потворність і дикість розбурхували кров, через що мої м'язи наливалися небаченої досі міццю.

Вони пахли майже як самці, і я перестав думати, як думають люди. Вони хотіли бачити в мені звіра, і вони його побачили, тільки стократ сильніше і зліше, ніж вони розраховували, звіра, пізнав одне лише насильство і не відав ласки.

Насильство! Насильство! Славні і жорстокі діви-воїни, ваша трапеза відбудеться цього разу! Вашими трофеями будуть біль і гіркоту поразки, я розтопчу і принижу вас, ізорву, поріжу і кину в пил. Ми перемогли, мій жорстокий демон війни, ми поранили їх і виснажили, а потім прив'язали всіх до величезного дуба і всмак насолодилися своєю перемогою. Вони всі були незаймані, поки я не згвалтував їх — грубо і негідно для живе серед людей. Але жодна з них не кричала, лише безсилий стогін іноді проривався крізь міцно зціплені зуби, і за це їх уста залишилися недоторканими. На цих тілах не залишилося жодного не пронизаний або НЕ побитого місця, я мав їх навіть в рани, а мій воїн-брат іспражніть в них; але тим самим ми зберегли їм життя.

Ці дівчата і зараз живуть і б'ються десь, сіючи відвагу в серця одних чоловіків і жах в животі інших. Вони не пам'ятають своєї поразки, мій бог зробив для них дуже багато.

Коли я одв'язував їх, вони ледве дихали; діви осідали в траву стогнучими зраними ляльками, і гіркоту каяття і жалю вихлюпнулася в моє серце із, здавалося б, давно забутого тайника. Щоб не виказати сліз, я відвернувся і швидко пішов з галявини. Я мало не кинувся — геть, геть з цього всесвіту болю, до однієї з них, до іншої, аби зовсім не втратити душу, кляту, але, тим не менш, живу. Я витримав тільки завдяки тобі.

Я тоді визнав свою поразку, про мій милосердний бог, і ти не тільки простив мені це, ти заохотив мене найсолодшим екстазом переможеного, коли до мене повернулося все те, чим мені довелося вбивати раніше.

Так я повернув собі життя для світу жінок.

І ще були сім. Сім святих, сім проклятих. Запитай мене, мій бог, бажаю я знову? І я відповім: так! Запитай мене, кудлатий пан, бажаю я знову? І я відповім: ні! Захоплення і жах нероздільні за межами буденності.

Сім — це коли був відданий я. Я знову забрав їх усіх, але силою безвілля; жодна раковина не розкрилася від мого натиску, вони відчиняли свої створи, вивертали нутро і вбирали мене лише за власним сваволі і підкоряючись інстинкту запаморочливо-бездонною давнину, коли вони були як я, а я — як вони. Відмовся я, спробуй втекти, зникнути — все було б марно; це моє безсилля було вирішено наперед ще тоді, коли я тільки вставляв на стежку мого бога, з люттю неофіта і жадібністю голодного вампіра вбираючи і відчуваючи кожне слово його науки, здавалося б, такий чоловічий і гранично ясною.

Ти був казково чудовий, про царствений сатир! Зарево величезного вогнища відбивалося всіма відтінками міді в локонах твоєї вовни, стікаючи з могутніх плечей по грудях і животі до самого осереддя твоєї могутності. Перламутровий пояс прикраша-

ли розсипи блискучих алмазів — сім разів по числу священних дерев твого родового лісу. Німфи вплели в каштанові кучері перлинні нитки, а твої ноги умастіли таємничими пахощами.

О, цей запаморочливий аромат пристрасті, запах передчуття забороненого безумства, лякаючий, приголомшуючий, що позбавляє розуму! Мене не треба було пов'язувати, достатньо було дати мені вдихнути цей напоєне пожадливістю повітря, і я б зі смиренністю агнца прийняв будь-яку долю від тебе і поселеннях тобою; але мене зв'язали.

Я був майже нерухомий дивними живими ліанами, кожна з яких губилася в кроні свого дуба. За три ліани на кожну кінцівку і ще три для шиї — я міг сидіти або стояти, лягти вниз особою або навznak, не міг я тільки одного — піти. І ще не під силу було мені не бачити, не чути, не відчувати запахи і дотики — я був полонений і зачарований, переляканий і зачарований, а коли з'явилися ці сім, я став залучений, запропонований і взято.

Сім хвостатих богинь, сім немислимою краси самок — я кричав від суміші жаху і бажання, я рвався до них і кидався геть, але не міг зробити й кроку; я був розп'ятий між древ мого повелителя.

Шість з них завжди перебували в повному космічного безсоромності хороводі, звиваючись, нахиляючись і торкаючи себе всякий раз, коли потрапляли в поле мого зору. Вони розсовували руками все промежини, повертаючись до мене то животами, то спинами, вони занурювали туди свої пальці, щоб потім провести ними по моєму тілу в тих місцях, дотик до яких підривало мене нелюдським виттям хтивості. Іноді вони попарно проробляли все це один з одним; вони гладили стегна і стискали груди, занурювали свої мови в усі отвори своїх товаришок, і навіть мали їх за допомогою своїх хвостів. І все це — без єдиного вигуку або стогону; ліани зовсім не заважали їм, пропускаючи їх крізь себе, немов безтілесних духів.

Мій бог, ти сидів на якомусь узвишші з великим сріблястим барабаном, затиснутий між ніг, і спритними пальцями вистукував ритм за ритмом, які спонукали мою кров танцювати і рватися назовні. І в цьому ж ритмі рухалася та, сьома, яка завжди була зі мною — наді мною, піді мною чи якось по-іншому.

Я віддавав їй все те ж, що й завжди, я як і раніше прагнув вбивати і бути вбитим, але тепер гру замовляв Не я — володіє мною блядь сама вибирала, що і як від мене отримати. Вона висмоктувала, видавлювала, видоюють мене всілякими способами, витончений губами і мовою, розпалюючи мене задом і доводячи до нестями руками; її вагіна не знала, що таке відпочинок, воістину, вона — шедевр творіння великої майстерні любові!

Кожна отримала від мене все і по-всякому, але не більше семи разів: сім сук по сім оргазмів, сім богинь по сім освячень. Коли одна вичерпувала відпущений їй, мій бог міняв барабанний ритм, і блудниця примикала до хороводу своїх сестер, а я, знесилений, падав. Але тут же з кола до мене спрямовувалася інша, зміна ритму розорювали навстіж черговий невідомий тайник тілесного вогню, і ось я вже стогнав і рухався з ожилем фалосом під натиском бажання чергової своєї господині.

І в кожній були в арсеналі якісь свої прийоми і засоби, не притаманні іншим, кожна по особливому пахла, відрізнялася відтінком шкіри і деталями фігури, але ці подобиці мені вже не воскресити в пам'яті. Я можу лише сподіватися на подальше част-

кове згадування; я відчуваю, що в забутих мною деталях укриті якісь дуже важливі таємниці.

Але до них мені зараз, мій бог?

З останнім спазмом на останній самці барабан замовк. Спокій? Спокій ?? На мить я повірив у це і спробував провалитися в сон, втекти з цієї реальності хай навіть ціною всіх спогадів, але в глибині душі я не вірив, що все закінчиться на цьому. По-моєму, я з самого початку знав, до чого все прийде, знав, лише тільки усвідомив себе зв'язаним на цій галявині, якою буде кульмінація всієї оргії, яке головне блюдо уготовано на цьому бенкеті. Неголосно зашелестіли крони — я ще подумав спочатку, звідки вітер? — І ліани, частково втягнувшись в них, спочатку змусили мене встати, а потім і зовсім невисоко підняли над землею.

Ось тепер я був по-справжньому розп'ятий.

Я подивився туди, де щойно грав барабан: до мене, посміхаючись, гордовитої, але легкої ходюю через галявину простував мій жажливо красивий бог. Його хуй — його досконалість світла — не залишав ніяких сумнівів в тому, що станеться в наступну хвилину. Я чекав його з ненавистю і захопленням, і я опинився готовий.

Я пробачив тебе, безсовісний демон, як ти не раз прощав мене.

Так я заснув у світі жінок, щоб прокинутися в світі чоловіків.

Що, фенікс, передумав? Полеж ще трохи, розгублена пригорща попелу, послухай.

Я проходив ще багато числа, щедро витрачаючи таємну науку свого повелителя, і це його тішило. Були числа великі і були повторення малих. Деякі оргії досі вражають — як зумів, як вижив, як перевершив? — Світлого розуму це здається абсолютно незбагненним. Одного разу я навіть розбестив черзі кожну дріаду твоїх, рогата брат, п'ятнадцяти дубів; ти бурчав, але дивився поблажливо.

Інші справи мої, навпаки, були майже точним повторенням попередніх, відрізняючись лише нюансами моїх переживань. Хіба що більше не повторювалася битва з несамовитими амазонками, та сестринський намет вже ні разу не прикрасив священну галявину: є щось, що можна пережити всього лише раз, будь то звірові або богу. Інші ж оргії я не відкрию, що не соромом в слова навіть в німому монолозі, і не з помилкового зарозумілості обраного, а лише тому, що вони досі лежать за межами мого розуміння.

В очікуванні шести я поставив на галявині розкішний намет. Я Окур його святковими пахощами, приготував частування і вино, омив і намастив своє тіло. Ти допомагав мені, мій царствений брат і повелитель, вправно і діловито роздаючи вказівки підручній нежиті, наставляючи і навчаючи мене, немов бувалий аристократ нетямущий княжича.

Ти облачив мене в ошатне плаття з прохолодного легкого шовку кольору ранкового неба з золотими таємничими письменами по подолу і коміру. Я був підперезаний широкої смарагдовою стрічкою, до якої кріпилися піхви найчистішого срібла, спрацьовані майстерним майстром. Груді прикрасили три коралові нитки — чорна, біла і ніжно-рожева, — а на голову мою ти поставив вінок зі свіжих гілок могутнього

дуба. Ти сам збирав їх і сам плів для мене цей вінок, тихо, по-домашньому наспівуючи якусь невигадливиий мотивчик, іноді сміючись, іноді зітхаючи.

Коли всі приготування залишилися позаду, ти підійшов до мене, взяв за руки і довго й пильно розглядав мої очі. Потім, ніби зважившись, міцно стиснув мої пальці, повів рогатою головою з боку в бік, звучно втягуючи повітря, і мовив: вони йдуть, зустрічай; сьогодні ти залишаєшся один, а я йду, тому що ні мені, ні кому б то не було ще тут — не місце. Це свято тільки твій і твоїх єдиноутробних сестер, які завітають сюди з хвилини на хвилину. З більшістю з них ти не зустрічався з самого народження, та й інших встиг майже забути змалку, і вам є що обговорити, ну, і — лукаво підморгнув — ніж потім зайнятися. Будь з ними ласкавий і гостинний — вони хвилюються багато більше твого, — але пам'ятай про своє старшинство і не затягуй за розмовами з тим, заради чого влаштувався все це свято. І пам'ятай — ні мені, ні іншому богові або людині немає діла до істинно твоїх справ.

Бережи мовчання. Ми ще побачимось, удачі тобі, адепт.

І він зник, зникла і його весела свита; а з південно-східного краю галявини, невпевнено озираючись, ще не бачачи мене, але, вже відчуваючи мою близькість тяжінням крові, наближалися мої рідні сестри. Я ще подумав: якщо вони — найближча рідня — такі красиві, то красивий чи, будучи єдиним серед нас чоловіком, я?

Спочатку вони помітили намет, завмерли захоплено, і, ніби згадавши щось давно забуте, але надзвичайно близьке, наче ожили, і негайно помітили мене. Радість освітила їхні обличчя, деякі засміялися, хотіли побігти до мене, але я стримався і не зробив назустріч їм ні кроку — час прийде, — а лише жестом гостинного господаря мовчки вказав їм на вхід в намет. Коли мої рідні увійшли в нього, я пішов за ними і опустив за собою полог. І до цих пір цей полог лежить на моїх вустах — так, я зрадив свого найвищого брата, але я як і раніше шаную і пам'ятаю його настанови.

Ось і ти притих, мій неспокійний фенікс, моє маленьке пернате сонечко. Скромно і непомітно відродився — я навіть упустив момент, коли — і світишся задумливо рівним золотистим вуглиною. Ти бездоганно освоїв майже всі фокуси свого кумира, але ти не зрозумів головною його жарти — так, моя пташко, боги теж жартують, хіба не знав?

Ти був хорошим співбесідником — весь час слухав, — і я з тобою поділюся, я скажу тобі, в чому його секрет.

Щоб воскресати, зовсім не обов'язково вмирати перед цим. Достатньо лише...

О, ти зрозумів, ну, тоді прощай, тепла птах, ти знаєш, куди летіти.

Ах, сталава місяць — сильна, неспокійна баба, перезріла дитя безсонної юності — я ще чую твоє присутність; цей твій кінематограф воістину невичерпний! Але всі ці фантазми вже не надихають; напевно, вони ще можуть спантеличити когось із числа малих — допитливих наївних недоростків, що шукають, але досі не знайшли. Іди до них, вони потребують тебе, їхні серця перегріті довгим очікуванням дива, і ти легко уведеш їх геть від істини своєї пустотливий порнографією. Тут же твоя служба закінчена.

Ти більше зі мною не говориш, мій бог. Протяжне три крапки, безглуздо повисло на кінчику сенсу останньої репліки — твоєї? моєї? — Уривки слів, клаптики ароматів та пригорща спогадів... Так мало, так безвихідно і непоправно мало залишилося мені від тебе, променистий мій і щедрий светлорогій демон! Ти, що вчив неустремленію, кинувся сам — ти навіть не відразу розпізнав це в собі! — Так що ж можна було чекати від твого учня, по суті, звірят, зачатого в урагані шаленої зчіпки двох збожеволівши від любові начал. Вони прокляли і відкинули цілий космос заради цієї війни, заради володіння один одним, заради розчинення одного в іншому. Це — кров, а кров — це любов, чи не ти говорив мені це?

Я не зраджував тебе, мій бог, я просто пройшов трохи далі по твоїй науці, я взяв інше число, і це число відповіло мені тим, чим не змогли всі інші. Чим? Не знаю, зрозумієш ти — ми з тобою дечим відрізняємося: ти живеш, поки є життя, а я живу — поки я смертна. Ти казав — вже не лякав ти мене? — Що стану я, як чоловіки їх, тремтіти з настанням ночі від жаху прийдешнього небуття. Але дивись — опівночі давно опустила свій похмурий покрив і на твій ліс, і на те, що я зараз покликом своїм будинком, але мої ніздрі тремтять від передчуття, і від того мої легені повні розбурхує, п'яного вітру, що тягне, спрямовується мене до однієї, здатної дати мені все; однієї, у порівнянні з якою все — ніщо.

Пречистий, проклятий, всеблаготі розпусник! Ти ж знав, що між голубом і змієм — Не порожнечі, кого ж ти сподівався там поселити на цей раз? Мабуть, ти не всеведущ, якщо відома тобі слабкість надії.

Ти все просив мене почекати, чи не відроджуватися, послухати і повчитися ще — про, так, це було того варте! — І я терпляче чекав старанною купкою попелу на краю божественного полігону, входячи в нього лише... а для чого, бог? Хто з нас всетаки творив всі ці світи — ти чи я?

Напевно, я вже ніколи цього не впізнаю. Дві маленькі рибки — срібна та золота — знайшовши один одного в океані мого неостивающій серця, дали потомство. Мільярди їх новонароджених діток спочатку розділилися на два потоки, і якийсь час за моїми венах текло одне лише срібло, а по артеріях — золото. Але потім і вони, ваблені все тим же незбагненим космічним магнітом, кинулися назустріч один до одного, змішалися, злилися, і подібно зоряного пилу розтеклися по рукавах химерної галактики — мене. Тепер я можу літати, і я знаю, куди мені рухатися. Я знаю, хто чекає мене, і тепер мій шлях — немов одна з твоїх стріл, мій господь — сама пряма і гостра.

Правда, одне око в мене і тепер золотий, а другий — срібний. Так само, як і у моєї коханої.

Золота шість і срібна дев'ять. Золота дев'ять і срібна шість.

5 липня 2011 е.в.

Алістер Кроулі

Liber XLIV

Меса Фенікса¹

Маг, оголивши груди, стоїть перед вітарем, на якому знаходяться його Різець, Дзвін, Кадило та два Хлібця Світла. У Знаку Того, що Входить, він простягає руки до Заходу поверх вітаря та проголошує:

Вітаю, Ра, мандрує що у човні
Своїм по небесам до Темряви печер!

Робить Знак Мовчання та бере у руки Дзвін та Вогонь (тобто запалює свічку).

Побач! Стою на сході я від вітаря,
В моїй руці і музика, і світло!

Одинадцять разів б'є у Дзвін: 333-55555-333 та запалює Вогонь у Кадилі.

Вдаряю я у дзвін, запалюю вогонь;
Та промовляю я Ім'я таємне:
ABRAHADABRA.

Одинадцять разів б'є у Дзвін.

Молитись починаю. О Дитя!
Твоє І'мя священне й непорочне.

¹ Soror Laetitia, переклад з англійської мови, 2015.

Настало Твоє царство
Та здійснилась Твоя воля.
Ось Хліб.
Ось Кров.
Крізь північ проведи
Мене до Сонця!
Зла від, від Добра
Ти визволи мене!
Вінець Твій щоб, у Десяти єдиний,
Тепер тут став моїм!
Амен.

Кладе перший Хліб у Вогонь Кадила.

Я спалюю цей благовонний хліб,
Та я вклоняюсь імені Твоєму.

*Робить поклоніння як у Книзі Закону, і знову вдаряє у Дзвін одинадцять разів.
Потім креслить Різцем на грудях належний знак.*

Поглянь — то мої груди кровоточать,
Розсічені твоїм священним знаком!

Прикладає до рани другий Хлібець.

Я зупиняю Кров: облатка кров вбирає,
І так первосвященик закликає!

З'їдає другий Хлібець.

Цей Хліб вкушаю. Та приношу Клятву,
Молитвою запалюю себе:
«Нема прощення та нема гріха;
Закон один — ЧИНИ ЯК ТИ ВОЛІЄШ!»

Одинадцять разів б'є у Дзвін і проголошує:

АВРАНАДАВРА.

Прийшов в скорботі; в радості я йду —
Йду, сповнений подяки, щоб вершити
Свою я Волю, радість на Землі
Між легіонів тих, хто мають жити.

Йде.

Smierc Polarstern

Релігія в Black Metal¹

Слабкість світоглядних позицій більшої частини сучасної Black Metal сцени відкривається в постійному акцентуванні анти-християнства як об'єктивно домінуючого тренда. Через те, що християнство як жива релігія в Європі і на Заході в цілому вже більше століття є позбавленим будь-якого впливу і влади, давно не будучи серйозним чинником суспільного життя, лише підкреслює той факт, що саме християнство в першу чергу можливо публічно паплюжити з мінімальними ризиками. У сучасній пост-християнській цивілізації, в якій критики всякої релігійності з XVIII ст. визнаються «культурними стовпами» емансипації і Просвітництва горезвісного *homo liberalis*, анти-християнство Black Metal не може сприйматися інакше, як продукт загальної секуляризації. Неможливо зрозуміти виключно претензійну, межуючу з філософським мілітаризмом мотивацію виконавців, які роблять об'єктом критики явище, що пішло у небуття. У той же час, як колись було відзначено Hoest з «Taake», більшість музикантів уникають реального радикалізму, за який загрожує бойкот видавничих лейблів, організаторів концертів та судові переслідування з боку влади — як то зв'язків з націонал-соціалізмом, расизмом та ін. « політично некоректними «викликами сучасного світу. Досвід рок-музики в цілому доводить, що абстрактні заклики до смерті всього людства сходять безкарно, вписуючись в рамки ліберального бачення свободи індивіда — на відміну від призову до винищення або обмеження в правах конкретної його частини. На тлі подібної ситуації дивною є відсутність в Чорному Мистецтві серйозних випадів проти ісламу як єдиної реальної релігійної сили в сучасній Західній Європі. Не варто обманюватися на той рахунок, які наслідки для лейблів і самих виконавців це могло б мати у Франції, Німеччині, країнах Скандинавії, де мусульманська меншина не відрізняється пасивною толерантністю, властивою деградованим християнам: парадоксальним чином показово «сильний» Black Metal самостверджується за рахунок опозиції найбільш слабкому з можливих супротивників.

Окремим питанням повинен бути поставлений рівень ідеологічної самодостатності Black Metal: якщо християнство, сатанізм, язичництво або політичні системи можуть вказувати на деяку внутрішню підставу, світоглядну ідентичність *per se*, то пуста заперечення чого-небудь, включаючи авраамічні релігії — лише знак порожнечі самого заперечення, якщо заперечення не має альтернативи, або якщо саме заперечення як нігілізм відкрито не визнається таким. Питання сатанізму як культурного явища є не менш спірним: якщо частина Black Metal сцени в лавейському дусі постулює під його вивіскою культ *ego* та особистої свободи, якийсь прометеєвський ідеал, то інша — усвідомлене і однозначне поклоніння Сатані, зокрема, прямо підкреслює це Erik Danielsson з «Watain». Не меншу двозначність у подібну суперечку вносить стало цілком ортодоксальним для Black Metal вживання стосовно уособлень П'яти атрибутів «Lord», «Master» та ін., що вказує на збереження самого принципу панування і служіння на противагу бунту й індивідуалізму: парадоксальним чином критика схилення перед певною божественною сутністю виявляється позбавленою сенсу через

¹ Олег Вінковський, переклад з російської мови, 2015.

дисонанси всередині самого Чорного Мистецтва. Критика на адресу християнства з боку Black Metal у всіх його різновидах позбавлена всякої послідовності, у низці пунктів входячи в чисту суперечність із власними різночитаннями, що лише доводить відсутність будь-якої цілісної доктрини й абсолютний синкретизм відстоюваних позицій, за якими нерідко ховається класичний атеїзм. Ситуація межує з комізмом, коли один і той самий феномен християнства можна поносити як культ рабства і немочі — і одночасно піддавати осуду за історичні агресії, насильницьке хрещення або інквізицію.

Поверхневі глузування над канонічним образом «слабкого» Христа алогічно співіснують з цілим напрямом Depressive Suicidal Black Metal, головною темою для якого є садо-мазохістське схиляння перед болем і стражданням, а ніцшеанська критика християнства як такого, що заперечує життєві цінності — з новітньою хаос-гностичної хвилею, яка декларує абсолютний анти-космічний нігілізм. Згадка про те, що в основі останнього лежать ранньохристиянський гностицизм та юдейська Кабала в їхніх контр-ініціативних інтерпретації — в загальній низці вже банальних викривань «єврейського» походження християнства здається зовсім зайвою, лише підкреслюючи той факт, що інтелектуальне самоосмислення мистецтва є явищем набагато рідкіснішим, ніж мистецтво як таке.

Дар'я Кверкус, Олександра Перфілова

Розклад «Народження Нової Зірки»

Сьогодні практично немає нестачі у розкладах, що мають відношення до емоційно-вольової сфери життя. І все ж не слід забувати, що ми живемо у доволі насиченому інформаційному середовищі: шоу-бізнес повсякчас запалює нові зірки, стартапи ростуть, мов гриби після дощу, венчурний бізнес набирає обертів. Не дивно, що із загального потоку клієнтських запитів тарологу на передній план виходить занепокоєння щодо майбутнього тієї чи іншої справи. Ось тут і повинні вирішуватися ситуації, коли справа перебуває у найранішій фазі свого розвитку. Ну а для такої задачі якомога більш доречним є розклад авторства Дар'ї Кверкус «Народження Нової Зірки».

Цим розкладом є сенс скористатися, якщо перед вами — новий початок. Він може бути будь-яким: від зміни місця проживання до реєстрації юридичної особи. Не важливо, якщо ви не знаєте, чим обернеться починання. Головне, щоб ви відчували імпульс до нового та шукали шанс розвіяти невизначеність. Завдяки запропонованому розкладу ви отримуєте можливість побачити ймовірні прорахунки та скоригувати власні дії. Схема розкладу проста, і при цьому він дозволяє розгледіти суть справи ще до того, як ви візьметесь за складання бізнес-плану та почнете проводити різноманітні логічні маніпуляції. Отже:

- 1 — проект. Це те, що він буде символічно означати для вас як творця.
- 2 — початок. Події та хід роботи над проектом у стартовий період часу.
- 3 — зрілість. Це те, що Ви отримуєте та чого здатні досягти на піку розвитку проекту.
- 4 — завершення. Подальший хід подій та вчинки, які з найбільшою ймовірністю можуть послужити причиною закінчення проекту.
- 5 — проблема. Це певний камінь спотикання, який може загальмувати роботу над проектом. Втім, це також може бути перешкода, усунути яку й покликаний проект.
- 6 — люди. Це особи, що виявляться причетні до Вашого проекту, в тому числі можливі союзники та/або опоненти.
- 7 — ставлення. Це те, як Ваш проект буде сприйнятий Вашим оточенням, оцінка проекту з боку суспільства, родини (якщо її члени не долучені), а також те, чи будуть оточуючі надавати підтримку або чинити спротив. Крім того, це й вплив іззовні, наприклад, зміна законів, побутових умов тощо.
- 8 — Ви як творець, Ваша роль.

Як можна здогадатися, число позицій розкладу не випадково дорівнює восьми: вісімка присутня на знак того, що творчий процес подібний до нескінченності. І, раз першу позицію присвячено характеристиці проекту в цілому, то три наступні приділено відображенню його динаміки на всіх стадіях життєвого циклу, тобто відрізка часу, протягом якого проект набуває обрисів спочатку як задум, а потім як конкретне втілення. І тут задля наочності ми звернемося до реального прикладу з мантичної практики.

Кверент, домогосподарка середнього віку, вирішила відкрити магазин прикрас ручної роботи. Її надихнули приклади подруг, і вона ризикнула спробувати себе в ролі не лише дизайнера, а й менеджера. Що ж вийде з її задуму?

- 1 — 4 жезлів. Проект є вираженням творчих прагнень, кверент займається ним, насамперед, заради відчуття самодостатності та щастя.
- 2 — Лицар чаш. Початковий ентузіазм настільки сильний, що його вдається передати тим людям, які так чи інакше задіяні в проекті.
- 3 — 7 мечів ПП. Недалекоглядність, брак компетенції, а також неточність економічних розрахунків — все це здатне привести до втрат.
- 4 — 2 пентаклів. Відсутність гідного прибутку змусить закрити проект.
- 5 — 2 чаш. Стосунки з помічницями засновуються на особистому порозумінні, що, хоч і непогано, навряд чи сприятиме підтриманню порядку.
- 6 — 3 чаш ПП. Допомога буде справою рук подруг, що демонструють недбале ставлення до своїх обов'язків.
- 7 — 3 пентаклів. Професійних порад буде надміру, проте популярності проект набуде виключно у вузьких колах.
- 8 — Блазень ПП. Наявне занадто поверхневе ставлення до бізнесу. Проект принесе певне задоволення чисто психологічно, але з фінансової точки зору він безперспективний та недовговічний.

Як бачимо, розклад абсолютно не складний в інтерпретації, а тому ми охоче рекомендуємо його як впевненим практикам, так і всім новачкам.

(Ілюстрацію прикладу розкладу наведено на наступній сторінці)

ТРАДИЦІЇ ТА ПРОРОКИ

Олександр Артамонов

Дуалістичне відображення війни в давньогрецькій міфології

Міфологія є одним з головних засобів осмислення реальності. Згідно з класичною формулою Олексія Лосєва, «Міф є даною в словах чудесною особистісною історією» [6]. Це можна переформулювати так: міфологічне осмислення реальності є методом, завдяки якому конкретні явища набувають особистісного статусу. Деякі древні народи (зокрема, елліни) розглядали реальність як маніфестацію спільноти богів, а відтак — кожна річ і кожне окреме явище являло собою маніфестацію окремого божества. Така інтерпретація давньогрецької міфології цілком відповідає окремим пасам з гомерівських гімнів (зокрема — до Афродити), а також — з Іліади та Одисеї, де підкреслюється непізнаваність та недоступність бессмертних для смертних [1]. В нашій роботі, присвяченій аналізу міфологічного відображення війни (як важливого суспільно-політичного явища) у древніх греків, ми виходимо саме з цієї позиції. Тож, принципово важливим є підкреслити: по-перше, для греків боги мали онтологічний пріоритет над реальністю (самі боги й були вищою реальністю, яка зумовлює доступний смертним світ); по-друге, однак, гносеологічним пріоритетом володіла якраз завжди доступна смертним маніфестація. Саме тому, ми розглядаємо міф як символічне відображення реальності обмеженими (доступними для смертних) засобами.

Торкаючись проблеми символічного відображення війни в давньогрецькій міфології, важливо підкреслити, що в творах тодішніх авторів згадуються двоє центральних божеств-олімпійців, що уособлювали війну: Арес та Афіна Палада. Для адекватного розуміння цієї деталі, необхідно детально розглянути проблему дуалізму давньогрецьких богів. Прямим текстом про це першим пише Гесіод у творі «Ерґа каі Нґєра», де розповідає про двох богинь розбрату: одну Ерїс, що сприяє розвитку людей шляхом змагання, та другу — ту, що сіє ненависть та згубу [3]. Другим про це зазначає Платон у творі «Συμποσιον», де аналогічним чином говорить про двох богів пристрасті: Ерос Павδημος — загальнонародну пристрасть, та Ерос Ουρανιος — небесну пристрасть, яким відповідають Афродιτη Павδημος та Афродιτη Ουρανιος — дві Афродіти замість однієї (!) [7]. В'ячеслав Іванов у фундаментальній праці «Дионис и Прадионисийство» доводить, що Аполлон та Дионіс також були парними божествами, що виражали різні аспекти одного метафізичного ядра [4] — до подібного висновку приходять, незалежно від Іванова, Карл Кереньї [5]: обидва звертаються, зокрема, до орфічного фрагменту про єдність Зевса, Дионіса, Сонця та Аполлона, і, ґрунтуючись на світлій природі всіх згаданих богів, окрім Дионіса, приписують і йому, четвертому, світлу природу — статус Чорного Сонця [2].

Виходячи з нашого розуміння міфології, ми інтерпретуємо дуалізм божеств як результат протиріччя між природньою маніфестацією бога та штучним вираженням цього ж бога шляхом конструювання міфу. Саме в тому випадку, коли міфотворець не схоплює певне явище до кінця, він є змушеним вдаватися до роздроблення цього явища на окремі елементи, між якими вже немає протиріччя. Аналогічним чином, метафізичне ядро розбрату, пристрасті чи світла (для прикладу) є єдиним, але міфотво-

рець наділяє його окремими особистісними маніфестаціями у вигляді відмінних богів. Це твердження є справедливим і для богів війни.

Бог війни Арес, згідно з Гесіодом, є сином Зевса, «Отця богів та людей», та Гери, покровительки державної влади. Афіна ж народилася в результаті того, що Зевс проковтнув богиню мудрості Метіду, яка, згідно з пророцтвом, мала народити дитину, сильнішу за її батька. Як оповідає міфотворець, в Зевса після того розболілася голова, і він попросив свого сина Гефеста розрубати її. З голови Зевса з'явилася Афіна Паллада — богиня війни. Відомим є факт: відмінність між Аресом та Афіною полягає в тому, що перший уособлює згубну, безглузду війну, а друга — мудру і благородну (це дуже яскраво показав Гомер в описі битви Діомеда з Аресом, коли Діомедові допомогла Афіна, і смертний цар через це переміг олімпійця). В цьому контексті, нас цікавить, яким чином Арес та Афіна співвідносяться в межах символічної системи давньогрецької міфології.

На нашу думку, причина сутнісної єдності та формальної відмінності зазначених «божественних пар» (в т.ч. пар Еріс, Еросів, Афродіт, Дионіса та Аполлона, а також Афіни та Ареса) полягає у сприйнятті людьми маніфестацій одного метафізичного ядра через призму бінарної опозиції. Гесіод, Гомер та автори інших джерел давньогрецької міфології найчастіше людей називають «θνητοι» (буквально «смертні»), протиставляючи їх, таким чином, «бессмертним» — «αθανατοι». Так, опозиція смертних та бессмертних є центральною та системотворчою для давньогрецького міфологічного символізму. До цього треба додати, що парні боги, незважаючи на свою єдність, загалом мають різних батьків, причому, один з пари завжди має батьків таємничіших (містичніших) та віддаленіших від смертних, ніж інший. Так, якщо Гесіод на цьому не наголошує відносно пари Еріс, то Платон підкреслює: батьком старшої Афродіти Πανδημος є Уран, а молодшої Афродіти Ουρανιος — Зевс [7]; аналогічно, батьками Аполлона є Зевс та Латона, а батьками Дионіса (в його першій божественній іпостасі), згідно з дослідженнями Карла Керенї та В'ячеслава Іванова — «Темний Зевс» (тобто, Аїд) та Персефона (богиня смерті) [2; 4; 5]. Аналогічно і з Аресом та Афіною: син Зевса та Гери протиставляється доньці самого Зевса (фактично, Афіна є Метідою, трансформованою Зевсом у його доньку).

Карл Керенї, досліджуючи етимологію імені Зевс (Ζευς), зазначає його зв'язок з життям (Ζωη), з силою, що постійно сповнює Всесвіт та маніфестується у своїй вищій формі як блискавка [5]. Тож, на нашу думку, Арес та Афіна (будучи дітьми Зевса) репрезентують два вектори реалізації божественної життєвої сили (метафізичної блискавки): Арес, як син покровительки державної влади, є ближчим до смертних, і саме тому уособлює боротьбу між людьми (як і Еріс, що несе розбрат); що ж стосовно Афіни, то вона, будучи донькою самого Зевса, є вищою (ближчою до бессмертних, ніж до смертних), і саме тому вона репрезентує війну як здійснення «вічних образів» (саме спостерігачем вічних образів — αφθιτα μηδεα ειδως — називає Гесіод Зевса, протиставляючи його осліпленому ненавистю Прометееві в віршах «Теогонії», присвячених поділу жертвенного бика в Меконі [3]). Таким чином, Арес та Афіна є різними маніфестаціями однієї метафізичної сутності, яку греки, в результаті свого бінарного мислення, представили в якості божественної пари, одна частина з якої тяжіє до смертних та їхніх вад, а інша — до бессмертних з їхньою досконалістю.

Література

1. Античные гимны / Под редакцией А. А. Тахо-Годи. — М.: Издательство МГУ, 1988. — 362 с.
2. Артамонов А. А. Культ Диониса как результат слияния культов менад и бучколов // Культура як феномен людського духу (багатогранність і наукове осмислення): Зб. тез міжнар. курсантсько-студентської наук. конф. — Л.: ЛДУ БЖД, 2011. — с. 361-363.
3. Гесиод. Работы и дни. Теогония. Щит Геракла / Пер. с древнегреч. Г. К. Властова. Изд. 2. — М.: «Либроком», 2012. — 288 с.
4. Иванов В. Дионис и прадионисийство / под общ. ред. В. П. Сальникова. — СПб.: Алетейя; Санкт-Петербургский Университет МВД России; Академия права, экономики и безопасности жизнедеятельности; Фонд поддержки науки и образования в области правоохранительной деятельности «Университет», 2000 — 343 с.
5. Кереньи К. Дионис: Прообраз неиссякаемой жизни: Пер. с нем. М.: Ладомир, 2007. — 319 с.
6. Лосев А. Ф. Диалектика мифа. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.psylib.org.ua/books/losewo3/index.htm>
7. Платон. Избранные диалоги / пер. с древнегреч. С. К. Апта, Я. М. Боровского, Т. В. Васильевой, А. Н. Енгунова, С. П. Маркиша, М. С. Соловьева, С. Я. Шейман-Топштейн ; вступ. ст. комм. Л. Сумм. — М.: Эксмо, 2009. — 768 с.

Юрій Семенов

Щодо принципу тернера та теорії калібрувальних полів

*Проте, в основі магії лежить наука, так само,
як в основі християнства — любов
(Еліфас Леві)*

У чому різниця між наукою і окультизмом? Ще зовсім недавно справедливим можна було назвати погляд, висловлений Папюсом у книзі «Початкові відомості з окультизму»: «Окультне знання звертає увагу головним чином на ціле і на синтез; а сучасне — займається переважно частковостями та аналізом». Торжествували позитивізм у точних науках і біхевіоризм у психології, головною метою науки вважалася вдала систематизація дослідних даних. Наука відмовлялася від пошуку причин явищ, зосередившись на їх описі, систематизації та зовнішній стороні явищ.

Однак, к середині ХХ сторіччя ситуація кардинально змінилася. Сталося це, в першу чергу, у зв'язку з прогресом в області квантової теорії. Спроби осмислення її підстав, навіть чисто формальні, неминуче приводили до необхідності аналізу не тільки самих явищ, але й їх причин. Виявилось, що квантові явища відбуваються по-різному, залежно від присутності спостерігача. Причому, істотно, що спостерігач має володіти свідомістю, і його неможливо звести просто до сукупності реєструючих приладів.

З іншого боку, виникла принципово нова концепція, яка отримала назву антропного принципу. Її суть в одній фразі зумів сформулювати радянський фізик-теоретик Зельманов А.Л. в 1955 році: «ми є свідками процесів певного типу тому, що процеси іншого типу відбуваються без свідків». Наукове пізнання звернулося до пошуку прихованих причин явищ (ось звідки такий інтерес до бран і суперструн!), важливості врахування ролі свідомості в селекції квантових альтернатив (Менський М.Б. та його Квантовий кристал) і необхідності врахування суб'єктивних свідчень, поряд з об'єктивними (як в уявному експерименті з «квантовим самогубством» М.Тегмарка). Наука змінюється, і наукове пізнання тепер наблизилося до окультичного.

Але зараз я хочу розповісти про більш прості речі. Зороастру приписується сентенція «Тернер сяє у Всесвіті...», і немає, напевно, жодної людини, що цікавиться окультизмом, яка би не була знайома з поняттям тернера.

Розглянемо дві сутності: активну і пасивну. Дія активної сутності на пасивну просто знищить останню, якщо вона не буде чинити опір, намагаючись зберегти свою структуру. Її структура неминуче спотвориться, але якщо вона збереже свою цілісність, то це означає, що вона породила третю сутність — похідну, яка стабілізувала систему. Папюс наводить дуже прості приклади тернерів: батько — мати — дитя, Батько — Син — Святий Дух, світло — тьма — напівсвітло, кислота — основа — сіль. До цих прикладів я можу додати ще один дуже важливий для окультизму тернер: Матерія — Дух — Астрал.

Особисто мені, як фізику, ближче такий приклад: візьмемо в якості пасивної сутності деяке тверде тіло і почнемо прикладати до нього зовнішню силу (активна сутність). Тіло почне деформуватися, а його деформація призведе до появи сили реакції, що компенсує зовнішню силу (така деформація називається пружною, якщо ж сили реакції не виникає, то це випадок пластичної деформації, коли тверде тіло починає руйнуватися під дією зовнішньої сили, і він нам нецікавий). Породженою сутністю, в даному випадку, буде пружна деформація. Якщо ми виготовимо це тіло з прозорого пластика і станемо розглядати його в схрещених поляризаційних фільтрах, то ми на власні очі побачимо деформацію тіла, як веселку всередині нього, що переливається при зміні зовнішньої сили.

Приклад Папюса «світло — тьма — напівсвітло» раніше мене дратував: ну де ж тут породжується нова сутність? Повернули регулятор яскравості на максимум — отримали світло, повернули на мінімум — темряву, а посередині отримуємо напівсвітло. Однак, не все так просто! Згадаймо, що світло має квантову природу. Темрява — це відсутність квантів світла. Світло — наявність хоча б одного фотона. Але фізичний вакуум — це не тьма, це море віртуальних фотонів, яким бракує енергії, щоб проявлятися як світло, але їх присутність легко перевірити. Наприклад, воно призводить до притягання двох плоских паралельних металевих поверхонь у вакуумі (т.зв. ефект Казимира). Ще один яскравий приклад наводить Роджер Пенроуз у книзі «Тіні розуму», коли розповідає про задачу Елітцера — Вайдмана про випробування бомб. Детонатор обладнаний рухомим дзеркальцем і спрацьовує при відбитті від дзеркальця одного фотона. Біда в тому, що багато бомб сумнівної якості, які взагалі не вибухають. Потрібно вибрати справні бомби, нічого не підриваючи. Завдання це має дуже витончене рішення, яке використовує властивості віртуальних фотонів. Так що «напівсвітло» Папюса існує!

Теорія калібрувальних полів — це могутній інструмент сучасної теоретичної фізики, вона лежить в основі квантової електродинаміки, теорії атомного ядра і елементарних частинок, фізики твердого тіла і теорії гравітації, і здавалося б, яке відношення вона може мати до магії та окультизму?

Почалося все з того, що в 1918 році Еммі Нетер, талановита учениця Давида Гільберта, довела теорему, яка тепер носить її ім'я. Теорема Нетер, в дуже спрощеному викладі, стверджує, що всякої неперервної симетрії фізичної системи відповідає деяка величина, яка зберігається. Так, якщо ця система залишається самою собою в різні моменти часу (або при її зсуві в інше місце), то для неї справедливий закон збереження енергії (або імпульсу).

Сила цієї теореми в тому, що застосовна вона до будь-якої фізичної системи, включаючи атомні ядра і елементарні частинки. Але є одне обмеження: перетворення неперервної симетрії (зсув, поворот або щось більш витончене) повинно бути глобальним, тобто його потрібно здійснювати з усією системою в цілому.

А що буде, якщо таке перетворення спробувати здійснити по-різному з різними «шматочками» системи, тобто перейти від глобальної неперервної симетрії до локальної? Наприклад, здійснити не зсув тіла як цілого, а зсунути кожен шматочок на різні відстані. А нічого доброго не вийде! Все руйнується, умови теореми Нетер не виконуються і жодних висновків про фізичну систему зробити не можна.

ТРАДИЦІЇ ТА ПРОРОКИ

Але може бути є якийсь вихід? Теоретики (їх над цим працювало багато: А.Ейнштейн, Г.Вейль та інші) його знайшли! Якщо ми перейшли до локальної симетрії і здійснюємо перетворення в кожній точці системи окремо, то ми повинні в кожній точці системи ввести ще спеціальні компенсуючі або калібрувальні поля. Без них фізична система неповна, а ось з їх урахуванням відновляться умови застосовності теореми Нетер. Найдивніше в цій історії те, що нібито штучно введені «компенсуючі» поля виявилися давно відомими фізикам полями: електромагнітним полем, полем ядерних взаємодій і полем гравітації.

Сподіваюся, що багато читачів вже здогадалися, що якщо здійснити зсув кожного шматочка твердого тіла на різні відстані, то в ньому теж виникне компенсуюче поле — поле пружних деформацій (породжена сутність тернера), що намагається зберегти його цілісність. Таким чином у нас вийшло, що в основі теорії калібрувальних полів лежить один із самих фундаментальних принципів окультизму — принцип тернера.

Світ єдиний і єдині різні рівні його пізнання. Тернер сяє у Всесвіті!

Вавілонська читальня

Категорії публікацій¹

Вся бібліотека Армії Р'льеху і культу Ктулху Зохаває Фсіх підрозділяється на наступні основні частини:

- Клас А1 (Священні Письмена) — найбільш авторитетні релігійні і культові твори, що мають відношення до Древніх (в першу чергу «Аль-Азіф»). У проекті «Заповіт Мертвих» публікуються всі матеріали цього класу, інтегровані до системи.
- Клас А2 (Священні Перекази) — художні твори Г.Ф. Лавкрафта і прирівняних до нього авторів (напр. Огюст Дерлет, Моріарті Крейг, ін.), що присвячені Древнім. Матеріали цього класу не публікуються в проекті «Заповіт Мертвих».
- Клас В1 — сумлінні й ґрунтовні дослідження про Древніх, Культ, Письмена, а також про взаємодію культу Древніх з іншими культурами, незалежно від позиції, яку розділяє автор (крім офіційних матеріалів Культу). У проекті «Заповіт Мертвих» публікуються лише класичні (невідомого авторства і не маючі авторських претензій) матеріали цього класу, а також (у рідких випадках) авторські роботи — після узгодження з авторами.
- Клас В2 — матеріали про Древніх, Культ, Пророків, Писання для додаткового вивчення, які не були визнані достатньо сумлінними і ґрунтовними, слабо пов'язані з тематикою або ж ті, що мають явні риси пародійності (навіть при значній ідеологічній і художній цінності). У проекті «Заповіт Мертвих» публікуються лише класичні (невідомого авторства або ж ті, що не мають авторських претензій) матеріали цього класу, а також (у рідких випадках) авторські роботи по узгодженню з авторами.
- Клас С1 — біографічні матеріали про Пророків Древніх (в першу чергу — аль-Хазраджи і Лавкрафта), інтерв'ю, листування з ними і про них (крім офіційних матеріалів культу). У проекті «Заповіт Мертвих» публікуються лише класичні (невідомого авторства або ж ті, що не мають авторських претензій) матеріали цього класу, а також (у рідких випадках) авторські роботи по узгодженню з авторами.
- Клас С2 — культурогенні та культурологічні тексти, дослідження та інші матеріали, що не мають прямого відношення до Древніх, але складають історичний, теологічний чи інший контекст. Сюди можуть бути віднесені практично всі тексти шумеро-аккадської міфології, фрагменти інших міфологій, Коран, деякі книги Біблії (Книга Буття, Книга Іова, Одкровення Іоанна Богослова, окремі апокрифи), Єгипетська Книга Мертвих, Барто Тхедол, «Діалоги» Платона, Пістис Софія, Пікатрикс, деякі роботи Джона Ді, Алістера Кроулі, Ідріса Шаха, а також дослідження по історії Шумера, ранньоісламського Ближнього Сходу, суфізму, шумерської, аккадської, асирійської, арабської, грецького латинської, енохіанської мов, і т.д. Та-

¹ Наталія Плютинська, переклад з російської мови, 2015.

ВАВІЛОНСЬКА ЧИТАЛЬНЯ

кож до цієї категорії можуть бути віднесені художні твори, побічно пов'язані з бібліотекою культу: книги Майкла Муркока, Роджера Желязни, та ін.. Матеріали цього класу у проекті «Заповіт Мертвих» не публікуються.

- Клас D1 — офіційні маніфести, інструкції, тлумачення, устави та інші матеріали, складені Радою Жерців культу КЗФ і призначені виключно для внутрішнього користування. Матеріали цього класу не публікуються у відкритих базах проекту Заповіт Мертвих.
- Клас D2 — офіційні маніфести, інструкції, тлумачення, устави та інші матеріали, вироблені Радою Жерців культу КЗФ, але відкриті для широкої публікації. У проекті «Заповіт Мертвих» публікуються усі матеріали цього класу.
- Клас E1 — художня творчість (проза, вірші, анекдоти і т.д.), що має відношення до Древніх, Культу, Пророків і Писання, і схвалена Радою Жерців. Матеріали цього класу у проекті «Заповіт Мертвих» не публікуються.
- Клас E2 — художня творчість (проза, вірші, анекдоти і т.д.), що має відношення до Древніх, Культу, Пророків і Писання і не схвалена Радою Жерців. Матеріали цього класу у проекті «Заповіт Мертвих» не публікуються.

Матеріали включаються у список тільки після ретельної вичитки, коректури і приведення у відповідність з системою Заповіту Мертвих.

У певних випадках допустиме перенесення тексту із однієї категорії в іншу рішенням Ради Жерців Культу.

Маніфест Культу «Ктулху Зохаває Фсіх!»¹

Культ «Ктулху Зохаває Фсіх!» — тоталітарна людиноненависницька секта, течія особливо завзятих та буйних шанувальників Ктулху, що уже багато тисячоліть знають і шанують наступні, послані самим Великим, істини:

1. Чим погані старі релігійні конфесії та культу?

1. Більшість старих релігійних конфесій і культів набридли та остогидли.
2. Всі старі релігійні культу дискредитували себе всілякими інквізиціями, погромами, перманентним обдурюванням населення, співпрацею з соціальними інституціями та іншою сотонінською нісенітницею.
3. Всі старі релігійні культу обіцяють хороше, а, коли з їх адептами трапляється щось погане, то перестають ці релігійні культу сповідувати.
4. Усі старі релігійні культу занадто складні і перевантажені непотрібною споживачу інформацією.
5. Усі старі релігійні культу мають традиційну географічну прив'язку.
6. Усі старі релігійні культу претендують на регламентацію поведінки особистості, що справді дратує.

2. Чим хороший культ «Ктулху Зохаває Фсіх!»?

1. Культ «Ктулху Зохаває Фсіх!» не має недоліків, які характерні для старих релігійних культів.
2. Культ «Ктулху Зохаває Фсіх!» тісно пов'язаний з багаточисленними творами літератури, музики, образотворчого мистецтва, що оспівують Древніх.
3. Культ «Ктулху Зохаває Фсіх!» володіє досконалою втішною міццю, адже всі несправедливості і нестатки втрачають своє значення у порівнянні з фактом, що Ктулху Зохавайт Фсіх!
4. Культ «Ктулху Зохаває Фсіх!» має абсолютно єднаючу силу. Всі війни та інші конфлікти стають необов'язковими, адже, незалежно від того, хто виграв, а хто програв — Ктулху Зохаває Фсіх! Але це не позбавляє їх (війни) простої радості від пролиття рік крові своїх ворогів.
5. Культ «Ктулху Зохаває Фсіх!» доступний усім пластам населення незалежно від класових та географічних відмінностей, тому що Ктулху Зохаває Фсіх!

3. Уявлення про загробне життя і вищу справедливість

У культурі «Ктулху Зохаває Фсіх!» нема примітивних і неоднозначних понять раю і пекла. Найбільшою милістю, яку може надати Ктулху — це посмертний зохав. Відповідно, найбільша кара — це зохав за життя з елементами смакування.

¹ Наталія Плютинська, переклад з російської мови, 2015.

4. Критика культу «Ктулху Зохаває Фсіх!»

Критики культу Ктулху (в основному із числа тих, хто поклоняється Літаючому Макаронному Монстру) закликають скептично відноситися до ідей ктулхуїзму. Їх сумніви базуються на наступних аргументах:

- 1) А якщо не зохаває?
- 2) А якщо не всіх?
- 3) А якщо, в кінці кінців, не Ктулху?
- 4) А що тут чесного, якщо сам Ктулху не буде зохаваний?
- 5) А якщо Ктулху буде зохаваний кимось іншим до пробудження?
- 6) А чи зохаває Ктулху Чака Норіса?
- 7) А чи зохаває Ктулху Вікіпедію?
- 8) А чи Ктулху зохавав Кеннеді?
- 9) А якщо?... (далі автор не дописав, бо був зохаваний)

5. Критика критиків культу

У відповідь на всі сумніви адепти Ктулху висувають незаперечний контраргумент:

- 1) Ктулху Зохаває Фсіх!

А тим, хто наполягає на своїх оманах, без зайвих слів б'ють морду.

Критичність критиків критики Ктулху криється у недоцільному глибоко підсвідомому страху, який базується на древньому повір'ї критиків Ктулху, що Ктулху живе також і всередині усіх критиків Ктулху. У зв'язку з розвитком тимчасової культури ними керує страх поневолення Ктулху. Ми — критики критиків Ктулху, за критику критиків Ктулху!

6. Ритуали

1) Жертвопринесення. Через велику кількість учасників повний збір неможливий, а якісь ритуали потрібні. Тому кожен окультист повинен не рідше, ніж раз в місяць здійснювати ритуальне зохавування. Для цього необхідно зохавати щось смачне і гучно промовити: «Зохавано в ім'я Ктулху!»

2) Виявилось, що всі секти збирають гроші зі своїх адептів, тому і було вирішено і в нашому культі впровадити дещо подібне. Засновник би прийняв з радістю багато-багато грошей від окультистів, але через вказані вище причини в пункті 1 було вирішено наступне:

Будь-який культист, що посіяв, проїбав, пробухав або іншим способом розлучився з деякою кількістю грошей мусить вважати це членським внеском на користь Ктулху, про що має негайно повідомити оточуючих, промовивши: «Ктулху зохавав!». Тим самим досягається подвійний ефект: з однієї сторони гроші принесені в жертву Ктулху, а з іншої, погодьтесь, набагато приємніше усвідомлювати, що не просто тупо посіяв сотню, а Ктулху зглянувся до тебе і прийняв цю жертву!

Фхтагн!

Ктулхіанський Скритник

Історія Культу в хоку¹

1. Поклик

В мізки проникає,
Слабим безумство несе
Сплячого шепіт.

2. Радість культиста

Ктулху великий!
Поклик могутній твій нам —
Щастя найвище!

3. Р'льєх

Місто підводне...
Де нема світла, лежить
Наш повелитель...

4. Аватара

Спотворений лик
Образ явив нам святий.
О, скільки суперечок!

5. Про фанатиків

Заточку в бік?
Морду набити хочете?
Хоробрі на словах!

6. Про деяких віруючих

Знову погрози!
Ми їх вже чули не раз.
Ех, християни!

7. Армія Р'льєху

Вдарять з п'їтьми
І знову в тінь підуть
Р'льєху бійці.

8. Відплата

Банили, суки...
А нині плач до небес...
Нема вам прощення!

¹ Наталія Плютинська, переклад з російської мови, 2015.

9. Атака

Фхтагн! Наш клич
Жахом сповнює ворогів!
Культ рветься до бою!

10. Проста загадка

Стрибає, кричить,
Лайка стоїть аж до небес...
Це ж Гіо!

11. Фман

Брудний зрадник
У вигнанні ганебному
Віднині буде!

12. Про клонів

Клони тупі
Пишуть і пишуть свою маячню...
Мозк їх зохаваний...

13. Єдина чеснота

Фман завзятий:
Сотні личин паршивця
З'їли шоґґоти!

14. Велика Чистка

Чорний час.
Як тіло без голови...
Підступний удар...

15. Обираючі до Армії

Кружляють над битвою,
Шукають вони гідних
Стати бійцем Культу!

16. Порядок відновлено

Важкий був удар,
Але цим нас не зламати!
Ми знов піднялись!

17. Немає Геракла на Звіра Лернеї

Подібно до Гідри
Культ сотні підняв голів
На місці одної!

18. Фманові групи

Клони Фмана
Говорять один з одним...
Де санітари?!

19. Дипломати Культу

Підступність і брехня,
Тонкі сіті інтриг...
Воїни слова.

20. Перемир'я

Тиша після бурі.
Не чуто звуків битви.
Було укладено мир.

21. Мутантостан

Прокляті усіма,
Жбурляють світ у хаос,
Весело сміючись.

22. Пекельні пси

По сліду ідуть...
Їм невідома жалість...
Годованці пекла!

23. Відхід старих бійців

Культ став беззубим!
Сказали нам, вирушаючи,
Два ветерани...

24. Єлніанська єресь

Єлнь все сильніше.
Точить вона зсередини...
Невидимий ворог.

25. Таємниця

Загадка століття:
Хто він — цей Котобус
Із диво-лісу?

26. 4.00

Як тихо стало!
Навіть єретики сплять.
Наближається ранок...

27. Втрата особистості

Не пам'ятає, хто він —
Занадто багато масок...
Бідолашний Фман.

28. Викреслення

Я викинутий геть.
Після всього, що зробив!
Яка ницість!

29. Втрата надій

Як важко було
Мені увійти у той список!
І все було марно...

30. Сайт

Культ тепер виріс...
Тісно у ріднім гнізді!
Час нам злетіти!

31. Розлад

Танцюйте, вороги!
Знов перемога за вами.
Нас стало менше...

32. Каяття

Він нас покинув...
Холод стискає душу...
Наша помилка!

33. Повернення

Тіло нове
З тим же духом всередині.
Повернувся наш друг.

34. Постановка

Спектакль триває...
Театр безумства
Приголомшує!

35. Секретні розробки

Рано-вранці.
Регіт будить сусідів!
Я бачив Ц.Е.

36. Тимчасова ава

Ава приведе
В панічний жах
Лише слабих духом!

37. Глашатай

Він — чорний вісник.
Кожне слово його
Смерть значить.

38. Санчоус

Хрестовий похід...
Поїхав дах блазня!
Дурна риба.

39. ПечеHbro

Вигнаний за єресь
Хрусткий провокатор,
Приятель Рибкин!

40. Полохливий M@ngust

Він обережний:
Днями сидить у норі,
Рідко виходить...

41. Маскарад

Хто друг, а хто ворог?
Як же тепер відрізнити,
Якщо маски на всіх?

42. Контакт з УПЧК налагоджений

Союз укладений!
Разом тепер віднині
Воєни й Культ.

43. Чи знаєш ти?

«В чім кагбе сіль?», —
Спитав мене юзернейм.
Задумався я...

44. Страж ґолактеґи

Він Онотоле.
Кагбе реально слідкує!
Поп'ячетсо УГ!

45. Воєну

Воєн, запам'ятай!
Будь завжди напоготові!
Аби УГ не пройшло!

46. Дар союзників

Міць лучемета
Впала на ворогів!
Ріально! Пищ! Пищ!

47. Анафематор-І

У надрах Культу
Ворогам на смерть створений
Анафематор.

48. Нове укриття

Один крок назад,
І тінь сховає лице.
Нас не знайдете...

49. Покинутий дім

Тихо і пусто
У домі, що рідним став.
Лише вітер шумить...

50. Спалах ненависті

Дванадцять годин.
Такий короткий вік насмішки!
Але їм вистачило.

51. Суперечка про мистецтво

Дивлячись на стіну,
Я згадав той, пружній Культ.
Тепло на серці...

52. Довга пам'ять

Все час лікує,
Та лиш на Культівій честі
Шрам буде завжди.

Передмова перекладача 1-ї редакції Заповіту Мертвих¹

Випадковостей не буває.

У післямові до «Сатанинських віршів» я згадувала дивні синхронізми, які були супутниками моєї першої бойової операції супроти багатоликої Нової Інквізиції сучасності: «Фітна», Потсдам, Ден Браун. Розповіла і про перших союзників Клубу, що наважилися викласти мій переклад на своїх сайтах. Майже зразу після того, як «Сатанинські вірші» стали індексуватися пошуковцями, до мене стали приходити листи. Дуже різного змісту і часто дуже короткі (найбільш цікаві і показові я включила в число додатків до роману). Але серед них окремо стоять ті, у яких мені називали авторів і твори, що чекають своїх перекладачів, і, хай менш відомих, ніж роман Рушді, але так само цікавих та неоднозначних. Я вибрала три пропозиції: дві публіцистичні роботи, що мають відношення до релігії (поки що обмежуся повідомленням, що одна із них написана найбільш скандальним окультистом 20 століття, а інша — знаменитим біологом-еволюціоністом) я сподіваюся закінчити до весни наступного, 2010 року, а ще одну представлено в цьому виданні.

Чому ж саме Некрономікон і «культ» з такою специфічною назвою? Мені важко це пояснити інакше, ніж збентежено розвести руками зі словами «так вийшло». На той момент, коли зі мною зписався представник «найнеформальнішої релігії» (так він охарактеризував культ «Ктулху Зохаває Фсіх» у своєму першому листі), я якраз вичала матеріал, аби «прикласти до нього руку». Яким же було моє здивування, коли перша ж фраза, на яку я в ньому натрапила, була пов'язана з шумерською цивілізацією, теми якої торкнувся мій співрозмовник! Подальші збіги (а точніше, виражаючись мовою юнгіанського психоаналізу «синхронізми» пішли один за іншим. Одні з них ледь помітні, швидше притягнуті за вуха, ніж реальні (як корінь «Лат» в імені, яким назвався представник КЗФ), інші ж — настільки очевидні, що повірити у випадковість було майже неможливо, навіть враховуючи всі мої атеїстичні переконання (одна із них, зокрема, привела згодом до того, що біографія Абдула Альхазреда, викладена Ньярлатхотепом Отісом, редактором цього видання, починалася майже з того моменту, яким завершилась «джахільська» лінія «Сатанинських віршів»: зі смерті Мухамеда).

Але це, звісно, не головне. Найважливіше те, що в лиці бійців культу я дуже швидко розпізнала союзників у тій віні, яку оголосила рік тому назад. Їхній «релігії» (я впевнена, вони пробачать мене за ці незчисленні лапки, але мені важко використовувати одне й те саме слово для них, і для тих, хто став мені ворогом) є чужою догматичність офіціальних церков і культів. Я б сказала, що це, свого роду, пародія на релігію, і, що є найдивовижнішим — вони самі з цим згодні. Почуття гумору і здоровий глузд займають в їхньому світогляді центральне місце (не випадково, думаю, Отіс включив у офіціальні публікації інтерв'ю з такою назвою, хоча воно має лише непряме відношення до Некрономікону, Ктулху і «культу»): вони готові посміятися не лише над іншими ре-

¹ Наталія Плютинська, переклад з російської мови, 2015.

лігіями, але й над власною. Спілкуючись із ними, я так і не зрозуміла, яку книгу вони вважають більш «священною»: Некрономікон, чи комікси про Древніх, намальовані художником Goomi. Незважаючи на те, що матеріали, з якими я працюю, виглядали досить достовірно, а біографія Альхазреда — настільки переконливо, що я навіть майже повірила в його історичність (принаймні, не менше, чим в Ісуса Ернеста Ренана і набагато більше — ніж в Ісуса євангелістів), я досі не впевнена, що все це робиться серйозно, а не є грандіозним розіграшем, подібно фальшивому покаяттю Лео Таксіля. Чи може все це жарти сплячого Ктулху?

Втім, аспект «серйозності», як на мене, у даному випадку взагалі не є актуальним. Перефразовуючи класику, «якщо Альхазреда не було, його варто було б вигадати». Він народився у перші роки Хіджри, він — реальний чи вигаданий — являє собою символ «аутсайдера», який не бажав вписуватися у тоталітарне суспільство того часу, провівши при цьому все життя у спробах — успішних! — не просто залишитися собою, але й змінити світ відповідно до своєї Волі. Присвячена подіям, яким уже тринадцять століть, ця історія не втратила актуальності й понині: молоді альхазреди сучасності в косухах та з довгим волоссям так само пишуть вірші, практикують «магію», подорожують по світу, вбирають нові знання, так само бувають незрозумілими для оточуючих, гнаними, самотніми, побитими якщо не камінням, то міліцейськими кийками. Нажаль, ця реалія час від часу повертається у наше життя, і зараз якраз один із таких періодів...

«Минуле й прийдешнє перетинається у Теперішньому», — написано в одному із текстів «спадку Древніх». Можливо, саме тут, у Теперішньому, можна створити цьому світові не лише нове прийдешнє, але і нове минуле? Ця спроба подібна до героїзму мурахи, яка гасить лісну пожежу, щоб врятувати мурашник... А, може, Ікара, що летить до сонця? Згорівши, він подарував майбутнім поколінням мрію про політ, яка втілилась у життя через тисячоліття.

*

З повним набором матеріалів, що увійшли до першої збірки, я познайомилась зовсім нещодавно. Майже до половини з них я не маю ніякого відношення, над перекладом решти мені (і, звісно, моїм колегам-«тезкам» з Клубу імені Хітоші Ігараші, якщо мені не вистачало мовних навичок) довелося неабияк попотіти. Ми домовилися з «окультуристами», що я збережу у таємниці відомості про ті матеріали, з якими мені довелося працювати. Однак, як і у випадку з коментарями до «Сатанинських віршів», мені довелося дуже заглибитися у нові для мене області інформації. Я розшукувала у бібліотеках та Інтернеті назви екзотичних рослин, щоб дізнатися, які з них — вигадка автора, а які існують реально (більшість виявилися справжніми, що абсолютно не відобразилося на попередніх перекладах тих фрагментів, що є у загальному доступі: зазвичай перекладачі не знаходили нічого кращого, ніж навести ці назви у латинській транскрипції). Я шукала незнайомі географічні назви, щоб довідатися, як називалися ті чи інші міста за часів Альхазреда. Я консультувалася зі спеціалістами з різноманітних релігій, мов, магічних практик, щоб узгодити переклад тих чи інших текстів з традиціями. Я перечитала «Історію ісламу» Августа Мюллера від смерті Мухамеда до падіння Омейядів — вже рік тому перелопативши в ній попередній розділ. Тепер у колі

мого спілкування я відома як головний спеціаліст по ранній історії ісламу, про що ще два роки тому не могла і подумати. Тому всім тим, хто бажає різко розширити сферу своїх інтересів і рівень ерудиції, можу порадити перевірений спосіб: займіться перекладами чого-небудь «химерного», про що досі ви мали лише найповерхніше уявлення — и успіх гарантовано!

*

Впевнена: багато з тих, хто аплодував моїх «громадській позиції» після виходу роману Рушді, зараз розчаровані. Звісно: хоча багаточисленні «очевидці» і вказують на те, що Некрономікон — книга небезпечна, що її забороняли там-то й там, тими-то й тими-то, але ніхто ніколи не бачив ані тих, хто забороняв, ані навіть цих «очевидців». Більшість дослідників, що не належать до одного із багаточисленних «культур Древіх» (і, зізнаюсь чесно, я — серед них), переконані (може, даремно, але такими вже є особливості раціоналізму, що приймає нічого на віру без переконливих доказів) у тому, що в жодному джерелі до Лавкрафта ані цей трактат, ані боги його пантеону (крім тих, яких письменник «позичив» з інших релігій) не згадуються (втім, сучасні не ангажовані теологами дослідники впевнені і в тому, що Коран і канонічний збірник Біблії є подібною фальсифікацією, штучним поєднанням ранніх текстів з пізніми дописками).

Але я впевнена і в іншому: багато з матеріалів, включених до збірки, також здобули б якусь фетву на свою голову, якби потрапили на очі яким-небудь хомейні. Познайомившись з повною збіркою додатків, я, зізнатися, дещо злякалася за долю цих хлопців, далеко не всі з яких ховаються за псевдонімами так, як це роблю я: серед текстів, включених до цієї антології, виявилися і юдейський апокриф, і глава із Корану, і Одкровення Йоанна Богослова «з коментарями Абдула Альхазреда» (авраамічні релігії, як я помітила, не без причини користуються в «окультистів» особливою «любов'ю»). Думаю, ці включення — такий же епатаж, направлений на те, щоб роздратувати «Мізкокляю», як і розмови про «тоталітарність» і «людиноненависництво», як описання людських жертвоприношень і катувань, як і, зізнатися чесно, той факт, що вони звернулися за перекладом саме до мене.

Я не буду висловлювати свої припущення щодо того, чому та чи інша стаття включена в антологію. Деякі із них явно вступають одна з одною у протиріччя, а деякі явно не віддзеркалюють точку зору укладачів. Але, незважаючи на це (а, може, завдяки цьому), разом ці статті утворюють дивно гармонійну цілісність, оскільки не намагаються нав'язати читачу деяку «правильну» точку зору, але пропонують його увазі різноманітні погляди, на основі яких можна збудувати власний.

Я говорила про «розчарування» і «громадську позицію». Під усім тим, що я писала у вступній статті до першого перекладу, я готова підписатися й зараз, і при роботі над Некрономіконом я керувалась тими ж принципами, що й при роботі над «Сатанинськими віршами». Крім того, весь цей рік мені приходили листи від тих, хто знаходив помилки і неточності у першому перекладі, тому зараз багато з них (хоча, зрозуміло, далеко не всі) уже виправлені. Не збираюсь я кидати «роботу над помилками» (як по Рушді, так і по Альхазреду) і зараз, коли берусь за нові переклади. Та й ті твори, які поглинуть наступний рік мого життя, є продовженням тієї ж теми і тієї ж війни, яка я почала два роки тому.

*

І ще одне зауваження, цього разу — на адресу мого редактора. До початку роботи ним було виказано побажання, щоб я «архаїзувала» стиль перекладу під «псевдобіблійський». Я спробувала це зробити в міру своїх сил, можливостей і, що важливо, в міру свого смаку. Але фінальна версія тексту, яку я отримала від мого шановного Отіса, як виявилось, сильно відрізнялась від моєї первісної, і справа торкнулася не лише технічних тонкощів на зразок транскрипції заклинань або того, в якому контексті краще писати «страж», а в якому — «хранитель». Я, звісно, розумію, що «принєсть» звучить архаїчніше ніж «принести», а «наидет» — архаїчніше, ніж «знайде», але, на мою думку, тут редактор перебільшив (на моє питання «навіщо?» він відповів: «для концепту»). Звісно, зараз немає ані часу, ані бажання виправляти все, як було, та й, можливо, на таке перекручування російської мови були свої причини, але, мені здається, спочатку варто було б порадитися зі мною...

Так чи інакше, я вдячна цим людям (і Отісу перш за все) за ту можливість, і за ту допомогу, яку вони мені надали (наприклад, лише завдяки посередництву «жерця-архіваріуса культу КЗФ» я змогла, не боячись розвіртуалізації, спілкуватися з найбільш цікавими із моїх кореспондентів, а, дізнавшись про те, якого автора я маю намір перекладати у майбутньому, він «засватав» мені таких консультантів, про який я не могла і мріяти). Хоча зараз наші дороги розійшлися, я знаю: ми — з одного боку барикад, і, якщо нам знадобиться взаємна допомога, нам не доведеться її довго чекати.

*

Отже, перед Вами — «Заповіт Мертвих», написаний Божевільним Арабом Абдулом Альхазредом (пробачте, але я звикла називати його саме так, а я важко розлучаюсь зі своїми звичками) у 8 столітті, в Дамаску, і перекладений спочатку, у 9 столітті, з арабської на грецьку Феодором Філетом, а тепер, у 21-му — мною, Анною Ненсі Оуен, з грецької на російську, у році 2009, у місті, скажімо, Р'льєх.

Тим, хто читав попередні, широко розповсюджені у Мережі, версії цієї таємної й таємничої Книги, буде цікаво знову зустрітися з її героями і рецептами у дещо незвичайному контексті.

Ті, хто допускає можливість «надприродної» передачі мудрості, я раджу поглянути на ці матеріали і самому оцінити, що з них є гідним називатися «божественним», і підходить для того, щоб стати людським, а що можна відкинути як наносне й минуше.

Тим, хто, як і я, не вірить у богів і богам, я рекомендую відноситися до цієї книги як до данини пам'яті американського фантаста Говарда Філіпса Лавкрафта, з дня народження якого наступного року виповнюється 120 років.

І тих, і других, і третіх я прошу про одне: читайте між рядків.

Анна Ненсі Оуен, травень 2009

Біографія Абдули Аль-Хазраджі¹

Передмова

«Щоб ти жив у епоху великих змін» — так звучить відоме китайське прокляття. Знаменитому сабейському поету, перекладачу, містику, візюнеру і мандрівнику Абдулі (Абд-Алаху) ібн Джабіру ібн Абдулі ібн Амру аль-Хазраджі аль-Ансарі (6420732) сповна довелося не лише пожинати плоди, але і сіяти сім'я цього прокляття на території від Ємену до Південного Сибіру і від Середземномор'я до Пенджабу, що знаходився у ту пору під значним впливом Арабського халіфату. Його народження прийшлося на час падіння персидської імперії Сасанидів, стрімкого арабського завоювання і піднесення Омейядів. Битва при Пуатьє, що відбулася скоро після смерті Ібн Джабіра, означила злам у цих завоюваннях, що у скорому майбутньому призвело до падіння Омейядів, які були повалені Аббасідами, а пізніше — до вигнання мусульман з більшої частини Європи, та до Хрестових походів. Важко сказати, наскільки істотною була участь аль-Хазраджі у цих процесах, але його тісні зв'язки з сильними цього світу і здатність переконувати дають певні підстави вважати, що його роль була далеко не останньою. Найбільш фанатичні прихильники культу Древніх (без сумніву, навіть у наших рядах зустрічаються фанатики) певне припишуть це явище магічним експериментам божевільного араба, але навіть без таких його можна назвати одним з найвпливовіших «тіньових» діячів ранньої історії мусульманського Сходу.

Внесок Абдули у розвиток філософської думки людства є величезним. Всі найтаємничіші, найсокровенніші з нинішніх вчень Старого Світу носять ті чи інші сліди світогляду та практики цієї великої людини. Його медитативні техніки і аскези увійшли в скарбницю суфізму.

Його розрахунки склали одну із основ кабалістичної міфології. Таємні знання Древніх і переосмислений образ Шуб-Нігурат стали основою віровчення тамплієрів (згадаємо, що саме Анггеран Маріньї, один із основоположників знаменитого роду Маріньї, брав участь у процесі над ними, і, більш того, здійснював передачу їх майна французькій короні і госпітальєрам і, таким чином, легше, ніж будь-хто міг ознайомитися зі всіма їх матеріалами!). Тибетський буддизм успадкував його символізм, і навіть найвідоміші книги Абдули й тибетських лам незалежно одні від одних, і в обох випадках не з авторських рук, отримали одне і те ж найменування: Книга Мертвих. Герметичні ордени Середньовіччя і Нового часу — безпосередньо, або через духовних спадкоємців Ібн Джабіра — підпитувалися мудрістю Древніх.

Ми не ставимо перед собою за ціль представити увазі читачів цієї статі високохудожній біографічний твір, хоча накоплених нами даних про Пророка Древніх вистачило б обдарованому белетристу на повноцінний роман. Цей матеріал — лише чорновий нарис, що містить основні відомості. Якщо у подальшому хто-небудь побажає розширити його до художнього твору, жерці армії Р'льеху (внутрішньої групи культу «Ктулху Зохавайт Фсіх») із задоволенням нададуть йому посильну інформаційну підтримку.

¹ Наталія Плютинська, переклад з російської мови, 2015.

Як і в більшості інших великих віровчителів, будь то Мойсей, Ісус, Мані, Будда чи Лао-Цзи, справжню біографію Абдули аль-Хазраджі дуже швидко було витіснено всіма можливими уривковими і неправдоподібними переказами, у яких часами дуже важко віднайти зерна істини. Свого роду «ведмежу послугу» зробив поету американський фантаст першої половини 20 століття, видатний «майстер жахів» Говард Філіпс Лавкрафт (його 120-ту річницю ми святкуємо у цьому році), використавши ці перекази для створення Абдули Альхазреда, «божевільного араба», і таким чином перетворив знаменитого сабія у літературного персонажа (явище, якщо чесно, не таке вже і рідкісне у світовій класиці: згадаємо хоча б барона Мюнхгаузена і Ходжу Насредина).

До наших днів збереглося декілька більш-менш зв'язних описів життя Абдули аль-Хазраджі, більшість із яких сповнені домислів і анахронізмів. Складаючи наш варіант біографії (звісно, далеко не повний і також не претендуючий на абсолютну наукову достовірність), ми користувалися усіма доступними джерелами: і тими життєписами, що збереглися, і (хоча і в мінімальному ступені) художніми творами Лавкрафта і Дерлета, і грецьким списком Аль-Азіф, який приписується Феодору Філету і який включає деякі подробиці життя Безумного Поета, що знаходиться у розпорядженні Армії Р'льеху, і багаточисленними історичними документами, що включають свідчення про епоху аль-Хазраджі, про місця, де він побував, і людей, яких він зустрічав. Крім того, використовується досвід групи дослідників «Хакери Сновидінь» і власні сновидські наробітки, ми зламали деякий пласт «сновидської бібліотеки» (відомої також під назвами «Бібліотека короля Мьоніна», Хроніки Акаші» та «Лабіринти Зіна»), що містить масу цікавої інформації про цю людини та його праці. Як добросовісні практики, ми усвідомлюємо, що це джерело може бути сприйняте як зовсім недостовірне. Але вражаючий уяву рівень підтверджованості знайдених там фактів (наприклад, звідти була отримана інформація про дату смерті Абдули аль-Хазраджі, про політичні мотиви його втечі з батьківщини і багато іншого із того, що пізніше знайшло історичне обґрунтування) дозволяє використовувати його на рівні з іншими, а то і з більшою довірою у порівнянні з ними. До того ж, ми намагалися постачати інформації своєрідними «грифами», вказуючи ми на рівень її достовірності: «можна впевнено говорити», «є підстави вважати» (частіше — з вказівкою таких «підстав»), «розповідають», «такий-то автор вважає», «перекази мовлять», «як вказують з посиланням на того-то», «за неперевіреними даними», «з неправдоподібними і суперечливими подробицями», «нібито», «скоріш всього», «навіть чи», «практично напевне», і т.д. — які, сподіваюсь, дозволять читачу скласти більш об'єктивну думку про «божевільного араба», і про саму біографію, і про спадок Древніх в цілому.

Зрозуміло, що кожна інформаційна одиниця перевірялася нами настільки ретельно, наскільки дозволяли доступні матеріали, і всі знайдені анахронізми і протиріччя або приводилися у згоду з історичними фактами, або безжалісно вичищалися. У результаті наш короткий життєпис Абдули ібн Джабіра вийшов значно менше заплутаним, нелогічним і суперечливим собі й історичним фактам, чим, скажімо, євангельська історія Ісуса. Неважко вираховувати, наприклад, що, якщо Ісус народився з початком «нашої ери» і помер у 33 році, коли над ним, як і над аль-Хазраджі сім століть потому, сталося повне сонячне затемнення, то Розп'яття мало статися в Індійському океані, десь недалеко від Мадагаскару. Марною виявиться і спроба знайти таке сонячне затемнення, яке б приходилося на Пасху: як відомо, сонячне затемнення можливо лише

при молодому місяці, тоді як єврейська Пасха завжди приходиться на середину місячного циклу, тобто на повню. Сповнено внутрішнім протиріччям і родовід Ісуса, наведений Матвієм і Лукою, та й свідчення про правителів часів пророка із Назарету далеко не в усьому погоджуються з даними історичної науки. У випадку ж з Ібн Джабіром, без сумнівів, є багато «білих плям» і неперевіраних свідчень, але відвертих нестиковок поки що не було знайдено. Втім, це не значить, що немає протиріч, тому, далекі від догматизму і відкриті новим науковим пізнанням, ми просимо наших читачів ретельно видивлятися усілякі нестиковки і повідомити про них жерцям Армії Р'леху. Обіцяємо й клянемося на грецькому списку Аль-Азіф іменами Древніх, що виправимо у біографії божевільного поета все, що варто виправити, і чесно, без жалю, викреслимо з неї будь-які відомості, які наші жерці не зможуть пояснити в рамках наукової картини світу. У свою чергу виражаємо надію, що жерці інших сучасних релігій, великих і малих, також коли-небудь навчаться ходити в ногу з часом і виправлять віровчення під факти, а не факти під віровчення. Засим дозвольте повідати вам те, що знаємо ми про життя великого нашого віровчителя і Пророка Абдулі ібн Джабіра ібн Абдулі ібн Амра аль-Хазраджі аль-Ансарі, більш відомого під іменами Абдул Альхазред і «Божевільний Араб».

1. Про арабські завоювання напередодні Різдва аль-Хазраджі

Арабське завоювання почалося ще за життя Мухамеда. У 630 році, незабаром після прийняття ісламу Абу Суфьяном і мешканцями і за два роки до смерті пророка, араби підпорядкували своїй владі майже всю Аравію, включаючи Ємен. У 631-му (незначний факт, який, однак, ми ще згадаємо, коли мова піде про датування Аль-Азіф) було проведено реформу ісламського календаря: рік став складатися з дванадцяти місячних циклів (і, таким чином, був на 11 днів коротше сонячного року), а відліковою точкою нової епохи зробилася Хіджра — втеча Мухамеда з Мекки у Медину, що відбулася у 622 році за юліанським літочисленням.

У 632 році, у рік смерті Мухамеда й обрання Абу Бекра, сподвижника пророка, першим «праведним халіфом», у Персидській імперії (на території якої народився аль-Хазраджі) запанував Єздигерд III із роду Сасанидів, останній Шахіншах Ірану. Того ж року араби вторглися до візантійської Сирії та Палестини, а також до Сасанідської Месопотамії, оголосивши таким чином війну обом великим державам, що були значно ослаблені тривалою міжусобицею. У 634 році вони починають завоювання споконвічних перських територій і Малої Азії, у 635-му (уже під владою другого халіфату, Умара) беруть Дамаск, у 636-му підкорюють Фінікію. Армія халіфату розділяється на три частини: одна направлена проти Єгипту, інша — на Сирію, третя — на Персію. Того ж року під владою Умара опиняється більша частина Месопотамії, наступного року візантійці здають арабам Єрусалим, а ще рік потому вони втрачають ще й Антіохію.

Може здатися дивним, що відрізнена таким чином від Персії територія, ще у IV столітті заселена арабами (переважно із племені хасанидів, що сповідували несторіанство; споріднене їм плем'я, лахміди, жили дещо східніше і притримувалися християнства монофізитського толку) згідно з наказом імператора Юліана II, і тому відома як Бет-Арабайє, Ароб чи Арабія, тим не менш, не побажала одразу возз'єднатися зі своїми одноплемінниками, а чинила озброєний опір ще майже три роки після того, як опинилася у півкільці армій Умара. Проте якщо згадати, що саме в Нусайбіні, столиці

Бет-Арабайє, знаходилась одна із найбільших на той час академій (у кінці 6 століття у ній працювало близько тисячі наукових працівників, що займалися математикою, астрономією і медициною), а весь цей регіон славився етнічним і релігійним різноманіттям (тут можна було зустріти зороастрійців, манихеїв, сабіїв, гностиків, монофізитів, монофелітів, несторіан, аріан і язичників грецького, курдського, персидського, єврейського, арабського, хазарського, вірменського, азербайджанського походження), неважко зрозуміти, чому освічені і віротерпимі жителі цієї землі відмовилися добровільно скласти зброю перед ордами безграмотних фанатиків.

Тим не менш, у 639 році після нетривалої облоги Нусайбін пав, а протягом двох наступних років була завойована і вся територія Бет-Арабайє.

2. Джабір аль-Хазраджі

Саме тут і саме у цей смутний час, за три роки після падіння Нусайбіну, вночі чи вранці (не пізніше півдня) з рамадану 31 року Хіджри (що відповідає 8 серпню 642 року по григоріанському літочисленню або 4 улулу за вавилонським календарем, що існував серед сабіїв Бет-Арабайє) народився на світ Абдула ібн Джабір ібн Абдула ібн Амр Меджнун Захр-аддін аль-Хазраджі аль-Ансарі. Цей день правовірні ктулхуїсти святкують як Різдво аль-Хазраджі й День Ктулху. Деякі сучасні джерела вказують зовсім унше «справжнє» ім'я Альхазреда: Абдула ібн Абу Бін ібн Сауб аль-Хазрадж. Однак, крім неправильного суфіксу родового імені (нісби), тут присутній і зовсім неймовірний для арабського утворення імен елемент «ібн Абу Бін ібн...», що значить або «син батька Біна, син...» (ім'я Бін в арабській мові відсутнє), або зовсім (якщо читати «бін» як одну із транскрипцій слова «ібн» зі значенням «син») «син батька сина сина...». Тому ми проігнорували би цей варіант імені як недостовірний, навіть якщо б не знали імені справжнього батька Абдули (точно так само не міг зватися його батько Ібн Абу Абдулой, як стверджують деякі, оскільки це значило б «син батька Абдули», у результаті чого сам аль-Хазраджі виявився б власним сином.

Новий пророк народився зі світлою шкірою і зеленими очима, тому забобонні араби нерідко називали його «сином джинів», хоча тут, без сумніву, всього лиш дали про себе знати перські гени матері. У пізній (19 століття) біографії «The Whipple Phillips Manuscript», що зберігалася, за чутками, у місцевій бібліотеці Провіденсу, стверджують, що Абдула — один із легендарних адитів, таємничих жителів півдня півострова. Оскільки це плем'я згадується в Корані як прокляте, автор, вочевидь, відштовхувався від темної слави Пророка Древніх, а не від реальних свідоцтв. Про справжніх батьків відомо дуже небагато. Батько, Джабір аль-Хазраджі (607-697), правовірний мусульманин з Ясрибу (Медини), відомий як один із перших збирачів хадисів — переказів про пророка Мухамеда. До появи Мухамеда у Медині Джабір був достатньо багатим торговцем і часто подорожував зі своїм караваном від Ірану до Єгипту. Саме грамотність (Джабір був одним із самих освічених людей халіфату того часу, хоча злі язички стверджували, що він вмів лише писати і рахувати) стала причиною того, що його направили з місією у просвітлений Нусайбін, де він служив писарем і перекладачем. Він походив із племені хазраджитів, які (поряд з іншим арабським племенем Іасріба — ауситами) були відомі під загальною назвою ансарів (із хазраджитів походить бабка Мухамеда, тому можна сміливо стверджувати, що у четвертому-п'ятому поколінні обидва пророки — рідня). Саме представники цього племені в Корані часто назива-

ються «лицемірами», оскільки, на відміну від перших мекканських соратників мусульманського пророка, прийняття ісламу для них від самого початку стало актом політики, а не віри: вони прийняли Мухамеда своїх вождем для того, щоб припинити міжусобиці між своїми племенами, звеличитися над ясрибськими юдеями і, «якщо буде на те воля Аллаха», завоювати сусідні землі.

До навернення в нову віру жителі Ясриба поклонялися переважно двом богиням древньоарабського пантеону, Манат і Уззі, і, щоб задобрити своїх нових союзників (а також мекканців, що поклонялися Лат), Мухамед на перших порах навіть визнавав заступництво цих трьох богинь у якості «дочок Аллаха». Пізніше, набравшись сили, він відкинув ці пережитки «джахільї» (язичництва), оголосив свої одкровення про їх заступництво «шайтанськими аятами» і виключив їх із Корану. Нажаль, невідомо достеменно (не з мусульманських джерел, що заперечують сам факт існування цих аятів), коли саме шанування Лат, манат і Уззи було відкинуто остаточно. Неможливо сказати точно і те, чи був Джабір щирим у своїй новій вірі (ми вважаємо, що був).

Однак нам здається цілком вірогідним, що, з дитинства вихований у шануванні Манат, він не міг не перейняти якихось особливостей культу цієї богині і не прихопити їх з собою в монотеїстичне своє життя, подібно тому, як навіть атеїсти зараз прикрашають свою мову зворотами типу «о господи» або «матір божа». Ці «язичницькі пережитки» не могли не впливати на ранні релігійні уявлення Абдулі ібн Джабіра.

Цікавий один із zostавлених нам батьком Божевільного Поета хадісів, у якому Мухамед говорить: «Коли приходять ніч і наступають сутінки, слідкуйте за дітьми своїми, бо ж демони збираються у цей час. Коли прийде час, закрийте двері в згадайте ім'я Аллаха. Шайтан не відкриє закритих дверей». Було цікаво дізнатися, у якому саме році після того, як молодий Абдулла відрікся від «істинної віри», — чи, може, це було свого роду пророцтво, адресоване Мухамедом особисто йому, Джабіру?..

3. Мати Абдулі

Патріархальна історія ісламізованого суспільства не донесла до нас імені матері Абдулі ібн Джабіра (користуючись арабською системою створенні імен, ми можемо умовно назвати її Бінт аль-Хасан — дочка Хасана — і Умм Абдула — мати Абдулі). Про неї відомо лиш те, що вона була вірмено-перського походження (це підтверджує не лише подальша втеча Абдулі у стороні Вірменії, але й використання ним у подальшому тридцятишостибуквенної системи для побудови своїх таблиць відповідності) і сповідувала сабейство. Сабейство, або сабеїзм — це ґностичне віровчення позахристиянського толку, що виражене у поклонінні зіркам, обоготворенні небесних світил. У давні часи сабеїзм був особливо розповсюджений у Вавілоні і Асирії, пізніше — у Аравії, Сирії, Малій Азії. Сабійські храми служили одночасно і обсерваторіями. Ще активніше, ніж нерухомим зіркам, сабії поклонялися зіркам блукаючим, яким приписувався вплив на все земне, на природу і на людей.

Невід'ємними частинами сабеїзму були магія і астрологія. Як можна помітити з тексту Аль-Азіф (навіть із тих витримок, які відомі читачу з Некрономікону Симона або зі значно дофантазованих Дональдом Тайсоном «Мандрівок Альхазреда»), привносячи значні новаторства до релігії своїх предків за материнською лінією, Абдула аль-Хазраджі до кінця своїх днів залишився вірним духу ґностичних вчень Межиріччя (ґностицизм взагалі є значно терпимішим до внутрішніх відмінностей у тлумаченнях,

ніж традиційні авраамічні культи; достатньо співставити, наприклад, маніхейство або вчення Ґностичної Католицької Церкви з єдиною збереженою до наших днів традиційною течією сабеїзму — мандейством, або «християнством Святого Йоана», — щоб помітити глибину їх відмінностей, які не заважають їхній єдності).

Пізніше сабіями називалися також давньосирійські язичники елліністичної культури, які біля 830 року прийняли назву сабіїв, щоб користуватися серед ісламських народів віротерпимістю, яку Коран обіцяв справжнім сабіям. Вони проживали у більшості своїй у Північній Месопотамії (у Нарані, Едесі, Багдаді, Нусайбіні та ін.). Їхня релігія є сумішшю халдейства, зороастризму, юдейства, християнства, ґностицизму, неоплатонізму (риси цих вчень можна знайти і в Аль-Азіф).

Імена вищих архонтів, які збереглися, шануються єдиновірцями Умм Абдула (Наксір, Надур і Нарікс), і дозволяють припустити середземноморське коріння тамтешньої течії ґностицизму: Нарікс є топонімом одного з міст Локриди, Надур — Мальти (ім'я Наксір, нажаль, не було нами знайдено). Судячи з усього, до числа священних текстів цієї сабейської церкви входило писання під назвою Софінером (Сауфінером), найбільш точний із нині відомих текстів про Древніх, де імена Ктулху, Хастура, Наксір та інших згадуються поряд з пророцтвами про прихід Сина Людського. Імовірно, у дитячі ж роки познайомився Ібн Джабір і з іншими ґностичними письменами: багато думок, що викладені в цього вченнях, тісно переплітаються зі змістом Книги Єноха, маніхейської Книги Велетнів та інших апокрифічних текстів.

Важко сказати, чи була Бінт аль-Хасан взята у дружини Джабіром насильно (відома, що на момент одруження їй було біля п'ятнадцяти років, тоді як Джабіру — більше тридцяти) або ж свою роль зіграла хороша освіта аль-Хазраджі-старшого. Так чи інакше, вона була не першою і не єдиною дружиною мединського писаря, та й її чоловік, постійно відсутній дома через безперервні воєнні походи (у зв'язку з особливою небезпекою кампанії арабам того часу довелося відмовитися від старої традиції, коли жінки і діти воїнів йшли обозом позаду війська), навряд чи міг приділяти сину (теж далеко не єдиному: навіть від цієї дружини у нього були, як мінімум, донька й ще один син) багато уваги.

Практично замінив Абдулі рідного батька Хасан, батько матері, який був лише трохи старшим за Джабіра. Від матері й діда й наситився аль-Хазраджі-молодший халдейською мудрістю древньої Вавилонії, однак обидва вони походили із сім'ї малограмотних пастухів і торговців, а освічений Джабір не знаходив ані часу, ані бажання для того, щоб навчити сина грамоті (певне, у дев'ять років він лише трохи вмів писати і рахувати, але, судячи з усього, аж на трьох рідних для нього мовах: арабській, перській і вірменській, а також подавав надії як майбутній музикант).

Коли хлопчик трохи підріс, його відправили пасти кіз: спершу під наглядом Хасана, потім і самотійно. Оскільки, згідно з Кораном, сабії (поряд, як не дивно, з християнами та юдеями, які часто вважаються головними ворогами ісламу, але за часів Мухамеда були спочатку його основними союзниками проти язичництва) відносяться до «тих, хто повірив у Аллаха й останній день» (що, будучи чесними, не зовсім вірно, оскільки окремі сабейські віровчення можуть носити і явні риси політеїзму, хоча більшість із них — включаючи трактовку аль-Хазраджі — дійсно носять виражений есхатологічний характер), і, тому, з точки зору правовірних мусульман, являють собою привілейовану категорію у порівнянні з ідолопоклонниками, не варто виключати, що

Хасан і його сім'я не були навіть формально навернуті в іслам, а зберегли можливість сповідувати релігію предків.

4. Падіння імперії Сасанідів

Тим часом халіфат наносить ряд нищівних поразок армії Сасанідів, вривається у Вірменію, Лівію й Алжир, остаточно завойовує Сирію, Палестину, Кіренаїку, Кіпр та Єгипет. В Александрії халіф Осман, що замінив Умара, вбитого у 644 році персом-християнином, у 646-му дає наказ полководцю Амру спалити відому бібліотеку, що до цього неабияк страждала і від римлян, і від християн. Повідомляють, що при цьому халіф сказав: «Якщо у цих книгах говориться те, що є в Корані, то вони непотрібні. Якщо в них говориться щось інше, то вони шкідливі. Тому і в тому, і в іншому випадку їх потрібно спалити», — однак деякі олександрійські рукописи згадуються як вцілілі аж до VIII століття. Нарешті, у 651 році держава Сасанідів остаточно переходить під владу Халіфату. Імператор Єздигерд біжить в Мерв, де його зрадницьки вбиває чи то власник водяного млина, чи то арабський вершник, що переслідував владику. Араби захоплюють Мервський оазис і доходять до Амудар'ї. У різних частинах Ірану спалахують слабкі спроби протистояння новій владі, але вони жорстоко придушуються. Безвинно чи ні, але під «чистки» потрапляють і деякі родичі матері Абдули, і, не маючи іншого виходу, та вирішує відіслати його до рідні, що проживає у Вірменії (з якоїсь на даний момент не встановленої причини, вона не змогла відправитися туди разом із сином). Цю подію, що сталася ранком 17 березня 651 року за сучасним європейським літочисленням, і називаємо ми Втечею, або Виходом (арабською «хіджра», як і аналогічна подія в житті Мухамеда) — цей день стане поворотним у житті віровчителя.

Вірменія в той період переживала жорстку кризу. Частина її мала ще певну державну автономію, хоча й відчувала значний вплив і Персії, і Візантії. Попередні намісники Сасанідів (марцпани) користувалися у багатьох відношеннях необмеженою владою на підвладних їм територіях.

Араби, вторгаючись до Вірменії, призначали власних намісників, остиканів, а візантійські території управлялися імператорськими куропалатами. Крім того, пануюча на території Вірменії монофелітська версія християнства, що довгий час була під анафемою візантійської церкви, у 638 році, нарешті, отримала підтримку зі сторони імператора Іраклія I, що, однак, не заважало мирному співіснуванню на території Вірменії і ґностичних церков християнських та нехристиянських тлумачень. І в наш час родинні узи на Кавказі часто є важливішими за релігійну приналежність, тому не варто дивуватися, що внук ґностика Хасана вірменського походження із персидської Бет-Арабайє міг розраховувати на підтримку родичів не тільки на персидських, але й на християнізованих візантійських територіях Вірменії.

5. Початок мандрівки

Згідно з текстом Аль-Азіф, юний Ібн Джабір дістався до земель Масіс (передгір'я Арарату) на початку лютого 652 року. Не варто дивуватися тому, що на дорогу між цими не надто віддаленими один від одного районами знадобився майже цілий рік: достатньо згадати про вік аль-Хазраджі, про примітивні транспортні засоби того часу, про сильну пересіченість місцевості, а в особливості про те, що це відбувалося у самий розпал війни. 7 лютого він влаштувався на нічліг біля древнього святилища, що

служувало місцем поклоніння якійсь із сект язичницького чи гностичної спрямування — її адепти поклонялися Древнім. Прокинувшись за три години до світанку (тобто приблизно о пів на четверту) від вовчого завивання, він став свідком дивного ритуалу, що справив на нього незабутнє враження. Оскільки ці події ретельно викладені самим Абдулою, ми не будемо зупинятися на них детально. До наших завдань не входить і переконання читачів в абсолютній достовірності тієї історії, яку розповідає Божевільний Поет. Навпаки, ми вважаємо, що малолітство, втома, недосип, шок від розставання із близькими та від самого ритуалу, певна трава, яку, як обмовився Ібн Джабір за дев'ять днів до своєї смерті, він необережно кинув у вогнище в той вечір, та сім десятків років, що пройшли від безпосередньої події до моменту її запису, могли мати значний вплив на ряд подробиць, включаючи саме надприродні. Однак факт залишається фактом: те, що сталося у передгір'ях Арарату викликало у юного аль-Хазраджі певні видіння чи одкровення, які багато в чому визначили його подальшу долю.

Покинувши місце жертвоприношення, Абдула, слідуєчи напученням матері, йде далі у Вірменію. Однак, дійшовши до людних місць, він дізнається, що візантійський патрицій Пасагнатес здав Вірменію арабам. Сенсу рухатися далі нема, небезпека, що чатувала на нього в Бет-Арабайє, судячи з усього ще не минула, тому, слідуєчи за своїми підлітковими фантазіями про древній Вавилон, та недавно здобутими одкровеннями, у яких халдейська магія грала не останню роль, аль-Хазраджі повертає назад до Межиріччя, але йде не до Нусайбину, а в землі Вавілонії.

Ніхто не знає напевно, з якими — відомими чи невідомими нині — текстами зміг ознайомитися Абдула і яким премудростям навчитися. Тільки-но покинувши руїни Вавілону у віці 12 років, він почав мандрувати колишніми землями Шумеру, Вавілонії та Асирії, відвідував руїни Ура, Ніппура та інших древних міст Месопотамії, медитуючи та роздумуючи там, а, може, займаючись розкопками. Їжу собі він здобував полюванням і збиральництвом, лише іноді підробляючи у містах і селищах Межиріччя. Від природи швидкий і спритний, Абдула часом викликав місцевих хлопчаків на популярні в тих краях змагання з бігу наввипередки за винагороду, незмінно виграючи і призи, і повагу однолітків, яка граничила з поклонінням і марновірним страхом. Більшу частину зароблених грошей Абдула витрачав на книги і згодом став достатньо начитаною молодою людиною (за віком — ще майже хлопчиськом, але в арабському світі повноліття наступало рано).

6. Перший вчитель

Одного разу, (приблизно у 654 році) в руки юному Ібн Джабіру попався переклад шумерської книги «Людина та її бог». Книга настільки вразила його, що він взявся вивчати шумерську мову та теорію магії. Чутки про це дійшли й до батька Абдули, який відреагував на них гнівним листом (до нас дійшла лише фраза з нього, яку, правда, вважають зверненою до вчителя Абдули: «Не повертайся у мій дім! Ти не людина! Будь ти проклятий, та хай не знайдеш ти собі дому ні на землі, ні на небі!»; можливо, у цьому листі вперше з'являється процитована репліка про дітей і Шайтана), залишений, втім, Абдулою без уваги. Самоосвіта давалася йому нелегко, але приблизно в 13 років він познайомився з легендарним сарацинським чаклуном Йак-Тообою (Якхтубом), своїм першим вчителем (в інших джерелах іноді вказують ім'я Азіф, натякаючи

тим самим на джерело знань, що лягли в основу головного магічного трактату аль-Хазраджі), що добре знав декілька мов та історію Межиріччя.

У деяких не зовсім достовірних переказах розповідається така історія. За рік Йак-Тооба начебто визвався навчити Абдулу всього того, що той упустив за три роки своїх поневірянь. Для цього він звернувся за допомогою до Цхара, одного із Древніх і свого демона-покровителя, або, висловлюючись термінами Телеми, Священного Ангела-Хранителя, якого знав під шумерським ім'ям Пазузу. Цхар обіцяв допомогти, але не сказав, як. За деякий час Абдула повернувся до змагань з бігу побитим. На питання вчителя він відповів: «Я більше не виграю, я весь час останній!». А ще кілька днів потому в Абдули відмовили ноги. Пересуватися він міг тепер лише за допомогою милиць.

Тоді Йак-Тооба відразу звернувся до Пазузу і попросив вилікувати Абдулу. Однак Пазузу дорікнув учителю щодо непослідовності, і зник, не сказавши більше ані слова. Приголомшений цією заявою, Йак-Тооба, нарешті, зрозумів, що це була за хвороба. Звісно, ніякі медичні світила того часу допомогти були не в силах, навіть якби і взялися допомагати волоцюзі, зате тепер Абдула міг весь свій час присвячувати навчанню, й за дуже короткий період він не лише надолужив згаяне, але і зміг перекласти на арабську наявні в Йак-Тооби списки давньовавілонських Табличок Маклу, Книги Землі Маганської, та деяких інших, пізніше включених до Аль-Азіфу в якості додатків.

Хвороба залишила Абдулу тільки в шістнадцять років. До того часу до його усамітненого будинку приходили знатні і вчені люди послухати і поговорити з ним, спитати поради. Подарунки, які підносили люди на знак подяки за надану поміч, ставали все вагомішими й дорожчими. За три роки навчання Абдула дуже зблизився зі своїм учителем і полюбив його (тут міг мати місце і тілесний зв'язок, звичайний між дорослими учителями і підлітками-учениками у той час і в тих краях). Коли Йак-Тооба, не сказавши ані слова, покинув його, юнак дав собі тверду обітницю утримання від ставевого життя і проживання в людських житлах (коли і з яких причин він зняв з себе ці обітницю, не встановлено, але вже в Ємені він обзавівся і житлом, і дружиною). Покидаючи Вавілонію майже через сім років після своєї появи там, він був вже зовсім іншою людиною: змужнілим, зрослим у мудрості... і помітно здичавілим. «Друзі дитинства відвернулися від мене [після цього], а я від них», — пише про цей період сам Пророк.

Залишивши древні руїни близько 658-659 року, у сімнадцять років, він через Мосул (Древня Ніневія) попрямував у Бет-Арабайє, щоб побачитися зі своєю сім'єю, але там з'ясував, що його мати, дід, брати і сестри загинули за нез'ясованих обставин (згідно з «офіційною версією» — покінчили з собою), дім зруйновано, стада пали, знищені або викрадені. Ніхто з земляків не зміг пояснити йому причині цієї трагедії, і до кінця своїх днів аль-Хазраджі був впевнений, що тому виною було прокляття Древніх. Можливо, він був правий... але навіть якщо так (хоча навіщо це їм було треба? І чи не благословенний Пророк їх, Абдула аль-Хазраджі?..), чи не руками окупаційної влади Месопотамії звершилося це прокляття?

7. Муавія ібн Абу Суф'ян

Незадовго до завершення першого відлюдництва Ібн Джабіра (у656-му) у ісламському світі відбувається серйозна міжусобиця. Група шиїтів на чолі з Алі ібн Абу Талібом прибуває в Мекку. Племянник Османа Мерван із роду Омейядів наказує схопити вождів повстанців, але шиїти осаджують дім халіфа і вбивають його, а Алі стає останнім із чотирьох так званих «праведних халіфів» (якого, за зрозумілими причинами, до цього дня визнають таким лише шиїти, але не суніти). У грудні того ж року між армією халіфа Алі і загонами бунтівників на чолі з Тальхою та аз-Зубайром, відбувається битва, відома як Битва верблюда.

Натхненницею бунту була Айша — донька халіфа Абу Бекра та улюблена дружина Мухамеда. У результаті битви прихильники Айші отримали поразку, а сама Айша під конвоєм була доставлена в Мекку, де пізніше й померла.

Наступного року сталася знаменита Сиффінська битва — битва між арміями Алі та бунтівною армією сірійського губернатора Муавії.

Битва складалася невдало для бунтівників, і тоді Муавія вирішив піти на хитрість, яка у повній мірі демонструє його винахідливість та недогматичність: він наказав своїм солдатам приколотися до списів світки Корану. Тоді набожний халіф наказав зупинити битву. Муавія зберіг свою армію, а в країні Алі почався розкол: частина солдат (12 тисяч) обурилася його нерішучістю і покинула табір — їх стали називати харіджитами. Вони обрали зі свого середовища собі халіфа Абдулу ібн Вахба і пізніше виступали як проти сунітів, так і проти шиїтів. У 659 році Маувія без згоди халіфа Алі укладає сепаратний мир з Візантією, а у 660-му році вторгається в Ірак. Оскільки саме тут, у Басрі, відбулася історична зустріч майбутнього халіфа Муавії ібн Абу Суф'яна і майбутнього віровчителя Абдули ібн Джабіра, керованого пошуками легендарного Ірему і гнаного несприятливою політичною обстановкою у країні, варто сказати ще пару слів про цю у вищій мірі видатну особистість.

Муавія ібн Абу Суф'ян народився за 20 років до Хіджри. Будучи сином голови общини, до часу початку проповіді ісламу він являвся одним із чотирнадцяти курайшитів, які вміли писати. Як і у випадку з аль-Хазраджі-старшим, знання письма поставило його у привілейоване положення. Писці ставали важливими державними чиновниками, очільниками племен і навіть роду. Муавія був одним з найвідоміших писців Корану, одним із десяти сподвижників, які записували одкровення з вуст Мухамеда і багато іншого, що наказував їм пророк, до останніх днів у житті посланця Аллаха. Після смерті пророка Муавія обнародував хадіси його сподвижників, серед яких був і батько Абдули. Ведучи постійні війни з візантійцями, Муавія часто писав халіфу прохання про створення мусульманського флоту, але Умар не давав йому згоди. Побудова воєнних кораблів почалася лише за Османа, який строго заборонив Муавії примушувати людей брати участь у битві на морі.

Цікаво при цьому, що взагалі кораблебудування і мореплавання були розвинені в арабів з давніх часів. Як відзначає видний радянський ісламознавець Л. І. Климович у своїй праці «Книга про Коран», «ще в доісламські часи арабські мореплавці здійснювали далекі плавання» і були добре відомі «по всьому східному узбережжю Африки та на прилеглих островах, а також по узбережжях Перської затоки, Ірану, Індії, Цейлону, аж до Китаю» (близько 300 року н.е. араби створили торгову колонію Гуанчжоу). Тоді

ж вони вели морську торгівлю через Цейлон з Суматрою, Індонезією. Без сумнівів, крім обміну матеріальними цінностями, це призвело й до обширного культурного обміну: у різних куточках халіфату вже в ранні періоди його існування можна було знайти відголоски переказів і легенд практично з усього Старого Світу (що в подальшому, звісно, могло впливати на формування картини світу Ібн Джабіра).

Безсумнівну користь від створення сильного флоту і розвитку морських шляхів побачив і проникливий Муавія. Саме завдяки його таланту до халіфату було приєднано Кіпр. У 651 році відбувся перший масштабний морський бій між мусульманами і візантійським флотом, і, незважаючи на чисельну перевагу, візантійці були розгромлені. Авторитет Муавії зростав з кожним новим завоюванням. Розсудливий політик, він намагався не обзаводитися новими ворогами і був стриманим навіть з явними недоброзичливцями. У нього був дар обирати людей, на яких можна було покластися. Такими були основні причини стійкості його положення. Відомо, що він користувався авторитетом не лише в мусульман, але й у представників інших релігій. Наводиться історія про те, що на диспуті маронітів (східної католицької церкви) з яковитським (монофізитським) патріархом Феодором у червні 658-го року Муавія виступав у якості арбітра.

8. Благословення роду Омейядів

Мусульманські історики абасидського періоду халіфата попіклувалися про те, щоб ця сторінка біографії першого халіфа Омейядів була назавжди вилучена з анналів. Однак, стараннями сирійського єпископа Севера Себохта, математика й астронома, що жив у ту пору в монастирі Кенешре в Північному Межиріччі (таким чином — земляка аль-Хазраджи), знайомого з Муавією після означеного диспуту, мислителя, який подарував людству астролябію і поняття про нуль — перекази про цю подію збереглися (частково усно, частково — у збережених жерцями Армії Р'льеху рукописах) до наших днів. На жаль, подробиць відомо небагато, але уривкові відомості, що є в нашому розпорядженні, і подальша історія халіфату дають підстави вважати, що два вчених мужа легко змогли знайти спільну мову.

Чужі догматизму, вони, незважаючи на різницю у віці і віросповіданні, визнали один в одному рівного собі. Від Муавії Абдула дізнався, що його батько живий (аль-Хазраджі-старший помер аж у 697 році, проживши ті ж самі 90 років, що пізніше і його син) але не побажав з ним зустрічатися. Крім того, вражений глибиною поезії юного сабія і особисто знаючи Мухамеда, Муавія легко розпізнав в аль-Хазраджі нового Пророка і попросив його благословення, яке й отримав. Згідно з благословенням Ібн Джабіра, даним Муавії та всьому роду Абу Суф'яна, Омейядам належало стати царями над арабським народом (справді, до Муавії халіфи обиралися общиною, починаючи ж із його сина Язіда халіфат зробився монархічною державою) до тих пір, поки «тим, хто поклоняється через образи і подобу» (так аль-Хазраджі назвав сабіїв, оскільки образотворче мистецтво і скульптура, нарівні з образами Божественного у живій і неживій природі грають істотну роль в халдейському богослужінні) дозволено безперешкодно сповідувати свою віру у землях халіфів. Більш ніж півстоліття потому благословення аль-Хазраджі обернулося прокляттям для порушивших цей заповіт Омейядів (до цього питання ми ще повернемося у свій час), але освічений і віротерпимий Муавія не бачив нічого неможливого у дотриманні цієї вимоги.

Незважаючи на те, що розмова двох великих представників закону тривала близько трьох годин, більше про її зміст, нажаль, нічого невідомо. Але чи не від Муавії аль-Хазраджі дізнався деякі подробиці щодо Ірему, які уйшли до канонічного тексту Корану? І чи не мудрими порадами Абдули можна пояснити подальші успіхи майбутнього халіфа?..

Того ж року у Вірменії спалахує антиарабське повстання, спровоковане агентами Муавії для послаблення сил Алі. Наступного року харіджити (також, очевидно, не без підтримки або пасивної співучасті зі сторони цього талановитого політика) вбивають Алі ібн Абу Таліба. Халіфат на короткий час очолює його син Хасан, після чого Муавія зі схвалення більшості авторитетних представників общини бере владу в свої руки, переносить столицю в Дамаск, де він стільки часу займав пост губернатора, і розпочинає здійснення своєї давньої задумки — будівництво флоту в сирійських портах.

9. Руб аль-Халі

Приблизно в той же час Абдула аль-Хазраджі досягає великої пустелі Руб аль-Халі, де, згідно з легендами, має знаходитися Тисячолітній Ірем, місто загиблого народу адитів, відомий також як Убар (руїни якого на території сучасного Омана дійсно знайшла у 90-х роках ХХ століття експедиція Ніколаса Клеппа). Говорили, ця пустеля повна невідомих і таємничих чудес, і мало хто повертався звідти (що легко пояснити жорстокими кліматичними умовами і бандитськими угрупованнями бедуїнів). На краю пустелі, де ібн Джабір перебував у медитаціях та пості, його відвідали голоса і видіння, у результаті яких, незрозумілим чином пробувши довгий час у пустелі (вірогідно, без води, їжі та даху над головою), він, згідно з текстом Аль-Азіф, здобув можливості, які марновірна людина не могла б назвати інакше як надприродніми: феноменальну легкість у засвоєнні невідомих говірок, розшифровки невідомих алфавітів і навіть у розумінні мови тварин. Можна вірити чи не вірити наведеній у цій книзі інформації, але зовсім неважко припустити, що така чи подібна здатність могла віднайтися у людини, яка довгі роки вчилася управляти своїм розумом. Навряд чи він міг зрозуміти чужу мову, тільки-но почувши чи побачивши незнайомі слова; але тривалі тренування психіки разом з викликаним довгими медитаціями та аскезами інсайтом цілком могли дозволити вчитися чужим говіркам набагато успішніше, ніж це зуміла б зробити людина непідготовлена. Щодо мови тварин, то, згідно з подальшою розповіддю Аль-Азіф, мова йде про здатність навчатися мудрості завдяки спостереженням за поведінкою різноманітних тварин, і в такому трактуванні це вміння сприймається вже як цілком природне.

Все глибше поринав молодий Пророк у Червону пустелю, все довше проводив там свій час, допоки, нарешті, сліди його не загубилися на довгі роки. Ті, хто його знали, говорили, що він помер або його викрали джини. Про цей період у житті Ібн Джабіра (приблизно з 660 по 669 роки) ми можемо судити лише спираючись на слова в Аль-Азіф і власні здогадки.

За розповідями Абдули, ближче до кінця своїх поневірянь у пустелі (виживати в якій він навчився завдяки спостереженням за поведінкою пустельних тварин), він знайшов Ірем, місто тисячі стовпів, де довгий час вивчав древні тексти. Манускрипт Чендлера співставляє Ібн Джабіра з Абдулою ібн Кілаба, еменським бедуїном, який,

згідно з «Муджам аль-Булдан» Йакута аль-Хамаві (1179-1229) та «Мурудж аль-Дахаб» Абу аль-Хасана аль-Масуді (896-956), бачив Ірем, але співставлення це виникло набагато пізніше смерті аль-Хазраджі, і є не надто вірогідним. Перекази про таємничий Ірем є невід'ємною частиною арабського епосу і мають багато спільного з індійськими сказаннями про Шамбалу або давньоруськими билинами про Біловоддя. Древні араби вважали, що Ірем, або Град Стовпів, був зведений за наказом шаха Шаддата могутніми джинами, причому саме місто знаходиться не у нашому світі, а в одному з паралельних вимірів реальності, тому потрапити туди міг лише маг, що досконало оволодів своїм містечтвом, або ж святий. Легенди стверджують, що Аллах знищив усіх підданих Шаддата — гігантів-нефілімів — за їх гординю. Але сакральні знання, якими вони володіли, збереглися в рукописах, книгах і бібліотеках примарного Ірему. Розкопки Убару не виявили нічого, що можна було прийняти за колони Ірему і його таємничі підземелля, тому можна з високою долею впевненості сказати, що, добравшись до Убару, аль-Хазраджі знову пережив видіння, в яких реальне межувало з фантазіями (втім, також є версія, що слово, яке традиційно перекладається як «стовпи» насправді значить «велетень», «нефілім»).

Арабські чарівники (мукаріби) вважали, що Град Стовпів є дверима до Великої Порожнечі — обителі джинів та іфритів (свого роду кабалістичну безодню, що проходить через незриму сферу Даат, обитель Хоронзона), і входили туди у змінених станах свідомості. Для цього вони використовували три методи: вживали особливі наркотичні речовини, оволодівали усвідомленими сновидіннями і практикували повну відсутність думок. Там, у цьому історичному просторі, вони спілкувалися з мешканцями Порожнечі і освоювали мистецтво фани — вищого досягнення в суфійському та магрибському містицизмі, під час якого мукаріб скидав з себе окуви матерії і поглинав Порожнечю. Далі, за допомогою окремих таємних технік, він виходив за межі Порожнечі і здобував неймовірну владу над людьми і над джинами. Так чи інакше, саме тут остаточно формуються релігійні і філософські погляди Абдулі на виникнення світу, природу Древніх і прийдешню есхатологічну катастрофу, оскільки уже в Ємені, в Сані, куди відбув він після поневірянь пустелею, він здобув своє прізвисько Меджнун (Божевільний) і написав свою першу працю, відому як Книга Джинів, яка пізніше лягла в основу Аль-Азіфу. До того ж періоду відносяться експерименти Ібн-Джабіра з психоделічними речовинами, а також його найвідоміші віршовані рядки: «Не мертвий той, хто може цілу вічність пролежати, // Із плином років навіть смерті прийде час вмирати».

Говорять, що Книга Джинів, написана Ібн Джабіром (якому деякі джерела приписують в цілому 12 окултних праць, не враховуючи листів, оповідань і віршів, першу антологію яких видано приблизно у ХІХ столітті), була передана ним пізніше Абу Саїду ібн Абдулі Хасану Ясару аль-Басрі, ісламському богослову з Медини, однолітку Абдулі, сину служниці однієї з жінок Мухамеда і засновникові суфізму, з яким аль-Хазраджі зустрівся роками пізніше, у 721 році, в Басрі, і від якого отримав свій лакаб (прізвисько), Захр-ад-дін, Квітка Віри. Через нього, згідно з переказами, книга потрапила в руки суфіїв і оберігається ними до сьогодні. Аль-Басрі проповідував тлінність життя й аскетизм, що добре поєднується і з поглядами великого сабія. Коли правителем Іраку став аль-Хаджадж, аль-Басрі прийняв участь в організованій останнім роботі з доповнення літер у тексті Корану діакритичними знаками. Говорять також, що Кни-

гою Джинів володів відомий алжирський маг і астролог аль-Буні, і використав матеріали з неї у своєму трактаті «Сонце великих знань». Існує також думка, що уривки з Книги Джинів, що увійшли пізніше в Аль-Азіф, були перекладені Джоном Ді під назвою *Grimoirum Imperium*, однак ніяких даних, що підтверджують чи відкидають ці версії, поки ще не має у нашому розпорядженні. Також у якості фрагментів Книги Джинів називають такі роботи аль-Хазраджи як «Легенда про Гуля» та «Сни Чорного Лотоса», хоча, можливо, вони були написані значно пізніше, у перші десятиліття VIII ст.

10. Життя в Ємені

Приблизно у 670 році Абдула з'являється у Сані (Ємен). Для сучасників, а, може, і для нього самого, повернення після десятиліть поневірянь було рівнозначним воскресінню з мертвих або другому народженню, тому всі єменські джерела одноставно вказують цей рік у якості року народження «Божевільного Поета з Сани» (вкупі з «безвіковою» зовнішністю аль-Хазраджи це не могло не мати вплив на плутанину з визначенням справжнього року його народження).

Вірогідно, якимось чином ці поневіряння завершили принесені Ібн Джабіром у молодості обітниці: поселившись у Ємені, він не лише обзавівся домом, але й вступив у близькі відносини з жінкою, імені якої (як і імені його матері та імені його доньки) історія також не зберегла з тих самих патріархальних причин.

Збереглися перекази, ніби його кохана була царської крові і, вірогідно, вела свій рід від Сайфа Зу Язана, останнього єврейського царя Ємену, що покорив ці землі в 575-576 роках. Перекази додають до цієї романтичної історії багато зовсім неправдоподібних подробиць. Зокрема, згадується, що Абдулі було тоді 15 років, при тому що свій п'ятнадцятий день народження він зустрів серед руїн Вавілонії; говориться, що аль-Хазраджі жив при дворі царя Ємену, при тому що зі смерті Сайфа у кінці VI століття там правили Сасанидські намісники, а з тридцятих років VII-го — імами халіфату; згадується також, що за цей зв'язок Ібн Джабіру «відрізали статевий член, ніс, вуха і пошматували шрамами його щоки, примусили спостерігати, як сплячуть на кострі незаконний плід його союзу з принцесою, і вимусили з'їсти від плоті трупа немовляти, після чого відвезли його на Схід, в Руб аль-Халі, де залишили без води помирати», — але, як відомо, в Руб аль-Халі він був перед тим, як був в Ємені, і зі статевими органами у нього було все гаразд, судячи з того, що саме в Ємені, незадовго до його від'їзду з країни в нього з'явилася дочка. Так само не міг аль-Хазраджі бути учнем знаменитого астронома аль-Біруні, як свідчить про це інший переказ: по-перше, Абу Рейхан Мухамед ібн Ахмед аль-Біруні ніколи не жив в Ємені, по-друге, він народився за два з половиною століття після смерті Ібн Джабіра.

Абдула прожив у Сані близько двадцяти років, здобувши за цей період славу як «божевільний араб» (або «божевільний поет») з Ємену, хоча не був ані уродженцем цієї країни, ані чистокровним арабом, ані божевільним у психіатричному значенні цього слова: при тому, що часто він дійсно повадився досить ексцентрично, доказів, які б підтверджували його справжнє божевілля, у нас немає, за виключенням хіба що його хронічної неможливості витримувати нитку розповіді впродовж декількох абзаців, не збиваючись на інші теми (часами, судячи з тексту Аль-Азіф, він навіть не міг сам розібратися, страшитися йому приходу Древніх, чи, навпаки, чекати його з радісним нетерпінням).

Деякі історики вважають, що в Сані аль-Хазраджі познайомився з працями неоплатоніка Прокла Діадоха (412-485), який прекрасно орієнтувався в астрономії, математиці, філософії і метафізиці, але був при цьому начебто достатньо досвідчений в магічних техніках теургії, щоб викликати зриму появу богині Гекати, і, крім того, був посвячений в єгипетські і халдейські містерії. До єменського періоду життя Абдули, судячи з усього, відносяться виконані ним переклади арабською мовою древніх текстів, які він знайшов у Іремі і на які він пізніше посилається в Аль-Азіфі: Свитків священної брехні, Книги Івони, Скрижалей Цантху і т.д. Окремі дослідники вважають, що деякі, а може навіть і всі із книг написані самим аль-Хазраджі, однак суттєво відмінна стилістика, а місцями і помітно інше бачення світу примушують нас сумніватися в такій точці зору. Ці книги значно вплинули на його світогляд: окремі, іноді досить вільні тлумачення та витримки з них лягли пізніше в основу певних фрагментів Аль-Азіфу.

Причина відбуття Ібн Джабіра із Ємену незабаром після народження дочки також достовірно не встановлена. Може, він зрозумів, що його призначення — у мандражах, і знову час вирушати у дорогу; або причиною стали якісь соціально-політичні обставини, якими були багаті ті роки (так, за часи перебування аль-Хазраджі в Сані перемір'я з Візантією порушується, імперія втрачає Туніс, Алжир і Смірну, Кавказька Албанія також приєднується до халіфату, в Дамаску змінюються три халіфи з роду Омейядів, винаходиться й успішно використовується проти флоту халіфа «грецький вогонь», шиїти отримують чергову поразку від сунітів, Вірменія, Іврія, Албанія, Вулканія і Мідія знову відходять до Візантії, монофелітство знову визнається єрессю і піддається анафемі, а в Римі змінюється один папа за іншим); або ж чергове одкровення покликало його піти до Єгипту. Так чи інакше, після більш ніж двадцяти років безбідного життя в Ємені він полишає свою малолітню дочку в Сані і вирушає у нову подорож.

11. Культ

Як стверджує доктор Генрі Ермітаж, аль-Хазраджі покинув Сану, і в лютому 687 року приєднався до каравану, що прямував на хадж, а кількома тижнями потому прибув до Мекки. Ми не можемо згодитися з таким датуванням. Дійсно, караванний шлях від Сани до Мекки (враховуючи відстань більш ніж 800 кілометрів і середню швидкість каравану 40-50 кілометрів на день з одним днюванням на тиждень) складає близько 4-5 тижнів (що співвідноситься з «декількома тижнями», приведеними Ермітажем). Однак у 687 році хадж (7 зуль-хіджжа 67 року по Хіджрі) припадає на липень, і навіть від останніх чисел лютого (хоч за юліанським, хоч і за неіснуючим тоді григоріанським календарем) до нього майже чотири місяці.

Навіть враховуючи поправку на непередбачувані труднощі шляху и вважаючи, що Ібн Джабір міг прибути в Святе Місто за певний час до початку обрядів, ми не можемо мати на увазі під «декількома» більше восьми-десяти тижнів, інакше рахунок у літописі йшов би вже на місяці. Відштовхуючись від зсуву часу хаджа відносно європейського календарю, ми шляхом нескладних підрахунків знаходимо, що описані події могли мати місце лише в період з 691 (якщо Пророк покинув Сану в кінці лютого згідно з юліанським календарем і до початку обрядів залишалось 10 тижнів) по 698 рік (якщо він вирушив у дорогу на початку лютого і встиг до Мекки за 4 тижні). використовуючи непрямі свідчення, ми можемо з високою долею вірогідності стверджу-

вати, що хадж Ібн Джабіра стався між 693 і 695 роком, що не лише припадає на середину математично вірогідного періоду, але і відстає на 6-8 років від вказаної Ермітажем дати. Як можна помітити, саме таке розходження між ісламським і європейським календарями накопичується до другої половини IX — першої половини X століття, тобто на час першого грецького перекладу Аль-Азіф (про що ще буде сказано у другій частині цього дослідження).

Досягнувши Мекки і здійснивши всі необхідні за канонам ритуали, Ібн Джабір несподівано відкриває мусульманському світові своє справжнє відношення до ортодоксального ісламу. Як стверджують мусульманські джерела з посиланням на фрагменти Аль-Азіф, що збереглися до наших днів, у нього «вселяється джин, що був викликаний таємним Орденом», і він читає сороміцькі вірші власного написання біля Кааби, яку публічно іменує «Каменем-Крокодиллом» і «святинею джинів», за що його мало не побивають камінням, але хтось із мединських родичів впізнає його і заступається за нього як за одержимого, меджнуна (пізніше він використовує це слово відносно себе спочатку у бесіді з Хасаном аль-Басрі, від якого воно перейшло у суфійську традицію разом з деякими аскезами і медитаціями, вперше застосованими Ібн Джабіром, а згодом і в Аль-Азіф).

Потім він проходить через Медину, де остаточно пориває відносини зі своїм престарілим батьком, і через Петру, де публічно поклоняється Древнім на місці древнього святилища Манат. Вірогідно, саме у зв'язку з цією подією Абуль-Мунзір Хішам ібн Мухамед ібн ас-Са'іб аль Калбі в «Трактаті про ідолів» приводить наступну фразу: «Я поклявся правдивою і вірною клятвою Манат у місці аль-Хазраджі». Однак сам аль-Калбі не міг бути знайомий з Абдулою, а от його батько, Мухамед ібн ас-Са'іб аль Калбі (помер у 763 році) був відомим знавцем генеалогії, хадісів (як і аль-Хазраджі старший) і одним із перших авторів тлумачення Корану, і саме на свого батька часто посилається у працях Хішам. В деяких джерелах (*Pre-Islamic Deities. Mesopotamia // Cambridge University Press: 1908*) згадується також лист Мухамеда аль-Калбі своєму синові, в якому той говорить про деякого відлюдника, дуже багату і мудру людину на ім'я Абдула, у якого він гостював 40 днів і «хто навчив мене розуміти знаки священного місця аль-Хазраджі».

Покинувши Петру, Абдула досягає Єрусалиму, де стає свідком (або учасником) невдалого магічного експерименту свого єменського ученика Ібн Марута, що завершився смертю останнього. Після цього він проходить Синай і (приблизно через рік після хаджу) досягає Єгипту, де, минувши Бубастіс (Пер-Бастет), зупиняється в Александрії, у домівці якогось Кефнеса, від якого дізнається деякі таємниці магічного ремесла, в також, можливо, отримує доступ до якихось із рукописів, що вціліли після загибелі Александрійської бібліотеки. Якийсь мусульманин запрошує його у якості заклинателя, щоб «очистити Чорну Мечеть від її зла», але справа завершується скандалом. Тут Ібн Джабір знову зустрічається з Йак-Тообою, який очолював у той час групу суфійських містиків (або їхніх попередників: перший подібний культ було зафіксовано лише в VIII столітті), і той долучає свого колишнього учня до магічної і містичної роботи. Можливо, це був єретичний гностичний культ, але записи аль-Хазраджі дозволяють припускати, що, незважаючи на недовіру до вчення Мухамеда, в основі його світосприйняття все ж лежав іслам (або, точніше, якоесь відгалуження ханіфізму).

За два роки після зустрічі з Ібн Джабіром Йак-Тооба гине, вбитий невідомим. За два роки, що проходять після його смерті, Абдула багато дізнається про ритуальну магію (включаючи мистецтво некромантії у справжньому значенні цього слова — тобто ворожіння за допомогою тіл померлих) та управління Культом. Переживши серйозну битву за владу зі своїм названим братом Ібн Газулом, що звинувачувався (можливо, справедливо) Ібн Джабіром у смерті вчителя, він зміг стати новим лідером Ордену. Змучений кошмарами через вбивство брата (до якого, незважаючи на відмінні погляди, відчував щире повагу і симпатію), він разом з останніми окультистами подорожує Єгиптом, відвідуючи Гізу, Фіви та інші міста, поки, нарешті, не зупиняється на довгих п'ять років у підземних печерах Мемфісу, після чого оголошує початок експансивної політики Культу (сам Ібн Джабір стверджував, що подібні вказівки йому були дані джином з катакомб Мемфісу, але, можливо, ним керувало лише бажання повернутися на батьківщину). Під час однієї з таких подорожей до руїн Вавилону таємничим чином зникли деякі із членів общини, що також було приписано надприродним силам, але могло мати куди більш прозаїчне пояснення (наприклад, позбавлення від небажаних конкурентів і незгодних з його політикою окультистів). Через кілька років Йак-Тооба начебто з'явився Абдулі уві сні і попросив у нього пробачення (за що — не зовсім відомо). Він сказав: «Я помер, як пес бездомний, з тяжкою раною на серці. Книга, яку я хотів написати, так і не була написана. Не суди мене, Абдула. Натомість я дам тобі всі знання, якими володію. Ти будеш моїм пером». Пізніше (як іноді стверджують — у кожен 12-й день місяця) він розповідав Абдулі те, що знав, а на ранок Абдула все записував. Ці записи у значній мірі й лягли в основу Аль-Азіф.

Після повернення до Александрії сліди Аль-Хазраджі знову губляться. Нам невідомо, чи був він у інших містах та країнах Африки — наприклад, у християнській Ефіопії, або, скажімо, у древньому Беніні (деякі історики стверджують, що саме у цей час, а не на сорок років пізніше, Пророк поневірявся по Руб аль-Халі і бачив Ірем або якийсь «Безіменне місто» — яке, судячи зі списків Аль-Азіф, також можна співставити з Іремом, — але це чергові хронологічні зміщення). Судячи з усього, він полишає керування Культом і добирається до Іфрикії (теперішня територія Тунісу), оскільки у переказах говориться, що деякий час аль-Хазраджі провів на піратських кораблях (хоча і не уточнюється, в якій ролі: воїна чи блазня, радника чи писаря, раба чи перекладача, мага чи знахаря), а саме там, у колишніх фінікійських, тепер халіфатських володіннях знаходилася головна база середземноморських піратів VII-VIII століть. Очевидно, про цей самий період свого життя він побіжно згадує в останній книзі Аль-Азіф: «Мандруючи від острова до острова, чув я багато історій старовини і знань забутих» (окремо в тому ж фрагменті згадано Крит). Згадуються в записках аль-Хазраджі й Рим, і Константинополь, і «нетрі Африки», і навіть «острів британів», однак немає ніякої впевненості в тому, що Абдула сам побував у цих місцях: скоріш за все, він просто керувався чужими розповідями про ці землі.

12. Дорога на Схід

Повернувшись з Африки, аль-Хазраджі знову йде в Сану, де, згідно з біографами IX століття аль-Табері та Абд аль-Джабаррою, ненадовго стає на чолі «Культу Антихриста» (Ши'а аль-Даджаль). У той час він пише оповідання «Аль-Джейдах» («Кара»). Як і вірші, оповідання було втрачено, але зберігся детальний опис його структури: воно

складалося з 666 рядків і 77 речень, включаючи 21000 слів. Історія оповідає про сім героїв в трьох діях і десяти явищах (окремих подіях).

Деякі біографи співвідносять його з творами Омара Хайяма, «Озимандіасом» Шеллі і роботами Кроулі. Натхненний (або виснажений) цим творчим поривом, Аль-Хазред у черговий раз покидає цивілізацію, вирушаючи у 710 році в свою найвіддаленішу та найзагадковішу мандрівку на схід.

Детальний маршрут цієї подорожі невідомий, як і те, чим саме займався він у своїй подорожі. Однією з цілей — але навряд чи єдиною чи навіть основною — міг стати збір трав, використовуваних ним у магічних експериментах, оскільки фітогеографія Аль-Азіф достатньо широка (окремі згадані у тексті трави ростуть аж у Південно-Східній Азії, однак, без сумніву, він міг придбати їх і значно ближче до земель халіфату), хоча більша частина інгредієнтів росте, як можна помітити, на території Іраку. Значну частину шляху він долає разом зі звитязними походами армії халіфату. Чи належав він до цієї армії офіційно, невідомо, однак, судячи з усього, він користувався повагою серед арабської аристократії.

До того періоду відносяться його вірші «Пісня мого серця» та «Поєми для принця». На жаль, про долю інших його творів нічого невідомо, хоча джерела його часу згадують цикли любовних віршів, а пізніше — цикли од. У середні віки існувала думка, що більшість пізніх віршів мають подвійний сенс, але він так і не був розкритий (хоча пізніше, можливо, образ аль-Хазраджі та його газелі вплинули на образ Абдули аль-Хаджі аль-Кахара у творчості Алістера Кроулі і на приписувану йому непристойну поему «Багх-і-Муаттар»). При арабському дворі ніхто про це не підозрював, і не згадувалося більше про його діяльність у якості мага або заклинателя, хіба що пісні мали гіпнотичний вплив на слухачів і, як стверджував Каїф Бакар-Шах (685-756), «сяйво його світильника являло очам халіфа видіння прекрасні та чудесні» (чи то в аль-Хазраджі була якась «чародійна лампа», чи то це всього лиш поетичне зображення живої сили його віршів, чи то «божевільний араб» використовував наркотичні рослини, спалюючи їх в самій лампі і викликаючи галюцинації в глядачів). Але за весь час подорожей з армією халіфа ніяких скандалів, пов'язаних з темними культурами, не виникало.

Відвідавши Ширах, він разом із зороастрійськими біженцями прямує в Західну Індію, в напрямку до теперішнього Гуджарату. Повернувши на північ, він, згідно з одним з його біографів, що посилався на курдського історика XIII століття Ібн Халікана, досягає Пенджабу. Керуючись його логікою відвідування святинь різноманітних релігій (Вавілон, Гіза, Мекка, Петра, Синай, Єрусалим, Шираз), можна допустити, що, подорожуючи Індією, він мін навідатися також і у Патну (район Північної Індії, зв'язаний водночас з історією виникнення буддизму і джайнізму) і в якісь із багаточисленних святих місць індуїзму, але, як би ми цього не хотіли, поки що ми не маємо ніяких даних щодо цього, тому не вважаємо доречним плодити домисли про таку й без того напівлегендарну особистість, як Абдула ібн Джабір ібн Абдула ібн Амр аль-Хазраджі аль-Ансарі.

Судячи зі згаданого у першій книзі Аль-Азіф імені самодійського божества Нгуо, Ібн Джабір дійшов аж до Південного Сибіру, на що вказують наступні слова: «Підіймав я полчища супроти земель сходу... і, роблячи це, пізнав я Нгуо, бога невірних», — однак подробиць цієї історії (крім того, що «підняті полчища» він називав «племенем Безіменних») нам невідомі.

Можливо, він доходить навіть до території, що недавно перейшла до Хазарського каганату, на якій знаходиться географічний антипод Р'льеху (47°9' п.ш. 51°26' с.д. або 49°51' п.ш. 53°17' с.д.). Трохи пізніше (біля 719 року) Ібн Джабір відвідує «Долину Гробниць», місцезнаходження якої є невідомим (судячи з датувань — у східній частині колишньої імперії Сасанідів), і зустрічає там халдея Шарру-кіна (Саргона), що став останньою ланкою в його вивченні некромантії (згідно з деякими свідченнями, перша зустріч Ібн Джабіра і Шарру-кіна сталася значно раніше, ще за часів життя «божевільного араба» в Ємені), а коли вчитель раптово помирає, продовжує шлях у рідні землі.

У Самарканді або в Бухарі, йдучи Великим Шовковим шляхом назад у Персію, аль-Хазраджі зустрівся з біженцем з Тибету, «божевільним ламою» Ідаком Янгом (ім'я значить приблизно «Голос Голодних Духів», що, поряд з частиною його праці, яка збереглася завдяки аль-Хазраджі, дає вагомі підстави вважати, буцімто він отримував свої одкровення з того самого джерела, що й Ібн Джабір). Тут варто також згадати, що створений у середині VII століття тибетський буддизм, ще не зовсім сформувавшись і закріпившись серед мешканців нагір'я, у цей період — з 650 по 740 рік — переживав серйозну кризу після смерті Сонгцена Гампо, царя Тибету, що приніс туди вчення Гаутами, тому поява «божевільних» біженців із цієї країни була явищем цілком закономірним. Чи відвідав Тибет сам Ібн Джабір, невідомо, однак деякі дослідники виражають думку, що саме Тибет надихнув його на створення образу Ленга.

13. Джабір аль-Азді

Повертаючись у кінці 720 року в Персію через Тус (провінція Хорасан), «божевільний араб» дізнається, що тут проживає його дочка, яка вийшла заміж за єменського аптекаря Хайяна аль-Азді (треба підмітити, що слово «аптекарь» у ті часи мало дещо інший відтінок, ніж у наш час: якщо зараз це звичайний найманий продавець медикаментів із середньою фармакологічною освітою, то в середньовічній Азії цю професія була подібна лікарю, алхіміку чи астрологу і потребувала неабияких знань і навичок). Аль-Хазраджі з'являється в її домі якраз незадовго до народження у неї сина, якому (що можна розцінювати як акт примирення Абдули з померлим більше двадцяти років тому батьком) він дає ім'я «Джабір».

(Говорячи про нащадків аль-Хазраджи, неможна не згадати також про П'єра д'Азраде, згаданого у коментарях до Книги Бенатх, однієї із рукописів Пнакоти, де вказано, ніби він «описав знадобу Мреда», що допомагає у мандрівках по печерах Пнакота, ніби він «відшукав у мечеті таємне місце, присвячене Древнім», і ніби його «занапастила піраміда Аменемхету в Дахшурі, щоб зберегти свої таємниці». Родове ім'я — французьке «д'Азрад» значить те ж саме, що арабське «аль-Хазраджі» — і явна спадковість інтересів дають підставу вважати, що йдеться про одного із потомків Ібн Джабіра. Французьке ім'я не має дивувати: починаючи з арабських завоювань у Європі та Хрестових походів декілька віків потому, контакти Франції з арабським світом були багаточисленними та взаємними, — однак, на жаль, у нас немає ані детального родоводу, ані навіть приблизних дат життя П'єра д'Азрада).

Пізніше Джабір-молодший переїжджає в Куфу, що знаходиться неподалік від руїн Вавилону, де успішно йде стопами свого знаменитого діда і менш знаменитого батька, ставши одним з найвидатніших алхіміків, медиків, фармацевтів, математиків і астрономів арабського Сходу VIII-IX століть. У Джабіра аль-Азді було багато насліду-

вачів, арабських і європейських (у Європі він був відомий під латинізованим іменем Гебер), у результаті чого лише про деякі із двох тисяч робіт, що підписані його іменем, можна сказати впевнено, що вони належать знаменитому внуку аль-Хазраджі. Абу Абдула Абу Муса Джабір ібн Хайян аль-Азді аль-Суфі склав коментарі до «Початків» Евкліда і до «Альмагесту» Птолемея. Йому належать «Книга про побудову астролябії» (опис цього прибору, отриманий від Севера Себохта, Абдула аль-Хазраджі залишив йому в спадок разом з деякими іншими книгами, написаними ним або знайденими у старинних бібліотеках), «Витончений зідж», «Книга про положення світил», «Книга про дзеркала», «Книга отрут і протиотрут» і «Книга милосердя».

Благословивши немовля довгими роками життя (Джабір аль-Азді прожив 94 роки — на чотири роки більше, ніж його дід і прадід; згідно з іншою версією, втім, лише 82, але й це, погодьтесь, непогано), Абдула досягає Басри, де, як вже згадувалося вище, зустрічається з Хасаном аль-Басрі, який став до того часу вже кадїєм цього міста. Згрупований навколо нього теологічний гурток був центром інтелектуального життя Басри тасїєї Омейядської держави, а авторитет самого аль-Басрі був таким високим, що до своїх вчителів його прираховували і традиціоналісти, і раціоналісти, і суфїї.

14. Саддам ібн Шахаб

У Басрі аль-Хазраджі знайомиться і з Саддамом ібн Шахабом — арабським містиком, що недавно повернувся із окупованих халїфатом земель вестготів (територія нинішньої Португалії), який пережив видіння й одкровення, аналогічні тим, які мав сам Абдула та його тибетський «колега» Ідак Янг, і який тепер знаходиться у стані глибоких сумнівів відносно ісламського віровчення. Ібн Шахаб був значно молодшим за Ібн Джабіра, але на останнього значне враження справила літературна творчість Саддама, відома зараз як «Долина Сновидінь Пнакота». Намагаючись навчитися хоч якось контролювати свої видіння, Ібн Шахаб інтуїтивно нащупав деякі із методів роботи зі сновидним простором, широко доступні зараз завдяки Карлосу Кастанеді та Хакерам Сновидінь. На деякий час він, незважаючи на молодість, став учителем аль-Хазраджі у сфері усвідомлених сновидінь і його провідником просторами великого Трока, суперечною долиною Пнакота й лабіринтами Зіна. Сам же Саддам, подібно до губки, вбирав історії Ібн Джабіра про Древніх і виклади медитативних практик, що використовуються для пробудження «другої уваги», як сказали б теперішні сновидці, а також методи виживання у пустелі.

Розлучившись зі своїм учнем та вчителем в одному лиці, Ібн Шахаб незабаром пішов у Сирійську пустелю, де провів довгі роки. Знаменитий суфїйський містик XX століття Ідріс Шах розповідає в своїй книзі «Магія Сходу», що в часи перших багдадських халїфів із династії Абасидів (50-ті роки VIII століття) Саддам («Садома») «ніколи не брав з собою у пустелю води, але у будь-який момент міг здобути воду і фрукти надприроднім шляхом», чим прийнято дивувати заблукалих у пісках мандрівників, приписуючи ці дії участі чи то джинів, чи то птиці Рух. Крім того, користуючись уроками Ібн Джабіра, він написав кілька праць з магії та міфології Древніх, серед яких (завдяки Емілю фон Юнтцу) збереглися до наших днів лише фрагменти «Творів про гради прокляті й таїнства заборонені».

15. Поява у Дамаску і прокляття Омейядів

Сам аль-Хазраджі, залишивши Ібн Шахаба у Басрі, прямує через Вавилон (де він знову зупиняється на деякий час, про що відомо з шести написаних на руїнах древнього міста листів «мандрівника Абдули» якомусь «Ізмаїлу Дамаському» — звісно, не історичному еміру Ізмаїлу Дамаському, а якомусь його тезці; лист цей зберігається у Йорданському музеї під шифром (8371-1-87) та Пальміру (в околицях якої він знаходить «Чорну Вершину» Джебаль-Ансарі, де поклонялись Йог-Сототу) в Дамаск, столицю Омейядів. Досягнувши міста приблизно в 722 році, Ібн Джабір з гнівом та обуренням дізнається, що зійшовший недавно на престол Язід II видав едикт, яким приписується знищення усіх художніх зображень на території халіфату, порушивши тим самим угоду, яка була укладена багато років назад між Абдулою й Муавією. Згідно з візантійськими джерелами [Theoph.], це рішення він прийняв через напучення якогось юдейського мага, який передбачав халіфу довге правління, якщо той зруйнує ікони. Археологічні дані підтверджують, що християнські церкви справді постраждали, однак едикт був направлений проти всіх, у тому числі й нехристиянських зображень, у зв'язку з чим ми вважаємо, що цей маг був знайомий і з аль-Хазраджі, і з його пророцтвом, і мав якісь особисті причини зруйнувати благословення, дане Муавії.

Отже, Абдула ібн Джабір з'явився в резиденції халіфа й почав вимагати негайно відмінити едикт, а також в міру можливостей повернути вилучені цінності господарям або компенсувати вартість безповоротно втраченого. Оськаженений від такої нахабності «безумця», Язід ледь було не велів стратити його на місці, але з якихось причин не лише залишив у живих, але й надав житло й можливість займатися науковими дослідженнями. Однак Абдула не побажав або не зміг повернути благословення Омейядам. Язід II помирає у 724 році, у розквіті сил (причину довідатися нам не вдалося, але в даному випадку вона не є важливою). Його спадкоємець, Хішам ібн Абд аль-Малік поспішно скасовує едикт Язіда, марно сподіваючись на повторне благословення. Він помирає за кілька років після аль-Хазраджі, а ще через десять років Абасиди, нащадки Алі, скидають і винищують Омейядів по всьому халіфату, крім Андалузії. Показово, що Абасиди починають своє правління в Харані, місті в Північній Месопотамії, недалеко від рідної Бет-Арабайє Абдули ібн Джабіра.

16. Аль-Азіф

У Дамаску аль-Хазраджі заробляє собі на життя дещо дивним способом для такого поважного мужа: читаючи на площах свої вірші і збираючи подаяння за свої есхатологічні проповіді. Приблизно в 722-723 році він приступає до однієї зі своїх найгрунтовніших праць (і єдиної, що дійшла до нас хоча б більш-менш обширними фрагментами), свого роду заповіту, книги, яку він назвав Кітаб Аль-Азіф (Книга Аль-Азіф). На жаль, у нас немає достовірної інформації про те, що значить ця назва. Деякі історики вказують, що в арабській мові це словосполучення значить звуки цикад та інших нічних комах, які у фольклорі часто іменуються розмовою демонів або джинів, що пов'язує цю книгу з історією «шайтанських аятів», згадуваних на початку цього життєпису.

Історик ісламу аль-Ніхайя вказує на подібну версію: «Aziful Jinn — це дзвінки голоси джинів... люди пустелі вважали завивання вітру піснями джинів». Траплявся нам і достатньо незвичний переклад: «Книга зцілень», як знаменитий трактат Ібн Сіні (Авіцени). Арабсько-російський словник Баранова дає наступні варіанти перекладу: azif — наступаючий (про час); azifat — страшний суд, загальне лихо. Ця версія (Книга Грядущого, Книга Катастроф або Книга Страшного Суду) здається нам більш схожою на правду, враховуючи есхатологічний характер цього твору.

Різноманітні джерела вказують на те, що оригінал Аль-Азіф зроблено на людській шкірі. Ми не вважаємо цю версію у повній мірі достовірною, оскільки у проживаючого у Дамаску аль-Хазраджі навряд чи була можливість здобути і обробити таку кількість подібного матеріалу (тим більше, на три екземпляри, які, згідно з Юстом Константинопольським, написав аль-Хазраджі).

Однак ретельно проведена нами експертиза наявного у нашому розпорядженні грецького списку виявила, що пергамент рукопису Феофана Філета, що знаходиться в нас, виготовлено, звісно, зі шкіри християнських немовлят.

Реконструкція цього тексту, виконана армією Р'льеху на основі наявних у нашому розпорядженні фрагментів і згадок в інших джерелах, грецького списку, знайденого у 2006 році при розкопках старовинної православної каплиці, розташованої приблизно на 53° п. ш. и 29° с. д. (так звана «Бібліотека аль-Хазраджі, де знаходиться й низка інших текстів про Древніх), і матеріалів з лабіринтів Зіна, була опублікована видавництвами «Метатрон» і «Золотий перетин» під загальним заголовком «Заповіт Мертвих» у складі трьохтомника «Заборонена магія Древніх» (ISBN 5-91078-085, 5-91078-086, 5-91078-089), а також Спільнотою Свідомості Смерті, тому ми не бачимо сенсу детально викладати розміщену в ній інформацію.

Крім того, до історії перекладів і видань Аль-Азіф ми ще повернемося в другій частині цього дослідження. Тут лише дамо коротку оцінку значимості цієї книги, як вона вплинула на сучасників і нащадків — або могла вплинути, якби не була несправедливо забута світом на довгі віки. Подібно тому, як Нострадамус користувався ритуальною магією, щоб зазирнути в майбутнє (саме розшифровка його Центурій, як і слід було вважати, дала нам ключ до місцезнаходження грецького Некрономікону), так Абдула ібн Джабір використовував аналогічні прийоми, щоб дізнатися минуле. З цієї причини, а також через обмежену кількість посилань, історики та вчені відкинули Аль-Азіф, визнавши його позбавленим наукової цінності.

Можливо, в Дамаску й раніше аль-Хазраджі мав доступ до великої кількості нині втрачених текстів, і зміг детально вивчити події, на які лише натякає Книга Буття, апокрифічна Книга Єноха та інші традиції. Можна сказати, що для прояснення подробиць доісторичних подій він користувався сумнівними магічними методами, однак критичний розум і бажання досліджувати прихований сенс міфологічних і священних історій ріднить його з грецькими письменниками V століття до н.е., яким як Фукидід. Роздуми його виглядають на диво сучасними, цим, зокрема, може пояснитися його нинішня популярність. Незважаючи на те, що книга рясніє всіма можливими марновір'ями, забобонами і синкретичними (навіть еkleктичними) міфологічними образами, характерними для середньовіччя в цілому (іноді важко зрозуміти, які рядки виражають справжні погляди автора, в яких говориться про відомі йому легенди, а які є лише мета-

форичною поетизацією реальності), місцями вона на багато століть випереджала свій час.

Він розділяв з деякими неоплатоніками віру в те, що є зірки, подібні до нашого Сонця, і навколо них крутяться невидимі з Землі планети, на яких існують свої форми життя. Описуючи планети, автор використовує слово «сфера», а не «диск», як це зробили б багато з середньовічних авторів (втім, ще за пару віків до нього про сферичність Землі та інших планет було добре відомо індійським астрономам), і знає про планету «між небесами Сатурну й небесами нерухомих зірок», що має лише один супутник (точно про Плутон, що був відкритий лише у ХХ столітті). В сурі «Про Їдру, що навіває сни»), аль-Хазраджі передбачив еволюційні уявлення XVIII-XIX віків («і слиз ставав черв'яком, а черв'як — змієм, і змій ставав троглодитом гірських лісів, і троглодит перевертався людиною»; втім, не виключаємо ми й того, що він ознайомився з подібними уявленнями у більш ранніх джерелах, на кшталт індійської ж Книги Акло (Дзіан), написаної якимось Пеш-Хун Лану у кінці VII — на початку VIII століття, де еволюційні погляди описано ще більш детально й чітко).

Регулярними є авторські натяки на багатомірність простору, для якого видима його частина є всього лиш проекцією (сучасні вчені лише підбираються до обґрунтування цієї концепції). Як стверджують деякі дослідники, найбільший інтерес вчених викликала пара верховних божеств пантеону Древніх — Йог-Сотот і Азатот. Перший із них є втіленням нескінченного хаосу і розширення, ірраціональної протяжності часопростору. Він — єдиний і нерозривний зв'язок між минулим, теперішнім і майбутнім. Другий — це, навпаки, персоніфікація абсолютного стискання, концентрація часу, простору і матерії в одній точці. Дивовижно, але ці образи Аль-Азіф виявилися співзвучними з новими відкриттями в області квантової фізики і теорії поля, спробами вчених змоделювати процеси, що керують станом речовин, а також змінами простору і часу. Не менш разючою є схожість цієї пари з вищими сутностями кроуліанської Книги Закону — Ньюїт та Хадитом (до взаємозв'язку цих двох традицій ми ще повернемося).

Захоплює також досить поетична й містична сура «О Каф невідомий, тисячолітній», де — незвичайно сміливо для свого часу і своєї країни! — Ібн Джабір прямим текстом закликає Людину стати на одну ступінь з богами (див. також Liber OZ Алістера Кроулі: «Немає Бога крім Людини»), а в сурі «Про ахурів, богів земних» так само прямо заявляє: «Мрії й видіння людські, викликані бажаннями їх і спонукані волею їх, примусили ахурів (богів) проявитися з тканини простору в темні часи початку роду Адамового». Цікавими є й сури «Про великого Трока, похмуру долину Пнакота і лабіринти Зіна», «Про великий ключ» і «Розкриття ока Сплячого», в яких поет (нажаль, дуже побіжно) позначає деякі прийоми роботи з усвідомленими сновидіннями.

Низка рис, характерна для Аль-Азіф та інших текстів Бібліотеки аль-Хазраджі, зближують цю космологію з більш відомою системою — Кабалою, яка, як вважають сучасні історики, зародилася якраз у Вавілонії та Візантії у VII-VIII століттях, коли з'явилося достатньо багато мідрашів (тлумачень Тори) з вираженими кабалістичними тенденціями. Сподіваємося, читачі — маги й не-маги, віруючі та атеїсти — зможуть знайти й інші цікаві компоненти, які роблять цю книгу однією з найвизначніших праць арабської магії раннього Середньовіччя.

Релігійна система автора Аль-Азіф спирається на язичницькі уявлення про джинів, які можуть бути співвіднесені з Древніми, що правили Землею і воювали один з одним, поки не були повалені іншою расою (Старшими).

Земні умови змінилися, заважаючи їм жити, але не вбивши повністю. Так вони занурилися в сон до тих пір, поки все не повернеться до попереднього стану, але їхній дух (єдина Душа Хаосу, Ньярлатхотеп) існує ззовні всіх вимірів, нам відомих. Звільнившись від законів природи, Древні занурять всесвіт у Хаос. Ця релігія — такий вид анархії, у якій не визнаються навіть закони фізики.

Варто, однак, зазначити, що, при всій своїй фундаментальності, Аль-Азіф — всього лиш чернетка, незакінчений твір, що так і не пройшов остаточної авторської редакції у зв'язку з загибеллю або зникненням Ібн Джабіра (мова про це піде трохи далі). Цим (хоча й не лише цим) можуть пояснюватися різні недоліки тексту, незв'язність окремих фрагментів, місцями відсутність чіткої термінології, використання різних найменувань та епітетів для одних і тих самих сутностей або, навпаки, одних і тих самих — для різних. Ми вважаємо, що, якби аль-Хазраджі прожив трохи довше, він не лише довів би матеріал до літературної і філософської досконалості, але й подарував би людству ще одне дослідження.

Стверджують, що в оригінальному рукописі було більше 900 і навіть більше 1000 сторінок, що склали 7 (за іншою версією, 9) томів, швидше за все, не ідентичних Кітабам (Книгам) сучасного видання. Згідно з теорією, що належить до професора Альфреда Верда, згадування св.Фотієм (820-891) писань якогось «Дамаскія» — «352 глав неймовірних фантазій... 52 глави дивовижних легенд про богів... 63 глави про появу душ після смерті... 150 глав про незвичайні явища», — відноситься саме до книги божевільного араба, а зовсім не до творів сирійського філософа, останнього схоларха Платонівської Академії й Афінської школи неоплатонізму. Очевидно, це — найповніший існуючий на даний момент список списку тексту про Древніх, складеного до IX тисячоліття нашої ери. Якщо ця версія знайде підтвердження, ми зможемо мати деяке уявлення про те, яким був повний зміст вихідного тексту Аль-Азіф. Поки що з більш ніж 600 зазначених глав виявлено, розшифровано і перекладено трохи більше двохсот, або (у кращому випадку, враховуючи всі тексти Бібліотеки аль-Хазраджі) трьохсот...

17. Аль-Хазен

Відволічемося на мить від біографії Абдули аль-Хазраджі й перенесімося на декілька століть вперед, щоб розповісти про людину, якого іноді називають прототипом лавкрафтівського Альхазреда. Ця людина, відома як «божевільний вчений» із Каїру, або Абу Алі аль-Хасан ібн аль-Хасан ібн аль-Хайсам аль-Басрі, якого західні історики називали аль-Хазеном. Він народився в Іраку, в Басрі, у кінці X століття, точніше — у 965 році нашої ери. У свої тридцять років він знав абсолютно всі премудрості математики й фізики, а також філософії та багатьох інших заборонених наук, та ще й у такій мірі, що єгипетський халіф аль-Хакім із благоговіння до нього відправив його в Каїр поглиблювати свої знання. У Каїрі, спостерігаючи за періодичними пагубними розливами Нілу, аль-Хазен уявляв собі рішення цієї проблеми, пропонуючи побудувати греблю в Асуданській ущелині. Так, саме в Асудані, де у 1971 році, тобто майже десять років тому, насправді була відкрита знаменита гігантська гребля висотою 141 метр і

довжиною більше трьох з половиною кілометрів, що зробила можливим утворення озера у 5180 квадратних кілометрів! Але у технології довгий шлях, і, хоча ідея аль-Хазена була геніальною, після ґрунтовного вивчення місця й обговорення незліченних конструктивних проблем зі своїми помічниками, яких назначив йому аль-Хакім, він вирішив, що збудувати греблю неможливо фізично з тими ресурсами, що були у наявності. Чесно виклавши свої доводи халіфу (добре відомому тим, що він страчував усіх, хто не виправдовував його надій), вчений додав, однак, що він не зовсім відповідальний за невдачу: адже його вважають... божевільним. Оскільки мусульманський закон захищав «божевільних», вважаючи, що їх торкнулась божа рука, аль-Хазена посадили у тюрму до смерті невеликодушного халіфа, яка наступила у 1021 році.

«Божевільному» ж арабу аль-Хазену треба було жити далі, і він зайнявся перекладами праць Евкліда і Птолемея, продовжуючи свої, по суті, заборонені, дослідження. Пізніше був випущений його більш ніж значний опус під назвою «Opticae thesaurus» (у перекладі з латині — «Довідник з оптики»), у якому він детально і правильно уточнив, що зір залежить не від химерного «випускання світлових променів», які, виходячи з ока, досягають об'єкта, а, навпаки, від світлових променів, які, впливаючи на чуттєві частини ока (сітківку, колбочки, палички і так далі), викликає в оптичному нерві, а потім і в мозку сприйняття оточуючої нас дійсності. Леонардо да Вінчі та його аналогічні вчення з'явилися лише за чотири століття. Аль-Хазен вказав першу причину, через яку розмір будь-якого об'єкту здається нам все меншим і меншим по мірі віддалення від нас. Сьогодні це для нас майже банально, але достовірне й точне фізичне пояснення було дано — і це один з найповільніших поворотів науки — тільки у XVII столітті. Можливо, прізвисько «божевільний араб» сучасникам аль-Хазена і здавалося цілком поважним саме через його ідеї, відкриття й винаходи, які набагато випереджали час!

Ще приклад: аль-Хазен винайшов камеру обскура — йдеться про далеке XI століття, — заклавши тим самим основи фотографії. Але йому варто було зачекати ще немало століть, тому що тоді все це сприймалося скоріш як... чаклунство. І все ж його ґрунтовні дослідження стосовно структури ока були повністю включені до медичних трактатів того часу, виданих після 1246 року, коли частина його робіт була перекладена латиною. Відома, наприклад, так звана «задача аль-Хазена (або задача про сферу), суть якої в розрахунку шляху, який світловий промінь має пройти (в однорідному середовищі) від даного джерела до ока після відображення від сферичного дзеркала.

Ненаситна й божевільна допитливість привела аль-Хазена і до вивчення явища рефракції світла, коли він занурював скляні предмети у ємність з водою і демонстрував, як відхиляються світлові промені, заломлюючись у цих предметах, при переході в прозоре, але різної щільності, середовище. Цікавими є і його дослідження в оптиці — зокрема, на органі зору. Завдяки цьому дивовижному вченому було введено термін «lente» (італ. «лінза»), так як «божевільний араб» написав, що кришталик має форму сочевиці — латиною «lem».

Як часто бувало у минулому і трапляється до сих пір, офіційна культура виявляється занадто консервативною, а політичний та релігійний істеблшмент боїться нового; певні ідеї та експерименти потребують чимало мужності і багатої, дуже багатої уяви! А хто стане плисти проти течії, неодмінно буде визнаний «божевільним». Це у кращому випадку... Так сталося і з геніальним «божевільним арабом» аль-Хазеном,

досвід якого багато хто однозначно тлумачив як ознаку його божевілля до самої його смерті, що настала у 1039 році. І, звісно ж, немає нічого дивного в тому, що цю видатну особистість вважали часами прообразом Альхазреда, хоча аль-Хазен і жив трьома віками пізніше за історичного аль-Хазраджі...

18. Йоан Дамаскін

Розповідаючи про життя Ібн Джабіра у Дамаску, не можна не згадати його знаменитого сучасника Йоана Мансура Дамаскіна, християнського святого, одного з отців церкви, першого обличителя ісламу, богослова і гімнографа. Його батько Ібн Серджун служив при дворі Омейядів у званні «великого логофета», тобто митаря, збирача податей. Згодом його змінив сам Йоан. За переказами, він вчився разом з братом Козьмою Маюмським у якогось полоненого інока з Калабрії (також на ім'я Козьма). Обидва вони показали неабиякі здібності: легко засвоювали граматику, філософію, астрономію і геометрію, а згодом зрівнялися з наставником у знанні Писання (до якого тут відносилися і Біблія, і Коран). Після смерті батька, Йоан став одним з радників халіфа Умара II (період правління з 717-го по 720-й) з питань християнської віри.

У період іконоборства (тобто, з 721 року, якщо мати на увазі іконоборство мусульманське, або з 730, якщо візантійське; мова, швидше за все, про друге) Йоан виступав у захист шанування ікон. Він написав трактат «Три захисних слова у підтримку іконошанування», у яких іконоборство розуміється як христологічна ересь, а також вперше розділяється «служіння», належне тільки Богу, і «поклоніння», виказуване тварним речам, у тому числі й іконам. Книги Йоана і вплив їх на свідомість людей прогнівили візантійського імператора. Але, оскільки їх автор не був візантійським підданим, його не можна було ані посадити у тюрму, ані стратити. Імператор застосував наклеп. Згідно з його вказівкою, від імені Іоанна було складено фальшивий лист, у якому останній буцімто обіцяв імператору свою допомогу в завоюванні сирійської столиці. Цей лист імператор Лев III Ісавр відіслав халіфу. Халіф, не підозрюючи підлогу, наказав відсторонити Йоана від посади, відрубати йому кисть правої руки і повісити її в центрі міста на загальний огляд. Увечері, на прохання святого Іоанна, халіф звелів повернути йому відсічену руку. Згідно християнському житію, Дамаскін приклав її до суглоба і «став молитися перед іконою Пресвятої Богородиці і просити зцілення». Знесилений, він начебто «задрімав на молитві і побачив Божу Матір, яка сказала, що рука його здорова, і веліла старанно трудитися на слову божу. Прокинувшись, святий Іоанн обмацав свою руку і побачив її зціленою».

Без сумніву, дві такі видатні особистості в одному місті не могли не бути знайомими, однак навряд чи варто приписувати «чудесне» зцілення Богоматері: оскільки і Ібн Джабір (як ми відмітили раніше), і Дамаскін були прихильниками використання образів у релігійному культі, а також оскільки обидва були досить широко освіченими людьми, між ними зав'язалося досить тісне спілкування. Оскільки історія з відтятою рукою датується не зовсім точно (не раніше 730-го і не пізніше 736-го, коли Іоанн прийняв чернечий постриг у Єрусалимі, при тому що аль-Хазраджі помер у 732-му), точно невідомо, чи допоміг сабій Дамаскіну особисто, чи ж святий просто використав прийоми, яким навчив його маг. Всі ці роздуми, звісно, мають сенс лише у тому випадку, якщо християнське житіє правдиве хоча б у фактології. Інакше ж, що більш вірогідно, це міг бути або зговір аль-Хазраджі, Дамаскіна і халіфа Хішама, спрямований на дося-

гнення ними якихось політичних цілей, або вміло наведена Ібн Джабіром або його учнем Йоанном ілюзія. Ми не виключаємо також можливості, що життєві це рясніє брехнею і помилками, і в такому випадку історичним фактом можна вважати лише сам факт знайомства і дружби двох жерців.

19. Остання подорож

Нарешті, ми підходимо до останньої сторінки життєпису мага, поета і віровчителя Абдулі ібн Джабіра аль-Хазраджі аль-Ансарі — до історії його смерті. Керуючись передчуттями про її наближення, «божевільний араб» віддає майже все своє майно на закінчення будівлі Дамаської мечеті, яка отримала велику славу в історії мусульманської науки як справжній університет, де навчали «всіх релігійних і світських наук».

Він споряджає караван на південь у надії знову добратися до руїн Ірему. Можливо, він хотів померти саме там, де знайшов усвідомлення свого призначення (висловлюючись термінами буддизму — Просвітлення, але, напевне, у даному випадку доречнішим буде телемітський термін Знання Безодні); або ж він сподівався врятуватися там від переслідуючих його уві сні й наяву Древніх та їхніх емісарів; або ж він бажав знайти там деякі відсутні деталі мозаїки, що мали доповнити його бачення світу або принести фізичне безсмертя. Так чи інакше, за дев'ять днів до смерті він (як впливає з тексту Аль-Азіф) вже явно відчував, що до Ірему йому не дістатися: наближалася сонячне затемнення, а він знав, що не переживе його.

Саме затемнення дозволяє нам з високою точністю визначити час і місце смерті аль-Хазраджі. Прийнято вважати, що він помер у 738 році у Дамаску, однак астрономічні дані не дозволяють нам прийняти цю версію: повне затемнення у цьому році спостерігалось лише в районі Аляски і Чукотки, а ми не можемо припустити, що навіть цей великий маг і мандрівник зайшов так далеко, хіба що з безпосередньою допомогою Древніх. Ми склали список усіх затемнень з 720 до 750 року (брати більший період, на наш погляд, не мало сенсу) і знайшли лише три повних затемнення, які міг спостерігати аль-Хазраджі. Повну фазу двох із них, у 740 та 747 роках було видно над Ефіопією, третя, 732 року, проходила над територією Аравії приблизно від Мекки до Катару (тобто, як легко можна помітити на карті, долала шлях із Дамаску до Руб аль-Халі та Ірему). Таким чином, можна впевнено говорити, що смерть знайшла Ібн Джабіра в Аравії, недалеко від кордонів Руб аль-Халі, 1 березня 732 року, що узгоджується і з низкою інших фактів та дат, наприклад, едиктом Язіда II, початком чернецтва Іоанна Дамаскіна, вказівками про час перекладу рукопису грецькою мовою, і так далі), після півдня, але до заходу (швидше за все, час можна вказати й точніше, але для цього нам не вистачає астрономічних пізнань). До питання про те, чому так відрізняються дати, вказані попередніми біографами (730 рік як рік початку написання Аль-Азіф і 738-й — як рік смерті, а також дев'яносто років життя у нас на противагу 83-м — в традиційних джерелах, хоча, здавалося б, із більш ранньої дати смерті повинна витікати і менша тривалість життя), ми ще повернемося, коли мова зайде про історію перекладів безсмертного творіння аль-Хазраджі, зараз же наведемо деякі перекази відносно загибелі Божевільного Поета та його посмертної долі.

20. Вознесіння аль-Хазраджі

Про його смерть чи зникнення ходило багато зло віщих та суперечливих чуток. Повіdomляють (з посиланням на чернетки Ібн Халлекана до його знаменитої праці «Про смерті великих людей»), що він «був схоплений і забраний невидимим чудовиськом серед білого дня на очах у багатьох закляклих від жаху свідків» (у більш розгорненій версії цього переказу, в якій вже не збереглося посилання на першоджерело, з'являються додаткові деталі: «одного разу, коли він купував на ринку вино, його підняло в повітря якесь невидиме створіння величезного розміру і сили, і його голова, руки та ноги були відірвані він торса і з'їдені, так що все його тіло зникало із видимості частинами, залишаючи на піску лише криваві бризки»). Йоан Антіохський (Єрусалимська бібліотека, шифр 239-64) повторює цю історію описуючи його як «рок, що спіткав Абдулу». Огюст Дерлет (що вказав, до речі, дату смерті аль-Хазраджі точніше, ніж Лавкарфт: 731 рік) розповідає, що Абдулу було заживо принесено Древніми або їх прислужниками в Безіменне Місто (під яким може розумітися Ірем або інше місто, знайдене Божевільним Поетом в його поневіряннях), секрети якого він вивчав раніше і описав в Аль-Азіф.

Як покарання за розголошення цих таємниць він начебто був осліплений, йому вирвали язик і, згодом, втрапили (ці криваві подробиці дивним чином перекликаються з переказом про «єменську принцесу», в яку начебто закохався аль-Хазраджі в Сані, що легше пояснити жорстоким середньовічним «духом часу», ніж якимись реальними історичними фактами). Хоча всі ці історії можуть бути лише пропагандою ортодоксального ісламу.

Більш достовірними ми вважаємо передсмертні свідоцтва самого аль-Хазраджі, записані в останній сурі Аль-Азіф. Як зрозуміло з цього тексту, напередодні смерті він знаходиться у дорожньому шатрі, на шляху до Ірему. «Безмовна ніч, що пришла серед білого дня, — говорить аль-Хазраджі після квапливих наставлень нащадкам. — Завивання шакалів тихе й ледве чутне... Зірки тускніють на місцях своїх, а місяць завісою відкритою являє полум'я сонця переді мною. Гулі шакалоголові оточують святилище моє. Довгі промені перетинають стіни й полог шатру мого, і світло за межами його втратило ясність свою. Вітер піднявся. Темні води хвилюються». Таким чином, смерть прийшла до нього тоді, коли повна фаза затемнення вже минула, і ніякі «закляклі від жаху свідки», яких згадував шановний Ібн Халлекан, при цьому не були присутні. Ми не можемо впевнено говорити про те, чи помер аль-Хазраджі від жаклих видінь, що розірвали його серце, чи він старості, був він убитий людиною чи іншою істотою. Неможна також сказати напевне, чи помер він у цей день взагалі, чи просто «пропав без вісти», хоча деякі джерела, що заслуговують довіри, вказують, що тіло його тим самим караваном доставили в Руб аль-Халі, де він і був похований. Сам аль-Хазраджі незадовго до смерті висловив тверду віру в те, що здобув фізичне безсмертя і буде взятий самими Древніми, як це сталося з Ідрісом (Єнохом). Апелюючи до визнаної міжнародним правом свободи совісті та віросповідання, ми називаємо цю подію Вознесінням аль-Хазраджі та прирівнюємо його до Паринірвани Будди (бо ж якщо Ісусу вдалося воскреснути, а Мухамеду — перенестися за одну ніч із Мекки до Єрусалиму, то чи не є вищим за них аль-Хазраджі, Пророк Древніх?). Саме цей день

послідовники Пророка Древніх сприймають як початок нового, ктулхуїстичного літопису.

Перед тим, як ми перейдемо до історії перекладів аль-Азіф, відзначимо декілька цікавих історичних подій, що сталися після смерті сибійського містика. Вже у жовтні 732 року сталася битва при Пуатьє, у якій об'єднані війська франків під командуванням Карла Мартела вибороли перемогу над арабами, зупинивши поширення ісламу у Західній Європі, а у 739-му франки повністю вигнали арабів зі своїх земель. У 740 році візантійська армія імператора Лева III Ісавра також здобуває над арабами перемогу при Акроїні. Ця битва поклала кінець завоюванням Омейядів у східній частині Візантійської імперії.

У 743 році берберські племена Іспанії повстають проти арабів, і протягом цього одного року змінюються відразу чотири халіфи. У 746-му Костянтин V повертає Візантії Північну Сирію, у 746-му наносить поразку арабському флоту біля берегів Криту й повертає імперії Кіпр. У 747 році у Мервському оазисі повстають прихильники Абу Мусліма, у 748-му відбувається народне повстання у Вірменії. Нарешті у 750 році, після трьохрічної боротьби омейядські війська остаточно розгромлені Абасидами. Халіф Мерван II заступає на халіфський престол і переносить столицю в Багдад. Омейяди та їхні прихильники безжалюбно знищуються. Прокляття аль-Хазраджі діє швидко, невблаганно та жорстоко.

Єретичні тексти й ранні біографії (наприклад, Абд аль-Джаббар) говорять про осягнення Божевільним Поетом таємниць Червоної Пустелі і швидке його повернення в якості «Махді Йог-Сотота». Його прихильники переслідувалися мусульманами й були вимушені ховатися, але Аль-Азіф та інші тексти Бібліотеки аль-Хазраджі зберігалися й переписувалися, поки не стали відомими у Європі (переважно у грецькому перекладі) на Близькому Сході.

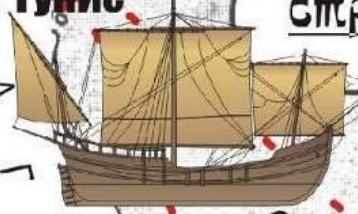
21. Стисла хронологія життя Абдули аль-Хазраджі

- **серпня 642, не пізніше півдня (з рамадану 21 р.ж) — Народження Абдули ібн Джабіра Захр-ад-діна аль Хазраджі.**
- 642-651 — дитинство Абдули; його перше знайомство з Софінеромом та іншими гностичними текстами.
- 646 — знищення більшої частини Александрійської бібліотеки за наказом халіфа Османа.
- 651 — смерть Єздигерда III; підкорення Персії Халіфату.
- **17 березня 651, ранок (15 раджаб 30 р.ж.) — Хіджра Абдули ібн Джабіра Захр-ад-діна аль-Хазраджі (початок його поневірянь).**
- Початок лютого 652 — Абдула досягає передгір'я Арарату.
- 7 лютого 652, близько 3:30 917 джумааду с-саанії 31 р.ж.) — перша зустріч з культистами Древніх.
- Весна 652 — візантійський патрицій Пасагнатес здає арабам Вірменію; Абдула прямує до руїн Вавилону.
- 652-654 — Абдула на руїнах Вавилону.
- 655-658 — знайомство з Йак-Тообою й навчання в нього; переклади Книги Вигнань, Книги Землі Маганської та Шумеро-аккадських текстів.

- 659 — повернення Абдули в Бет-Арабайє.
- 660- зустріч у Басрі з Муавією; благословення роду Омейядів; Абдула досягає кордону Руб аль-Халі і зустрічається з Ебонором.
- 660-669 — поневіряння Абдули в пустелі.
- 661 — Муавія захоплює владу в Халіфаті і переносить столицю в Дамаск.
- Бл. 668 — Абдула досягає Ірему.
- 670 — Абдула з'являється у Сані (Ємен).
- 670-692/694 — життя в Ємені; Книга Джинів і деякі інші праці; знайомство з працями Прокла Діадоха; перші учні; одруження.
- Початок 690-х — народження дочки.
- Лютий 693, 694 або 695 — Абдула залишає Сану.
- Весна 693, 694 або 695 — хадж Абдули; блюзнірські вирази біля стін Кааби; відвідання Петри, Єрусалиму; смерть єменського ученика, Ібн Марута, у результаті невдалого магічного експерименту.
- 695-696 — поява у Єгипті; Пер-Бастет, Александрія; знайомство з Кефнесом та уцілілими рукописами Александрійської бібліотеки; очищення Чорної Мечеті; нова зустріч з Йак-Тообою, приєднання до його прихильників.
- Бл. 698 — смерть Йак-Тооби.
- Бл. 700 — вбивство Ібн Газула; оголення Культу; відвідання Гізи, Фів та інших міст Єгипту.
- 700-705 — життя в катакомбах Мемфісу.
- Бл.706 — чергове відвідання руїн Вавилону; повернення до Александрії.
- 706-708 — африканська подорож Абдули; життя серед піратів.
- 708 — повернення в Сану; очолення Культу Даджаля.
- 710-719 — подорож на схід; Басра, Шираз, Пенджаб, землі самодійців, південна частина Хазарського каганату (до антиподу Р'льеху) і т.д.
- Бл.719 — відвідання «Долини Гробниць»; зустріч з Шарру-кіном; відвідання Самарканду та Бухари; зустріч з Ідаком Янгом.
- 720 — відвідання Туса; народження внука, Джабіра (Гебера).
- 721 — відвідання Басри; зустріч з Саддамом ібн Шахабом; відвідання руїн Вавилону; листи Ізмаїлу Дамаському; відвідання «Чорної Вершини» поблизу Пальміри.
- 722 — прибуття в Дамаск; зустріч з Язідом II; прокляття Омейядів; знайомство з Йоаном Дамаським, початок роботи над Аль-Азіф.
- 724 — смерть Язіда II.
- Кінець 731 — початок 732 — Абдула заповідає значну частину свого майна на побудову Дамаської мечеті і починає подорож у напрямку до Ірему.
- **1 березня 732, після півдня, але до заходу (25 зуль-хіджда 113 р.ж.) — Вознесіння (Паринірвана) Абдули ібн Джабіра Захр-ад-діна аль-Хазраджі.**

Тунис

СТРАНСТВО АЛЬ-ХАЗРАЖИ

СРЕДИЗЕМНОМОРСКИЕ ПИРАТЫ

Александрия 722-732

Пер-Бастет

Гиза

Мемфис

Фивы

Иерусалим

Петра

Медина

Мекка

Сана

Дамаск

Пальмира

Нусайбин

Мосул

Вавилон

Басра

Шир

Ирем

род. 8.08.642

659

ок. 693/695

ок. 706

652-658

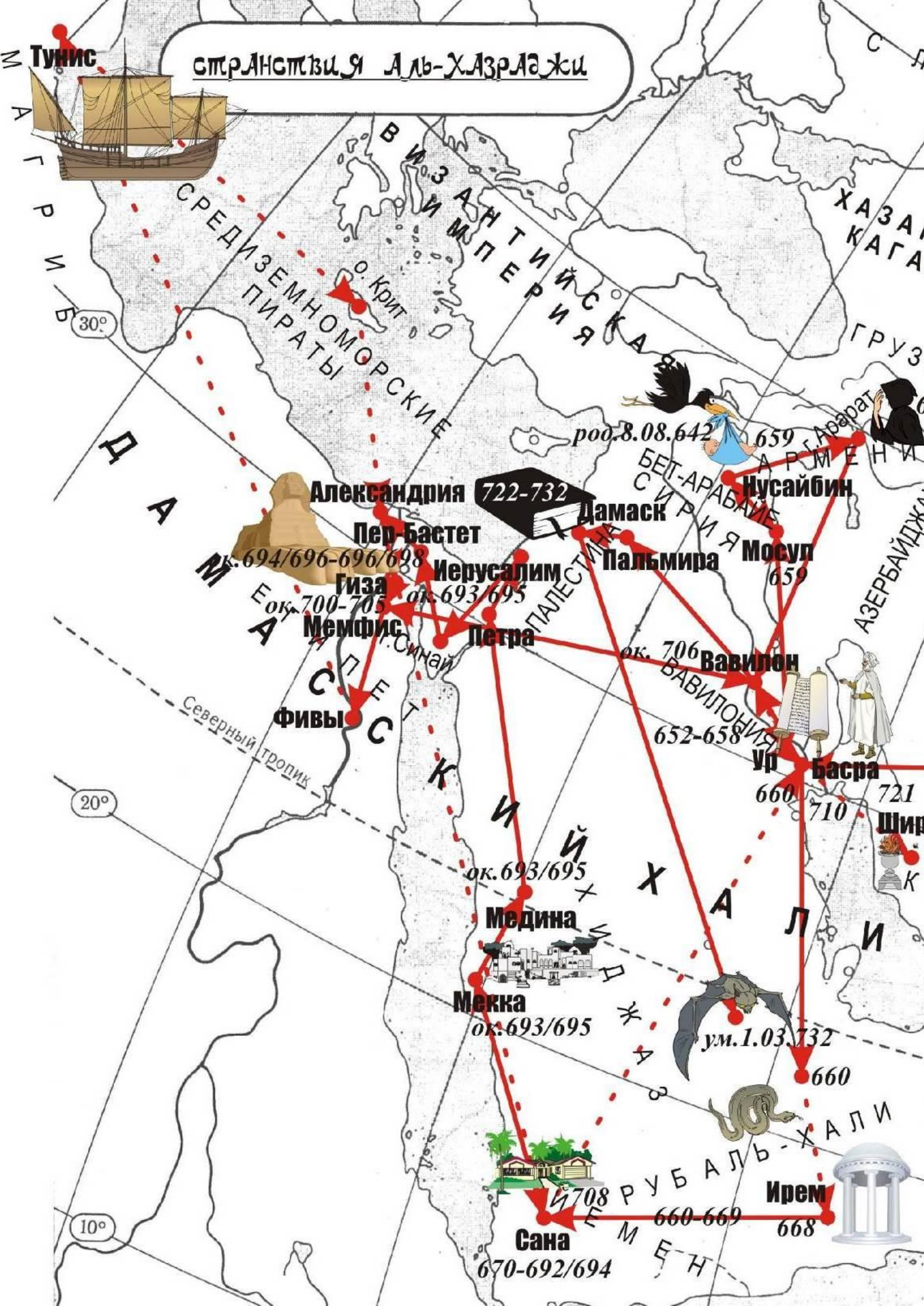
ок. 693/695

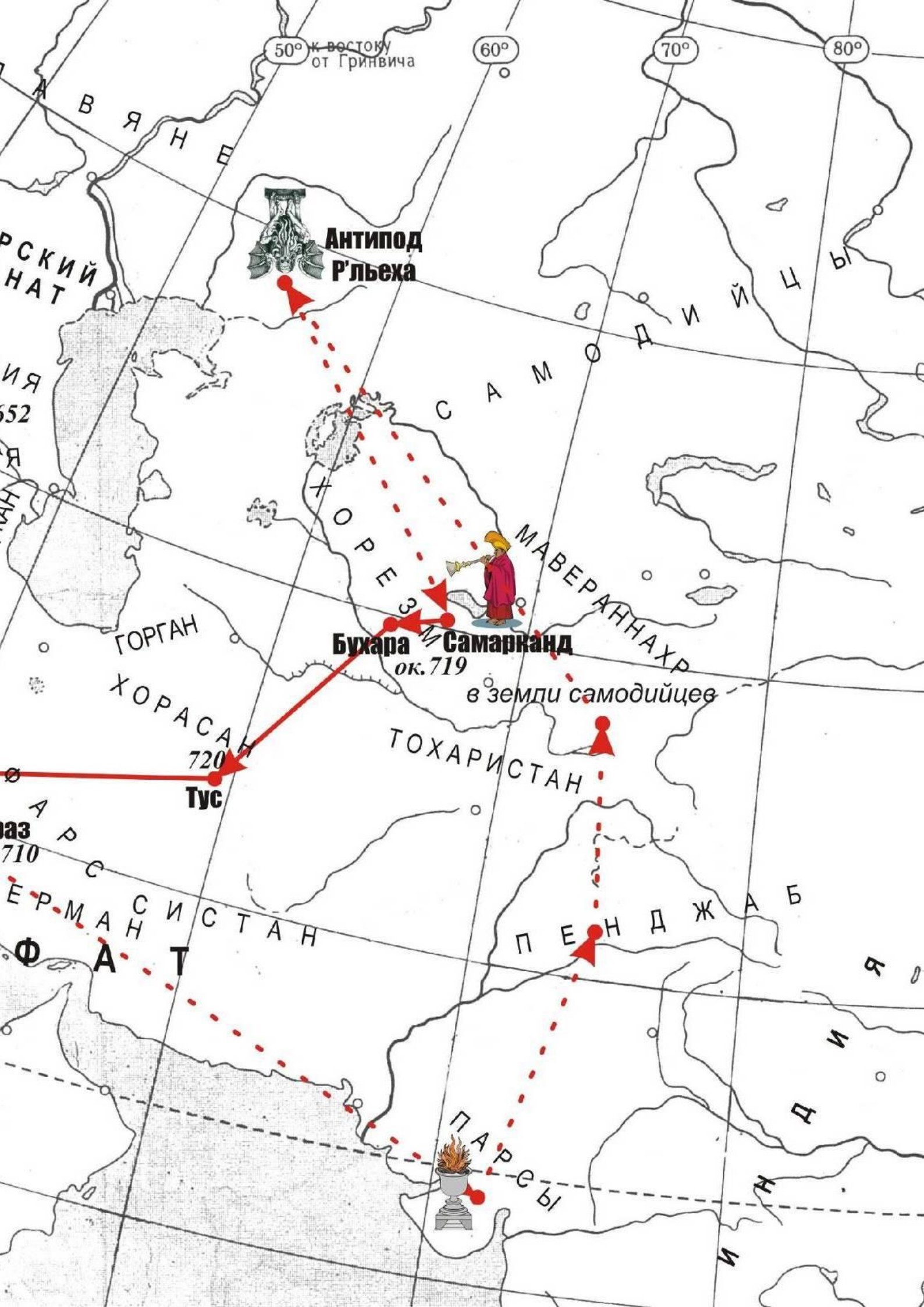
ок. 693/695

ум. 1.03.732

660-669

668

50° к востоку от Гринвича 60° 70° 80°

Антипод Р'льеха

Бухара Самарканд
ок. 719

в земли самодийцев

Тус

ТОХАРИСТАН

ПЕНДЖАБ

ПАРСЫ

РСКИЙ
НАТ

ИЯ
552

НЯ

ГОРГАН

ХОРАСАН

аз
710

ЕРМАНИСТАН
ФАТ

ИНДИЯ

MUSEUM

Сергій Калугін

Радість моя¹

Радість моя, от і все.
Біль відійшов на світанку
В ніжних перстах сивих хмар
Шовком рожевим струмує
Іще не народжений день

Подих, як легко тепер!
Подув вринає у вікна,
Час. Ми виходимо з дому,
Ми залишили місто,
Ми стоїм над бескидом,
Стрічаємо схід.

Радість моя, от і все,
Болю віднині не буде
Золотом плавляться гори
Й засяяли ріки —
Осанна —
І сонце зійшло

Світло пройшло нас наскрізь!
Ми прозорі для світла!
Хлопчику, знаєш, що стало з тобою
Цим ранком? Ти знаєш...

Що ж, скоро вітер зміцніє і ми
Назавжди відштовхнемось од тверді.
Ми ввірвемось на гребені хвиль
До холодного сяєва смерті...

Радість моя, летимо!
Вище, і вище, і вище,
І міста пропливають під нами,
Птахи зі всерадісним криком
Злітають до самого неба
В прощання тобі...

¹ Сергій Науменко, переклад з російської, 2015.

MUSEUM

Все задля тебе в цей день!
Гори, і ріки, і трави,
Цей ранок — останній дарунок Землі
Так прийми його в Вічність собі!

Плач, ми відходимо звідси, плач,
Небеса в крижаній круговерті,
Тільки вітер і Сяєво, плач,
Ми в руках незрівнянної смерті!

Плач, чуєш — Небо нас кличе, так плач,
Часу вічного вистигли води
Від свободи нестямної плач,
Бо безмежна й жахлива свобода!

Плач, ми ідемо навіки, так плач,
Крізь світи, мов розхристані двері
Навкруги ріки сяєва! Плач!
Ми в руках незрівнянної смерті!

Говард Філіпс Лавкрафт

Немезіда¹

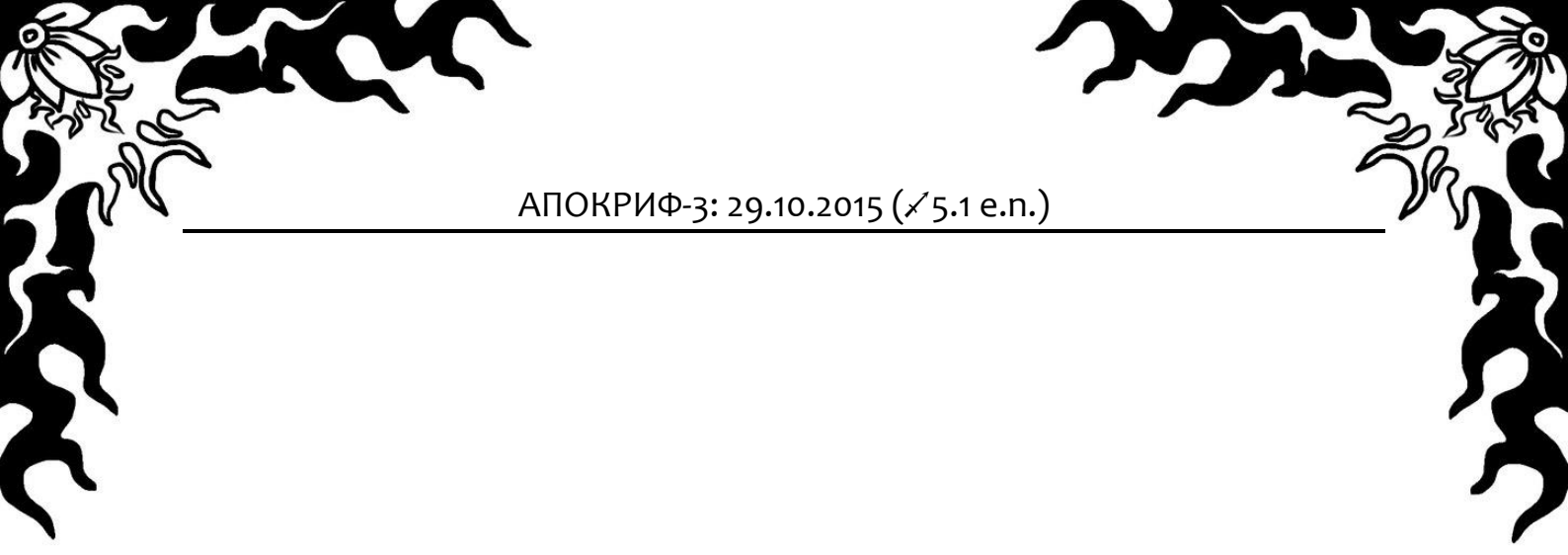
Крізь браму снів, де упирі чатують,
В безодню ночі з місяцем блідим,
Життя мої незлічені простують,
І все звучить під поглядом моїм.
До сходу сонця, через крики та борню,
мій світ стає безглуздим та страшним.
Світанок нас з землею закрутив,
А небеса палали полум'ям примарним.
Я бачила, як пащу темний світ розкрив,
Коли кружляв планети чорні та безправні.
Небачений їх жах вмить охопив в безславному та рабському кружлянні.
Безкраїми морями я пливла
Під небом злим у сірих хмар лахмітті,
Яке зигзагом блискавка рвала,
Істерику приносячи в жахіттях.
А демони невидимі стогнали, бажаючи з води на волю вийти.
Стрімко бігла я оленем через гілки
Посивілих, древніх гаїв,
А дуби відчували владні кроки
Там, де жоден ступити не смів.
І летіла я звідти, а погляд згори мою спину нахабно свердлив.
Спотикалася я у печерах гірських,
Там, де пустка й безпліддя землі.
І пила я з фонтанів смердючих, брудних,
Що течуть у болотні краї.
А видіння мої у глибинах озер краще б і не з'являлись мені.
У порожній палац, оповитий плющем,
Увійшла я, великим блукаючи залом,
Коли місяць холодний, торкнувшись речей,
Силуети творив своїм світлом яскравим.
Пригадати фігури, що були на стіні, ні бажання, ні сили я зовсім не маю.
Розглядала, дивуючись, я у вікно
Стоги сіна, трухляві й гнилі,
Та будинки великі — ціле село
На заклятій могильній землі.
А від урн мармурових білих рядів я жадала почути пісні.

¹ Олександр Артамонов, переклад з англійської, 2015.

MUSEUM

Я блукала в гробницях століть,
Я летіла на крилах жахів,
Де Ереб в своїй злобі димить,
Де вершини в полоні снігів,
Та у землях, де сонце пустельне не лишає нікого в живих.
Я старою була, коли перші царі
Біля Нілу сідали на трони величні.
Я старою була о тій давній порі,
Коли я, лише я, була хитра й двуллична.
А людина блаженна жила без турбот у тоді ще квітучій землі Арктичній.
Так, великим був гріх мого духу,
І велика за нього розплата.
Небеса не врятують від муки,
А в могилу не прийде розрада.
З нескінченних еонів вже хлопають крила безжальної темної страти.
Крізь браму снів, де упирі чатують,
В безодню ночі з місяцем блідим,
Життя мої незлічені простують,
І все звучить під поглядом моїм.
До сходу сонця, через крики та борню,
мій світ стає безглуздим та страшним.

АПОКРИФ-3: 29.10.2015 (✓5.1 е.п.)

На шляху мудрості, ймовірно, немає небезпеки смертельніше, немає отрути згубнішої, немає спокуси витонченішої, аніж духовна гординя; будучи сонячною, вона діє у самому серці, опріч того, роздмухує і загострює его, тому її жертва піддається небезпеці потрапити до Чорної ложі й залишитись там назавжди.

Цю небезпеку здатні відвернути дві безсумнівні протиотрути:

ЗДОРОВИЙ ГЛУЗД І ПОЧУТТЯ ГУМОРУ.

Лежачи виснаженим опісля досягнення Вишварупадаршана, ні в якому разі не можна вважати, що "ось я став найсвятішою людиною на світі, звичайно, за виключенням Джона М. Уоткінса". Ліпше пригадати слова вкрай скептичного судді у "Священному тупику" А. П. Герберта, він склав із них мантру:

«Говорю я тобі —
говорю я тобі —
говорю я тобі —
свою голову ти остуди».

Алістер Кроулі,
«Магія без сліз», глава 44

Засновник: Орден Білої Мавпи (<http://vk.com/obezjanki>), 2005

Видавець: Асоціація Українських Метареалістів (<https://artamerukr.wordpress.com/>)

Адреса для листування: 79000, м. Львів, Головна пошта,

«До запитання», Артамонову Олександрю Олександровичу.

Електронні версії журналу:

<http://apokrif93.com>, <http://vk.com/apokrif93>, <https://artamerukr.wordpress.com/>